

Sources of Indo-Aryan Lexicography

९

NĀNĀRTHAMANJARĪ
OF
RĀGHAVA

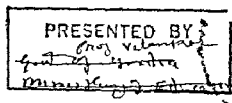
Critically edited

BY

Pr K V KRISHNAMOORTHY SHARMA

DECCAN COLLEGE
Post-Graduate and Research Institute
POONA

NĀNĀRTHAMAÑJARĪ OF RAGHAVA

CRITICALLY EDITED BY

K V. KRISHNAMOORTHY SHARMA.

*Vyāharana Vidvan (My^{ore}) SHASTRI,
Department of the Dictionary of Sanskrit
on Historical Principles
Deccan College Post-Graduate and
Research Institute, Poona*

POONA

1954

Code No. L 27

First Edition . 1000 Copies, November 1954.

All Rights Reserved

Price Rs. 15/-

Published by Dr. S M Katre for the Deccan College Post-Graduate and
Research Institute Yervada Poona 5

and

Printed by M. N. Chapekar, Aryasanskriti Mudranalay, Poona 2

किंचिन्निवेदनम्

संस्कृतभाषाया परिनिष्ठिता व्युत्पत्तिं प्रेम्सता कोशग्रन्थेषु विशेषतः परिशीलनं सुतरां नान्तरीयकमित्यत्र शक्तिग्रहोपायेषु कोशस्वाम्यन्यतमत्वप्रतिपादक-^{दाख्येयतां} वचनमेव पयोत प्रमाणम् । अतः साप्रतमिदं साप्रतं यदत्र दक्षिणमहाविद्यालये (डेकन, ^{सूरीजे}) संस्कृतान्तरालमहाकोश-संपादनप्रसङ्गे प्राक्खिसट्टन्वाना बह्वीयसामस्य यावदप्रकाशितानां कोशानां परिष्कृत्य ^{प्रकाशन-}न्यतिकरे निर्वाहकाराणांशानुसारेण पण्डिता. प्रावर्तितम् । तत्र नानार्थमञ्जरीस्यकोशस्यशोधने जनोऽयं प्रावृत्तः ।

पर्यायशब्दप्रतिपादकत्वेनानेकार्थशब्दसग्रहस्वतया च कोशा द्वैविध्यं प्रतिपद्यन्ते । अमरकोश-वैजयन्ती-हलायुधप्रभृतयः प्रथमे वर्गे मेदिनीशाब्दतानेकार्थसग्रहादयो द्वितीये चान्तर्भवन्ति । तत्र द्वितीयवर्गे परिगणनीयेषु नानार्थमञ्जरी ।

अस्य कोशस्य प्रणेता राघवः कस्मिन्नभिजने षतमस्मिन्काले प्राणितिं स्मेति शृङ्गप्राद्विकृतया निर्देष्टुं न किमपि नः प्रमाणमुपलभ्यते । नामान्वयाभिजनोद्देशजननविजनसमयानुसारेण वा नार्यं स्वसदर्मस्य प्रक्रमे किमप्युल्लिखति । केपाचित्कोशकाराणां निर्देशोऽप्यत्र विचिकित्सा न शक्यति प्रकल्पते । अथापि प्रतिपादयिष्यमाणविषयाणां सूक्ष्मेक्षित्या विमर्शनेन नानार्थरत्नमालायाः प्रबन्धुरिरुगम्पदण्डाधिनाथस्य समकालि-रुस्ततोऽप्यर्वाचीनो वाय राघवो भवितुमर्हतीति कथंचिन्न-स्तर्कः । दण्डाधिनाथसमयस्तु चतुर्दशस्य शतकस्य चरमभागे इति चरित्रविमर्शकाराणां कृतान्तः । छकारान्तानां क्षकारान्तानां च शब्दानां ह्रस्वान्तशब्दप्रपञ्चकोपरि सन्निवेशः राघवस्य दाक्षिणा-त्यत्व विवरीतुमलम् । दाक्षिणात्यवर्गमालायास्तथात्वात् । विद्म शब्दानां आदिमवर्गेन वान्तिमवर्गेन वा क्रमिकत्वेन प्रदर्शनं विमुच्य, नानार्थार्णवसक्षेपवन्नानार्थरत्नमालावच यथाभिलपितप्रदेशसवेशन-मन्व्यं साधकं भवति ।

अस्य कोशस्य सशोधनोपक्रमे तदीपयिक्तयास्माकं मातृकाद्वयमेव प्रथममुपलब्धम् । ततः किंचित्कालानन्तरं मातृकात्रयमिति पञ्चभिर्मातृकाभिरिदं कार्यं निर्वर्तितम् । तत्र मातृकाणां A B C D E इति विहितसंज्ञानां विवरणं यथा.—

A = Belongs to Oriental Institute, Baroda, Number 7891 —size 9 × 1½ inches palm-leaf Manuscript. Contains 11 leaves written on both sides. Each page contains about 9 lines and 26-30 letters in a line.— Author : Rāghava, Scribe Rāma; Script Grantha.

B = Belongs to Oriental Institute, Baroda, Number 7858.—size 9 × 1½ inches. Contains 75 leaves (numbered 42-116). Written on both sides. Each page contains about 8-10 lines and 25-32 letters to a line—Author : Rāghava; Scribe Cakkiugal Ereccan. Script Malayalam. Handwriting from 7th leaf is hasty

C = Belongs to Adyar Library, Madras 33 I 24, No. 824 in Descriptive Catalogue of Manuscripts, Adyar series No 60 Size 16½ × 11½ inches. Contains 38 leaves written on both sides. Each page contains the leaf-numbers from अ-अ, क-क. Script Grantha.

D=Belongs to Adyar Library, Madras, 28 A 77, No. 823 in Descriptive catalogue of Manuscripts, Adyar series No. 60. size 15×1½ inches Contains 54 leaves written on both sides Script : Grantha

E=Transcription in Devanāgarī from a palm-leaf Manuscript from Oriental Research Institute, Madras

K=A palm-leaf Ms consulted to verify a few readings here and there Belongs to Dr Kuñjan Rāja, brought for a short time through Dr Rāghavan Not collated

‘तत्र प्रथम प्राङ्निर्दिष्टानुसारेण AB सञ्जितमातृकाद्वयाधारेण सञ्जीकृते ग्रन्थे CDE सञ्जिता पश्चादुपलब्धा । पर सर्वा अपि मातृका लेखनप्रमादभूयिष्ठतायामैकरूप्य प्रतिपन्ना. सद्योपनवर्गमणि न न प्रतीक्षित साद्य वितरीतु प्राभूवन्निति तासा गतानुगतिरुतया समानमूलकत्व तर्कयाम । तत्र पर्याप्तप्रमाणमन्तरा शब्दानामावापोद्वापविषये न प्रवर्तनमसाप्रतमिति भूलग्रन्थ प्रायस्तथैव निर्दिष्ट । अथापि बोधान्तराणा पर्यालोचनत शब्दा शब्दान्तरै, न्यल्पस्तीकृता इति शब्दग्रन्थीतोऽवगन्तव्यम् । कानिचिदुदाहरणानि प्रतिपादयाम ।

1 पङ्क्तौ सर्वास्वपि मातृकामु सुदातु शब्दस्थाने ‘सपा’ इति वर्णद्वयमेवोपलभ्यते । तृतीयवर्णो विरट । एतवर्णस्यात्रकाशश्च विनिर्दिष्ट । इदमेवमुदाहरणान्तर चेन्नपुरीत परीक्षार्थ-मानीते K सञ्जितकोशेऽपि* तृतीयवर्णस्यैव लोपो ह्य इति महदिद विस्मयस्थानम् । ‘सुदातु’ शब्दश्च मेदिनी (14-170), विध्वलोचन (28-169), अनेकार्यसमूह (57-108) कोशाना साक्षेन निर्धारित ।

271 पङ्क्तौ उन्नतोऽप्यय गोनाभे इति पाठ असुद्ध । तत्र ‘उन्नतोऽप्यय व्यङ्गो ना भेके’ इति पठनीयम् । एतत्तत्स्थाद्वारा प्रकाशितनानार्थरत्नमागेपमुक्त * A2 मातृकायामपि गोनाभे इति पाठो दृश्यते (१५ पुटे) । वस्तुमस्तु मातृकालेखनानामनवधानमूलिकेयमपूर्वा ‘गोनाभे’ इति शब्दसृष्टि । परसवर्णघटिततया निर्देष्टव्यशब्दानामव्यञ्जानामपि अनुस्वारवत्तथा लिखतां, यन्तुलनाराणा यानुस्वाराणा शब्दरूपमन्तरमेव निर्दिशता प्रमादेन ‘य’ वर्णं पारित्यज्य भेकशब्देकदेश ‘भे’ वर्णस्य द्विरक्षरेण च ‘गोनाभे’ इति शब्दाभास समुदभूदिव । अतश्चात्र ‘उन्नतोऽप्यय व्यङ्गो ना भेके’ इत्येव साधीयान्वाट ।

365 पङ्क्तौ, ‘वृत्तं’ शब्दस्य पीठवाचकत्वं नानार्थरत्नमालया साक्षेन निरणायि । A2 मातृकायामपि ‘पीठे’ इत्यवशब्द सहस्रने ।

367 पङ्क्तौ, ‘वेदान्ते’ इत्यवशब्द सर्वमातृकासाधारणोऽप्यसुद्ध । स्त्री श्रोतौ चञ्चुरेण्डे इति रत्नमाला (प. 289) । चञ्चु स्यात्श्रोतौ श्वरेण्डे इति नानार्थसमूह । चञ्चुश्रोतौ च वेतण्डे इति A2 मातृका । परं अनरक्षोद्योःकार्यसमूह (7. 59) विध्वलोचन (61 5) प्रभृतिकोशसाक्षेन ‘एण्डे’ इति पाठ सधुन्येन निरन्वायि ।

727 8 पङ्क्तयो, यनिताशब्दात्पार्थ प्रमदत्वेन निर्दिष्ट । तत्र हि ‘यनिता जलरागगी-स्त्रियोस्त्रिु च यन्त्रियो’ इति मेदिनी (65 150), ‘यनिता जनिता यपरंरागयादिति’ इति विध्वलोचन (145 156) ‘यनिनोत्पादितात्पर्यात्पार्थयि नार्थयि’ इत्यनेकार्थसमूह

* हा कुचनान्तरदेव मातृका इतिराशिना । क्वचि न निरन्तर । इत्येवैवराक्षेन सर्वमातृ-कायामेवमूकत्वं विमन्विद्य । * इव A2 मातृका सत्यवगन्तव्यताया न्यल्पवदवशब्द सहस्रस्रने निरेहने ।

(73. 312), उत्पादितानुरागा स्त्री इति शाश्वतश्च । अतोऽत्र 'जनिता च ते । अबलात्पर्यरागेषु' इत्यन्ताशुद्धो ग्रन्थः ।

922 पङ्क्तौ, 'निपाते' इत्यशुद्धः पाठः । तत्र 'नीवाके' इति शुद्धपाठः विश्वलोचन- (182. 40) मेदिनी (181. 39) साह्येन संशुद्धीतः ।

995-6 पङ्क्तिद्वयेन व्यत्यस्तेन भाव्यम् । 'अर्जुनी' शब्दश्चात्र मुख्यत्वेन बोध्यः । तत्र च 'उमायां' इत्यत्र 'उषाया' इति भाव्यम् । 996 पङ्क्तौ दृष्टाना अर्थानामर्जुनीशब्द-वाच्यत्वात् । इदं शुद्धिपत्रे द्रष्टव्यम् । इदं शब्दरत्नसमन्वयकोशपर्यालोचनेन निश्चितम् ।

1167 पङ्क्तौ, 'सोमनि' इत्यशुद्धम् । 'कुसुमं हेमनि महारजते' इति मेदिनी (107. 15), विश्वलोचनश्च (239. 16) । महारजन कुसुमं इति शाश्वतश्च । अतः 'हेमनि' इति साधुः ।

1183 पङ्क्तौ, श्यामशब्दः वृद्धदारकवचनः । 'वृद्धेषु दारके इति वृद्धितो ग्रन्थः । अनेकार्थसंग्रह (29. 342) मेदिनी (110 31) विश्वलोचन (246. 33) कोशैः अयमर्थो निश्चितः । शब्दरत्नसमन्वये तु वृद्धदारौ इति दृश्यते ।

1298 पङ्क्तौ, बुध्ये इति कश्चन संदिग्धः शब्दः । चैत्यशब्दस्य बुद्धविम्भार्थकत्वं कोशान्तरतः विज्ञायते । अतः 'बिम्बे' इत्यस्य विशेषणत्वेन कश्चिदयमर्थशब्द इति विज्ञायते ।

1345 पङ्क्तौ, 'निष्क्रिया' इति स्थाने 'निष्क्रम' इति साधुः । यकारान्तप्रकरणे चास्य संनिवेशो न युज्यते । यतः, 'निष्क्रमो, निर्गमे बुद्धिसंपत्तौ दुःकुलेऽपि च' इति विश्वलोचनः (249. 50) अनेकार्थसंग्रहश्च (87. 496), 'निष्क्रमो बुद्धिसंपत्तौ निर्गमे दुःकुलेऽपि च' इति मेदिनी (111. 45)—शब्दरत्नसमन्वयी ('ले तथा, 228. 19) । अजयस्तु 'निष्काम' (52. 8) इति पठति । 'धीसामर्थ्येऽपि निष्क्रमः इति नानार्थरत्नमाला (प. 1763) । अमरकोशटीकाया भानुजी चोहिरवति 'निष्क्रमो निर्गमे ख्यातो बुद्धिसंपदि निष्क्रम इति वदः' इति (N. S. Ed. Bombay. 1944, page 393, Sl. 25)

1392-3 पङ्क्तिद्वयं व्यत्यस्तीकृत्य पठनीयम् । शब्दरत्नसमन्वयसाह्येन निर्णीतमिदम् ।

1455 अत्र सर्वमातृकोपलब्धोऽपि 'क्षेत्रे' इत्यशुद्धः पाठः । तत्र 'शक्रो' इति मुख्यः शब्दः शुद्ध इति निश्चितः । यतः, 'शक्रोऽर्जुनतराविन्द्रे कुटजे' इत्यनेकार्थसंग्रहः (38 472) । 'शक्रौ कुटजवासवौ' इति शाश्वतः (617) । 'शक्रः कुटजक्षेत्रे च महेन्द्रेऽपि' इति नानार्थार्णवसंक्षेपः (I. 31. 119) 'शक्रः पुमान्देवराजे कुटजारजुनभूषणोः' इति मेदिनी (129. 87) । अतश्च 'क्षेत्रे' इत्यसंगतः पाठः ।

1512 विधुरस्वरिते इत्यारम्य, 1514 पङ्क्तौ 'अपत्नीके' इत्यन्तग्रन्थमध्ये 'विदुर' इति कश्चिन्मुख्यशब्दो निर्गमः । तत्र धीरे (अवग्रहः प्रमादपतितः), नागरे, कौरवामात्ये च विदुर इति अन्येष्वर्थेषु विधुर इति च मुख्यौ द्वौ शब्दौ इष्येते इति कोशान्तरपर्यवेक्षणोनाप्यवसीयते ।

1548 अत्र 'शारीरः क्षोमकरणे' इत्यशुद्धः पाठः 'शारीरक्षोपकरणे' इति स्थाने संभूतः । नक्षररेफान्तशब्दप्रघटके चैवमुल्लेखेन सत्यं प्रतारिता वयम् । शारीरशब्दः प्रथम 1481 पङ्क्तौ सकृन्निर्दिष्ट एव । अत्र त्वस्य पुनरुक्तिः । लेखकानामनवधानेन शारीरः क्षोमकरणे इति सर्वमातृकास्वप्नुपलब्धः । शब्दरत्नसमन्वयेनार्थ दोषः कथंचित्परिहृतः ।

1712-3 अत्र पेशल शब्दस्य वाच्यत्वेन प्रदत्तेषु मुसले, हरे, गोकिले इति त्रय शब्दाः प्रमादजनिता । 'हरे' इति स्थाने हले इति भाव्यम् । 'गोकिले' इति चासबद्ध पाठः । तत्स्थाने च गोकिल इति केनचिन्मुख्यशब्देन भाव्यमिति भाति । परमुसल हल्वाचकस्य गोकिल-शब्दस्य 'मृदुल' वाचरत्वाभावेन, पेशल शब्दस्य मृदुलवाचकत्वेन च ग्रन्थ एव किमपि वैकल्प्यं प्रतिपन्न इति विशयाते । यत

'अथ गोकिल । मुसले लाङ्गले चापि' इत्यनेकार्थसंग्रह (101 680-1), 'गोकिलो मुसले हले' इति मेदिनी (151 8) शब्दरत्नसमन्वयश्च (304 16) । 'गोकिलो मुसले सीरे' इति विश्वलीचन (344 88) । शब्दरत्नाकरोऽपि । 'गोकिलो मुसले सीरे' इति नानार्थावसक्षेप (II 18 82) । अतश्चात्र ग्रन्थ परिभ्रमजनकः ।

1776 अनेकार्थसंग्रह (106 742) मेदिनी (106 39) नानार्थसंग्रह (60 42) (366 40) शब्दरत्नसमन्वय (320 18) कौशेषु विस्तरशब्द उपलभ्यते ।

1811 प्रकाशशब्दस्य 'सुटे' इत्यर्थे कौशान्तरेषु दृष्ट । अतोऽत्र कौशवत्यपि इति स्थाने काशवत्यपीति समञ्जसम् ।

1827 अत्र पङ्क्तौ मुख्य शब्दो नोपलभ्यते ।

1916 अत्र तृष्णातिरेके इति शुद्ध पाठ विभाव्यते । 'कृष्णातीरे' इति सर्वमातृका-साधारण अशुद्ध पाठः ।

1967 'सरळ' शब्दस्य ऋतुरित्यर्थे नानार्थावसक्षेपे (II 213 1904) अनेकार्थ-संग्रहे (105 727) च दृश्यते । अतोऽत्रत्य 'रजौ' इति पाठ असबद्धः ।

1994 कक्षा स्पर्धापदेऽपि च इति शाश्वत (771) । स्पर्धास्वदे इति तु न साप्रतम् ॥

इत्थं न्यूनातिरेका सर्वमातृकासाधारणा उपलभ्यन्ते तत्र तत्र । दिद्मात्र तु सूचितम् । अस्त्यदम् ।

* नानार्थरत्नमालाख्यस्य इरुगण्पदण्डाधिनाथप्रणीतकौशस्यास्य कौशस्य च भूय साम्यं सुपलभ्यते । तत्र न केवल रत्नमालागता भूयस्य पङ्क्तय मञ्जर्यामुपलभ्यन्ते किं तु रत्नमाला-प्रकाशनाय परीक्षिताया A2 सञ्जितमातृकायामधिकाशतया निर्दिष्टा प्रायः सर्वा अपि पङ्क्तय मञ्जर्यामुपलभ्यन्ते । मुख्यशब्दानां तदर्थानां च वर्णनावसरे A2 मातृकाया दृश्यमाना पाठभेदा अप्यधोनिर्दिष्टा मञ्जर्यामुपलभ्यन्ते । इदं सर्वं परिशिष्टे प्रदर्शितमोष्ठिकाया प्रदर्शयते । एतेनोद्धते यदियं A2 मातृका कौशद्वयस्यास्य समष्टिरूपस्य कस्यचिन्मूलशब्दस्य प्रतिष्ठितिरिति । अपर-कश्चिद्विशेषः । दण्डाधिनाथस्य रत्नमालाया दृश्यमाना पण्णा काण्डानां विभागत्रयमनुत्सृज्य एका-क्षरकान्ता द्व्यक्षरकान्ता इत्यादिक्रमेण प्रसरणविभाग प्रतिपन्ना A2 मातृका विशेषतः मञ्जर्या सन्धमनुभवति । इदं च प्रतिप्रसरणोपसहार पुष्पिकाभ्योऽवगम्यते । एवमादि निष्प्रायता न. प्रस्फुरति यत्कौशद्वयमिदं संपुष्टितं स्वमूलभूतं कौशान्तरं त्रिचिदासीदित्यनुमापयतीति ।

तत्र मञ्जरी-रत्नमालयो साधारण्यं पङ्क्तय प्रथमं प्रदर्श्यते । तत्र प्रथमसख्या मञ्जर्या द्वितीयाश्च रत्नमालाया इति विभेदः । ता यथा —

एकाक्षरशब्देषु समाना पङ्क्तयः —

12=26 21=35 30-1=44 5, 35 6=49 50, 39=53 331=66,
345=68 371=72 383=74, 385-70 437 8=82 3, 535=93, 537=94A,
828=101, 832=104, 1087=112, 1089 90=114-5 1123-24=120-21,
1135=123 1137-125 1370-1=13-6 1725-7=147 9 1729=151,
1934-5=169-70; 1985-6=173-4

किंचिन्मात्रभेदेन साम्यभाजो यथा —

18-30 23-37, 25=39 27-9=41-3 32-3=46-7 37-8=51-2
41 2=55-5 332=67 382-3=73-4 499=86 502=88, 536=94
830-1=102-03 880=107 1086=111 1114-6=116-8, 1121=119
1134-5=122-3 1170-3=126-9 1256 7=130-1, 1259=133 1372=137
1974-9=139-44 1614=145 1731-32=153 and 155 1932-5=167-70,

एवं द्व्यक्षरशब्दप्रकरणेषु साम्यभाजो यथा —

70=197 81=205, 82=206 272=267 280=237, 305=256
306=257 354=279 356=281 372=294

किंचिद्भेदेन यथा —

72=198, 80=204, 83=207 84=208 88=213 224=218;
236=229 337=274 380=295; 388=299; 1631=1001

विस्तरभावादेव दिङ्मात्र सूचित न तु सर्वे प्रपञ्चितम् । नानार्थमञ्जर्यामुपलब्धा कोद्यान्तरे-
ष्णुपलभ्यमाना केचन शब्दा तवक (157) चातुरीक (201) आहस (1913) रागराज (424)
कृकरञ्जट (483) पदण (1368) इत्यादयः । अस्मिन्कोशे मीदरेऽऽश्रमे (वे) (72) गुप्ति-
रक्षणे (692) हर्म्येन्द्र (180) उद्गतौत्तानिते (787) अवधूतोपेक्षिते (795) राजदेयेम (1437)
इत्यादयः सधियोषा, यद्यसिवावर्तयो (706) रहसिदम्भयो (1279) इत्यादयः
समासदोषा पतिशब्दसप्तम्येकवचने पत्नी (679 963 1162 1290 1433 1464, 1744
(1824) इति 'विद्वासे (1157) इति, राजाना (1034) इत्यादयः शब्ददोषा तथा रचनादोषाश्च
बहवो दृश्यन्ते । सर्वास्वपि मातृकासु सर्वास्वपि पुष्पिकासु राघवीये नानार्थमञ्जर्यामित्येव दृश्यते ।

श्लेष (72) शैट्टय (81) पत्रि (224) स्थान (287) इत्यादयः केचन शब्दाः
नानार्थमञ्जर्या A2 मातृकाया च दृष्टा, अथापि तेषां स्थाने शब्दान्तराणि 'रत्नमाला' साहो-
निवेशितानि । रत्नमालायामदृष्टा मञ्जर्या A2 मातृकाया च केवलं दृश्यमाना केचन शब्दाः
" लक्षण, निदाघ, चक्षुम्, उदत, मङ्गल्य, निम्नय (निम्नया) उपस्वर्धन इत्यादयः ॥

अकाराद्यनुक्रमेण शब्दसूचीसंग्रहविषयेऽपि नव्य कश्चित् यथा अनुसृत । ऊर्ध्ववर्णपरकाणां
मनुस्वाराणांमिव शब्दद्वयमध्यपतितानां तेषां कदाचिदिच्छानुसारेण परध्वनीकरणरूपदाक्षिणा-
स्वार्धजरातीयसरणिं परित्यज्यानुस्वारा एव प्रदर्शिता । अनुस्वारोच्छेदनपदत्वानुसारेणापि तेषां
परध्वनौपचितोच्चारणस्मरणयासनावशेन तत्तद्गानुसारेण शब्दानां सनिवेशसंप्रदाय बह्वादतोऽपि
निष्प्रमाणत्व तस्योत्पद्यद्विरस्माभिर्नाहत । अतश्च सौवर्णानुसारेण सानुस्वारवर्णानामेकश्रेष्ठ
सनिवेश नव्यतरसंप्रदायानुरोधीति स एव स्वीकृत । तत्र च प्रथम शब्दास्ततो निर्णयः

पङ्क्ति संख्या चेति क्रमः । परिशोधितशब्दाश्च कुण्डलीकृताः । तत्र कुण्डलान्तर्गतशब्दानुसारेण चार्थाः प्रदर्शिताः । मुख्यशब्दाः स्थूलाक्षरैरर्थनिर्देशकशब्दाश्च लघ्वक्षरैर्मुद्रिताः । संदिग्धानां चार्थानां आह्वलभाषाया नानुवादः कृतः । तत्र प्रभचिह्नद्योतक(?)रेखा प्रदर्शिता । पङ्क्ति संख्याश्च केवल प्रदत्ताः । विशेषतः शोधन तु परिशिष्टतया योजित (Critical Notes) स्पष्टेनावगन्तव्यम् ।

अमरकोशादिष्वेव शब्दानां याथातथ्येन लिङ्गविशेषनिर्णयकारिभाषिकश्लोकानामस्मिन्कोशेषुपलम्भेन कुचिःकुचिह्निङ्गनिर्देशस्य चास्फुटत्वेन, वाच्यशब्दानां च निरियमं वाचकानां पूर्वं पश्चाद्वा निर्देशेन बहुधा भ्रमापादकस्यास्य कोशस्य संशोधने मानुष्यकं न्यूनत्वं प्रेक्षमाणाः सख्यावन्तः क्षन्तुमर्हन्ति । परिशिष्टप्रकरणे यावच्छक्यं प्रमादपरिहाराय यत्ने कृतेऽपि संदिग्धार्थशब्दानामाङ्गलानुवादराहित्य संशोधनस्य सावशेषत्वं पिशुनयति ।

अन्ते चैतद्ग्रन्थसंशोधनविषये बहुधा औचित्यप्रदर्शनेन मार्गप्रदर्शनेन चोपकृतवता श्री. सु. भं. कप्रे महोदयानां तथा श्रीयुत ए. द. सु. र्गर्गी-म. मं. पाटकर महोदयानां-प्राचार्य V. A. रामस्वामिशास्त्रिणा, तथा मातृकाप्रदानमंदाप्रकृता, यथोचितकाले च्यास्य संमुद्रणेनोपकृतवत्त्वं आर्यसंस्मृतिमुद्रणाधिकारिणा च नितान्तं कृतश्रुता प्रदर्शयन्नुपगमिदीर्षामि ।

इस्य विद्वज्जनायभेदः,
क. वे. कृष्णमूर्तिशर्मा

We note below a few readings as found in A2 MS. (collected for the critical edition of N R)
showing close affinity to N M

Lines	N R	Lines N M = A2	Lines N R	Lines N M = A2	
35	प्राङ्गणं	21	प्राङ्गणं	72	शकोडो
43	भतो	29	भते	78	बदे
59	दुपयोज्ये	44	च पायेज्ये	80	दु शासनापये
69	पारे	346	पाये	74	निमित्त(ंने)
70	शोभिते ह	347	शोभितयो	88	प्राप्त
71	साधित्वाऽप्यदनायेयु	370	स्यसाध्यादेवे च (or ह)	236	साम्नि
73	जे	382	जे	297	स्ये
86	ये	499	जे	278	विषयोज्ये च(or प)- देवपि च
87	शपथो	500	शपथने	271	गोनाये भेके
94	खनी	536	खनिनी	459	सुविके
103	पुरति	831	प्रान्ते	458	पद्ये
111	पने	1086	पने	453	वाट is found
129	विक	1173	इपि स्यात्	676	व्यक्ति with mean- ings
130	वातरि	1256	वातरि	898	[प्रियं]
131	निद्रो	1257	निद्रो	1119	शयनात्मयो
139	के	1374	खनो	1294	कुटिले
163	दरे स्ये	1867	पक्षिष्ये	1763	विनाशे
164	स्य	1869	स्य	194	वाणेऽहो
168	पे	1933	गमे	323	सारथो वेणुद्वीपितो
130	सुये	46	सुऽ	1236	वणिष्येने
181	सकं	47	सकं		
				198	अह उ
				201	निद्रु
				204	दशाननामाले
				210	न सियां
				213	निद्रु
				229	साम्न
				246	स्ये
				247	दुपम खयोष्ये च ना
				266	स्यहो ना भेते
				332	सूक्ते
				347	पष्टि
				350	* 1
				567	* 1
				620	* 1
				69	द त्रिभिरुक्त
				842	कविषे
				1061	विनासे
				1179	वाणी च
				1307	विहको खगसायको
				1790	वणिष्येने

List of lines from the N M shown as additional lines in A2 (in N R)

Mañj.	Rat.	Mañj.	Rat.	Mañj.	Rat.	Mañj.	Rat.	Mañj.	Rat.	Mañj.	Rat.
10	46	290	243	652	472½	1155 6	1785.1-2	1352	2355.1		
53	182.3	308	1316	664	466	1174	722	1392	966½		
54	" 4	311	1325	723	1599 5	1178	749	1446	936½		
67	195	319	1309 1	748	" 2	1185	747 3	1506	1876		
90	199	320	" 2	750	" 11	1191	758	1512	1973.3		
134	1302 1	322	1318 1	751	" 9½	1200	763	1524	1960.2		
139A	" 8A	326	" 3	752	1599 10	1206	740½	1525	1923½		
150	" 10	336	.75	753	" 3	1216A	771A	1527 8	1953 1.2		
151	" 13	343	1335	799	2253 2	1231	1816	1531 2	1973 8.7½		
153	" 11	357	281	829	101	1238	1806	1535 6	1912 1.2		
158	" 16	387	76	925	1633	1242	1808	1555	1973.4		
159	" 12	413	1354A	930	2270½	1244	1800	1655	1024½		
160	" 17	414	13 57	931	2277	1269	838½	1657 8	1030.1-2		
161	" 18	452	3 67½	932	2272½	1289	789	1675	2014½		
162	" 7	462	350 2	1023	1739	1290A	807.1A	1718	2398		
167	1270	492	320	1029	1667	1336 3	1873 2 4	1775 6	2063		
182-3	1302	515	387	1063	2321 5	1339	1873 5	1777	2037		
187	1210 1.2	610	1486 2½	1064	" 3	1341	" .7½	1802	1100		
237-9	1306	615 6	2208 2 3	1065	" 6	1342	" 8	1911	2107½		
240	1304	617A	" 4A	1066	" 7	1343	" 6	1993	1168		
267	250 2	646	564½	1098	682	1345	" .11	2004B	1164 2B		
286	237	649	530	1109	2326	1360	2355 2				

A= prior half. B= Posterior half.

| indicates the lines slightly different in Ratamañjā from Mañjari

नानार्थमञ्जरी

समस्तविद्यवेत्तार सुमुख श्रीविनायकम् ।
 अज्ञानतिमिरादित्यं विघ्नन्न नोमि सततम् ।
 विश्वादीनि समाहृत्य बालाना ज्ञानसिद्धये ।
 कविना राघवेणाय कृता नानार्थमञ्जरी ।
 विश्वप्रकाशो गोपालः शेषकारो धनजयः । 5
 शब्दार्णवो वैजयन्ती सूर्यो रुद्रश्च धादवः ।
 प्रतापो भागुरिर्दण्डी रभसश्च हलायुधः ।
 सुभूतिर्हरिविष्णु च वररुच्यमरोत्पलाः ।
 अजयः शाश्वतश्चैते उच्यन्ते पण्डितैः पुरा ।
 ॐ प्रभेऽङ्गीकृते रोपे प्रोक्ते ब्रह्मणि चाव्ययम् । 10
 अः स्याद् ब्रह्मणि विष्णुवीशकूर्माङ्घ्रिणरणेषु च ।
 गौरवेऽन्त पुरे हेतौ भूपणेऽङ्ग्रावुमेज्ययोः ।
 आ प्रगृह्ये स्मृती वाक्ये परितापे पितामहे ।
 घटे मावे च आस्तु स्यादव्यय कोपपीठयोः ।
 आङ्गीपदर्थेऽभिधातो सीमाथे धातुयोगजे । 15
 इर्वितर्के स्मरे हारे फणरत्नद्युतौ पुमान् ।

C reads at the beginning on a
 sapph. fo.

धीमत्यन्तरस्यमीपकृत्शाकृत्परगर्भोद्भवो
 भूक्षिन्नान्दरत्नाभितग्निरजममपूताद्रिनरत्नस्थित ।
 कुर्वन्कृतव्येकैरान्पृथगनिदारम्भे स्वयं भूपिता
 कारभ्यन्तरवद्रुनां शुभनम प्रहृदयन्नेते ॥
 श्रीमन्मयायविद्यपिपटुत्वं प्रहृत्कारोश्च
 स्वर्भन्तुनमनघनन्तुद्वयस्य कल्पप्रगशोक्तम् ।
 सप्तमपुत्रकामिनिप्रपुत्रान्ममददप्रजो
 कल्पन्तुहर्षुन्नेन्दुसप्त क्षीरदीपकमद्विने ॥

Before line 1, B reads हरि नानार्थमञ्जरी
 रिरा on marg

3 A सनात्स्य for सत्व
 7. BCE मातृङ्गा for मरि. AD रामभद्र
 for रभसश्च
 9 AD अजय for अजय
 12 A सत्वयो for सवयो
 13. AD प्रगृह्य C प्रगृह्ये, E प्रदक्षी for
 प्रदक्ष्ये
 15 E सत्वो for स्यातो A सन्नेते for
 सन्नेते

अग्रे करेणुकक्ष्यान्ते गुहायां शशितेजसि ।
 ईर्वारिजदले लक्ष्म्यां वाण्यां कमलकेसरे ।
 उः शंभौ क्षत्रिये नेत्रे हरमौलौ हरावपि ।
 20 ऊः स्याच्छुचीन्द्रोः पुरुषे राजपुत्रे गले सुरे ।
 प्राङ्कङ्गणोपमयोः पूर्णकुम्भे वणिजि रक्षणे ।
 ऋः कुञ्जरे शिखरिणि विभेदे देवमातरि ।
 भावे देवरिपौ नद्यां सुरायां विवरे दिवि ।
 ऋ दृष्ट्यां चिकुरे वाताशने विगतसपादि ।
 25 हिमपद्मदितिस्वर्गधनभूषामुजाम्बुपु ।
 लृः कुलीरे कपेर्दन्ते हस्तिनामपि दंष्ट्रके ।
 स्वर्गादित्योर्लिप्तगात्रे गतनतरि रक्षसि ।
 लृ तु स्यात्कृकलासेन्द्रावङ्केऽक्षिण मकरे सुरे ।
 लीलागते लोचनास्त्रि नागमातरि मातरि ।
 30 एकारस्तेजसि जले रात्रौ हर्म्योदरे हरौ ।
 व्योम्न्येकादशसंख्याया दिनादौ मणिकुट्टिमे ।
 ऐ हस्ते दिङ्मुखे वाते हरेऽद्रिशिखरे त्वचि ।
 ओ वारिजे जले फुड्भे श्रीदमेधेन्दुयोनिषु ।
 शके जीवे विरिञ्चे स्यादौः स्कन्दे गणनायके ।
 35 विशुद्धाङ्गेन्दुकलयोरनन्ते सिद्धपुष्पके ।
 अंशब्दो वक्रवाक्येऽतिदीर्घेऽञ्जलिनियोगयोः ।
 सप्तस्वरादिमाने च परज्योतिषि च स्मृतम् ।
 अः शिखाया सिद्धमन्त्रे प्रगाहेऽर्के रथार्दणि ।

18. Mss read कक्ष्या, but A (after corr.) लक्ष्म्या (as in text), cf. notes	28 A (before corr) D अर्के, A (by corr sec m) अगे for अर्के
20 C शुचीज्यो (न्दौ above line), E गनेश्वरे for गले सुरे	29 SI no AD 15
25 AD -रपष्ट- for -रवर्ग- AD (both before corr) E -भाषा- for -भूषा-	32. AD कचित् for त्वचि
BCE [अ]दुगादु	33 E -मेधेज- for -मेधेन्दु-
26 A रूपौ दत्-	35. A पुष्करे, C पुष्करे for पुष्पके
	36 BE रात्रौ, D रात्रे for -रात्रौ
	37. E -मन्त्रे for -माने
	38. B ऽर्के- for अर्के

चक्रे कुक्कटमूर्ध्निन्दुविम्बे ब्रह्मेशविष्णुषु ।

इति राघवीयनानार्थमञ्जयां अञ्जवर्गः परिसमाप्तः ।

को बह्मण्यर्कवाय्वग्निरामनस्वर्गकिकिपु ।

40

विष्णावाहतशब्देऽथौ धियां शुक्ले वसौ द्युतौ ।

कं शिरोन्मुखेषु स्यात्तत्रैव च कमव्ययम् ।

किं प्रभाक्षेपकुत्सासु वितर्के क्लीबमव्ययम् ।

कुः स्त्री भूम्यां च पापेऽल्पे कुत्सायां वारणेऽव्ययम् ।

इत्येकाक्षरकान्ताः ।

अर्कोऽर्कपणे स्फटिके ताम्रे सूर्ये दिवस्पतौ ।

45

ज्येष्ठभ्रातरि शुक्लेऽर्कपादपे च पुमान्मवेत् ।

मर्कस्तु काङ्क्षोहाकर्मभेदे पुष्करवायुषु ।

कर्को कर्कटके राशौ स्त्रिया कर्कस्तु मल्लके ।

घटभेदाग्निमुकुरसिताश्वकृपणेष्वपि ।

कङ्कस्तर्ङ्गे गुप्ते च गृध्रे काके युधिष्ठिरे ।

50

कूले मधुरिपौ कोके पिके वैवस्वतेऽप्यथ ।

मुनिवल्मीकयोः शैले नानुः स्यात्पुंसि कथ्यते ।

त्रिलिङ्गे काफुशब्दस्तु ध्वनिवैरूप्यसंभवे ।

गायकानां कण्ठदोषे कच्चिदर्थेऽव्ययं पुनः ।

अङ्कः स्थानान्तिकक्रोडभूषणोत्सङ्गलक्ष्मसु ।

55

मन्तौ नाटकविच्छेदे चित्रयुद्धे च रूपके ।

टङ्कणेऽस्त्री टङ्कणे गुल्फे काणान्तरखनित्रयोः ।

39. AD -विम्ब-, SI no ABCD 20.

Col. ACD १ज्जगाः भासा

40. A को ब्रह्मणि समोरार्क, B को वा

११ ब्रह्मार्कवाय्वग्नि-; CE को ब्रह्मरामार्कवाय्वग्नि-
for prior half

42. ACD किम् for कम्

45. AD मूदे for मूषे

46. D शुद्धे. AD अय for भवेत्

47. Cf notes for this line. AB

मर्कस्तु for मर्कस्तु, C -भेद-

48. ll. 48 and 49 are transposed in all

Miss., cf notes AD कर्क. AD

मर्कस्तु or कर्कस्तु

50. E शूतो for शूते

51. E तूते for कूले

53. B स्यात् for तु. BC -वैरु for वैरु-

54. BCE कच्चिदर्थे

55. AD १नोत्साद for १नोत्सङ्-

56. AD मन्तौ for मन्तौ. Miss. नयक

for नाटक

57. B शूदे for गुल्फे

- कोशेऽश्मदारणेऽपि स्याज्जहायां मासि कथ्यते ।
 न्यङ्कुर्गुरुकुलस्थाघिशिष्ये नेममुनी मृगे ।
 60 शङ्कुः पर्णसिराजाले यादोभेदसुसंख्ययोः ।
 स्थाणौ शक्तित्रये कीले मेहने च पुमानयम् ।
 शङ्कातिरेकयो रेकः पाको जरसुनिष्ठयोः(?) ।
 अर्भके पचनेऽपि स्याल्लोकस्तु भुवने जने ।
 श्लोको यशसि पद्ये च शोकः शृङ्गानुक्रोशयोः ।
 65 दुःखे पादरसेऽपि स्यान्नाकः स्वर्गान्तिरिक्षयोः ।
 चक्रवाके वृके कोकः शको गोमयदेशयोः ।
 किर्की चापे द्रव्यभेदे स्त्रियां केका शिखिस्वने ।
 मुष्कोऽण्डकोशे मोक्षे द्रौ रोको रश्मौ बिलेऽपि च ।
 शङ्का वितर्कभययोरस्पर्शनविनाशयोः ।
 70 लङ्का रक्षःपुरीशाखाशाकिनीकुलटासु च ।
 ढका कुल्याशीघ्रवायामृगाङ्गाङ्गेषु गौरवे ।
 अकोऽद्रौ दुरिते क्लेशे ओकोऽस्त्री मन्दिरेऽऽश्रमे(ये) ।
 शल्कोऽस्त्री शमले पापे डम्भे च शकलेऽपि च ।
 निष्को निर्गमदीनारस्वर्णोरोभूषणेषु च ।
 75 साष्टे शते सुवर्णानां गाङ्गेयेऽपि पुमान्पले ।
 बल्कं तु बल्कलेऽपि स्याच्छौकं गतिशुकौघयोः ।
 भेकस्तु कातरे भेको मण्डूकेऽपि च कथ्यते ।
 चन्द्रे भूम्यां त्रिकः पुंसि त्रये पृष्ठाधरे त्रिकम् ।

58. Sl. no. ABCD 30

59. AD वेमिसुखे ; C नेममुने

60. Mss. पर्ण- for पर्ण-, D om.
the post. half of 1.60 and
prior half of 61

61. A कृपा for त्रये, Mss. मोहने
for भे°

64. Mss. शृङ्गाप्रकोशयोः

65. Lines 65-6 are omitted in AD.

66. BCE श्लोको गोमायु- for शको गोमय-,

cf. notes

68. Sl. no. C 35

71. Cf. notes

72. Mss. खेपे for क्लेशोः cf. NR
I, 198. A औबद्धी; BCE शोकः स्त्री;
D औकद्धी

73. Cf. notes.

77. ACDE भौकस्तु; B भिकस्तु; cf.
notes

78. Sl. no. ABCD 40

पुष्पभेदे वक्रो रक्षःपक्षियक्षानलेषु च ।	
कीरे दुःशासनापत्ये शोणके व्यासनन्दने ।	80
शुकः शुक्रं तु शैरीषकुसुमग्रन्थिपर्णयोः ।	
त्रिष्वल्पे चातके पुसि स्तोत्रो राकस्तु पूषणि ।	
राका नवरजाकान्त्योः पूर्णचन्द्रतिथ्यवपि ।	
शाकः पक्षौ वृक्षभेदे भूपद्वीपविशेषयोः ।	
काका तु स्त्री हरीतक्या पङ्कोऽस्त्री कर्दमैनसोः ।	85
किष्कुर्हस्ते वितस्तौ च प्रकोष्ठे कुत्सितेऽपि च ।	
नल्वेऽथ पापे कल्कोऽस्त्री गुल्मे विट्किट्ट(?)दम्भयोः ।	
छेकोऽभिज्ञासगृहासक्तपक्षिमृगेषु च ।	
अवाचि वानरे मूक एके मुख्यान्यकेवला ।	
शुल्कं घटादिदेये स्याज्जामातुर्बन्धकेऽपि च ।	90

इति त्र्यक्षरकान्ताः ।

आलोको दर्शने द्योते प्रबोधे वन्दिमापणे ।	
करकः पक्षिभेदे स्यात्कमण्डलुकरङ्गयोः ।	
डाडिमाक्रोशहस्तेषु पु स्त्रिया तद्द्वेनोपले ।	
करङ्गो मस्तकाश्चि स्यान्नालिकेरफलास्थानि ।	
क्षेपचसातकयोः (?) खड्गे कङ्कपत्रे च सायकः ।	95
जम्बुकः क्रोट्टवरुणनीचेष्वप्यथ पेचकः ।	
उलूके करिणः पुच्छमूलोपान्ते च कथ्यते ।	
पृथुकश्चिपिटे बाले चानकः स्वनदम्बुदे ।	
मेर्या मृदङ्गे पटहेऽप्यथ लोहापवादयोः ।	
कलङ्गोऽङ्गे कीटके स्यात्तक्षकस्तु मुजंगमे ।	100

80. Mss कोणके for शोणके

81. ABCD शकुनौ, E शुक्रन्तु for शुक्रतु
Mss शैव्ये for शैरीष cf notes

84. AE पक्षौ for पक्षौ

87. B गुल्मेपि किट्टद्वयोः for post half

88. Mss दम्भि- for दम्भि.-

90. Sl no CD 45

91. C 'नेद्योते for 'ने द्योते

94. ACDE 'कलागिनि for 'स्थानि

95. B क्षेत्र्यासाताकयो, E क्षेत्र्यापान'

95. D om 1, 96

100. Sl no, ABC 50

- वर्धकावथ पिण्याकस्तिलकल्के च कुङ्कुमे ।
 हिङ्गौ च सिल्हकेऽपि स्याद्वाह्नौको विपयाश्वयोः ।
 देशभेदे च तत्क्रीव हिङ्गौ कुङ्कुमवीरयोः ।
 गाण्डीवेऽपि पुलाकस्तु सक्षेपे भक्तसिक्थके ।
 105 तुच्छधान्ये वृश्चिकस्तु राशयोपधिविशेषयोः ।
 शूककीटेऽपि प्रतीकः प्रतिकूले स्त्रियामयम् ।
 एकदेशे तु पुस्येव भूतिक तु नपुसके ।
 स्याद्भ्रुनिम्बे भूस्तृणे च खर्जूरतृणदीप्ययोः ।
 110 [ज्योत्स्निकाया च घोषे च कोशातक्यध्वनि स्मृतम् ।]
 कौशिको मुनिभेदे च ननुले शक्रधूकयोः ।
 उद्गातरि कुशाजीवे कोशावत्याहितगुण्डिके ।
 गुग्गुलावप्यथ नदीकात्यायिन्योस्तु कौशिकी ।
 रुक्तापशङ्कास्वातङ्कः स्तवकोऽध्यायगुच्छयोः ।
 स्वल्पे दरिद्रे नीचे स्यात्सुष्ठुस्तु त्रिलिङ्गके ।
 115 स्याद्दार्तिके नवदले वर्तकोऽश्वसुरे विशि ।
 दीपकः स्यादलकारे यवान्या जीरकेऽपि च ।
 दीपे च दीपनीया(?) चाजमोदशिखिचूडयोः ।
 पीडार्थेऽपि च्यलीक स्यादपराधेऽप्रियेऽनुते ।
 कामजे पीनसे क्रौर्येऽकार्ये बलक्षयतथ्ययोः ।
 120 अलीक त्वाप्रिये स्वर्गे सधेऽनुतललाटयोः ।
 अनूकमस्त्रिधा वरो शीले च मतजन्मानि ।
 पिनाकः शिवशूले त्याक्तस्य बाणासनेऽपि च ।
 स्त्रिया स्याद्धेनुका बाजियोपित्यपि पशौ गवि ।

101. Mss वर्षेक्यामथ

102 Mss सिल्हके for सिलहके C वाह्नौ

104 D गाराले

105 C उच्छ; E इच्छा for तुच्छ
C राशयो

108 BCE मृतो BC -दिव्यो for -दीप्यो

110 AD अकृपणयो, B अकृपणयो for
अकृपणो. SI no ACD 55

111 E उष्टिके for त्रिष्टिके

115 B वषि for वषिके

116 For II, 116-7 see notes

119. SI no A 60

120 E transp II, 120 and 121 A
om I 120 CE त्रिये for अत्रिये.
SI no BCD 60

- भवान्या च कृपाण्या च प्रसूताकरियोपितो ।
 क्षुरिकाया कालिका तु दिवाकीर्त्या च शिल्पके । 125
 मेघजाले यातनाया वृत्तौ नटनयोपिति ।
 दोषे स्वर्णादिधातूनां कृष्णावृद्धिसुरासु च ।
 क्रमदेये वस्तुमूल्ये योगिन्याम्बिकयोरपि ।
 पटोलशाखारोमालिमांसीज्याकालिमाचिषु(?) ।
 धूसर्यां नवमेघे च ततः कर्णविभूषणे । 130
 कार्णिका करिहस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि ।
 सूक्ष्मवस्तुन्यग्निमान्थे क्रमुकादिच्छटाशुके ।
 ताटङ्के वर्तुले पद्मबीजकोश्या त्रिपूत्रे ।
 कटकोऽस्त्री राजधान्या राशौ सानुनितम्बयोः ।
 सूच्यग्रे बलये दन्तावलाना दन्तमण्डले । 135
 सामुद्रलक्षणे चाथ जल्पाको मुकुरे पुमान् ।
 मेचकस्तिमिरे कृष्णवर्णे स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।
 ताटङ्कोऽस्त्री परीणाहे विटङ्के कर्णवेष्टने ।
 लम्पाको लम्पे देशे ज्योतिषग्रन्थसञ्ज्ञिते ।
 किंपाकस्तु फले मूले पाषक पावनेऽनले । 140
 विपाकः कीर्त्यते स्वादौ परिणामे च दुर्गतौ ।
 निपाक पचने स्वेदेऽप्यसत्कर्मफलेऽपि च ।
 पालिकाङ्कुरपात्रे स्यादुलूको राजधूकयो ।
 बालिका पिच्छजाले स्यात्कन्याया कर्णभूषणे ।

124 A च कृपाण्या E चक्रवाक्या for च कृपाण्या	133 AB ताटङ्के	!
127 AD -विधि, BCE विद्धि for वृद्धि	135 E दन्तमण्डले	
129 AD -मांसि, BCD -मांसि B काम CE -काक- for -कालि-	136 AD (before corr) जाहा for चाथ	
130 A घट्टरिष D सूसर्वे (both corrupt). AD वन for नव SI no C 65	139 E ज्योतिषे for च BCE -सर्वके for सञ्ज्ञिते	
131 Cf Med. 6 60ab	140 A lacuna for मूले B पचने for पावने SI no ABCD 70	
132 Mss ब्रह्मेकदि (E चिद्र) for चकानि AD चन्द्रांशके for चच्छग	142 Mss सराधः for निपाक cf notes	
	144 BC वा पिच्छजाले (C पिच्छे, E वाप वाटाले) for पिच्छजाले स्यात् ।	

- 145 मोचकः कदलीशिशुनिर्मोचकविरागिषु ।
 अशोको वञ्जुले माने द्रमनि-शोकयोर्मतः ।
 वर्तते कटुरोहिण्यामथ क्रूरे च कामुके ।
 मयहीने कलो पु स्याद्भीकः प्रोच्यते ततः ।
 आह्लिकं नित्यवृत्तौ स्याद्भ्राजने नित्यकर्मणि ।
- 150 हुङ्कुको वाद्यभेदे स्याद्वात्पूहे मदवर्तने ।
 सृष्टावुरनिले वज्रे वृवाग्नौ प्रतिसूर्यके ।
 तूलिका कथिता लेख्यकूर्चिकातृलशाप्ययोः ।
 अनीकस्तु रणे सैन्ये सदैहेऽपि च कथ्यते ।
 नवके दुर्जनेऽपि स्याद्दंशुक नेत्रवस्त्रयोः ।
- 155 वार्धकं वृद्धसघाते वृद्धत्वे माववृन्दयोः ।
 कौतुकं त्वभिलाषे स्यादुत्सवे नर्महर्षयोः ।
 हस्तसूत्रे च कुतुके तरकः कपटेऽपि च ।
 भूमिका रचनाया स्यान्मूर्त्यन्तरपरिग्रहे ।
 नायको नेतरि श्रेष्ठे हारमभ्यगणावपि ।
- 160 पताकोऽस्त्री वैजयन् या तत्पत्रश्रेष्ठयोरपि ।
 आग्रक्या नारासकोचभयतर्कग्रहेषु च ।
 कोरकं कुङ्कुलेऽपि स्यात्तद्योलङ्कमृणालयोः ।
 शङ्खक वलये कम्बुनिधिसत्त्वानवेषु च ।
 मणौ शीर्षा शिषुवने नरकं मघभाजने ।

निरये चाथ पुसि स्याद्वासिको दक्षिणेऽपि च ।	165
वर्णकोऽस्त्री प्रकारे स्याच्चन्दनेऽङ्गविलेपने ।	
चन्द्रको मेचके चन्द्रे भूपणे बर्हभिन्दुके ।	
नालीकं कमले शल्ये बाणेऽपि स्यादथोच्यते ।	
वंशनाले च द्रोणीसो निर्मांकः परिमोचने ।	
तमालपत्रे श्रेष्ठे च पादपे तिलरू. पुमान् ।	170
स्याद्दाम्भिकः कौक्कुटिके वञ्चकेऽप्यथ गैरिकम् ।	
स्वर्णेटकादावलकः पुरोलम्बनकुन्तले ।	
कलिका कोरके हर्षे लासकः पञ्जरेऽस्त्रियाम् ।	
नटयोषित्कृथो(?) धूर्ते जम्बुके भाषितेऽपि च ।	
अव्यक्तमधुरे श्रेष्ठे वञ्चकः परिकीर्तितः ।	175
घुटिका तु महारत्ने पिण्डे बद्धरसे मणौ ।	
लुब्धकः पुसि शवरे चान्द्रायामभिलाषिणि ।	
पर्यङ्कश्चापि पर्यङ्के मञ्चे परिकरेऽपि च ।	
कलङ्कः कृष्णवर्णे स्यात्तमाले तिलकेऽपि च ।	
अंशुकं सूक्ष्मवस्त्रे स्यात्परिधानोत्तरीययोः ।	180
किरणानां समूहे च मुखवस्त्रे तदिष्यते ।	
जालकं पद्मके व्यूहे आनाये भूपणेऽनृते ।	
विन्द्वी वागुरिके पुसि गवाक्षे क्षारकेऽपि च ।	
कनीनिकाया नक्षत्रे मोक्षे स्यात्तारका स्त्रियाम् ।	
पिटकस्त्रिषु बृन्देऽपि पेटके चाथ जालिकः ।	185
किराते धीवरे हर्म्येन्द्रजालादियुतेऽपि च ।	
खेटकौ ग्रामफलकौ गुरौ देशे च दोशिकः ।	
किञ्जल्कः पद्मरेणौ स्यात्केसरेऽपि च कथ्यते ।	

165. E रसिको

166 A पथको for वर्णको

167 CE ंसिदुके for ंविन्दुके

168. नाञ्जीक

170 SI no AD 85

171 E दाम्भिक for दाम्भिक . C कौक्कुटिके

172. B पुण- . CE पुना for पुरो . E -कुररे

174. CE जवके

178 BE पल्यके

180 SI no ACD 90

181 AD करणाना for किर

182 AD सिदुके for ंषके AD ंनृते

183 AD पित्केऽपि A विरेः B विरे B
जाटकः

186 B किरानो श्वरे for ंषे श्वरे

188 BC पुष्क(ंन ?)रेणौ, E पुसि रेणौ

अन्धेऽप्यनेहमूरुः स्यात्कीचको दैत्यवंशयोः ।
 190 कुलिकः स्यात्कुलश्रेष्ठेऽप्यंशभागौ तु वण्टकः ।
 कूर्चिका क्षीरविकृतौ कर्पर्यां दार्विकापि च ।
 भूतिका चापि भूनिम्बे पुष्पकं कुसुमाञ्जने ।
 पुष्पकं तु रथे वृक्षे चातको हरिणे खगे ।
 कञ्चुकी वारवाणेऽहावृत्सुको द्वेषगर्वयोः ।
 195 स्यान्मृगाङ्कः कालकण्ठे सितकैरवचन्द्रयोः ।
 प्रतीकोऽवयवेऽपि स्यात्प्रतिकूलेऽपि चार्थवत् ।
 गुलिको मन्दतनये रसबद्धास्रदेशयोः ।
 दिङ्नागे चाथ गणको ज्योतिषज्ञलिपिज्ञयोः ।
 गणिका वृक्षभेदे स्यात्स्त्रिया वारास्त्रियामपि ।
 200 कटुतुम्ब्यां शुभ्रवेणाविश्वाकुर्नृपती स्मृतः ।

इति त्र्यक्षरकान्ताः ।

कलहसे च कारण्डे चातुरीरुः पुमानयम् ।
 मातङ्गिकः करिशिशी भवान्यामपि तस्त्रियाम् ।
 ज्योत्स्निकाया पटोले च घोषे कोशातकी ततः ।
 सालाष्टकः कपिकोटुश्वानेषु खदिरे सिते ।
 205 श्रीपण्यां सोमवल्कः स्यादथ बुद्धे विनायकः ।
 गुरी च गरुडे विभ्रराजेऽप्युत्कालिकः पुमान् ।
 स्यात्कल्लोले कुङ्मले च बल्लर्युत्कण्ठयोरपि ।
 लालाटिकः प्रमीमाविदर्शी कार्याक्षमश्च यः ।

189 AD 'प्येनक' for 'प्येनद'; cf notes
 AD वेणुवशयो, B वशदैवयो C
 blank for को दैव

190. BC कलिक स्यात्कल्लोले for prior
 half. AD 'भागो for 'भागौ SI no
 ACD 95

191. AD कूर्चिका B कूर्चिका for कूर्चिका
 AD 'प्रवृत्तौ for 'विकृतौ AD कर्पर्याः
 B कर्पर्या

192 B भूतिकापि च CE 'कामपि for 'का
 चापि CD पुष्पिक E कुसुमाञ्जरे

197 ABCD गुलिको D रम्भषास्त्रदेशयो. for
 post. half

200 SI no AD 100

202 AD पयन्याम् for भवान्याम्

204 AC -कोष्ट for कोष्ट-

206 AD om रात्रे AD उत्कालिक for
 उत्कालिक, NW in f gend

208 CE प्रमी, and वार्ययुने

पुण्डरीको व्याघ्रभेदे दिग्गजेक्षुद्रुभेदयोः ।
 पुंनपुंसि सितच्छत्रे सिताम्नाजेऽपि कीर्तितम् । 210
 जैवातृकः कृशो चन्द्रे भैषज्यायुष्मतोरपि ।
 सौगन्धिकं तु चाक्षुष्ये(?) कल्हारेऽपि प्रचक्ष्यते ।
 नर्मवावपरिहासे च स्त्रियामेव मधूलिका ।

इति चतुरक्षरखान्ताः ।

अथ कामजले(?) खः स्यात्स्त्रा स्त्री नखरतीक्षणयोः ।
 खामिन्द्रिये मुखे स्वर्गे शून्यबिन्दौ विहायसि । 215
 कृपानक्षत्रसंवेशतन्द्रीशान्तरसेषु च ।
 कुणिसंभेदगरुडक्षेत्रखल्लपुरीष्वपि ।

इत्येकाक्षरखान्ताः ।

शिखा स्यादग्रमात्रेऽभिज्वालायां च स्त्रियां भवेत् ।
 लाङ्गलक्यां शिफायां च केकिमौलिशिखण्डयोः ।
 शैलपादपथोरग्रे कचबन्धे घृणावपि । 220
 शङ्खो निधौ ललाटास्त्रि कम्बौ सानौ भुजंगमे ।
 नखरे वलयेऽपि स्यात्संख्यायां पुंनपुंस्यथ ।
 शिविरे मन्दिरे वह्नौ मयूरे कुक्कुटे द्रुमे ।
 पोत्रिमूपिकयोराखुः शाखी पादपवेदयोः ।
 शाखा स्कन्धे सूत्रभेदे वृक्षे पक्षान्तरे भुजे । 225

209. A 'जेक्षुद्र'; BCE 'जक्षुद्र'; D 'जेक्षुद्र'
 for 'जेक्षुद्र'

210. ABD तत्र for पुंन. Sl no. C 105

211. ACD वृषे, B कृशौ; E वृषे for कृशे;
 cf. AS

212. E कल्हार चक्षुष्येपि for चाक्षुष्ये कल्हारेऽपि,
 B प्रचक्षते, D प्रचक्षते

213. ACD मधूलिक

214. ACDE अथ कामजले. स्वाद्य for
 prior half. A शाखानखरती, C

शाखानखरती; D शखानखरती, E शाखने
 नखती for post. half

218 A शिखः, CD शिख for शिखा

219. E-कौलि- for -मौलि-

221. AC कल्हारेऽपि, D कल्हारेऽपि. Sl, no.
 ACD 110

223. Cf. notes

224. Mss. read पत्रि- for पोत्रि-

225. D वृषे for वृक्षे

निकटे छन्दसां भेदे पादपाङ्केऽपि च स्त्रियाम् ।
 पुङ्खः श्येने शरादौ च सुखं स्वर्गाम्बुशर्मसु ।
 रेखा लेखा श्रेणिदेवलिपिलेखनराजिपु ।
 230 सुस्मांशके सुन्दरे च मर्यादायां च पुंसि वा ।
 वरुणस्य नगर्यां तु स्त्रियां द्रव्ये सुखे नपुम् ।
 सुसहेती सुखं क्लीबे लिङ्गस्तु मतिनाट्ययोः ।
 प्रेङ्खः पर्यटने वाजिगतौ निःसरणे मुखम् ।
 प्रारम्भे द्वारि बाणाग्रे प्रधाने ताम्रवक्त्रयोः ।
 उपायेऽपि ततो मित्रे सहायेऽपि सखा त्रिपु ।
 235 नखोऽस्त्री नखरेऽक्लीबे पण्डे कौलदलेऽपि च ।
 न्युङ्खो मनोऽज्ञेन्यलिङ्गः साम्नि षट्प्रणवेषु च ।

इति द्व्यक्षरखान्ताः ।

सुमुखस्ताश्च्यतनये फणिभेदे च पण्डिते ।
 मनोज्ञवदने विघ्नराजेऽपि स्याच्च दुर्मुखः ।
 240 नागराजे च मकरे तुरंगे च पृथगामे ।
 विशिखस्तोमरे बाणे परिव्राज्यग्निसूर्ययोः ।
 स्त्री रथ्या शारिकाया च खनित्रे पुंनपंसके ।
 गोमुखं कुटिलाकारे वाचभाण्डे विलेपने ।
 मधूखस्त्वट्करज्वालास्वपि स्कन्देऽपि षण्मुखः ।

इति त्र्यक्षरखान्ताः ।

शिवे सिंहे पञ्चमुखो अलिबाणो शिलीमुखौ ।
 245 वर्द्धिमुखो द्विजे देवे मल्लाते चित्रकेऽपि च ।
 कुहमुख तु दर्शदौ कोऽरुलोत्पातयोरपि ।

227. Mss. रेख (B रेखा) for सुख

228 BCE -राजस्य for -राजिपु

229. BCE सुस्मांशके

231. Sl. no. AC 115

232 B प्रोखः for प्रेङ्ख, A मुख, D मुखे
for मुखम्

233. AD प्रपने ताम्रवक्त्रयोः for post. half

236 AD पङ्खे

237 C पिङ्खे for पण्डिते

240 Sl no. C 120

243 B दि- for स्वि

इति चतुरक्षरखान्ताः ।

स्यात्सर्वतोमुखं यज्ञे चान्तरिक्षे च पाथसि ।
क्षेत्रज्ञविधिरुद्रेषु पुसि तत्परिकीर्तितम् ।

इति पञ्चाक्षरखान्ताः ।

स्वर्गद्विबाणवत्राम्बुदिग्वाम्भूधेनुलोमसु ।
चन्द्रार्कवृषनागेषु पशो करणवस्त्रयोः । 250
कृत्वार्जुनीप(?)अवार्थमृगस्त्रीश्रवणेषु च ।
लक्ष्यदृष्ट्योः स्त्रिया पुसि गौर्गं गमनगीतयोः ।
गा च गाथायां स्त्रीलिङ्गो गौ गन्धर्वगणेशयोः ।

इत्येकाक्षरगान्ताः ।

भगः श्रीकाममाहात्म्यवीर्ययत्नार्ककीर्तिषु ।
हृदि स्त्रीयोनौ धर्मेच्छातपःसप्तसु पुस्ययम् । 255
ज्ञानधराग्ययोः कान्त्यां मोक्षे चाप्यथ पञ्चमे ।
नगा अगा. पर्वतेऽर्के पादपे स्थानमृगो गजे ।
कुरङ्गपशुश्लेषु स्त्री याच्ना तस्य योपितोः (?) ।
भोगः सुखे स्त्र्यादिरतौ भुजगफणकाययोः ।
कौटिल्ये पालने राज्ये भोग्ये च द्रविणेऽपि च । 260
निर्वेशे पण्यनारीणामुत्साहाभ्यवहारयोः ।
प्रबन्धे रूपकार्थे चार्थलेशे भोज(मञ्ज?)नेऽपि च ।
चतुर्थांशेऽथ सर्वार्थप्राप्तौ क्षेमार्थसिद्धयोः ।
योगः संनहनोपायध्यानसंगतियुक्तिषु ।
योगसूत्रे द्रव्यलाभे विष्कम्मादौ च भेषजे । 265

250, B -वि- for -वृ-

251 CE कृत्वार्जुनीवलीवर्दं for prior half

252. B -दृष्टे, C -दृष्ट्या A गं

253 Mss गादाय for गाथाया cf notes
B गन्धर्वेषु^० for गो गन्धर्वं?

255. Mss द्वि metrical shortening ।

257. AD नगावन्तौ, BC नगावन्तौ, E नगावन्तौ
for नगा अगा, cf. notes, SL २०

ACD 130

258 AD -श्लेषु for -कश्लेषु Post. half
corrupt

259 B ^०काक्यो, for ^०काययो

261 AD निर्वेशपण्य- for निर्वेशे पण्य-

262 Cf. notes E चार्थ^० for चार्थं

263. CE -दृष्टे for -प्राप्तौ

265 AD भेषजे for भेषजे

- वपुःस्थैर्ये प्रयोगे कार्मणे विसन्धवातिनि ।
 इङ्गं स्यादद्भुते ज्ञाने जङ्गमेद्धितयोरपि ।
 भङ्गस्तरङ्गे रुभेदे भेदे जयदिपर्यये ।
 रागभेदे च खड्गे च भङ्गा तु शणसंज्ञिके ।
 270 भङ्गी प्रकारे तुङ्गस्तु शैलपुंनागयोस्त्रिषु ।
 उन्नतेऽप्यथ गौनाभे भेके हिंसार्थके त्रिषु ।
 अङ्गं गात्रान्तिकोपायप्रतीकेष्वप्रधानके ।
 देशभेदे तु पुंसि स्यादङ्गेत्यामन्त्रणेऽव्ययम् ।
 लिङ्गं संगमने चिह्ने गाने शोभे(श)मूर्तिषु ।
 275 सांख्योक्तप्रकृतौ हेमिन् शिवमूर्तौ प्रचक्षते ।
 शृङ्गं विषाणे सानौ च प्रभुत्वे कूर्चशीर्षयोः ।
 क्रीडाम्बुयन्त्रे शिखरे स्यादुत्कर्षप्रधानयोः ।
 गृङ्गी विषाया वृषभे विषभोज्ये वटेऽपि च ।
 गजमीनसुवर्णेषु कुरङ्गेऽपि च कथ्यते ।
 280 रङ्गो रणे खले रामे नृत्तादौ च त्रुण्यपि ।
 जले रथे क्षेजभेदेऽप्यथ भुङ्गं तु कुन्तले ।
 अलिधूम्याटपिद्रेषु पुंसि वर्गस्तु संतती ।
 देशभेदे नपुंसि स्यात्सीतभेदकरङ्गयोः ।
 भृगुः शुक्रे प्रपाते च जमदग्नी पिनाकिनि ।
 285 रागोऽनुरागे मात्सर्ये लाक्षादौ रक्तिमत्त्वयोः ।
 [सारङ्गादौ च माधुर्ये प्रणयेऽनुचरेच्छयोः ।]
 गान्धारदौ रज्जने च बल्लुगुच्छागमनोज्ञयोः ।
 भाषितेऽपि च भोगी स्याद्राजपन्नमयोरपि ।

267, SI, no, ACD 135

268 Mss. कवेदे, cf. notes

269 B रण-, D नाग- for राग . ABD पा .

CE चण- for शण B रणके

270 AD पुणवयोल् for पुनागयोल्

271, Cf. notes A रणकेषु च for रणके

त्रिषु

272. B प्रपात्क

274 Cf. notes

275. AD om. 1 275

278 ADE वृषाया for वि. E वदे for वदे.

279 AD गजे गाने पुणेषु for prior half

280 SI no AC 140

282 B पणस्तु CE वणस्तु for वर्णस्तु

283 Cf notes

234 = VL 49, 16cd, ACD प्रभावे CE
प्रणवे for प्ररणे, cf. notes

286 Cf notes

287. Mss. read स्थान for ह्य

मार्गो मृगमदे मासप्रभेदेऽन्वेषणेऽध्वनि ।	
बौद्धोक्तज्ञानभेदे च गुदसौम्यर्क्षघोरपि ।	290
नागः सर्पे गजे वृक्षे मृगे मुस्तकमेघयोः ।	
नागकेसरपुंनागक्रूराचारानिलेषु च ।	
श्रेष्ठे च नागदन्तेऽक्षसीसे रङ्गे रतान्तरे ।	
खगः शरार्कविहगामरमेधेन्दुवायुषु ।	
राजहसे ग्रहेऽपि स्यान्मृगभूदेशयोर्लगुः ।	295
वेगः प्रवाहजवयोर्महाकालफलेऽपि च ।	
जले स्वर्गे प्रियेऽपि स्याद्विण्मूत्रादिविनिर्गमे ।	
पूगः स्यात्कमुके वृन्दे नृपाधिकृतरेखयोः ।	
सर्गः स्वभावनिमोक्षनिश्चयाध्यायसृष्टिषु ।	
उत्साहत्यागयोश्चाथ त्यागो वर्जनदानयोः ।	300
यानाद्यङ्गे युगः पुंसि युगं युग्मे कृतादिषु ।	
अपि हस्तचतुष्के स्यादौषधे वर्षपञ्चके ।	
खड्गो मृगान्तरे हेत्या गण्डकेऽथ शिवे रुचाम्(चि?) ।	
लोके वागमिलिपिषु शिल्पो भर्गः प्रव(च)क्ष्यते ।	
दुर्गा गौर्या कालिकाया दुर्गा तु नरके पुरे ।	305
शैलादिदुर्गमस्थाने त्रिषु त्वेष दुरासदे ।	

इति द्व्यक्षरगान्ताः ।

परागः कौसुमे रेणौ स्नानीयादी रजस्यपि ।	
गिरिप्रभेदे विख्यात उपरागे च चन्दने ।	
मतङ्गस्तु गजेऽपि स्याच्चण्डालमुनिभेदयोः ।	
अपाङ्गो नेत्रयोरन्ते तिलकाङ्गपिहीनयोः ।	310

289. B मार्गे for मार्गो AE मासे प्रभे*,

C मासे***, D मासे प्रभेदा for मासप्रभेदे

290. AD बौद्धोक्तौ

291. E भस्तक- for मु*

293 D ऽक्षिसीसे; E दिसीसे for ऽक्ष्यसीसे

294 B चारिषु for चारुषु

295 Cf. notes

298 B कुसुमे for कसुके

304 CE रागगि-

306 Mss. द्वेषे for त्वेष. SI no. after the col. A 152, C 153

307. D कुसुमे for कौसुमे

309 B मातङ्गस्तु

310 SI No AC 155

सारङ्गः पुंसि हरिणे चातके गजमूङ्गयोः ।
 रागभेदे मृगौ नृत्ते शबले तु त्रिपूच्यते ।
 वराङ्गं स्याद्गजे मूर्ध्नि स्त्रीयोनौ च गुद(ङ?)त्वचि ।
 पतङ्गः शालिभेदेऽग्नौ मार्जाले पारदे शरे ।
 315 विहंगे शलभे सूर्ये त्रिवर्गस्तु दिनत्रये ।
 वृद्धौ च धर्मकामार्थे त्रिकलायां त्रिपूरुषे ।
 स्थानक्षये सत्त्वरजस्तामसेषु पुमानयम् ।
 उदसर्गो वर्जने त्यागे सामान्यन्यायदानयोः ।
 रक्ताङ्गने विद्रुमे भौमे विधौ कम्पिह्वधारियोः ।
 320 जीवन्तीशूक्रभान्येषु रोचन्या तत्रपुंसकम् ।
 उद्वेगः भ्रिमिते क्लेशे भयेऽमन्थरगामिनि ।
 सुन्दरेऽविक्रमायांशे दुर्दिनेतरवासरे ।
 प्लवंगो वानरे भेके सारथी चोग्दीधितौ(तेः) ।
 संवत्सरेऽपि सुभगस्तुरीयांशोऽपि श्रीमतौ ।
 325 आशुगः पत्रे वाणे जड्चालेऽपि पुमान्भवेत् ।
 उत्सङ्गो मुक्तसंयोगे सक्थिन्यूर्ध्वकलाङ्गयोः ।
 भुजंगोऽही त्रिटे वृक्षे तरङ्गने वीनिकम्पयोः ।
 अनङ्गने मन्मथे वाया विभान्च्छाययोरपि ।

इति त्र्यक्षरगान्ताः ।

अभिपङ्गस्तु शपथे शापे सङ्गे परामथे ।
 330 आक्रोशोऽथ गजश्रेष्ठे महामृग इतीरितः ।

इति चतुरक्षरगान्ताः ।

मेघे निदापे किङ्किण्यां घण्टायां घट्टने च मः ।
 घं वायामूनयोर्घां भूवातापोरेषु च त्रिषु ।

312. D भृगो for घृगो. BD हस्ते

314. ABCD कर्त्ते for परंते

318. AD सान्भेव्यर्थ. B सान्भव? for
 सामान्यव्यर्थ. Miss कर्त्ते for कर्त्ते .

319 ABD कर्त्ते for कर्त्ते

320 E रेबन्दा for रो. Sl no. ABC 160

321. B हवे for भवे

325 C पत्रे, E पत्रे for पत्रे

326 E कर्त्ते

330 AC व for व SL no. AC 165

332 B व for व E व कर्त्ते for
 prior half

इत्येकाक्षरचान्ताः

ओद्यः प्रवाहनिवहोपदेशातिशयेषु
 वेण्यां परंपरानृत्तद्रतेष्वपि पुमानथ ।
 त्रिष्विष्टेऽल्पे मनोज्ञे च निःसारेऽगुरुशीघ्रयोः । 335
 कृष्णागरुणि स्पृक्कायामोजःक्षपणयोर्लघुः ।
 मोघा स्त्रियां पाठलायां त्रिषु निष्कलदीनयोः ।
 नीरदेऽथ मघो यज्ञे पुं नक्षत्रे स्त्रियामपि ।
 इच्छाप्रशंसयोः श्रद्धाया भे मघा भेपजे मघी ।
 अर्घ्यः पूजाविधीं मूल्येऽहोदुःखव्यसनेष्वघम् । 340

इति द्व्यक्षरचान्ताः ।

परिद्यः काचकलशे घट्टे प्राकारगोपुरे ।
 परिघाते योगभेदे मृद्गरार्गलयोरपि ।
 प्रतिबन्धे निदाघस्तु शीष्मोष्णस्वेदवारिषु ।
 [सरघा स्यात्कण्टकारिमधुक्षुद्रनदीषु च ।]

इति त्र्यक्षरचान्ताः ।

ळं क्लीबमञ्जने ना तु भैरवे विषये जने । 345

इति चान्ताः । इति राघवीये कवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

चान्तद्व्यक्षराद्यप्रसिद्धम् ।

चस्तुलुक्श्वरे चापे चकारे चन्द्रमस्यपि ।

336. AC सक्कायाम् for स्पृक्कायाम् B कृष्णागा-
 र्गस्यक्काया (corrupt) for prior half | 340. Cf. NR. 1 273. Sl. no. ABC 170
 337. Mss. wrongly भेषे for मोघा, | 343 E शीष्मोष्ण-
 cf. notes | 344. AD सत्पः for 'धा. AE 'नदीषु for
 'नदीषु
 339. Mss read -प्रसंगयो for -प्रशंसयोः. | 345. Col. After राघवीये, BE read
 Mss. हे मघा (E 'हा) हेपजे मघे for
 नानार्थनञ्जयो
 346. E चापि for चापे

चा स्त्री शोभाशोषिनयोश्चं क्लीबे विमले त्रिषु ।
चान्वाचये समाहारेतरेतरसमुच्चये ।

इत्येकाक्षरचान्ताः ।

- शुचिः पावकचन्द्रार्कशुक्रशृङ्गारमन्त्रिषु ।
350 षण्ढशुद्धहरश्वेतग्रीष्मानुपहतेषु च ।
स्थिताद्युपधर्मांसेषु (?) त्रिष्वर्चिः शोचिषि स्मृतम् ।
ज्वालामरीचयोः काचाः शिष्यमृद्देददद्युजः ।
रुचिः स्पृहाया कान्तौ स्यादभिषङ्गमयूखयोः ।
अर्चा पूजाप्रतिमयोश्चर्चा स्थासकचिन्तयोः ।
355 पुं स्याज्ज्वालामासविट्सु शोचिः शुद्धशुभंशुषु ।
सूचिः सुरतभेदेऽभिनये सीवनधावने (?) ।
केतकीमुकुलाग्रे च भेदके दुर्जनेऽपि च ।
क्रौञ्चो द्वीपे खगे शैले काञ्ची मेखलपट्टयोः ।
पिचुः सुरान्तरे तूले कर्पे च वृषभाश्वयोः ।
360 प्रपन्नगुदकुष्ठेषु भैरवेऽप्यथ कुन्तले ।
यीचिः स्वल्पेऽवकाशे च तरङ्गे नरके सुखे ।
वीथ्यां कचः शुष्कव्रणे बन्धे केशे व्रणेऽपि च ।
कुष्ठे गुरोः सुते दन्ताबलयोपिति तु स्त्रियाम् ।
नाचः प्लवेऽधमे खर्वे मोचा शल्मलिर्ममयोः ।
365 मोचः शोभाञ्जने मोक्षे कूर्चं कैतवर्षातयोः ।
श्रुवोर्मध्ये कुथे श्मश्रो कुशग्रन्थिविशेषणे ।
चञ्चुस्रोटी च वेदान्ते मञ्चः क(ख?)वेऽपि कथ्यते ।

इति द्व्यक्षरचान्ताः ।

348. SI no AC 174

350 SI no C 175

351 A स्थिताद्युपधर्मांसेषु E मित्ताद्युपधर्मांसेषु for
prior half

354 Cf NR SĀS, AT etc ACD वचां
for चचो B वचंश्चास्यासञ्चिनयो for post
half, E reads for the whole line

अर्चाप्रतिमयोर्वाचंमरकमर्चिनयो (corrupt)

355 Cf notes ACDE शोच for शोचिः

356 Mss read -भेदेपि for -भेदेऽभि-

358 C -पणया, E -पणयो for -पट्टयो

359 Mss रथ्ते for तूटे, cf notes

360, AD प्रापन्न- SI, no, ABCD, 180

362 ABCD °द्वे, E °पणो for °त्रो, cf. notes

विपर्यासे विस्तरे च प्रपञ्च सचयेऽपि च ।

श्वेतरोचिस्तु लावण्ये चन्द्रे गर्भे हलायुधे ।

इति त्र्यक्षरचतुरक्षरचान्तौ ।

छ इत्याच्छादनेऽञ्जे च छ क्लीबे सवृत्ती पुमान् ।

: 370

त्रिष्वय निर्मले नित्ये मलिने भेदकेऽपि च ।

इत्यकाक्षरछान्ता ।

गुच्छस्तु स्तवके स्तम्बे हारभेदकलापयो ।

कच्छस्तयेऽम्बरप्रान्ते प्रस्थेऽनूपस्थलेऽपि च ।

गुह्ये पार्श्वे नपुंसि स्यादबृहन्मत्स्ये च कूर्चके ।

स्कन्धे कूर्मेऽप्यथो मूर्च्छा मोहव्यापारयो स्त्रियाम् ।

370

तदेव बल्लकीनादे त्रिष्वच्छो निर्मले तु ना ।

मल्लुकेऽप्यथयं(?) स्वच्छ स्याच्छुद्धजलमेषयो ।

पुच्छ शून्येऽवसाने च पश्चाद्भागोऽपि बालधौ ।

तुच्छं तु दु खे क्षुद्रे च शून्ये स्याद्गर्हिते त्रिषु ।

पिच्छा शाल्मलिनिर्वासेऽप्यन्ध(?)श्वचरणामये ।

380

पिच्छ खड्गच्छदे बर्हे उच्छस्तु स्यात्परिग्रहे ।

इति द्व्यक्षरछान्ता । त्र्यक्षरचतुरक्षरछान्तावप्रसिद्धौ ॥

जो जये विजये मेरी शब्दे जेतारि मत्सरे ।

जा स्त्रिया देववाहिन्या योनिसागरखेलयो ।

ज्या भूमिमौर्यो शम्याया वाहिन्याः पृष्ठभागके ।

जं कटीभूषणे पत्न्या तेजस्यम्बुनि जमनि ।

385

368 Cf AK I 2391 AD सचरे for सचय | 380 D शून्य for श्यामये SI no ABC
369 C मर्गे E ग्ले for गर्गे 190
370 SI no C 180 | 381 A पछ BC पिछ E पि-छ for पिच्छ
376 AC छैन तु for छ तु ना BD उच्छत् for उच्छम्
377 E om स्यात् | 384 For line 384 cf notes

जुः कीर्त्या संगरे व्योम्नि जवपैशान्वयोरपि ।
जुराकाशे बृहद्वानि भारत्या जीवनेऽपि च ।

इत्येकाक्षरजान्ताः ।

- 390 मासोत्साहबलेपूर्जो व्याजः साक्षापदेशयोः ।
छन्नन्यथ कुजो वृक्षे नरकेऽङ्गारकेऽपि च ।
ग्रजो गोपे च गोष्ठे च समूहेऽध्वनि पुंस्ययम् ।
अजो हरी हरे कामे विधौ छागे रघोः सुते ।
अञ्जस्तु निचुले शङ्खे पत्रे घन्वन्तरावपि ।
वेद्येन्द्रोरपि तेजस्तु पुंसि दीप्तिप्रभावयोः ।
कुञ्जो दन्ते निकुञ्जेऽपि न स्त्रियां संततो जने ।
395 प्रजा स्यादथ दन्ते च विप्रेऽहो पक्षिणि द्विजः ।
स्त्रियां मासारेणुकथोराजिः पङ्क्त्यु(?)द्धभूमिषु ।
क्षणेऽपि स्यान्नृजं नित्ये स्वके धर्मेऽपि च त्रिषु ।
गाम्भीर्येऽपि च वीजं तु हेतावङ्कुरकारणे ।
वीर्येन्द्रिये च वाजं स्यादाज्ययज्ञानयोरपि ।
400 पुं यवागौ जले कीर्त्या मुनौ निस्वनपक्षयोः ।
जेवे च वाजीं तुरगे कङ्कपत्रे च पक्षिणि ।
पिञ्जस्त्वाधानपटलव्याकुलेषु हरिद्रके ।
तूले बले वधे युग्मे कञ्जः केशविरिञ्चयोः ।
पीयूषपद्मयोः क्लीवं ध्वजश्रिहपताकयोः ।
405 कीर्तिशौण्डिकशोकेषु श्रेष्ठखट्वाङ्गयोरपि ।

386, BD सागरे, E सगरे for संगरे

387, AD आकारे for 'दे. AE भाजत्वां; CD doubtful

390, B कुष्ठे for गोष्ठे. CE देपि for इन्वलि

391, Miss. रिपोः for रघोः !

392, ACDE 'न्वन्तरेपि च

393, D वेप- वैप- वेप-

396, B भास्या- for भासा-. AD पत्तुद-; E संत्यक्ष- for पङ्क्त्युद (?); cf. notes

399, E -यक्षांगयोर्

400, CE जेपे for जले (both possible); see below, SI no. ABCD 200

401, ABCD जने for जने. A वाजि-; CE

वारि- for वाजी

402, CE-पटले

403, ACE कुले; D कूले for कूले, D पत्रे

for क्पे. A -विरंचयोः

405, AB 'शोकेषु for 'शोकेषु

न्युञ्जं तु कमठेऽपि स्यात्पुंनपुंसि कुशभुवि ।
 अधोमुखे च कुञ्जे च वक्रे वाच्यवदिष्यते ।
 गुञ्जोऽस्त्री गह्वरे बृन्दे घण्टायामथ कथ्यते ।
 रजो गुणे च धूल्यां च राजा चन्द्रे नृपे प्रभौ ।
 उपचारार्कहंसेन्द्रयक्षेष्वपि पुमानयम् ।
 पुञ्जस्तु बहले तुल्ये गञ्जा तु मदिरागृहे ।

410

इति द्व्यक्षरजान्ताः ।

भम्भोजं कमले मत्स्ये विश्वामित्रसुतेऽपि च ।
 जलजः कौस्तुभे मीने तत्क्रीवे शङ्खपद्मयोः ।
 सुरजस्तु मृदङ्गे च ढक्कामुरवयोरपि ।
 बलजः स्यात्त्रिषु क्षेत्रे पूर्वरे धान्यराशिषु ।
 तत्क्रीवे गोपुरे सस्ये संगतावपि तत्त्रियाम् ।
 बल्युदर्शनमूसव्यजोत्तमस्त्रीषु कथ्यते ।
 वाणिक्करणभेदेऽपि वाणिज्यायामपिष्यते ।
 अङ्गजं रुधिरेऽनङ्गे केशो पुत्रे मदे पुमान् ।
 नागरे नखरेऽपि स्यात्सामजस्तु गजे स्मृतः ।
 काम्बोजो हास्तिभेदे च शङ्खदेशविशेषयोः ।
 अश्वे पुनागवृक्षे च सोमवल्के तदिष्यते ।
 काम्बोजी माषपर्ण्यां च हिङ्गुपर्ण्यामपि स्मृतम् ।

415

420

इति त्र्यक्षरजान्ताः ।

रागराजो रतिपतौ दिवानाथनिशेशयोः ।

400. A न्यञ्ज B कमठेशी, CE कमठे* for कमठेऽपि, cf notes
 407 AD अयो° for अयो° (य and य are often confused in Grantha script)
 411 C तुले, E तुले for तुल्ये AD गुजा for गजा
 418. A पाणी-, BCDE वाणी for वाणिक

- 419 BCE पुत्र- for पुत्रे
 420 E समाङ्गस्तु for सप्त° SI. no. ABC 210
 421 ACD कामोजो probably a Southern spelling cf L. 423 also
 423 ACD कामोजी B °वाण्या for °पर्ण्या
 424 ADE -निशीषयो, C -निशीदयो;

- 425 राजराजः कुबेरे स्यात्सर्वभौमे धनाधिपे ।
द्विजराजस्तु विप्रेन्द्रे शशाङ्के तार्क्ष्यशेषयोः ।
धर्मराजः कृतान्ते स्याद्बुद्धदेवे तदिष्यते ।

इति चतुरक्षरजान्ताः ।

ज्ञः पुमान्भ्रमणे नष्टे प्रतापे हंसचोरयोः ।
धातरि स्यादधो ज्ञा तु मदवाध्वोरपि स्त्रियाम् ।

इत्येकाक्षरजान्ताः । द्व्यक्षरादयोऽपसिद्धाः ।

- 430 ज्ञः प्राज्ञे चन्द्रतनये विषये चात्मगर्वयोः ।
व्यूहे लेपे मूर्ध्नि स्वरध्वाने क्लीं भयपयथोः ।
उत्ताने मूढरूपे च पाण्डितैस्त्रिषु कथ्यते ।

इत्येकाक्षरजान्ताः ।

दक्षिणे सरले प्राज्ञो विदग्धोदारयोरपि ।
संज्ञा स्याद्भानुभार्यायां गायत्र्यां चैव नामनि ।
चेतनायां च हस्तादेः सूचनायां च वस्तुनः ।

इति द्व्यक्षरजान्तः ।

नामस्मृत्योरभिज्ञा स्यात्क्षेत्रज्ञो निपुणात्मनोः ।

इति त्र्यक्षरजान्तौ । चतुरक्षरमप्रसिद्धम् ।

इति राषवीयनानार्थमञ्जर्या चवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

425. ACDE कुबेरः

426. CE om. lines 426-7

428 ACDE ह्युः for ह

429 Col C इति शालाः. B द्व्यक्षरादिशतोऽ-
प्रसिद्ध

430 E °वौदो for °गर्वयो

432 E मूढे° for मूढ°

433 Mss (wrongly) प्राज्ञे. AD
°ध्वोरयोर्

435 E हस्तादे A वस्तुनि

436 Col. ADE °रज्ञाताः B चतुरक्षरोप्रसिद्ध.
Mss. राषवीय. A om चानार्थमञ्जर्या

टः पुमान्करटे धूमे चापेऽर्काकिरणे ध्वनौ ।
कवाटावर्तयोः सूनौ भूव्यावृच्योस्तु टा स्त्रियाम् ।

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

देवाशिल्पिनि सूर्ये च त्वष्टा दिष्टं तु दैवते ।
दिष्टः साक्षात्स्थिते काले मुष्टिर्द्वैत्ये प्रमाणजे । 440
अष्टं भित्तिचतुष्के स्यात्क्षामेऽत्यर्थे गृहान्तरे ।
याष्टिर्दामनि दण्डे स्याद्वाप्यवत्कलकेऽपि च ।
जटा सटा लग्नकचे लतामूलेऽपि केसरे ।
कोटिरग्राश्रचापाग्रसंख्योत्कर्षाश्रयेषु च ।
व्युष्टिः फले समृद्धौ च स्तोत्रे दृष्टिस्तु दर्शने । 445
ज्ञानेऽक्षिण स्रष्टं क्रीचे स्यात्प्राग्यनिश्चितयोरपि ।
त्रिषु स्यान्निमित्ते मुक्ते कष्टं गहनकृच्छ्रयोः ।
दक्षामन्दागवेषु स्यात्पटुः कूर्टं तु न स्त्रियाम् ।
मायानिश्चलयन्त्रेषु कैतवानृतराशिषु ।
अयोधने शैलशृङ्गे सरिराङ्गेऽप्यथ शोभने । 450
अभावक्षेमयो रिष्टमिष्टियामिच्छयोरपि ।
इष्टं संस्कारयोगे च यागे पूज्यतमेऽपि च ।
आशांसिते पियतमे वाटो वृत्तौ स्थलाध्वनोः ।
गृहारामप्रदेशे चावटे रोधसि पुंस्ययम् ।
कुटीं तु स्यात्कुम्भदास्वामल्पवेश्मनि पुंसि च । 455
पट्टः पेषणपाषाणे व्रणादीनां च बन्धने ।

437. Before 1.437, B reads हरिः

438. E बुध्या° for बुध्या° Col. A इति टैक

439. AD वेद- for देव- ABC बुध्या for त्वष्टा

440 E दिष्ट for दिष्ट.. SI. no BC 220

441. BC प्रहारे

442. B वाच्यवत्. E व्याप्यवत्कलकेपि च for
post. half

443 D जटासटौ

444 D -साख्यो-

445 Cf AK. I, 2411. B फल- for फले
AD स्तोत्रे for स्तोत्रे

446. AD घनेक्षण-, B ** दिग्

449-50. = var. AK. 2407-8

450. CE सिरामे

451. AD रिष्टरिष्टि, B रिष्टिरिष्टि; C रिष्टः
रिष्टि for रिष्टमिष्टि. ACDE यागे
चयेपि च

452 AD योगे for यागे

453 Mss वृत्तौ for वृत्तौ, cf. notes

454 D वटे for अवटे

455 BCE वा for च

456-7. = MED. 35.21

- चेतुष्पथे च राजादिशांसनान्तरपठियोः ।
 पट्टी ललाटभूषायां पट्टी लाक्षाप्रसाधने ।
 विटोऽद्वी लवणे पिद्धे मूपिके खदिरेऽपि च ।
 460 कूटो यन्त्रेऽनृते राशी निश्चले लोहमुद्गरे ।
 मायाद्विशृङ्खयोस्तुच्छे सीरावयवदम्भयोः ।
 दिवाकरे तत्किरणे पुरद्वारे मतङ्गजे ।
 जुटी लेशे संशये च कालाल्पेलाप्रमाणयोः ।
 कटोऽतिरेकशवयोः क्रियाकारिभ्रमज्ञानयोः ।
 465 गजगण्डे शवरथे शय्यायां च स्त्रियां मतः ।
 किलिञ्जे समये पुंसि कटिः श्रोण्यां कटी स्त्रियाम् ।
 वर्षे चावरणे क्लीबे कटुर्मत्सरतीक्ष्णयोः ।
 मधुरादिरसे कट्वकार्याकार्यं(?, प्रियेषु च ।
 क्षवे प्रियङ्गौ गन्धे स्यात्त्रिषु स्त्रीलिङ्गकेऽप्ययम् ।
 470 रोहिण्या पूतनायां च रटस्तु गतिशब्दयोः ।
 घटः कुम्भे राशिमेवे मणौ हादिनि(?) वृन्दयोः ।
 स्त्रिया तु घण्टालम्बिन्योश्चटुश्चाटुः प्रियंवदे ।
 छटा समूहे कान्ती च वेष्टने च वटस्तरो ।
 पिठादिना त्वमाङ्गल्यधामकुड्याङ्गणेषु च ।

इति द्व्यक्षरटान्ताः ।

- 475 धूर्जटिर्धूर्तचिह्ने स्याच्छंकरे चाथ संपुटः ।
 समुद्रके कुरवके चारिष्टं सूतिकागृहे ।

457. AD om., lines 457-8

458. Cf VL. 77 20 cd

459. = MED. 35.27 cd E लिणे for विदे

460. AD कूप-; BCE रूपे for कूटो

462. Sl no. BC 230

464. A om. the whole line and B
the prior half, B क्रियाकारि-, CE
क्रियाकारी-

4-6. AC कटि for कटी

467. ABD कट् for कट्

468 B कट्वकार्याकार्यं; C कट्वकार्याकार्यं

469. AD गन्ध for गन्धे. Mss. read
केव्यव (प and व being indistin-
guishable in Grantha and
Malayalam scripts)

472 ACD लिबिन्योश्

474 cf. notes

475 D शंकरे for शंकरे

476. AD पुरवके, B वरवके, CE पुरवके for
कुरवके

अशुमे निम्बवृक्षे च शुमे तक्राङ्कयोः पुमान् ।
 काके च फेनिले नीचे व्यसनेऽनर्थलम्बयोः ।
 भाग्यहीनेऽथ करटः कुसुम्भगजगण्डयोः ।
 काके च वाद्यमेदे च श्राद्धे चैकादशेऽपि च ।
 सुगाले निन्द्यजीवे च कपटः कैतवेऽपि च ।

480

इति त्र्यक्षरदान्ताः ।

शिपिविष्टस्तु दुश्चर्मखल्वाटहरिशंभुषु ।
 तुलाकोटिस्तु मञ्जीरे क्रकचे कृकरच्छटः ।

इति चतुरक्षरपञ्चाक्षरदान्ताः ।

ठः शंकरे बृहदध्वाने वृत्ते वर्णेऽपि वाच्यवत् ।
 स्तम्भने साहसे चन्द्रमण्डले कर्णवेदने ।

485

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

ज्येष्ठोऽग्रजे स्त्रियां ज्येष्ठा देव्यां नक्षत्रशस्तयोः ।
 फाष्ठा दिक्कालहारिद्ररिथत्युत्कर्षेण तु स्त्रियाम् ।
 दारौ क्लीबमथो निष्ठा निष्पत्तौ यज्ञकर्मणि ।
 नाशान्तयोश्च निष्कर्षे कोष्ठोऽन्तर्जठरेऽपि च ।
 कुसूलेऽन्तर्गृहे कण्ठोऽन्तिके शब्दे मलेऽपि च ।
 कामवृक्षे च मूर्खे च गृहविप्रियकारिणि ।
 अलसे धुस्तुरे धूर्ते मध्यस्थपुरुषे शठः ।
 मठश्छात्रादिनिलये बलात्कारे हठः पुमान् ।

490

इति द्व्यक्षरदान्ताः ।

478. E नमे- for ऽनर्थे. B °टम्भने

479. AD -जगदण्डयोः

482. B -खण्ड-

483. A कृकरच्छटः, B ककरच्छटः, C तु करच्छटः.

Sl. no. ACD 240. Col. BC इति

चतुरक्षरदान्तौ, D चतुरक्षरपञ्चाक्षरदान्तौ,

E चतुरक्षरदान्ताः

484. E मते for वृत्ते

485. Col. A इति ठेकम्

486. B -समयोः for -शस्तयो

487. B काष्ठो. A स्थित्युत्कर्षेण तु च, BE स्थित्यो-
 त्कर्षेण तु; D स्थित्युत्कर्षेण तु

492. ACD इत्तरे; B धूर्ते, E दत्तरे for
 धुस्तुरे. C (by corr.) तीर्ते, (before

corr.) तीर्थे for धूर्ते

493. Sl. no. AC 245. Col. A ठदिः

- इभस्तम्बेऽपि च स्त्री वा तु स्यात्पिप्पल्लिचव्ययोः । 510
 भाण्डमस्त्री नदीपात्रे भाजने चामरेऽपि च ।
 स्यादश्वामरणे मूलवाणिग्द्रव्ये च मन्त्रके ।
 चण्डा धनहरीशङ्खपुष्पोः पुंस्यतिकोपने ।
 चण्डी कात्यायनीहिंस्रकोपनस्त्रीषु सप्तता ।
 क्रीडा केलिप्रकारे स्यात्खेलावज्ञानयोरपि । 515
 गुडः स्याद्गोलके हस्तिसंनहेश्कुविकारयोः ।
 व्याळ(ङ)ः सर्पे पशौ मासे भूगोवाक्षु त्विडा इज्या ।
 बुधपत्न्या यज्ञपात्रे क्ष्वेडा वशशालाकयोः ।
 दन्तोष्ठवाये शब्देऽस्त्री पुंसि कर्णमले विषे ।
 नाडी काले पट्क्षणे स्यात्तिराया मरुदादिषु । 520

इति द्व्यक्षरदान्ताः ।

- वरण्डस्त्वन्तरावेद्या युध्यतोर्मजयोर्द्वयोः ।
 संदोहे मुखरोमे च काल्यावर्ता(त्यर्)सिधेनुषु ।
 करण्डो मकुटे पात्रे कारण्डस्तु खगान्तरे ।
 कोदण्डो राशिभेदे स्यात्कार्मुके च न तु स्त्रियाम् ।
 तुलादण्डो मानदण्डे चर्ममुण्डा तु चर्चिका । 525

इति त्र्यक्षरचतुरक्षरदान्ताः ।

- ढः पिशाचे भये काले जडे गायकरागयोः ।
 ध्वनौ पान्थे नपुंसि स्यात्तूर्ये च ज्ञानमूर्खयोः ।
 दक्काया स्त्री गुणे सर्पे त्रिषु स्याद्गूढसौम्ययोः ।
 इत्येकाक्षरदान्ताः ।

510 ABD °स्त्रिभे for °स्त्रिभे E -चाव्ययो	half CD साराया for ति°
513 E °पुणोरस्यति° for °पुष्पो पुस्तति°	521 Mss almost परहमनरा° (corrupt)
514 E कोपनस्त्रिषु समत for post half	522 B श्ल्यावर्ताति°, E काल्यावर्ताति° for काल्यावर्ताति°
515 Mss (wrongly) खला- for खेला-	524 A तु न तु B तु न त [व] for च न तु
516 A शुद्ध. Mss (wrongly) हस्ते for हस्ति-	524 After this line, E reads इति त्र्यक्षरदाता
518 E पटा for क्ष्वेडा	525 SI no ABCD 260
520, AD षीकाले पट्क्षणेपि स्यात् for prior	526, ABCD पिशाच- for °चे

वाढोऽण्डजे दृढे पुंस्त्री प्रतिज्ञायां भृशे नपुम् ।
 530 शुभावहेऽनुमाने च गूढं तु त्रिषु ना दृढः ।
 शके स्थूले च व्यूढस्तु विन्यस्ते संहतावपि ।
 ब्राह्मणे पृथुलेऽपि स्याद्गाढं ध्वान्ते दृढेऽपि च ।

इति द्व्यक्षरदान्ताः ।

मगाढं तु भृशे कृच्छ्रे मुसृष्टिः शस्त्रमूर्खयोः ।
 समूढः पुञ्जिते भुग्नेऽपस्मारे च धुरंधरे ।

इति त्र्यक्षरदान्ताः । चतुरक्षरमप्रसिद्धम् ।

535 " गशब्दस्तु पुमाञ्जारे भैरवे कण्ठके ध्वनी ।
 णा स्त्रियां ध्वजिनीशय्याधेनुनासाकृपासु च ।
 णं सरोजदले ज्ञाने त्रिषु निस्तुषवस्तानि ।

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

गुणोऽप्रधाने ज्यासूतरूपादिषु वृकोदरे ।
 स्तम्भे संघ्यादिसच्चादिशब्दादिहरितादिषु ।
 540 अभ्यासेन्द्रियविद्यादिपटुत्वाद्यर्जुनेषु च ।
 द्रव्याश्रिते नीतिशास्त्रे साख्यादिविनयादिषु ।
 शौर्ये धैर्ये च गाम्भीर्ये कूपके दधिलक्षणे ।
 न स्त्रियां स्यादौदनिके चाथ द्रोणस्तु पर्वते ।
 आढकानां चतुष्के च वायसे नीवृद्धन्तरे ।
 545 कृपीपतौ च द्रोणी तु गवा घासपरिस्थले ।

529 E भृशं for भृशे

530. B त्रिषु वा, CE त्रिः, D त्रिषु न

531. B स्थूले च शके (by transp), B संहते-
 पि च, E हसतावपि metathesis

532 E गाढ- for गाढ. B गाढरवाते मदेपि च
 for post. half

533 AB मुसृष्टि, C मुसृष्टि; D मुनष्टि,
 E मुवृष्टि. (all these words being
 peculiar are not traceable)

534 E समूढ. पूजिते भुग्ने for prior half

536 ABD धेनु- for धेनु-

538. Mss. प्रधाने for प्रप्रधाने

540. A सम्भसेन्द्रिय, B अभ्यस्ते स्त्री, AC
 DE षट्(E 'ट्')तात्त्वर्जुने

543. E श्रेष्यस्तु for श्रेणस्तु

544. AD ऽपि for च. E निवृत्तरे (sic)

545. Mss. कृपीपतौ (corrupt), E घास-
 for घास-

स्त्रियां काष्ठान्बुवाहिन्यामथ भ्रूणोऽर्भकेऽपि च ।
 स्रैणगर्भेऽथ वाणस्तु बलिसूनौ शरे पुमान् ।
 कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे पिप्पल्यां जीरके शरे ।
 वेणी स्यात्कचबन्धे च जलस्रोतासि चाल्पके ।
 घोणी मूदारकेऽपि स्यादेणी तु मृगयोपिति । 550
 गणः समूहे प्रमथे गणनायामपि स्त्रियाम् ।
 सेनाविशेषे वितते मणी रत्नेऽपि कथ्यते ।
 पणो द्यूतादिपूसृष्टे मृतौ मूल्ये धनेऽपि च ।
 ताम्रिके कार्षिके कुक्कुटायुधादिपरिग्रहे ।
 कुणित्त्वौषधभेदे च कुकरेऽपि च पुंस्ययम् । 555
 स्याणुः शर्वे स्थावरादौ स्थिरे कीले प्रकीर्तितः ।
 वर्णो द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ वर्णं तु वाक्षरे ।
 विलेपने कथायां च गुणरूपयशःसु च ।
 निर्व्यापारस्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः ।
 खे युद्धे रणं पुंसि ध्वनिमात्रे कणकणौ । 560
 ऊर्णा मेपादिलोम्नि स्यादावर्ते चान्तरा भ्रुवोः ।
 स्थूणा रतम्भे गृहस्य स्याल्लोहादिप्रतिमासु च ।
 स्पृहाविपासयोस्तृष्णा जुगुप्सा करुणा घृणे ।
 तीक्ष्णं समुद्रलवणे विषे लोहादिसैन्ययोः ।
 युद्धे त्रिषु खरे क्षारे क्रदौ चात्मनि पुंसि वा । 565
 प्राणो हन्मारुते बोले काव्ये जीवेऽनिले बले ।
 तार्णं तु तृणजाले स्यात्क्लीषे त्राणं तु रक्षणे ।
 कृष्णस्तु केशवे व्यासे कोकिलेऽर्जुनकाकयोः ।

549. E चाहके for चाल्पके

550. ACDE वेणी for एणी

551. E प्रथमे for प्रमथे

552. Mss. मणिरत्नेति

553. = AK. l. 2427

554. Mss. transp. ll. 554 and 555 ताम्रिके

555. AC कुणोस्; D कृतीस् for कुणिम्, AD

शुकरे, E कुकरे for कुकरे. Sl. no. ABC

557. E चाक्षरे

558. E विलेपनकथाया

560. Mss कुणः कुणो

564. Sl. no. A 280 ; C 275

566. Mss. बोले for बोले and ङले for ङलिले

567. E तृणशाले

568. E कोकिलार्जुन-

- शुद्धे तामिस्रपक्षेऽन्निकालिनीलगुणेषु च ।
 570 कृष्णा तु द्रौपदीनीलीहरकुरूपेऽपि त्रिषु ।
 पिप्पल्यां च तुलस्यां च क्लीबे लोहमरीचयोः ।
 दुरिते मेचके, द्रव्येऽथो श्रेणिः कारुसंहती ।
 रथ्यापङ्क्तौ सेकपात्रे नितम्बे श्रोणिरिष्यते ।
 वृष्णिस्तु यादवे मेघे जयन्तेऽपि च कथ्यते ।
 575 कर्णः श्रोत्रे सूर्यपुत्रे तूर्णं शीघ्रे तदव्ययम् ।
 नेष्णुर्जेतरि देवेन्द्रे विष्टरश्रवसि स्मृतम् ।

इति द्यक्षरमन्त्राः ।

- तरुणस्तु नवे युनि मये प्रथम उत्कटे ।
 अरुणः कपिले कुष्ठे संधारामेऽर्कसारथौ ।
 अव्यक्तरामे निःशब्दे द्रव्ये त्रिषु निरूपितः ।
 580 स्त्रियामतिविषांश्यामामञ्जिष्ठात्रिवृत्तासु च ।
 द्रविणं तु बले वित्ते काठचनग्रहभेदयोः ।
 शरणं गृहरक्षित्रोर्वधे च करणः शिशौ ।
 शूद्राविशोः सुतेऽपि स्यात्करणं रतिबन्धने ।
 प्राणे च साधकतमे नृत्तसंस्थानकर्मणोः ।
 585 क्षेत्रमात्रेन्द्रियेषु स्याद्दवादावङ्गहारयोः ।
 संवेशेऽप्यथ यन्त्राणां बन्धने रक्षणेऽपि च ।
 ग्रामणीर्नापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामाधिपे त्रिषु ।
 हरिणः स्यात्कुरङ्गे च पाण्डरेऽपि प्रकीर्तितः ।
 हरिणी स्यान्मृगीहेमप्रतिमाहरितादिषु ।
 590 वृत्तभेदे यूधिकायां दूर्वादी सुर्योविति ।
 दक्षिणः सरलोदारपरच्छन्दानुवतिषु ।

569. E -नीले गुणेषु च

570. E -कृष्णेऽपि for -कुरे

574. Sl. no. C 280

577. B प्रमथ

578. A (before corr.) बरा

584. ABC साधकतमे: (ष and य are con-

fused in Grantha script)

585. C क्षेत्र. AD ददा(D^{का})दाव(D^{का})
 द्दारमयो; B वदादा; CE पदादा^{का} for
 वदादा^{का}

588. B च for ज्ञि

589. E मृगे for मृगी-

दानद्रव्ये हर्षणं तु योगभेदे मदेऽपि च ।

श्राद्धेदेवे विषाणं तु पशुशृङ्गेभदन्तयोः ।

क्रोधे वराहदंष्ट्रे च पुंनपुंसकयोरपि ।

प्रवणः क्रमनिम्नोर्व्यां प्रह्वे ना तु चतुष्पथे ।

595

संकीर्णो निचिताशुद्धौ श्रीपर्णं कमलेऽपि च ।

बिल्वेऽथ ईरणं शून्ये ऊपरेऽपि प्रचक्ष्यते ।

प्रमाणं हेतुमर्यादाशास्त्रेयत्ताप्रमातृषु ।

प्रतीच्यां च सुरायां च वारुणी स्याद्दणिकपथे ।

विषाणिश्च करेणुस्तु वारणानां च योषिति ।

600

कारणं करणे हेतुवादयोः शेखरेऽपि च ।

यातनायां हस्तिसूत्रे मण्डनाङ्गणयोरपि ।

मार्गणो याचके ब्राणे प्रार्थनेऽन्वेपणेऽपि च ।

लवणो रसरक्षोन्धिभेदेषु त्विषि चेष्यते ।

करिणी हस्तिपिप्पल्यामभिप्रायमजस्त्रियोः ।

605

सारिणी अल्पसरितां(ति ?)रोहणो रत्नपर्वते ।

निर्वाणं निर्धिते मोक्षे सुखे-नग्नेऽपि हर्षणे ।

सुवर्णप्रतिमायां च नाशे च गजमज्जने ।

चारणो नित्यसंचारे पुंसि स्याद्देवगायके ।

लक्षणं नास्ति चिह्ने च गुणे निर्वाचनेऽपि च ।

610

पद्यादौ सुन्दरे भाग्ये भूषणादावपीभ्यते ।

इति त्र्यक्षरणान्ताः ।

तमोपणिस्तु स्वद्योते नीलमण्यामुडौ शशौ ।

परायणमभिप्रीतौ तत्पराश्रययोरपि ।

592. B च समते. CE गुरेपि च

594. CD क्रो(प्रो ?)ये

596. C निशितां

597. B ईरणं AD प्रवक्ष्यते. C प्रचक्षते

598. = NSK. 2,35,45 ACD वत्ताप्रमादिषु.

E यत्ताप्रमादिषु

599. Sl. no. A 290, C 280

600. A च for तु

606 Mss. read (wrongly) रोहणे

609. Mss. --सचारी

610. E निर्धिते

611 E दूषणादौ

612. B शियो for शशौ

613. E प्रेतौ for प्रीतौ

- पारायणं समासङ्गे कात्स्न्ये पारगतावपि ।
 615 सरोजिन्यां पुष्करिणीं हस्तिन्यां च जलाशये ।
 रोमावल्यां शिखरिणीं वृत्तभेदरसालयोः ।
 स्त्रीरत्ने मालिकार्यां च स्यादुद्गिरणमुन्नये ।
 वान्ताङ्गेऽथ रणारम्भे गोपुरे पुरानिर्ममे ।
 घण्टापथे संसरणमसंवाधे चमूगतौ ।
 620 प्राण्युत्पादे मेघमाणिर्भैलाम्बुमलिनाम्बुनोः ।

इति चतुरक्षरणान्ताः ।

परिभाषणमालाये नियमे प्रतिभाषणे ।
 निन्दोपलम्भवचने ग्रन्थभेदावलम्बयोः ।
 क्रोडीकरणमालेपे आलिङ्गनवराहयोः ।

इति पञ्चाक्षरणान्ताः ।

इति राषवीयनानार्थमञ्जर्यां टवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

- तः पुंसि कोपे पुच्छे च संभोगे निश्चयेऽपि च ।
 625 धातुवादविधौ चोरे प्रकृतार्थं तु त्रिष्वयम् ।
 करुणायां तु ता स्त्री स्याद्धातुवादे तद्ध्ययम् ।
 ते क्रीडने चाभिधेये तृट् पिपासेहयोः स्त्रियाम् ।
 स्वित्प्रभे च वितर्के च तुः स्याद्भेदेऽवधारणे ।

इत्येकाक्षरतान्ताः ।

614. — AT, 76, 122; cf. AS, 119, 89. MED. 52, 103. E सनाभ्यन्ते. Mss कास्ये पर (E 'रि) गतावपि
 615. C सरोजिन्यां
 617. AD उद्गरणम्, BCE उद्गरणम् Sl. no.: CD 290
 619. ABE चमूगती
 620. CD मेक, E मेक for मेक
 623. Col. AD राषवाये (omitting नानार्थ-
 मञ्जरी). C om. राषवाये
 624. E तुच्छे for पुच्छे
 625. B त्वयं त्रिषु (by transp.)
 626. CE वर्य धातुता स्त्री स्यात् for prior
 half
 627. Mss. 'सिद्धये for 'सिद्धी. Sl. no.
 C 295

- रीति प्रचारे स्यन्दे च प्रकारे लोहकीटके ।
 आरकटे प्रवासे च डिम्बे गमनदुःखयो । 630
 अतिवृष्टावनावृष्टौ शलभे मपिके शुके ।
 अत्यासन्ने च राजानश्चाथो जातिस्तु जन्मनि ।
 छन्दोलकारसामान्यधात्रीगोत्रेषु कीर्तितः ।
 परार्ध्वजन्मनि श्रेष्ठे मालत्या स्यादर्थो रतिः ।
 स्मरप्रियाग्रामिच्छाया सुरते क्रीडरागयो । 635
 जात स्यादुन्नते वृद्धेऽप्युच्छ्रितोन्नद्धयोरपि ।
 रीति स्वभावे स्रवणे दृति^(१)प्रकृतिसौख्ययो ।
 धृतिर्योगे धारणे च प्रवृद्धौ प्रीतिसौरययो ।
 प्रज्ञानाध्वरधैथेषु पुष्टे स्याच्छन्दसि स्त्रियाम् ।
 भूतिर्भस्मनि मातङ्गशृङ्गारे जन्मसपदो । 640
 सत्तायामपि वृत्तस्तु वर्तुलेऽतिदृढे पुमान् ।
 स्वरूप चरिते पथे जीवने वर्तनेऽपि च ।
 स्याद्वाचिनटिचेन्द्रजाले कौशिक्यादिकृपापु च ।
 विचारे स्तम्भने ज्ञाने स्नेहे वर्तनजीवने ।
 लो(ला?)भे कवीना रचनाभेदे क्लीबे तदुच्यते । 645
 वित्तं खयाते धने लब्धे क्लीबे ज्ञाते विज्ञारिते ।
 ऋत्तिर्गतौ जुगुप्साया स्वर्गामङ्गलसाधके ।
 गतिर्मातृपणार्या^(१)च ज्ञाने यात्राभ्युपाययो ।
 धूर्त स्यात्खण्डलवणे शठधूर्तयोरपि ।

629 Mss दृति (B ऋति) for रति
 cf notes, B ओषकण्यके

630 A दवे for इम्ब

636 जात is doubtful, B 'प्युक्षितो' C
 'प्युक्षिता' D 'प्युच्छ्रितो'

637 ACDE स्रवणे B स्रवणे for स्रवणे B
 दूरप्रकृति AB -सौख्यो SI no
 ACD 300

633 Bom lines 638-9

639 E वृष्टे स्याच्छ्रितसि स्त्रिया for post half

640 B जन् for जन्म-

641 E 'यामप्रवृत्तित्तु corrupt

642 E पत्तने for वतने

643 E स्याद्वाचिनाख्यद्रजालकौशिक्यादिकृतीपि वा
 corrupt

646 D वित्ते for विच BC स्याते E धाने
 f r खयाते A लब्धो

647 Mss read गतिर् for ऋतिर्, see
 notes ,

648 E मात्रस्यर्था cf notes

649 CE om (hapl) lines 649-50

AD 'इदूरयार् for 'शूरयार्

- 650 दन्त उन्नतपापाणे सानौ दष्टनिकुञ्जयोः ।
 दन्ती तु वारणे क्रोडे श्वाने व्याघ्रे मृगाधिपे ।
 ओषधीनागहेरम्बसोमेष्वप्यथ गौरवे ।
 प्रस्तावादी च सेवाया भक्तिः स्याद्भागपङ्कयोः ।
 अन्तस्तु भागेऽवसिते रचनाया च तत्परे ।
- 655 मृतौ निषेवणे रम्ये समाप्तवग्रमध्ययोः ।
 स्वरूपे च समीपे च पुलङ्गेऽपि प्रकीर्तितः ।
 हन्त हर्षेऽनुकम्पाया वाक्यारम्भविपादयोः ।
 लिप्तं विपाके मुक्ते च वाच्यवत्स्याद्विलेपिते ।
 भ्रान्तिर्भ्रमणमिथ्यानवस्थितास्वथ ब्रह्मणि ।
- 660 मन्तुज्ञानि मनुष्यापराधयोः स्यात्ततोऽन्वयम् ।
 वतामन्त्रणसतोपसेदानुक्रोशविस्मये ।
 हरिद्वर्णविशेषेऽश्वे दिशि तृणदिनेशयोः ।
 तित्तौ रसो मदे गन्धे रोहिण्या च कषायके ।
 सेतुः स्थलविशेषे स्थाग्जलबन्धेऽपि पुंस्ययम् ।
- 665 हेतिर्ज्वालशुखत्रोषु तुरङ्गे हेतु वास्त्रियाम् ।
 यावत्तावत्परिच्छेदे स्यात्साकल्यनिपातयोः ।
 फेतुर्ध्वजे द्युती श्रेष्ठे ग्रहोत्पातामिलक्ष्मसु ।
 वार्तं फलान्यरोमे तु स्त्री कृष्या द्यूतदन्तयोः ।
 घाता वृत्तिजनश्रुत्योस्त्रिष्वप्सु च घृतामृते ।
- 670 पात्तिः पदाती भुक्ति स्यात्सैन्यभेदे गता स्त्रियाम् ।
 पङ्क्तिश्छन्दसि वीथ्यां च दशकेऽपि प्रचक्षते ।
 स्यात्प्रभावे प्रकरणे धारणे मिथसौख्ययोः ।

650 A उन्न, B *न for दन्त, AD -निकुरयो
 652 E om य गौ
 654 ACDE *स्तमोग
 656 Sl. no ACD 310
 658 B विपाके AD विनेपिते
 659. E om भ्रमण and रच
 660. ACD मता, BE तद्व्यय

662 Com एा and E सिद्धं Sl no
 C 313
 667. ABD पृष्टे
 668 E om दन
 671 BC दशमेपि, E *शेपि for दशमेपि
 BE पचष्टे
 672 Cf notes E प्रभावे

श्रुतिः श्रोत्रे श्रुते वेदे वार्तायां श्रौतकर्माणे ।	
श्रुतं शास्त्रावधृतयोः स्मृतिर्ज्ञानपुराणयोः ।	
हस्तो नक्षत्रभेदे स्यात्करेभकरयोरपि ।	675
व्यक्तः प्राज्ञेऽपि स्पष्टार्थे प्रपञ्चे विशदे पुमान् ।	
व्यक्तिः स्वरे च बीजे च श्रेष्ठे मूर्ते हृष्टेऽपि च ।	
यन्ता हस्तिपके सूते भर्ता धातरि षोडरि ।	
पतौ पोतो यानपात्रे शिशौ चापि पुमान्मवेत् ।	
मृते प्राण्यन्तरे प्रेतः पार्थिवे तनये सुतः ।	680
भूमृद्राजनि शैले स्यादनन्ते कमठेऽपि च ।	
ऋतुः स्त्रीकुसुमे हेमन्तादिष्वप्यथ पारदे ।	
सूतः स्यात्त्वृष्टसारथ्योर्वन्दिसुष्ठूतयोरपि ।	
ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जाते क्षत्ता स्यात्सारथावपि ।	
क्षत्रियायां शूद्रजेऽथ शक्तिः प्रभ्वादिषु स्मृतम् ।	685
कासुसामर्थ्ययोश्चाथ मूर्तिः काठिन्यकाययोः ।	
सातिर्दानेऽवसाने स्यात्सतिश्चापाग्रपीडयोः ।	
धातुर्वागादिशब्दादिगैरिकादिवकादिषु ।	
श्लेष्मादिरसरक्तादिभूवादिजनकादिषु ।	
महामृतादि त(स ^१)द्भावे योनौ च स्यात्पुमानयम् ।	690
उदयेऽधिगमे प्राप्तिस्त्रेता त्वधिनये युगे ।	
क्षितिर्भूम्या गृहे नारो द्वयोः स्याद्भ्राप्ति रक्षणे ।	
शौर्ये दीर्घे च भूगर्ते युगपर्याप्तयोः कृतम् ।	
फले क्रियाया विहिते हते वाच्यवदिष्यते ।	
भूतं क्षमादावृते युक्ते प्राण्यतीति समे त्रिषु ।	695
पुंसि देवलके प्राप्ते कल्पिते गृहकेऽपि च ।	

673. B om. (hapl) this line and prior half of the next AD शोत्रे for शोत्रे CD स्वरे for श्रुते

676. Sl no ACD 320

677 A धृते for धूर्ते

681. CE शैल for शैल

686. AD शक्तिः for चाप

689 AB भूपादि (प and व are indistinguishable in G and M scripts)

692 BC भेदे

695 ACD प्राण्यातीति, Sl. no CD 330

696. AC देवलो

न्यायोपमानयोस्तृती महत्पृथुलपूजयो ।

राज्ये चात शुक्लवर्णे श्वेतं रजतनागयो ।

द्विपाद्रिकुष्ठनुम्भीषु पुलिङ्गे स्याद्द्वाराङ्के ।

700 कपर्दिनाया स्त्रीलेङ्गे स्याज्जगद्विष्टषे पुमान् ।

इङ्गे वायौ ना जङ्गमे मृगपण्डेऽप्यय त्रिषु ।

रक्तं नील्यादिरागे स्यादसूक्लुङ्कुमयोरपि ।

मृत्ये वर्णे त्रिषु सित शुक्ले श्वेतेऽर्जुने पुमान् ।

बद्धेऽपि ह्रीं शर्कराया कर्पूरे कथ्यते त्रिषु ।

* 705 शुक्तस्तु परुषे चाम्ले शुक्ति कञ्जलभाजने ।

मुक्तासभवपात्रे स्यात्कीर्तिर्यशसि वार्तयो (?)

प्रदेशे कर्दमेऽपि स्याच्छिञ्जती भवलमेवकौ ।

सत्ये साथौ विद्यमाने प्रशस्तेऽभ्यर्हिते च सत् ।

भवान्या तु सती स्त्री स्यादक्षत्रे तु नपुंसकम् ।

710 भास्वान्कान्तिमति सूये वीरुत्स्त्री गुल्मवातयो ।

प्रति प्रतिनिधौ वीन्सालक्षणादौ प्रयागत ।

इति हेतुप्रकरणप्रकारादिसमाप्तिषु ।

स्वस्त्याशी क्षेमपुण्यादौ प्रकर्षे लङ्घनेऽप्यति ।

सकृत्सहैकवारे स्यादाराद्दूरसमीपयो ।

715 प्रतीच्या चरमे पश्चादुताम्यर्थविकल्पयो ।

पुन सदार्थयो ज्ञान्वत्साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययो ।

कुतस्तु निह्वये प्रश्ने पञ्चम्यर्थेषु साधु तत् ।

अलिङ्ग प्रतिशब्दादौ नित्य सूरिभिरीरितम् ।

इति द्वचक्षरतान्ताः ।

697 E सती for सती

699 AE द्विपाद्रि

701 Mss जगमे for जङ्गमे

703 CE श्विते for श्वेत

704 E (by mistake) कूपरे for कर्पूरे

705 Mss (wrongly) पुत्र्य for परुष

AC चाम्ले for चाम्ले

707 A (before corr) प्रादये AB क्षान्ति

CD शान्ति for क्षिती

708 A व्याधी for माधी

710 BCDE व्यालमती (metrical leng
chening)

713 A लाम्ने for लङ्घने

715 SI no BCD 340

717 E चम्यथ तु for चम्यथ

718 E इरित

- अमृत वारिसुरयोर्निर्वाणे चातिसुन्दरे ।
 अयाचिते यज्ञशेषे पुसि धन्वन्तरेऽपि च । 720
 पीयूषे च घृते दीप्तावाचार्ये विबुधेऽपि च ।
 हरीतक्यामामलक्या गळूच्यामपि तत्स्त्रियाम् ।
 ग्रथितं गुम्भिताक्रान्तसहितेषु समीरितम् ।
 अनन्त शेषविष्णवोश्चानवधौ क्लीबमम्बरे ।
 स्त्रिया स्याच्छारिबादूर्वाविशल्यालाङ्गलीषु चं । 725
 हैमवत्या गळूच्या च निशान्तं गृहशान्तयो ।
 उप काले नपुसि स्याद्वनिता जनिता च ते ।
 अबलात्यर्थरामेषु क्लीब याचितदुर्गयो ।
 स्त्रेणे जलाशये चाथ गोपातिः शकरे वृषे ।
 सूर्यमधेन्द्रकृष्णेषु षण्डे मर्तारि पार्थिवे । 730
 आकृतिस्तु शरीरे स्याद्रूपसामान्ययोरपि ।
 समितिः समरे साम्ये सभायामपि च स्त्रियाम् ।
 आहतं गुणिते नाट्ये ताडिते ऽ मृषार्थके ।
 नववस्त्रेऽङ्गभेदे च नामके चाथ रोहित ।
 रुधिरं शक्रधनुषि धीरे वणे कुचन्दने । 735
 गोशीर्षे ऽ मदे भौमे कुङ्कुमे च ऋजौ तरो ।
 अरित्रया मीनमृगयो प्रकृति पाञ्चभूतिके ।
 प्रधाने कारणे गुह्ये जन्तौ छन्दसि मातरि ।
 अमात्ये च स्वभावे च पूजाया परमात्मनि ।
 विभूति सगृहीते स्याद्भस्मनि उन्नसपदो । 740
 विविक्त स्यादसपृक्के रहस्यूर्धितपूतयो ।
 अव्यक्त शक्रे विष्णौ क्लीबे तु महदादिके ।
 परमात्मन्यात्मनि च त्रिषु स्यादस्फुटेऽजित ।

719 E -सुरयोर् for -सुरयोर्

720 B धन्व° CE धेन्° for धव°

721 A स° for वि

724 CE -विष्णोन् for -विष्णोन् B अव्यय
for अम्बरे

726 B निशात ग्रह C निशातग्रह°

727 E om (hapl) lines 727-8

Cf notes.

730 A मृष for सर्व- B -जालेषु for -वृणेषु

BCE कर्तारि for मर्तारि

733 E मृषा° for मृषा°

735 E मरे for धरे SI no CD 350

737 E °मौलिके for °भूतिके

738 A सन्तन for जन्तौ

740 A सा गृही° C न्यवही° B छर- for छत्र-

741, CE विविक्त

- अपराजितविष्णवीशपरमात्मसु कथ्यते ।
 745 मनोज्ञतथ्यसुस्पष्टपियवाक्येषु सूनुतः ।
 क्लीबं तु मङ्गलेऽपि स्यादुदन्तः साधुवार्तयोः ।
 उद्धते स्याद्विधूतं तु प्रतीतो ज्ञातहृद्ययोः ।
 सुकेतुः सुपताकाया यक्षसेनानिवेशयोः ।
 750 मवृत्तिस्तु प्रवाहे स्याद्व्यापारे भ्रान्तिवार्तयोः ।
 मुहूर्तमल्पकाले च घटिकाद्वितयेऽपि च ।
 ललितं त्रिषु ना भावभेदे सुन्दरनृत्तयोः ।
 अस्त्रियां प्रमदारामे क्रीडिते जातपल्लवे ।
 संपातस्तु वशे योगे प्रवेशे वेदसंविदोः ।
 आसारे विजनेऽभ्यस्ते प्राचनाधारणार्थयोः ।
 755 पुंसि स्यादुचितं न्याये सीमान्तः केशवेशने ।
 स्मार्तकर्मणि सीमान्तः प्रमाणे ग्रामभूमिनाम् ।
 किरातो लुम्बके देववाहिनीमत्स्यभेदयोः ।
 सरस्वान्नदमात्रेऽर्ध्या कुरुक्षेत्रकुबेरयोः ।
 रसिके च विवस्वांस्तु देवतासूर्पयोरपि ।
 760 पक्षिमात्रे च गरुडे गरुत्मानथ क्लीर्तितः ।
 जीमूतः पर्वते मेघे शकुन्ता भासपक्षिणी ।
 मरुतः पवने देवे स्पृकायां तु स्त्रियामपि ।
 स्थपतिः कारुभेदे च कञ्चुकिन्यपि वर्तते ।
 वृत्तान्तः स्यात्प्रकरणे प्रकारे कास्त्र्यवार्तयोः ।
 765 आनर्तः समरे नृत्तस्थाननीवृद्धिरोपयोः ।
 कृतान्तो यमसिद्धान्तदेवाकुशलकर्मसु ।
 शुद्धान्तः कश्यपभेदे च नृपस्यासर्वगोचरे ।
 गुह्ये चान्तःपुरे दृष्टान्तः शास्त्रे च निदर्शने ।

745 E स्त्रिय for यत्नः

747. E कश्यपे for उद्धते D विष्णु एष- for
विष्णु तु Mss. प्रतीते B इत्यस्ययोः
E ज्ञानहृद्योः

751. B गलित

753. A -संररोः

755. SI. no. CD 360

756. ABD संमत्

757. AC व रिमि. E om. जीम

761. E एष- for मत्स-

765 E 'महेश्वरे'

767. ACD कश्चि- B कश्चि- for कश्य-

विस्तारवल्ल्योर्त्रततिः वसती रात्रिवेश्मनोः । महती पूजने वीणाभेदे स्यान्नारदस्य तु । जगती छन्दसि भुवि पक्षतिः पक्षभेदयोः । मूले हंसमयूरादौ (दिः?) सिकता वालुका अपि । आयतिस्तूचरे काले स्याद्दीर्घत्वप्रभुत्वयोः । बृहती शुद्रवार्ताकी छन्दोभेदे महत्यपि । वासिता स्त्रीकरण्योश्च कृतवासे नपुंसकम् । भाविते स्तम्भितेऽपि स्याच्छादिते च त्रिपूच्यते । निमित्तं कारणे चिह्ने रजतं हेमरूपयोः । सिते त्रिषु स्यान्नक्षत्रे हारवारणदन्तयोः । संस्कृतं लक्षणोपेते कृत्रिमे च प्रकीर्तितम् । निवातस्त्वाश्रयेऽवाते शस्त्राभेदे च वर्म यत् । जातोन्नद्धप्रवृद्धेषु द्वौ स्याद्दुच्छ्रित उत्थितः । वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नावा(०नेष्वा)दृता सादराचिती । लोहितोऽङ्गारके रक्ते विहितं युक्तकर्मणोः । अभ्यस्तेऽप्युचितं न्याये तथा परिचितेऽपि च । आवर्तः सलिलभ्रान्तौ संभ्रान्तौ तुरगागमे । प्रचेता वरुणे श्रेष्ठे धीमत्यपि च वर्तते । उद्धर्तोच्चानितेऽपि स्यात्कीलितं बन्धितेऽपुमान् । पुरस्तात्प्रथमे प्राच्यां पुरोर्येऽग्रत इत्यपि । अभितः शीघ्रसाकल्योभयता(तो?)भिमुखेषु च । समीपे च पुरस्ता(?)दावलिङ्गं स्यात्ततः पुमान् । मूर्च्छितस्तु स मूढे स्यात्सोच्छ्रये च तदीरितम् ।	770 775 780 785 790
--	---------------------------------

770. After line 770, Mss. ins. (cf. l 732)

* समितिः समरे सङ्गे समायां च खियायापि ।

771. CE छदसी. BCE भूनी for भुवि

773. BCE वचरः for वचरे Sl. no B 340; CD 370

775. ABD काशिता

776. B om. (hapl) from छादिते up to त्रिपु (in line 778)

777. E हेन्नि for हेम-

780 E निवासस्त्वाश्रमेवाते for prior half, D र्मा^० for दृष्टा^०

781 स्यात् ungrammatical. ACD वदित^०; B लयित^०; E शब्द^०

784 Mss उचित(E^०ता)न्याये

785. AD गारये. BC गानये (both corrupt) for गानये; cf notes

मोक्षकारणयोश्चास्या स्थानालम्बनयत्नयोः ।
 अपेक्षायां च संस्था तु स्थितौ नाशे चरेऽपि च ।
 मङ्गलानन्तरारम्भप्रज्ञात्स्वैष्वथो अथ ।
 कथमादौ तथाप्यन्ते यत्ने गौरववाढयोः । 815
 पथ्या स्त्री स्याद्द्वितीकयां पुंनपुंसकयोर्हिते ।
 तीर्थं पात्रे दर्शने च पुण्यक्षेत्रे च पावने ।
 योनी जलावतारे च स्त्रीरजस्यध्वरेऽपि च ।
 अष्टादशोऽमात्यसेनापतिपैरोहितेषु च ।
 निपानागमयोर्मूले ऋषिजुष्टजले गुरौ । 820
 वीथिः पङ्क्तावध्वगतौ नाट्यभेदे गृहाङ्गणे ।
 मार्गे प्रस्थस्तु सानी स्थान्मानभेदे नपुंसके ।

इति द्व्यक्षरथान्ताः ।

सत्पथं दिवि सन्मार्गे तारमार्गे च विश्रुतम् ।
 समर्थस्त्रिषु शक्तिष्ठे संबन्धार्थे हितेऽपि च ।
 खण्डार्थं(?) तु समांशे स्याद्व्यवस्था कृत्यनिर्णये । 825

इति त्र्यक्षरथान्ताः ।

कर्गारिथः प्रवहणे मन्त्रे राज्ञां स्वयंवरे ।
 दशमीस्थः क्षीणरागे वृद्धे मरणसंशये ।

इति चतुरक्षरथान्ताः ।

दः पुंसि दातरि छेदे दा स्त्रियां क्षान्तिदानयोः ।

812. ACDE ^०योक्षरथान्ताल^०; B ^०गौरवस्था-
स्थानल^०

813. CE स्थिते for स्थितौ

814. = AK. I. 2329

815. Sl. no. CD 390

817. AD स्त्रे

818. CDE अर्थ^० for वर^०

821. CE क्षीणि for क्षीणिः. A वर^०

823. A दात^० for दात^०

824. CD क्षी तु. E क्षीणि for क्षी B वरिणि
(more correct)

825. A वर^०, cf. notes

826. ABCD वर^० for वर^०, E वर^० for
वर^०

828 - NP. I. 101 E दात^० for दात^०

शुद्धी दूः परितापे स्त्री दुष्टे द्विः क्षय उच्यते ।

830

दं क्रीत्रे दानवैराग्यकलत्रेष्ववलोकने ।

मेघलिङ्गस्त्वय मूढे ग्रहान्ते द्रावके शुची ।

दर्शनज्ञाननेत्रेषु दृक् स्त्री द्रष्टरि तु त्रिषु ।

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

वादी मङ्गलवाचे सख्याया वैतालिके ध्वनी ।

नन्दी वन्दी द्वी वृषभे वंशज्ञे स्तुतिपाठके ।

835

कन्दस्तु सुरणे सस्ये मूले जलधरेऽपि च ।

छन्दोऽभिप्रायवशयोर्हृदाख्याचित्तवित्तयोः ।

उक्तादौ वृत्तशास्त्रे स्याद्वेदे च परिकीर्तितम् ।

स्त्री संविज्ञानसंभाषाक्रियाकाराजिनामसु ।

प्रतिज्ञाया च सक्ते तोपणाचारयोरपि ।

840

भेदो द्वैते विशेपे च उपजाते विदारणे ।

मदो रेतसि कस्तूर्यां गर्वे हर्षमदानयोः ।

कृष्णवस्तुनि मयेऽपि पादः प्रत्यन्तपर्वते ।

तुरीयाशे वृक्षमूले चाशौ चरणभ्रशयोः ।

पूज्ये चाथ पदं शब्दे व्यवसायोपदेशयोः ।

845

वाक्ये पथे पदन्यासे स्थाने स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।

त्राणे व्यवसिते चिह्ने वस्तुन्यथ गुणाधिके ।

संपद्भूती हारभेदे वैभवे च गदोऽस्त्रियाम् ।

आयुधे धनेदे रोमे पुसि कृष्णानुजेऽपि च ।

स्वेदस्तु धर्मसलिले अब्दो मेधे च दर्पणे ।

829 B इ. CE दूः for दू

830. B क्षीत्रे for क्षीत्रे. CE °लेचने

831 CD गृहति, E गृहाणे

832. Mss are corrupt

834. AD नन्दिनन्दी C नीदवन्दी E नन्दिनान्दि,
E वृषभौ

835. Sl no. CD 400

837. B °कीर्तित

838 AC -क्याकार°

839 AC तोपणा°

842 AB पर्वते°

843 B -भृशयो

847 A हारभे* D शारभे A गती for गदो

848 After line 848 Mss ins :

* स्वेदुपनिषद्भे वेदान्तोऽपि रहस्यपि ।

(which is an extra line, cf.

line 875)

प्रमवादी पर्वते च श्रादो जम्बालशप्ययोः ।	850
सूदस्तु व्यञ्जने पुंसि हिसासंहारयोः स्त्रियाम् ।	
ककुच्छ्रेष्ठे वृषस्याङ्गे राजचिन्हेऽपि कीर्तितम् ।	
स्वाद्विष्टे मधुरे हृद्ये मृदू चातीक्ष्णकोमली ।	
मन्दः शनौ तामसे च कुण्ठेमस्वैरकारिणोः ।	
निर्माण्ये चापटौ पुंसि चाल्पपूरुपमूढयोः ।	855

इति त्र्यक्षरदान्ताः ।

दायादौ बन्धुतनयौ तपोनुच्चन्द्रसूर्ययोः ।	
वैश्वानरे च निर्वादौ जनवादे च निश्चिते ।	
वादाभावे चाप्यय स्यादासोदौ हर्षगन्धयोः ।	
गोविन्दः स्यात्सुरगुरौ गोष्ठाध्यक्षमुकुन्दयोः ।	
गोप्पदं सेविते माने प्रतिष्ठाकृत्यमास्पदम् ।	860
शारदः सप्तपर्णे स्याच्छरत्कालोद्भवेऽपि च ।	
लाङ्गल्यां शारदी नव्ये वाण्यां कान्तौ च शारदा ।	
प्रसादोऽनुग्रहे कार्ये प्राणस्वास्थ्यप्रशान्तिषु ।	
नैर्मल्यहर्षयोश्चाप आक्रन्दो दारुणे रणे ।	
आरावे रोदने त्रातर्यङ्गदो बालिनन्दने ।	865
नपुंसि बाहुबलये नर्मदः परिहासके ।	
नदीभेदे विपादस्तु दुःखे गरलदायके ।	
विपादी शंकरे दुःखयुक्ते गरलभोजने ।	
कुमुदः पृक्काधीरो कैरवेऽपि पुमान्भवेत् ।	
विनोदः शास्त्रतात्पर्ये परिहासे च धन्वनि ।	870
निपादस्तु स्वरे व्याधे त्र्यक्षरं चापि कीर्तितम् ।	

इति त्र्यक्षरदान्ताः ।

852. B स्वके. B च स्त्रिया. CE blank for कतिञ्च. SI no CD 410	878 B वदमने E गपरपेः (by transp.)
855. A निर्माणे	863. Mss. (D missing) read कार्ये but काम्ये is possible
856 Dom. lines 856-71: the entire portion of words of three syllables is missing	871. BCE ननु कर्मने व्याधे (CE om. it) निपादस्तु स्वरेन्ये

मेघनादो मेषशब्दे ओषधी रावणात्मजे ।
 मुचुकुन्दो नृपे वृक्षे चापवादस्तु निन्दने ।
 आज्ञायां स्यात्परीत्रादस्तन्त्रीनादापवादयोः ।
 धर्मं रहस्युपनिषत्सुप्रगल्भी विशारदौ ।
 विनोदविन्दुः शास्त्राणां तात्पर्यज्ञे च लुब्धके ।
 मेळमन्दो मपिषटे मेळामन्दमपि स्मृतम् ।

875

इति चतुरक्षरदान्ताः ।

धः पुं शिलीधेन्द्रोऽप्यनि श्रीदे धन्वन्तरे षटे ।
 धं वेशमनि धने धान्ये बुधे धीस्तु धियि स्त्रियाम् ।
 धूर्ता धूपे स्त्री तु कम्पे विचे भारे युगात्रयोः ।
 शंभोजटायां हेरम्बे धिङ् निर्मर्त्सननिन्दयोः ।

880

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

सिद्धं नित्ये प्रसिद्धे च निष्पन्नापनदीषु ।
 गन्धो गन्धक आमोदे लेशे संवन्धगर्वयोः ।
 मृत्यौ च सरमेऽपि स्यात्संघिः सङ्गसुरङ्गयोः ।
 मेदे संघट्टने मोक्षे लामे नाट्याङ्गहर्षयोः ।
 धेनौ रन्ध्रे च सिद्धिस्तु योगभेदसुरेडवयोः ।
 सुधा पयसि पीयूषे मूर्वायां स्नुहितेषयोः ।
 गङ्गायामिटकार्यां च साधुः सज्जनयोग्ययोः ।
 पात्रे पूज्ये पाचके नामात्ये पुजाविधावपि ।
 प्रागल्भ्ये चान्ययं क्लीबं चारी वार्धुषिकेऽपि च ।
 सिन्धुर्नयां नदे स्त्री स्याद्देशभेदेऽम्बुधौ गजे ।

885

890

873. E नन्दने

876. Mss. transp. lines and 877

877. Col.: ACD इति पञ्चाक्षरः; BE चतुरक्षरः

878. A घः प्रसिद्धिभेदोऽर्थान्ते; B घः प्रसिद्धिभेदोऽर्थान्ते, CD घः पुंसिक्लिबोऽर्थान्ते; E घः पुंसिक्लिबोऽर्थान्ते (all corrupt for prior half). B इति च for षटे

879. ACDE बुधे (°बुधे?). AD धी तु धियि;

C शीतु धियि, E शीतु धियि; for धीस्तु धियि

880. SI, no. D 423

884. B साररगयो

885. B भेदे; E लोभे for लोभे

887. AD दूर्वा for मूर्वा

888. E सु- for सङ्-

889. AD पाचके for पाचके; both readings uncertain

891. CE °भेदे इत्यन्ते

- मोक्षे समाप्तौ लामे च पुंसि निष्पत्तियोगयोः ।
 मधु मये पुष्परसे वैशाखे माक्षिके गुडे ।
 क्षीरे जले दैत्यभेदे मदवृक्षविशेषयोः ।
 वसन्ते जातिमधुरे जपाक्रोशे द्वयोरपि । 895
 विधुर्विष्णौ चन्द्रमणि कर्पूरे राक्षसेऽपि च ।
 विधिर्विधाने नियतौ दैवे काले विधातरि ।
 कल्पे नेमौ प्रवृद्धौ स्यात्पश्चाद्भागनितम्बयोः ।
 वृद्धिरानन्दने वृद्धौ वर्धनेऽपि कलान्तरे ।
 वधूर्जायास्नुषाम्नीषु प्रियङ्गौ शठिनामानि । 900
 स्पृक्काया च नचोढाया वन्धुर्वन्धूकपुष्पके ।
 बल्लभेदे भ्रातरि च पुंसि तत्परिकीर्तितः ।
 म्निग्धस्तु त्रिषु सान्द्रे च ह्रीन्ने मसृणतेजसोः ।
 इद्धं स्याद्धर्धने कान्तौ मुग्धः सुन्दरमुदयोः ।
 सौम्ये नवेऽत्रलाभेदे चार्थं खण्डे समाशके । 905
 बुद्धस्तु सुगते वृद्धः पण्डिते च वयोधिके ।
 स्कन्धः समुदये वृक्षे सैन्ये रूपादिपञ्चके ।
 समीहने शीर्षभुजप्रकाण्डगमनेऽपि ।
 विधावृद्धिप्रकारेषु गजान्ने वर्तने त्रिधा ।
 संधा प्रतिज्ञामर्यादासधानेष्वपि च स्त्रियाम् । 910
 स्पृहाया प्रत्यये श्रद्धा स्यादन्धस्तिभिराजयोः ।
 चक्षुर्हनिऽप्यलिङ्गः स्यान्निभयोऽन्योन्ये रहस्यापि ।
 वृथा निरर्थकाविष्यो (ग्रान्थि?) पर्वण्यनार्जवे ।

इति द्वयशरधान्ताः ।

892. Cf. notes. B लेने for लामे All Mss. गभ्वति- for निष्पत्तिः cf notes
 893. E माक्षिके for माक्षिके
 896 AB विधिर् for विधि
 898. AD वने. E प्रभेदे for प्रभे
 900 B खुपा च धौ A प्रयगे. C प्रदने
 905. AD सौम्यनेन
 909 AD विप०दि०. C विप०दि०
 910. ACD -सपार-
 911. ACD सहाय, B सहायः. E सहाय-
 for सहा
 912 C सप०दि०, D सप०दि० A सपु०दि०नेऽपि
 913 B वृथा A वरु B धर C धर
 ABCE वरुः; D वरुः for वरुः

- विवधो विषये पुंसि पर्याहारा(रि?)ध्वभारयोः ।
 915 न्यग्रोधः काष्ठवेण्वोश्च व्यामे वटतरावपि ।
 विबुधौ सुरविद्वांसावुत्सेधः काय उन्नतौ ।
 अवाधिस्त्ववसाने स्यात्साम्नि काले बिलेऽपि च ।
 उपाधिर्धर्मचिन्तायां कैतवेऽपि विशेषणे ।
 कुडुम्भवतवक्रेषु व्याजे पुं प्रणिधिः पुमान् ।
 920 अतिनिक्षेपचरयोः प्रार्थितेऽथ रथस्थिते ।
 वरूयो रथगुप्तौ स्यात्तिरोधत्ते(?) विवर्तने ।
 समाधिर्नियमे स्थाने निपाते च समर्थने ।
 प्रसिद्धः स्याद्भूषिते च ख्याते तूर्यतृतीयके ।
 परिधिर्याज्ञियतरोः शाखायामुपसूर्यके ।
 925 कवन्धोऽस्त्री जले दैत्येऽप्यपमूर्धकलेबरे ।

इति त्र्यक्षरधान्ताः ।

- अवरोधस्तिरोधाने राजदारेषु तद्गृहे ।
 समुन्नद्धः समुद्भूते पण्डितमन्वद्वेषयोः ।
 अनुबन्धः प्रकृत्यादौ दोषोत्पादे विनश्वरे ।
 मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्थानुवर्तने ।
 930 अनुबन्धेऽपि हिक्कायां भ्रष्टायामपि कथ्यते ।
 गजबन्धस्तु सुरते आलाने ग्रहणेऽपि च ।
 ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देशोऽथावलम्बने ।

914. For prior half cf. notes. Mss. read विविध and °दाराष्

915. B षट् for वट्

918. E कर्म for धर्म

919. ABC -वृ- for -वृ-., E ~वृ-यु

920. AD प्रधने, C प्रधने; E प्राधने for प्राधिने

921. D बल्लो. B -वि वर्तने, CE विवर्तने, D -वि वर्तने

923. AD तूर्यत्रि; B तूर्यत्र for तूर्यत्र

924. = NSK. 2. 24. 156. VL. 182.

36 ab; ŚĀŚ. 424 ab, Var. MED.

81. 33.

925. BCE °मूर्धिन

926. Mss. °दारेषु (E °दारेषु) for °दारेषु

928. For 928, cf. AK. I. 2531;

VL. 183. 43, B दोषोत्पादे

929. = AK. I. 2532, ŚĀŚ. 65cd;

MED. 81. 41 cd

930. AD हिक्कायां for हिक्कायां, B भ्रष्टायाम्

931. CD अचले.

932. B अन्धेने

अविदूरेऽप्यवपृथग् रुन्धे(द्धि?) क्रान्ते तिरस्कृते ।

इति चतुरक्षरधान्ताः ।

नः पुंसि नाभौ हेरम्भे क्लीबे नं ज्ञानवाद्ययोः ।
सुस्मपथापरिक्लिष्टशून्यभिन्नेषु तत्त्रिषु ।
धनुःशब्दे स्तुतौ स्त्री स्यान्नौः काले तरणावपि ।
नु पृच्छायां विकल्पे च निर्निश्चयनिषेधयोः ।

935

इत्येकाक्षरान्ताः ।

गमने वाहने यानं भिन्नं मिश्रे पृथक्कृते ।
जनस्तु पामरे लोके घनं स्याल्लोहमुद्ररे ।
कांस्ये तालादिके नृत्ते विस्तारेऽग्रे दृढेऽधिके ।
सान्द्रे स्त्रियां तु मुस्तायां त्रिषु मूर्तिगुणे मरे ।
दानं गजमदे त्यागे पालनच्छेदबुद्धिषु ।
स्थानं स्थितौ च सादृश्ये संनिवेशावकाशयोः ।
युक्तार्थे कारणार्थे च युद्धनृत्यार्थयोरपि ।
तनुस्तु विरले काये क्रोशेऽल्पे च कचित्त्रिषु ।
सूनुः सुतेने सहजे वधस्थानोपजिह्वयोः ।
गळशुण्ठिकभेदे च सूनः स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।
पुष्पसवयोः क्लीबं स्वप्नः सुपस्य संस्मृती ।
ननु प्रश्नानुनययोस्तोके संबोधनेऽपि च ।
मानं कोपेऽभिमाने च विमाने मददण्डयोः ।
शून्ये प्रमाणे मर्यादायौ पुंसि चित्तोज्ञतावपि ।

940

945

950

933. Sl. no., CD 450

934. E भनौ for नाभौ

936. CE रुन्धे नौ for रुन्धौ नौ

937. B नुः

940. B काब्धिः; CD ताब्धिः

941. C (before corr.) दुष्पथा

942. A (by metathesis) नार

944. C om. (hapl.) lines 944-6

945. D कित्ते

946. AD वय- (व and य being indistinguishable in Grantha script)

947. Mss रते (E रत्था) for रतः

948. D स्वप्न.-A संस्मृत

950. After l 950, all Mss. ins. (cf. lines 954-5).

• नाम प्रसिद्धे सम्भवनाया नामनि पूजने (AD ०के)

951. Mss. चित्ता (E, ० रथा)दौ

स्तानीयेऽभिपवे स्तान योनिः स्यात्तान्त्रिके पणे ।
स्त्रीणा गुह्ये कारणे च जन्मस्थानेऽपि कीर्तितः ।
नाम क्लीबे नामधेयेऽव्यय स्यादवधारणे ।

955

स्यात्प्रकाशे प्रसिद्धे च क्रोवोपगमकुत्सने ।
भानुर्दिवाकरे रश्म्या ग्रावाणोऽद्रो पुमान्भवेत् ।
पत्नी बाणे पक्षिभेदे वृक्षादौ वाहयुक्ते ।
शिखी वह्नी मयूरे च ओपपो पर्वते द्विजे ।
कुङ्कुटध्वजयोश्चाथ सादी स्यात्सारथावपि ।

9.0

गजारोहे हयारोहे वाजी तुरगवाणयो ।
विहङ्गेऽथ धृतौ बुद्धिम्बभावब्रह्मवर्धसु ।
यत्ने जीवेन्द्रिये वायौ चात्मा स्यादथ भूपतौ ।
राजा चन्द्रे क्षत्रियेन्द्रे क्षयरोगे पतौ द्रुमे ।
इन सूर्ये प्रभौ पुंसि ब्रह्मा वेदे द्विजेऽपि च ।

965

तत्त्वे तपसि योगेन्दौ सूर्ये ब्रह्मणि वैवसि ।
वर्त्म नेत्रच्छदे मार्गे मीनो राशौ श्वेऽपि च ।
पक्ष्माक्षिलाग्नि किञ्चुके तन्वाद्यशोऽप्यणौ गुरौ ।
पर्वस्तु तिथिभेदे स्यादुत्सवे लक्षगान्तरे ।
दर्शप्रतिप्रदो सधो विपुनत्प्रभृतावपि ।

970

ग्रन्थिप्रस्तावयोश्चापि वर्ष्म देहप्रमाणयो ।
धाम त्विपि प्रभावे च गृहे देहे च जन्मनि ।
लक्ष्म चिह्ने प्रधाने च रत्नं श्रेष्ठे मणावपि ।
स्वजाते पद्मरागादौ यत्र काननवारिणी ।

952 D अभीपवे C तान्त्रिक, A पा

954 SI no C 460 D 461

955 B प्रसिद्धौ

956 Post half corrupt A प्रकाश

957 CE वायु

958 AC (orig as text) D आग्ने B

आग्ने E वनते for पवन

959 E -वर्मसु

962 A श्वे

965 B om. lines 965-6

967 D ६ इ- (for शग्नि) ABC तरकाश्वे
CE मणौ for स्पणौ

958 परा तु would be better

969 ACD स्या

970 AD सवि- for प्र-

971 C प्र

972 SI no CD 470

973 ACDE read post half बने सवि-
वाने also

हीनन्पूनावनगर्हो ज्ञानी सर्वज्ञसौम्ययोः ।
 दाम रज्जौ राक्षसे च कर्म सत्कृत्यपापयोः ।
 जीवस्थानेऽथावमाने संयोगप्रतिलोमयोः ।
 स्थाने गतौ चानुशब्दः पश्चात्तादृश्ययोरपि ।
 पुनरप्रथमे भेदे नूनं तर्केऽर्धनिश्चये ।
 अनः प्राणयुतेऽपि स्याद्भानानेकोमयार्थयोः ।

इति द्व्यक्षरान्ताः ।

भुवनं विष्टपे लोके सलिलेऽपि वियत्यपि ।
 शयनं सुरते निद्राशय्ययोरपि बोधितम् ।
 मदनः सिक्थके मारे दुर्धरे शक्रपादपे ।
 वसन्तशत्रुमूल्यापु कठिनो दुर्जने दृढे ।
 जीवनं जीविते तोये संदानं दामदानयोः ।
 लोचनं स्यान्मुकुलिते सुखिते शूषणे दृशि ।
 यत्ने निरूपणेऽपि स्यान्मननं त्ववबोधने ।
 कर्तनं छेदने ग्राह नारीणा तूलसेवने ।
 शकुनिः पक्षिभेदे च नरभेदेऽपि चेष्यते ।
 अवनं खण्डने त्राणे गतौ तृप्तौ च याचने ।
 श्रवणे च क्रियायां च अवाप्तिप्रीतिद्वीप्तिषु ।
 तलिनं विरले स्तोत्रे स्वच्छे तुच्छेऽपि वाच्यवत् ।
 तलुनः पावने यूर्नि स्त्रिया तु तलुनीं विदुः ।
 अर्जुनः ककुभे पार्थे कार्तवीर्यमयूरयोः ।
 मातुरेकसुते वृक्षे धवले नयनामये ।
 तृणभेदे गवि स्त्री स्याद्भयनं लोचने गतौ ।

980

985

990

995

975 D राजौ

977. E स्थानो

979 ACD अन

982. B सीकंके D दरि A दुर्धरे. B दुधरे,

CE दुधरे, D दुधरे for दुधरे

984. B सतान

986. A वसे

987. AD कीर्तन-. Miss कुल for कुल

989. A एत तु (corrupt), C इत्तौ च.

D वसं तु

991. D transp स्वच्छे and तुच्छे

992 B तलिनो SI. no C 480.

993 E ककुभे

994 D °नामके

995 B ऋण for एण

- स्तम्भने मानभेदे संमाने मत्तानिकृन्तयोः ।
 सीमन्तिन्यां मदस्यन्यां मानना मानिनी समा ।
 चन्दिनी क्षेपणे नग्ने क्षुद्रे प्रेते दिगन्तरे ।
 भूतात्मा धातरि तनौ शिखरी तरुशैलयोः । 1025
 अपामार्गे हायनस्तु व्रीहिभेदेऽर्चिर्वर्षयोः ।
 वृजिनं कल्मषे क्लीबं क्लेशे ना कुटिले त्रिषु ।
 वाहिनी तु स्त्रियां नद्यां सेनायां कीर्तियुक्तके ।
 रजनी नीलकालाशाहरिद्रार्यांभिनीषु च ।
 हादिनी वज्रतटितोः कामिनी योषिति स्त्रियाम् । 1030
 श्यामापारावतीचक्रवाकीवन्दासु चेष्यते ।
 केतनं तु गृहे कृत्ये ध्वजे चोपनिमन्त्रणे ।
 व्यञ्जनं लाञ्छने श्मश्रुनिष्ठानावयवेष्वपि ।
 कादिक्शान्तेऽथ राजानां द्यूतलोकापवादयोः ।
 कौलीनं स्यात्कुलीनत्वगुह्यजन्यकुकर्मसु । 1035
 कौलेयकविहंगाहिपरानां संमरेऽपि च ।
 स्यादुद्यानं निःसरणे वनभेदे प्रयोजने ।
 देवनं व्यवहारे च द्युतौ मोदे मदेऽपि च ।
 स्तुतौ च विजिगीषायां क्रीडास्वप्नगतिष्वपि ।
 उत्थानं पौरुषे तन्त्रे संनिविष्टोद्गमे मुदि । 1040
 मलत्यागे समाप्तौ च व्युत्थानं वैरपूजयोः ।
 समाधौ च निवृत्तौ च प्रतिरोधेऽथ मारणे ।
 साधनं मृतसंस्कारे गतौ द्रव्येऽर्थदापने ।
 निर्वर्तनोपकरणानुव्रज्यासु च मेहने ।
 विह्वे सैन्ये च करणे व्यसनं किल्बिषेऽशुभे । 1045
 निष्परोक्षमने सक्तौ दोषे अंशे विषयापि ।

1022. B विरंभने मानभेदे साने मर्तनि? (sic)

1023. E मनना मनिनी

1025. AD गतौ for तनौ

1027. B कृत्ये for कल्मषे

1032. BC प्रहे

1033. B लाञ्छन-; C लाञ्छन-; SI. no. C 500

1035. E कूलिनं

1036. DE -विहंगादि-

1040. E संथानं for सायने. A मुदा; BCDE

मुदे for मुदि

1044. AD निवृत्तनो?; C निवृत्तनो?; E

निवृत्तयो?; AC -वृत्त्या

- कामजे कोपजे चाथ मैथुन संगतौ रतौ ।
 मिथुनं राशिभेदे स्याद्युग स्त्रीपुंसयोगयोः ।
 कौपीनं चीरखण्डे स्याद्बुद्धौ कार्यं तदिष्यते ।
 1050 प्रमूनं पुष्पफलयोः प्रज्ञानं बुद्धिचिह्नयोः ।
 क्रन्दने रोदनाह्वाने संस्थानं तु चतुष्पथे ।
 सनिवेशे च मृत्या स्यादाकृतौ केतनेऽपि च ।
 समानो वायुभेदे च समे चैके च सञ्जने ।
 तरस्वी वेगिनि शूरे वृद्धौ छेदे च वर्धनः ।
 1055 आसनं तु गजस्कन्धे पीठेऽपि च नपुसके ।

इति त्र्यक्षरान्ताः ।

- वैरोचनस्तु सुगते बलिकर्णश्रमेपु च ।
 शनी विरोचनस्तु स्यात्प्रह्लादतनयार्कयोः ।
 अग्नौ चन्द्रे च कान्तौ स्यादथ नेत्रे विलोचनः ।
 अन्धके विषये क्लीबे आभिज्ञान स्मृतावपि ।
 1060 गर्वे ज्ञाने च हिंसाया प्रणवे च सर्पीरितम् ।
 उपासनं शराभ्यासे शुश्रूषाया च हिंसने ।
 अग्रजन्मा द्विजे ज्येष्ठभ्रातरि ब्रह्मणि स्मृतम् ।
 निबन्धनं तु ससर्गे हेतौ सयमनेऽपि च ।
 कीतुके चानुरागे च लक्ष्येऽभिज्ञान उच्यते ।
 1065 उपधानं विशेषे स्याद्बुद्धुके प्रणयेऽपि च ।
 रसायनं विहङ्गे स्याद्बुद्ध्याधीना च कृतीपथे ।
 प्रतियत्नस्तु सस्कारे चोपग्रहणलिप्सयोः ।
 शक्रघातुकमत्तेभनीरदेषु घनाघनः ।
 निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणेऽपि च ।

1047. E कर्मजे for कानजे

1048. ABCD युग for युग

1049 D 'दुच्यते for 'दिष्यते

1053. C सञ्जने

1054 CD केतनी metrical lengthening

1055. B नपुसके

1060 B प्रणवे for 'वे

1061 AC 'सना A मिदने for हिंसने

1062 श्रेष्ठ' for ज्येष्ठ'

1064. AC लक्ष्ये B ल.

1069. ACDE नोत्तरने

संपिधानं तु वस्त्रे चाच्छादनेऽपि प्रकीर्तितम् ।	1070
आराधनं साधने स्यादवाप्तौ तोषणेऽपि च ।	
अधिष्ठानं चक्रपुरप्रभावाच्यासनेष्वपि ।	
अभिपन्नोऽपराद्धेऽभियस्ते व्यापद्रतावपि ।	
विश्वकर्मा दिमकरे सुरशिल्पिनि पुस्ययम् ।	
महासेनस्तु सेनान्या षण्मुखे वासवेऽपि च ।	1075
दुःशासनस्तु दुर्दण्डे सुयोधनसुते पुमान् ।	
विकर्तनश्चोद्धलने माताण्डे नृपतावपि ।	
संकेतनं लालने च सज्ञाध्वजगृहेषु च ।	
आतञ्चनं प्रतीवापे जवनाप्यायनार्थयोः ।	
आलोचनं दर्शने स्याद्यतिबुद्ध्या निरीक्षणे ।	1080
विष्वक्सेनोऽच्युतः पुंसि घृष्टिगन्धकलिन्ययोः ।	
इति चतुरक्षरपान्ताः ।	

इन्द्रे तु गोत्रोद्धलनः कुलध्रे गिरिदारणे ।	
लाक्षाया च हरिद्राया फलिन्या वरवर्णिनी ।	
स्त्रीरत्ने रोचनेऽपि स्यादुपस्पर्शनमुच्यते ।	
स्पर्शे स्नानाचमनयोश्छादने त्वपवारणम् ।	1085
इति राघवीयनानार्थमञ्जयां तवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।	

प० पुमान्पचने शैले प्रकाशे कौस्तुभे क्षणे ।
 शुभलभ्रे च प क्लीबे हेम्नि पाः पातृपानयोः ।
 स्यात्स्त्रियामम्बुधाराया सुधाया समितावपि ।
 पुस्त्रिन्वार्ते प्रपन्ने च पूः स्त्री पुरशरीरयोः ।

1070 BE संपिधान	चतुरक्षरपान्ता
1072. E, च कर्षू- for चक्रपुर- AD	1081 AB -गण्ट फलिन्ययो is a wrong form
-प्रभावच्या ^०	
1075 AC महासेनस्तु	1085 Col D om राघवायनानार्थमञ्जयां, E om परिसमाप्ता
1077 BC ^० तनेद्रेल्ले च E ^० तनेद्रेल्ले च	
1080 BCE पत्र for यति- Miss read	1087. AD पत्र ^० BCE वात्र ^० for वात्र ^०
wrongly after this line	1089 पु स्त्रीश्वा ^०

1090 पूरणे चाथ पुंशब्द पुरुषे परमात्मनि ।

इत्येकाक्षरपान्ता ।

रूपं शब्दे पशौ श्लोके ग्रन्थावृत्तौ सितादिषु ।
सौन्दर्ये च स्वभावे च मृगे स्थाने च नाविके ।
आकारवपुषोश्चाथ गोषो गोठपतौ शिवे ।
ग्रामीषकृतकीटेषु(?) बल्लमाञ्चिन्दुराजसु ।

1095

गोपी गोपालमहिलाशारिवाराशिकासु च ।
फलपः स्यात्पलये न्याये शास्त्रे ब्रह्मदिने विधौ ।
क्षेपो विलम्बे निन्दाया वाप्पो नेत्रजलोष्मणो ।
नीपः कदम्बे निम्बाया पुलके च हरिप्रिये ।
अन्ववायप्रभेदे स्यादापि प्रश्नविरोधयो ।

1100

सभावनाया गर्हाया समुच्चयवितर्कयो ।
तल्पं शय्याद्वदारेषु पाप कुत्सेपदर्थयो ।

इति द्व्यक्षरपान्ता ।

फलापो भूपणे बर्हे तूणीरे सहतावपि ।
आच्छादनेऽन्ने कशिपूरावापः परिचिन्तने ।
वृक्षस्कन्धोर्ध्वशाखाया तृणगुच्छे द्रुविस्तृती ।
पल्लवे विटमुरये च विटप पुनपुसकम् ।
सुकृपा मञ्जुबुधयोर्घृषपीत्यवधारणे ।
कच्छपी कूर्मयोषाया वीणामेदेऽपि च स्त्रियाम् ।

1105

इति त्र्यक्षरपान्ता ।

अवलेपस्तु गर्वे स्याद्वेपने द्रूपणेऽपि च ।

1091 B रूप B इ रे for श्लोके A गपी

BD मषो C मषी E मषे for मषा-

1092 E मृष-

1094 Prior half corrupt

1097 D नित्राया for निन्नाया

1099 D अन्वरर-

1101 A तल्प

1102 E (by metathesis) बगालो for
बलाग BCE सहेनिय च

1103 A द्रविवृती C द्रुविस्तृती E द्रुविवृती

1107 AD पुसक

1108 AD रूपने

वित्ताधिपः कुबेरे स्यात्प्रमौ धनिकयक्षयोः ।
 परिवापः परिच्छेदे पर्याप्तौ सलिलस्थितौ । 1110
 वृषाकपिः शिवे विष्णौ जिष्णावञ्जलिनी पुमान् ।
 प्राप्तरूपाभिरूपौ द्वौ विद्वासे सुन्दरेऽपि च ।
 वंशदीपो यष्टिदीपे परिधापी तु वत्सरे ।

इति चतुरक्षरवान्ताः ।

स्फो जञ्झानिल आस्फोटे फूत्कारे वारणेऽपि च ।
 फा स्त्रियां निष्ठुरोक्तौ च कलाकेलीकुटीषु च । 1115
 अथ स्फारे परोक्षे च फः शब्दो वाच्यलिङ्गकः ।

इत्येकाक्षरफान्ताः ।

शिफा तरुजटाया च शाखामांसीनदीषु च ।
 शर्फं तरुणा मूले च गवावीना खुरेऽपि च ।
 रेफः शब्दे रवर्णे स्यादधमे क्षयकामयोः ।
 कफः श्लेष्मे कफी तु स्यात्श्लेष्मलेऽपि पुमान्भवेत् । 1120

इति द्व्यक्षरफान्ताः । त्र्यक्षराद्यपसिद्धम् ।

वः कुम्भे वरुणे विन्दैः विकले च गुरौ मदे ।
 विभूतिकारे कलहे पक्षे गर्भे च पर्वणि ।
 वा स्त्रिया काहलीवल्लीशृङ्खलास्वमले त्रिषु ।

इत्येकाक्षरवान्ताः ।

निम्बस्तु पिचुमन्दे च पारिमद्रतरावपि ।
 विम्बोऽस्त्री मण्डले सोमसूर्ययोर्मुखलक्ष्मणोः । 1125
 प्रतिविम्बे प्रतिकृतौ स्त्रिया स्याद्विम्बिकाफले ।
 शुम्बः स्यान्मुसलाग्रस्थलोहमण्डलके पर्वी ।
 शुमान्विते शुभंयौ च कम्बुर्वलयराह्वयोः ।

1114 A फट्टे, B फट्टे, C फट्टे D फट्टे
 E फट्टे for फूत्कारे
 1117. A शा*मासि-; B शाखिमास-; CDE
 शाखामासि-
 1120 B शुम्बे the rest शम्बे for शम्बे.
 ACD मय, E मय for भवेत्. Col

AD °सिद्ध, CE °सिद्ध

1122 B गर्भे for गर्भे

1124 A transp lines 1124 and 1125

BCE read 1 1124 after 1132

(wrongly) CE कतिभ्दे

ह्रीवं नपुंराके षण्डे वाच्यलिङ्गमविक्रमे ।

इति द्व्यक्षरवान्ताः ।

1130

घादम्बः कलहंसैश्वोर्द्धिजिह्वे मार्गणेऽपि च ।
कदम्बः पुंसि नीपे स्यात्तिनिशे वरुणद्रुमे ।
धूलया समूहे गन्धे च विडम्बस्त्यागनिन्दयोः ।
नितम्बः पश्चिमश्रोणीभागेऽद्रिकटकैऽपि च ।

इति त्र्यक्षरवान्ताः । चतुरक्षरमप्रसिद्धम् ।

1135

भः शमी भ्रमरे भावे शुक्रैऽशे जलदे पुमान् ।
भा भुव्यलंकृतौ दीप्तौ स्त्रिया भाः किरणे द्युतौ ।
भं ह्रीवे गगने राशौ नक्षत्रे च सुदर्शने ।
भीः स्त्री भीत्या खगे पुंसि स्थानभूम्योस्तु भूः स्त्रियाम् ।

इत्येकाक्षरमान्ताः ।

1140

जम्भो दैत्यान्तरे दम्भे जम्बीरे भक्षणेऽपि च ।
कुम्भः म्यात्कुम्भकर्णस्य पुत्रे वेश्यापती घटे ।
गुग्गुलौ गजमूर्धारे राशौ त्रिवृतमानयोः ।
कुम्भीमपाटलावारिपर्णीपिठरकट्फले ।
शिशुवालिशयोर्हिम्भः स्तम्भस्तु स्थूणजाड्ययोः ।
निश्चेटालानकाठेषु श्शुभ्रहेशविष्णुषु ।
गर्भोऽनवरकोऽन्तःस्थे सुते नग्रे च कन्दरे ।

1145

कुक्षौ कुक्षिस्थजन्तो च भ्रूणे पनसकण्टके ।
सुम्भो दैत्ये बालके च नाभिः प्राण्यङ्गजे पुमान् ।
क्षत्रिये मध्यकोठे च शुक्रारतचक्रवर्तिनोः ।
क्षेत्रे प्रधाने चक्रस्य मध्ये कस्तूरिकामदे ।
सभा ससादि सभ्येन्दीवरसामाजिनेष्वपि ।

1150

द्युते दुरोवरे कान्तियुक्ते त्रिष्वपि विश्रुतम् ।

1131 B तिनिशे CE तिनिशे D तिनिमित्ते

1132 After 1 1132 ECE read 1

1124

1133 ABE दिष्टके

1137. A om. 1 1137 with foll col

1140. E षण्ड- for त्रिवृ-

1141 Prior half is corrupt in E

C -षण्ड- D -पाट- for -पिठ-

1144 E प्रकटे

1147 B शुक्रारत, C शुक्रारत for ° रत-

1148 D वरुणद्रुमे

1150. AC वान्तिवृ-

कदल्यप्सरसो रम्भा शोभा स्त्री कान्तिरागयोः ।

इति द्व्यक्षरमान्ताः ।

कौस्तुभः स्याद्देवमणौ कण्ठावर्तेऽपि वाजिनाम् ।

आलम्भमवसाने च कलभः करिपोतके ।

अङ्गलेपनवस्तूना विशेषेऽपि पुमान्भवेत् ।

सुरभिश्चम्पके स्वर्णे जातीफलवसन्तयोः ।

1155

गन्धोपले कामधेनौ सल्लकीमातृभेदयोः ।

सुगन्धे च मनोज्ञे च विद्वासे घ्राणतर्पणे ।

विष्कम्भो योगभेदे स्यात्संरम्भः सभ्रमे क्रुधि ।

ककुभस्त्विन्द्रवृक्षे स्याद्विष्णु पाक्षिण्यपि द्वयोः ।

आरम्भस्तु त्वराया च दर्पे चोद्यमने वधे ।

1160

शरमः शलभे चाष्टपादे वनमृगान्तरे ।

चल्लभो दयितेऽध्यक्षे पतौ सर्वकलावति ।

अतिप्रीतेऽतिसौन्दर्ये कुलीनेऽश्वे मनोहरे ।

प्रधानेऽल्पे च वीरेऽथ प्रणये चापि हिंसने ।

विस्त्रम्भः कोकि(लि) कलहे विश्वासे च प्रकीर्तितः ।

1165

दुन्दुभिर्द्वैयभेदे च वाधे वर्षे त्रिकद्वये ।

कुसुम्भं सोमनि क्लीत्रे स्यान्महारजने घटे ।

सनिभं तु समीपे च पुसि वा साम्यवस्तुनि ।

इति त्र्यक्षरमान्ताः ।

अचष्टम्भः सुवर्णे च स्तम्भप्रारम्भयोरपि ।

इति चतुरक्षरमान्ताः ।

1151 BCE °रोगयो

1152 BCE कर्णावर्ते

1153 B आरंभम् CD कज्ज्भ.

1155 E स्वर्णे for स्वर्णे

1156 AC सल्लकी- E -मात्र- for -मातृ-

1157 E विदुषि (on marg sec m)

1158 E om from कुपि up to the end
of line 1165

1159 E om | 1159 C स्याद्विष्णु

1167 CE सोमनी D सोमिनी BD °रक्ते

1168 E °सखुनि

1169 B स्वात् for च D स्तम्भप्रारम्भयोरपि

- 1170 मः शंभौ धातरीन्द्रे च चन्द्रे मासे च पुंस्ययम् ।
मा स्त्री माने मृतौ वेलामेधाषण्णासु च स्त्रियाम् ।
अव्ययं प्रतिषेधे च जने तु स्यान्नपुंसकम् ।
मुः पुंसि बन्धनेऽपि स्यात्पिङ्गलाभिधवर्णयोः ।

इत्येकाक्षरमान्ताः ।

- 1175 दमस्तु दमथे दण्डे कर्दमे दमनेऽपि च ।
क्रमः शक्तौ परीपाठ्यां रीत्यां चलनकम्पयोः ।
ग्रन्थे च पादक्षेपे च पर्याये च पराक्रमे ।
क्षेमं स्यान्मङ्गले लब्धे क्षेमः कुशलचोरयोः ।
क्षेमा द्(ध)नहरीगौर्योः क्षमः पुंसि क्षमान्विते ।
क्षमा धरित्रीक्षान्त्योः स्त्री युक्ते शक्ते हिते सहे ।
1180 युक्तादौ वाच्यलिङ्गः स्यात्कामः काम्ये मनोभवे ।
इच्छायां रेतसि क्लीबे निकामे व्यसनेऽव्ययम् ।
रागाभ्यनुज्ञयोश्चापि त्रिषु श्यामस्तु भेचके ।
हरित्प्रयागान्यग्रोधघटवृद्धेषु दारके ।
मारे शुक्रे पिके कृष्णे मंत्रीचे लवणे नपुम् ।
1185 अप्रसूताङ्गनायां स्त्री सोमवल्यां महौषधौ ।
कृष्णाप्रियङ्गवोर्गुन्द्रायां निशाशास्त्रियोरपि ।
नील्यां शोभात्रिवृतयोस्तृणभेदेऽपि कथ्यते ।
भामः क्रोधे रवी दीप्तौ नरकग्रहभेदयोः ।
धर्मः पुण्ये यमे न्याये स्वभावाचारयोः कृतौ ।

1172-3. — var. NR. l. 176

1173. E मः for मुः

1174. A (wrongly) मदस्तु. E दमने for
, षे. Mss. read मदने for दमने

1176. E गृध्रे for ग्रन्थे

1177. ACE लक्ष्मेः D लक्ष्म for क्षेमः

1178. B दनुहरी. Mss. (wrongly) क्षेमः
for क्षमः

1179. B सत्ते for सदे

1180. E °लिङ्ग for °लिङ्गः स्यात्. E काम-
for कामः

1182. BCE चाय for चापि

1184. E शुक्रे for शुक्रे

1185. A महौषधं

1186. B °प्रियंगोः CE °प्रियंगो. AD चंद्रार्याः
E चंद्रार्या. Mss. निशिरा (E ° शि शा)-
रिषयोर्

1188. Mss. (except D) भौमः for भामः ;
cf. notes

1189. E धमे for धमे. (य and ध are often
being confused in Grantha
Script)

उपमायामहिंसायां भावे चापे च यज्वनि ।	1190
स्वरेपूषनिषद्राज्ञोर्वाप्तं सन्ध्येऽतिमुन्दरे ।	
प्रतीपे द्रविणे पुंसि वामस्थे रम्यचक्रयोः ।	
गर्हिते योषिति हरे वामी तु बडवामृजोः ।	
रासभीकरभीमृङ्गेष्वथ सोमो धनाधिपे ।	
दिव्यौषधौ श्यामलताचन्द्रयोर्वासिरे जले ।	1195
वसुभेदे च कर्पूरे समे स्त्री योषितीति च (?) ।	
स्यात्पद्मा लाञ्छनेऽभिख्याविद्योर्लोकेश्वरार्कयोः ।	
धनदे च सरस्वत्यां तारालक्ष्म्योश्च वाच्यवत् ।	
पद्मं स्यात्पद्मकव्यूहे निधौ संख्यान्तरेऽम्बुजे ।	
ऊर्मिस्तरङ्गे पीडायां वेगे मङ्गप्रकाशयोः ।	1200
उत्कण्ठवस्त्रसंकोचरेखेषु परिचक्ष्यते ।	
लक्ष्मीः संपत्कान्तिरमारूपभेदप्रियङ्गुषु ।	
रामो मनोज्ञे शरमे जामदग्नौ(ग्न्ये?) बले सिते ।	
त्रिषु नीले राषवे च परशौ रमणेऽपि च ।	
ऊर्ध्वे तु वास्तौ कुष्ठे स्त्री स्याद्दमार्यां च योषिति ।	1205
शुष्मा तेजोर्कयोः पुंसि शुष्मं क्षरि नभस्यपि ।	
पद्मके बिन्दुजाले च पद्मा मार्ङ्गीश्रियोरपि ।	
भ्रमोऽम्बुनिर्गमे भ्रान्तौ कान्ताख्ये शिल्पयन्त्रके ।	
भीमो भये भीमसेने मूक्ष्ममध्यात्मदभ्रयोः ।	
श्रमोऽभ्यास उपाये च सूर्मिः स्यात्सालभाञ्जिके । . . .	1210
यमः कृतान्ते यमने युग्मजाते हिते त्रिषु ।	
आनृशंस्यक्षमासत्याहिंसार्जवदमेषु च ।	
ज्ञानप्रसादमाधुर्यमादिवे पुनर्पुंसकम् ।	

1190 CE मने for भावे

1191. BCE स्वरे दृषनिषद्राज्ञोर् (E °द्रादे)

1193. B °वाक्षयो

1194. B रसमी-; E (by metathesis)

सात्मी AD-°क्षेपु AD सोसो for °मो

1195. Post. half corrupt

1197. D पद्म. BC-विच्योर्; E-विच्यो

1201. E °चक्षते

1205 B वास्तौ, D वास्तु

1207 CE ऽपि for च. A मागी, BD मगी,

C मायु-; E मगी for मार्ङ्गी-

1211. B युष्मे for युग्म-

1212. D अनृशस्-

- 1215 आमोऽपके रोगभेदे समस्तक्राटकार्थयोः (?) ।
 यामो दिनस्याटमाशे भ्वाङ्क्षे संशमनेऽपि च ।
 घर्मः स्यादातपे ग्रीष्मे प्रवर्ग्ये देवतान्तरे ।
 किरणे प्रग्रहे रश्मिग्रामिः शब्दादिवृन्दयोः ।
 षड्जादौ स्यात्सवसथे चाथ सेनामुखे रुजि ।
 स्तम्बेऽपि गहने गुल्म ऊष्म स्वेदाम्भसोरपि ।
 1220 धाम कान्त्यामथालस्ये जामी स्वसृकुलस्त्रियोः ।
 जिह्मस्तु कुटिले मन्दे रसनाया तु तत्त्रियाम् ।
 न पुसि कपटे वक्रे सिंहः श्रेष्ठमृगोन्द्रयोः ।
 अमा सह समीपे च सामि त्वर्धे जुगुप्सने ।
 नाम प्रकाश्यसभाव्यक्रोधोपशमकुत्सने ।

इति द्वक्षरमान्ताः ।

- 1225 ललाम च ललामं च भूषाप्राधान्यवाजिषु ।
 विह्वप्रभावपुण्ड्रेषु पुच्छे कान्ती त्रिषु ध्वजे ।
 शृङ्गे च पुरुषश्रेष्ठे मध्यमस्तु त्रिलिङ्गके ।
 मध्यदेशे स्वरे रात्रौ छन्दोभेदेऽन्तरे नले ।
 अङ्गुली कर्णिकाया च तथा दृष्टरज स्त्रियाम् ।
 1230 सत्तमश्चान्यवत्पूज्ये श्रेष्ठसार्थीयसोरपि ।
 नियमो यन्त्रणाया च प्रतिज्ञाया च सयमे ।
 शौचाध्वरतपसत्यस्वाध्यायेषु व्रतेऽपि च ।
 उपस्थनिग्रहे स्नाने पुसि मौनोपवासयोः ।
 कुट्टिमं बद्धमूर्धौ स्याद्विभ्रमो भ्रान्तिशोभयोः ।

*1214 E क्रमो for आमो The post half

* corrupt BE तक्राडकार्यं (E ° ल्)दी

1217 D ग्राम , E ग्राम-

1218 E सु- for स-

1220 ACDE धामा

1222 A कपटे (व and प indistinguish

able in Grantha) D क. पटे C

वज्रे for बके E नपुम्के पटे वज्रे for

prior half

1223 C सामी स्वर्धे E सामीव्यर्धे

1225 E ललामश्च for °म च

1220 B टिङ्ग- for विह्व-

1227 CE पुच्छे for °ष-

1228 नले is not traceable

1229 A कर्णिकाया

- संशये मन्वसौन्दर्यविलासेषु प्रकीर्तितः । 1235
 निगमोऽस्त्री पुरे वेदे वाणिज्ये च वाणिग्धने ।
 नैगमो नागरे वैश्ये पुंसि स्याच्छ्रौतकर्मणि ।
 परमः स्यात्प्रधानाद्योरोकारेऽपि पुरातने ।
 अनुज्ञाने च कुमुमं नेत्ररोगे फले सुमे ।
 स्त्रीणां रजस्यथो तल्पे ता(च)न्द्रभासे वितानके । 1240
 कुष्टिमे तल्लिमं प्रोक्तं सुपमा परमद्युतौ ।
 सुपीमः शिशिरे चारौ सुषिरे पन्नगान्तरे ।
 सुपमं चारुसमयोरजिह्वः संकृतावृजौ ।
 व्यायामो मानभेदे स्याद्दीर्घव्यापारयोः कृतौ ।
 आगमः भ्रास्रभेदे स्यात्कल्पागमनयोरपि । 1245
 अधमः कुत्सिते न्यूने अधःस्थध्यानयोरपि ।
 विक्रमः स्याद्दर्पभेदे चाक्रान्ती च पराक्रमे ।
 पूर्वे तिथौ च प्रथमः सुकर्म पुण्ययोगयोः ।

इति त्र्यक्षरमान्ताः ।

- परिणामस्तु संतोषे वायिके नमनेऽपि च ।
 सार्वभौमो दिग्गजे च चक्रवर्तिनिशीशयोः । 1250
 पुवंगमः कपी भेके शौर्ययोगी पराक्रमी ।
 उपक्रमश्चिकित्सायां प्रारम्भे विक्रमेऽपि च ।
 उपायपूर्वोपधासु वत्सरेऽपि इहैपमः ।
 जीर्णे च परिमुक्ते च यातयामं प्रकीर्तितम् ।
 अथ म्रियद्गुड्यामा स्यात्त्रियामसुरयोषिति । 1255

इति चतुरक्षरमान्ताः ।

इति राघवीयनानार्थमञ्जर्यां पवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

1236. A छेदे (व and स are indistinguishable). E -जने for -धने

1240. E संदिभासे; चन्द्रभासे (in NR. I. 1804)

1241. CD तन्नि. Mss. सुपुना

1242. Mss. सुपुनः for सुपीमः

1243. ACE सुपुनं. AD तावृजौ; B तौ रजौ;
 C तौ कौ, E तौ रौ for तावृजौ

1246. A अथस्तापान^०; B अथसज्जान^०;
 D अथस्तापान^०

1247. E वद- for वं-

1248. ACD सुकर्म

यस्त्यग्निं निलये वायौ यामे दातरि यातरि ।
 या स्त्रियां चानमञ्जर्योः शोभालक्ष्म्योश्च निर्मितौ ।
 त्रिषु स्यात्सर्वनामाख्ये व्यये हेतावथो स्त्रियाम् ।
 ख्या ख्यातौ च प्रकथने ज्या मौर्वीमातृमूमिषु ।
 1260 घौर्ना दिव्याह्नि वह्नौ च स्वव्योम्नोः पुंसि च स्त्रियाम् ।

इत्येकाक्षरयान्ताः ।

संध्या तु कालभेदे स्याद्भवहारात्मनोरपि ।
 काव्यासुरस्त्रियां स्त्री स्यात्पुंसि रामायणादिषु ।
 स्मयो बले प्रवत्से च दर्पशौण्डीर्यथोरपि ।
 मृत्युः किंपाकमरणलक्षणेषु यमेऽपि च ।
 1265 नयो नीत्यां षट्पवर्णे(?) वेध्यं लक्ष्येऽपि कीर्तितम् ।
 चित्त्यं चैत्यं चिताकम्बोरुदेशे द्वौ सुरालये ।
 सख्या युद्धे हस्तिविन्दोर्निधिष्व्यूहान्तरादिषु ।
 गणनाया वयो यूनि कथ्योद्गमरुथार्हयोः ।
 कक्ष्या वैकक्ष्यके काञ्च्या रज्जौ मध्येभवन्धने ।
 1270 हर्म्यदिश्च प्रकोष्ठे च स्त्रियां बृहतिकच्छयोः ।
 वरत्रायां शयस्तु स्याच्छयालौ सुखहस्तयोः ।
 मुजगमेऽपि शय्याया दायो वित्ते च यौतके ।
 भाषणे सोल्लुण्ठने च विभक्तव्यवितुर्धने ।
 जनितव्ये रणे कृषिष्विऽपवादजनजल्पयोः ।
 1275 अस्त्री वरवधूजातिप्रियतुल्यहितेषु च ।
 जन्यस्त्रिषु जने साधौ जनितोत्पादनिययोः ।
 जन्या तु मातृसख्यां च मदे हृष्टे जनेऽपि च ।

*1257. = var. NR. I.131

1258. Mss. अयो (E अयो) for अणे. cf notes

1259-60 are omitted in A

1260 BC दिव्यग्नि

1263 E दध- for दर्प-

1265. Prior half corrupt Mss. नित्य

for नीत्यां. B षट्पवर्णे, D षट्पवर्णे, E षट्पवर्णे

1266. E घृत्तनडे

1271 D वरत्रायाः; E परित्राया. ABD हृष्टि-
for सुर-

1274 A जनकक्षयोः, D मनकक्षयोः

1275. B om. II 1275-6. Mss. पर-
for पर-

1277. B मुदे for मदे

लोके जन्तावथो वीर्यं प्रभावे शुक्लतेजसोः ।	
सामर्थ्येऽपि च गुह्यं तु योनौ रहसिदम्भयोः ।	
कूर्मे, शैलान्तरारोग्यसोढव्येषु नपुंसकम् ।	1280
पुंसि स्यादङ्गभेदे च कुमार्गेऽस्वैरिपक्षयोः ।	
स्त्रियां तु शाखानगरे छेकरूपितयोरपि ।	
सत्यं तु शपथे तथ्ये साधुसप्तमलोकयोः ।	
चोद्यं तु चोर्दनाहं स्यादद्भुतेऽपि च तत्त्रिपु ।	
पद्यः शूद्रे पुनपुंसि सृत्तौ श्लोकेऽपि गद्यते ।	1285
भव्यं सत्ये शुभेऽरोगे कर्मरङ्गतरो स्त्रियाम् ।	
शुद्धे करिकणायां च भेद्यवद्योग्यभाविनोः ।	
छायां स्त्री सूर्यभार्यायां प्रतिबिम्बे अनातपे ।	
पालनोत्कोचयोः कान्तिसच्छोभाकाव्यपङ्क्तिपु ।	
मध्यस्तु मध्यभागोऽल्पेऽवलग्नोपरिदेशयोः ।	1290
*न्याय्येऽपि प्रायस्तुष्ट्ये च बाहौ मृत्यौ क्षये मृते ।	
वयस्यनशने भूमि पण्यं विक्रयवस्तुनि ।	
अष्टे च व्यभिचारे च पुण्यं धर्ममनोज्ञयोः ।	
कृत्या क्रियादेवतयोः कुटिले कीर्त्यते त्रिपु ।	
सामन्ते परसेनायाः पतौ चापि पुमानयम् ।	1295
शल्यं शङ्खी शरे वंशे योऽग्याभ्यासार्कयोरपि ।	
अयि प्रभानुनययोश्चैत्यमायतने पुमान् ।	
उद्यानपादपे बिम्बे बुद्ध्ये चार्यस्तु बाहुजे ।	
मुख्यं मूपालान्त्यमण्धोरयः पुंसि गतावपि ।	
शुभावहे चाभ्युदये तादर्यश्च गरुडाश्वयोः ।	1300

1278 A कोके; D corrupt for लोके

1280. Mss. -सापथ्येषु for -सोढ

1281. Mss. स्वर- for अस्वैरि-

1284. Mss. बोध^० for चोद^०

1285. Mss. (except B) रनुनौ for सनौ

1286. CDE सत्वे for सत्ये. E भवे for शुभे.

B अपि for स्त्रियाम्

*1287. Mss. योऽग- for योऽग्या-

1288. ABCD पिर अनातपे, a wrong

sandhi

1289. B भक्तिषु for पङ्क्तिषु

1291. ABD न्याये. B चावरो. B स्त्रि^० च
for मृते

1292. AD पुण्यं for पण्यं

1294. AD कीर्तिते

1296. Mss. योऽग^० for योऽग्या^०

1300. CE द्व for (the second) च

रथेऽनूरावश्वकर्णे पुंसि स्यान्न रसाञ्जने ।
 क्षयो रोगे गतौ हिंसामृहहानिषु कथ्यते ।
 तिप्यः पुष्ये कलियुगे दीप्यामलकयोः स्त्रियाम् ।
 पूज्यस्तु श्वशुरे मान्ये मन्युर्दैन्ये कतौ कुधि ।
 द्रव्यं भव्ये त्रिषु युग्मे कृत्रि जतुनि भेषजे । 1305
 गुणाश्रयेऽपि धिष्यं तु शकौ भे निलयेऽनले ।
 यज्ञे होत्रादिपुरतः स्थिते स्यात्पुनपुसकम् ।
 क्रिया कर्मणि चेटायां चिकित्साया च निष्कृतौ ।
 आरम्भोपायशिक्षासु पूजनेऽपि च पुंसि वा । 1310
 सप्रधारणसस्काररचनासु स्त्रियामपि ।
 धात्वर्थाख्यातयोर्मर्ग्यं शुभे चाशुभकर्मणोः ।
 कल्यो निरामये सग्ने दक्षे साधौ कलासु च ।
 प्रमातेऽपि नृपुंसि स्यादर्थ्यस्तु विबुधेऽपि च ।
 आत्मवाननपेतार्थशिलाजतुषु पुस्ययम् ।
 रूप्यः प्रशस्ते रूपेऽपि रजते तन्नपुसकम् । 1315
 सौम्यं तु सुन्दरे सोमदेवते पुंसि वा बुधे ।
 दस्युः स्यात्तस्करे पुंसि द्वेषणेऽपि प्रकीर्तितम् ।

इति द्व्यक्षरयान्ताः ।

कुलायः परगेहे स्यात्कुलायो महिषेऽपि च ।
 काण्यो राक्षसे वायावीशानानलयोरपि ।
 तपःस्थिते फाल्गुनिके पुंस्येवाप्युच्छ्रयो नगे । 1320
 उच्छ्रायेऽपि जघन्यस्तु सुरभे नीचकर्मणि ।

1301 Mss प्रसा(E स)जने

1302 CDE -ग्रह- for -गृह-

1303 ACDE दीप्त

1306 ABC शीकौ, D शीक for शकौ

1307 E दह- for दधे

1310 Mss सारण- for धरण-

1311. Post half कर्मणो is wrong

1312 Mss. कल्या for कल्यो E रापो
for साधौ

1313 E प्रमाते ACD अर्थस्तु B आत्मस्तु

E अर्थस्तु for अर्थस्तु

1314 ABC अनुपेता

1315 CE रूप्य

1316 BE देवते

1319 Cf notes, A काण्यो D कोप्यो

1320 AD वाप्रच्छयोः BCE वाप्रच्छया

Mss भये for भेषे

1321. B उच्छ्रयेति

- अधमेऽन्त्ये च लिङ्गे च पुनपुंसकयोरपि ।
 कपायो मधुरे स्निग्धे तिक्तेऽपि सुरमिण्यपि ।
 अङ्गरागे च निर्यासे लोहिते च विलेपने ।
 रञ्जकाश्मकराक्वाथविप्रवेपु च रूषिते । 1325
 आश्चर्यहाहागन्धर्वनिगर्वेष्वपि विस्मयः ।
 अनयो व्यसने दैवे चाशुभे चापदि स्मृतः ।
 अत्ययोऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोषे दण्डविनाशयोः ।
 अभिरुष्या कीर्तिमाहात्म्यनामशोभास्वपि स्त्रियाम् ।
 प्रलयो मृत्युकल्पान्तमूर्च्छालेषु प्रशस्यते । 1330
 विषयः स्यादिन्द्रियार्थे देशे जनपदेऽपि च ।
 गोचरे च प्रबन्धादेर्यस्य ज्ञातस्य तस्य च ।
 प्रत्ययः शपथे रन्ध्रे विश्वासाचारहेतुषु ।
 प्रथितत्वे च संनादावर्धने ज्ञानशब्दयोः ।
 गाङ्गेन्यः पण्मुखे भीष्मे जातरूपकरोरुणोः । 1335
 मुस्तायां पुनपुंसि स्यान्मङ्गल्यस्तु मसूरके ।
 बिल्वेऽश्वत्थे त्रायमाणे दधिकल्याणयोरपि ।
 मनोज्ञे रोचनायां च प्रियङ्गुशतपुष्पयोः ।
 अधःपुष्पे शङ्खपुष्पे शमीशुक्लवचासु च ।
 हृदयं जीविते वित्ते भावे मनसि वक्षसि । 1340
 पुत्रे मातरि सौभाग्यं सौन्दर्यं शोभनेऽपि च ।
 संपत्तिज्ञानमाहात्म्यपुण्यमुक्तिषु कथ्यते ।
 शरव्यं सायके लक्ष्ये मृगयासाधनेऽन्यवत् ।
 प्रणमः स्फटपरिचये पाञ्चम्याः सौहृदेऽपि च ।
 निष्क्रिया बुद्धिसामर्थ्ये उन्मूले निर्गतेऽपि च । 1345
 भुजिष्यः किंकरेऽपि स्याच्छ्रवणश्रुयो स्यालदेवरी ।
 पर्जन्यौ रसदन्देन्द्रौ भ्रातृव्यौ भ्रातृजद्विषौ ।
 स्यादर्यः स्वामिवणिजोः पर्यायोऽवसरे क्रमे ।

1323. AD मधुरो

1326. AD आश्वयं

1327. BCE चाङ्गुणे

1336. A मुस्ताया for मुस्तायां

1340 CE वृत्ते for वित्ते

1343 E om line 1343

1347 AD मधुर for मधु

1348 Cf. notes

- निर्वाणे च प्रकारे च समयो नियमे पुमान् ।
 1350 शपथाचारसिद्धान्तकालसंवित्सु पुंस्ययम् ।
 संकेतेऽवसरे चाथ समवाये च संनयः ।
 पश्चादवस्थायिबले संस्त्यायः संनिवेशने ।
 संघातेऽवयवेऽपि स्थाद्विशल्या तु महौपधेः ।
 त्रिपुटालाङ्गलीदन्तीगतशल्यामृतासु च ।
 1355 वक्तव्यो वचनीयेऽपि गर्हेऽधीने नपुंसकम् ।
 वार्तिके चावदानि तु वाचि कल्गवलप्रयोः ।

इति त्र्यक्षरयान्ताः ।

- सां(सं)परायः स्मृतो युद्धे विषदुत्तरकालयोः ।
 भयेऽप्यनुशयो द्वेषे पश्चात्तापानुबन्धयोः ।
 1360 पौरुषेयो विकारे स्यात्पुरुषस्य पदान्तरे ।
 पुंसां समूहवधयोः पुरुषेण कृतेऽपि च ।
 व्यवसायः कारणे च व्यापारे कृषिकर्मणि ।
 स्थूलोच्चयस्त्वसाकल्पे नामानां मध्यमे गते ।
 गन्धशाले चानुशयो दीर्घद्वेषानुतापयोः ।
 समवायः समूहे स्यादयोर्ध्वश्रयणेऽपि च ।
 1365 उन्नत्यां च विरोधे च स्यात्प्रतिश्रय आस्पदे ।
 साधारणे चाश्रयणे समायां च प्रकीर्तितः ।
 फरतोयः सदानारे नदीभेदेऽपि कथ्यते ।
 अवश्यायो हिमे गर्वे बहुधान्योऽब्दपट्टणयोः ।

इति चतुरक्षरयान्ताः ।

वृषाकपायी श्रीगीर्षोरिन्द्राणीवह्निभार्ययोः ।

इति पञ्चाक्षरयान्ताः ।

- 1370 रः पुमान्पावके कामे क्षये वज्रे शयेऽप्यरो ।
 रा स्त्रियां हेम्नि शालायामाशंसायां गतावपि ।
 रं क्लीबे रुधिरे मूर्ध्नि ध्याने व्योमाण्डकुक्षिपु ।

1350 AB सवसु

1353, B महौपधौ

1354 Mss read प्रयुज्य for वि, cf. MED

120 107

1356 Corrupt

1364. A श्रयणे च, E श्रयणेऽपि for

श्रयणेऽपि च

1372. AC रा for र, CD ध्यान- B व्योमाधि-

- त्रिषु स्याद्वक्त्रमययोर्विरसे त्यागतीक्ष्णयोः ।
 रास्तु द्वयोर्ध्वनौ स्वर्णे रिशब्दस्तु स्रवे क्षये ।
 स्त्री रुग्ज्वालेच्छयोः कान्तौ रूर्ना युद्धे मये ध्वनौ । 1375
 स्त्री कामिनीवृद्धिकयोर्दुः स्वर्णे पादपेऽपि च ।
 श्रीर्वेषरचनावृक्षभासंपत्सरघासु च ।
 वाणीलक्ष्मीलवङ्केषु विषे बिल्वेऽप्ययं त्रिषु ।
 जटायां पूरणे सुक्त्री होमाङ्गे च गतौ स्त्रियाम् ।
 धूः स्याद्यानमुखे भारे कम्पने च तदिध्यते । 1380
 दर्शनज्ञाननेत्रेषु दृक् स्त्री द्रष्टरि तु त्रिषु ।

इत्येकाक्षररान्ताः । *

- वारः समूहेऽवसरे सूर्यादिदिवसे क्रमे ।
 संभागे वरणे शीघ्रे हरे कूपकवृक्षके ।
 मयपात्रे कुन्तले च द्वारे करिणि पुंस्ययम् ।
 आवृत्तौ स्त्रीवारिषट्ठे जलवारणवृन्दयोः । 1385
 गजबन्धिनि वारी स्यान्मारौ मन्मथशात्रवौ ।
 पत्रं तु वाहने पक्षे पर्णे स्याच्छरपक्षिणोः ।
 पट्टे च तिलके पुंसि पात्रं माजनयोग्ययोः ।
 नाटकादिप्रवेशोर्हावध्वा(?) स्त्री राजमन्त्रिणि ।
 पर्णे सुवादी विभवे न पु तीरद्वयान्तरे । 1390
 वित्तनिक्षिप्तपात्रे स्याच्चित्रमालेख्य अद्भुते ।
 मङ्गले तिलके हेम्नि व्योम्नि पद्मे नपुसकम् ।

- 1373 AD वक्त्र-; C वक्त्र- for वक्त्र-; D
 -पयसोर for -मयसोर E विशये for विरसे
 1374 CE ध्वने, D धने for ध्वनौ
 1376 B वृद्धिक°, D पत्रिक°, E वृद्धिक°
 for वृद्धिक°
 1377, E मास्रत्सरघासु च for post half
 1378, A वाणी*न्मील*ङ्केषु for prior half
 1379 A *स्त्री, BE सुक्त्री; CE सुक्त्री for
 सुक्त्री
 1381, Col. BE *रेफान्ता for *रान्ता
 1382 B (orig) बदने, and (after corr)
 वदरे
 1383 D सामगे, E समगे for सामगे ACD
 कूपक°
 1384 A चारे for दारे. B किरिणि for क°
 1385 B द्वा for द्वौ
 1386 ABD °वपनि
 1390 B °चवा° for °दवा°
 1392 E हेति for हेम्नि

स्त्री त्वाखुपर्णीगोदुग्धासुभद्रादन्तिकासु च ।
 नक्षत्राप्सरसपेषु पुंसि स्याद्वह्निसप्तके ।
 1395 कर्बुरे च रिपौ वृत्ते घने ध्वान्ते च दानवे ।
 शैले चक्रे सुपर्णे च चारः स्यात्पिप्पलिद्रुमे ।
 गतौ सपे च मन्थाने त्रियालस्पर्श(श ?)घोरपि ।
 नपुंस्युपाये रन्ध्रे च तारस्तरलशुद्धयोः ।
 मुक्ताहारे नेत्रमध्ये नक्षत्रे शुद्धमौक्तिके ।
 1400 गुरुसुग्रीवभार्याया बुद्धयोपित्यपि स्त्रियाम् ।
 पाते च शेखरे स्वर्णे पलानामयुतद्वये ।
 विविधे पुंनपुंसि स्यात्पणवे रजतेऽपि च ।
 उच्चस्वरेऽप्यनववि मित्तः स्नेहितसूर्ययोः ।
 1405 शूरः पराक्रमे सूर्ये वीरः शूरे रतिप्रिये ।
 कविसामर्थ्ययोर्धोर्स्थक्रं सैन्यरथाङ्गयोः ।
 जलावर्ते च सप्तारं व्याजे यन्त्रान्तरेऽपि च ।
 छन्नन्धस्त्रान्तरे सधे चक्रवाके पुमानयम् ।
 तैलिकीधे कौम्भकारे ग्रामजाले च राट्टके ।
 1110 सग्रामे कुम्भकारस्य भाण्डे स्यात्साधनान्तरे ।
 चक्री तु पद्मनामे च कुलाले चक्रवर्तिनि ।
 परः स्यादुत्तमानामवैरिदूरेषु केवले ।
 पुनपुस्यव्ययेऽपि स्यात्परमात्मन्यनात्मनि ।
 पुरं तु नगरे गेहे देहे पुंसि तु गुग्गुली ।
 1415 पुराव्यय पूर्वकाले पुरस्तात्पाटलीसुते ।
 प्रवन्देऽपि चिरातीते निकटागामिकेऽपि च ।
 वभ्रुर्विशाले नकुले कृशानो यादवेऽपि च ।
 शूलिन्यञ्जे पिङ्गले च यथावत्कथितो बुधेः ।

1394 AC °सपेषु for °सपेषु E °सञ्जिने

1396. ACD पपलिद्रुमे

1397 E सधे for सपे E-त्रियाल for त्रियाल-

1401 AD शेखरे E शेखरे for शेखरे

1404. ACE पराक्रमी

1406 E om, from व्याजे up to कौम्भकारे

(in line 1410)

1407 E om | 1407

1408. E om, the prior half, ACD

तैलिकीधे A कास्ति° for कौम्भ°

1414 CE पुरव्यय D पुर व्यय

1417 ACD *शूर, E कसरे for यथावत्

- चन्द्रः शशाङ्के कर्पूरकाम्पिह्णस्वर्णवारिषु ।
 रम्ये शुमकरे क्लीबे दरोऽस्त्री भयरञ्जयोः ।
 शङ्खे चालिङ्गमल्पार्थे मात्रा कर्णादिभूषणे । 1420
 औपधेऽवधृते कात्स्न्येऽक्षरावयववृत्तयोः ।
 परिच्छेदे च मानेऽल्पे प्रत्ययेऽशोऽवधारणे ।
 वरोऽभीष्टे देवतादेः श्रेष्ठे जामातृषिद्धयोः ।
 अथ काश्मीरजे वृत्ते वोढरीपतिप्रिये त्रिषु ।
 त्रिफलायां शतावयां स्त्रीलिङ्गे स्याद्द्वारावरी । 1425
 शरं दधि जले पुंसि बाणे शैलेऽम्बरे खगे ।
 दन्ते तेजनके मूले काशे कमठवंशयोः ।
 कार्पासि चास्त्रशस्त्राश्रुशोणितेषु प्रकीर्तितम् ।
 नेत्रं पथि गुणे वस्त्रे तरुमूले विलोचने ।
 नद्यां रथे मत्कुणे च बल्के नाव्यन्तरेऽपि च । 1430
 त्रिषु स्यान्नेतरि क्षेत्रं शरीरे पुरगेहयोः ।
 केदारयोनिभार्यासु सिद्धस्थानेऽपि चेप्यते ।
 कारो वेधे निश्चये च बले यत्ने पतावपि ।
 तुषाराद्रेः स्त्रियां दूत्यां बन्धने बन्धनालये ।
 प्रसेवके कालिकायां हेतावथ करः पुमान् । 1435
 नमांशुहस्तकरणोपधाघनशिलासु च ।
 राजदेयेमशुण्डायां कर्तर्यथ कुलेऽचले ।
 गोत्रं नाभिन वने मार्गे चित्रे चोरे भुवि स्त्रियाम् ।
 संभावनीये गोवृन्दे बले त्रातरि च त्रिषु ।
 सारं वरेण्ये वानीरे धने च क्वचिदिष्यते । 1440
 द्वारं पुरान्निर्गमनेऽप्युपाये रन्ध्रमुच्यते ।

1418. AB -कपिल- for -कम्पिह्ण-

1422. B om. lines 1422-3

1423. C विट्प्रयोः; D विप्रयो

1424. D वस्त्रे for वृत्ते

1425. Mss शरावयां, ADE वरावती, B वरासने
 for वरावती

1428. E °शोणितेषु for °शोणि°

1430. AD मत्कुणे for मत्कुणे. B बल्कनप्यन्तरेपि
 च for post. half

1434 E om the post. half of this
 line and prior half of the
 next

1435 D प्रसेवके कालिकाया च for prior half

1436 D नयाद्यु°

1438 AD क्षेत्र for गो°

1440. AD सारा वरेण्ये, B सार वरेण्य-; CE
 सार वरेण्य-

1441. ABCD चार for शर. AD °नेम्युराय

- गौरः पीतेऽरुणे श्वेते विरुद्धे मृगमोदयोः ।
 आधिक्येऽपि नपु पद्मकेसरे सितसर्पे ।
 स्त्रियां शशिनि गौरी तु नागकन्योमयोर्मता ।
 1445 रोचनीरचनीपिङ्गीप्रियङ्गुवसुधासु च ।
 नदीभेदे च वरुणयोपित्यथ मखे वने ।
 आच्छादने सदादाने दम्भे सद्रक्षके त्रिपु ।
 सादने च क्वचित्पात्रे सदेये सन्नमव्ययम् ।
 गृहे पशौ च तन्त्रं तु करणे च परिच्छदे ।
 1450 तन्तुवाये प्रधाने च शास्त्रसिद्धान्तयोरपि ।
 तथाष्टीसायकोपाये श्रुतिशाखान्तरेऽपि च ।
 कुडुम्बार्धे च कर्तव्यताया मुरुये घटोत्तमे ।
 सिरायाममृताया च तन्त्री वीणागुणे तनी ।
 शुरुः काव्येऽनले ज्येष्ठे केतौ शुभ्राक्षिरोगयोः ।
 1455 क्लीव क्षेत्रे महेन्द्रे च कुटजेऽर्जुनमूढे ।
 भद्रं स्यान्मङ्गले हन्नि मुस्तके करणान्तरे ।
 वृषे पुंसि तियो रुद्रे वाच्यवच्छ्रेष्ठसाधुनो ।
 गजभेदे नृभेदे च मन्दाकिन्यां स्त्रियामपि ।
 कट्फलानन्तवृष्णासु रास्नायामथ कथ्यते ।
 1460 क्षुद्रस्त्रिष्वधमे क्रूरे स्वल्पे कृपणवर्णयोः ।
 व्यह्नावेश्यानटीकण्टकारिकासरघासु च ।
 स्त्रिया, पुंसि दरिद्रे स्यात्क्षुद्रकर्मणि चेष्यते ।
 क्षौद्र मधुनि पानीये चेन्द्र शतमखार्कयोः ।
 योषेऽन्तरात्मानि पती श्रेष्ठेऽपि स्यात्फणिज्जके ।
 1465 स्वरुर्वधे यूपस्रण्डे यज्ञपात्रे शिलीमुखे ।

1443 ष्रे for षध-

1444 CDE °कन्यामयोर्

1446 ACDE म्पे for मने

1447 ACD सद्रक्षके B सद्रक्षके B पुनात्
for त्रिपु

1448 B सरेये for सरेये

1449 BC म्पे for श्रेष्ठे ABCE तत्र for
°म्

1451 B तथाष्ठि°

1457 E °साधयो for °साधुनो

1458 E गध -for गज-

1459 ABD गध for कृ - BE भवि for भध

1461 E कट्कारिका

1463 B क्षुद्र for क्षौ°

1464 AC षीज्यो, DE °क्षे for °ष्रे

1465 B transp वृस्रण्डे and वरुणवे

- निपादादाबुदात्तादावकारादावपि स्वरः ।
 गुरुर्बृहस्पतौ पितृमात्रादौ दुर्भरेऽधिके ।
 निपेकादिकृतिस्थूले त्रिषु मात्राद्वयेऽपि च ।
 हरिर्वार्ताकचन्द्रेन्द्रयमोपेन्द्रमरीचिषु ।
 सिंहाश्वकपिभेकाहिशुकलोकान्तरेषु च । 1470
 स्वर्णे मणौ च कपिले त्रिष्वथ प्राज्यहोमयोः ।
 विधिदामोदरेशेषु भूरिश्वन्द्रेन्द्रयोरपि ।
 धात्री जनन्यामलकीवसुमत्युपमातृषु ।
 वषः प्रासादतटयोः साले ज्ञानौ विदारणे ।
 रन्ध्रं छिद्रे निम्नगेष्वकाशे समयदोषयोः । 1475
 पार्श्वेऽथ कन्दलीतुलस्यो रिन्ध्रः(?) स्याद्भरो धरे ।
 मारे लाभे दुर्भरे च रामभेदे रणेऽपि च ।
 वज्रं तु कुलिरो शस्त्रेऽप्यशनौ रचनान्तरे ।
 मणिभेदे सूचिभेदे योगे चामलके स्त्रियाम् ।
 वज्रबलचां गळूच्यां स्यात्सुरः सूर्येऽमरे पुमान् । 1480
 सुरा देवस्त्रियां मये शारिः पर्याणपक्षिणोः ।
 क्लीबे द्यूतगुणेऽपि स्याद्ग्रमालम्बनेऽधिके ।
 पुरोपरिप्रान्ताद्येषु न पुंसि प्रमिताशने ।
 मरुर्निर्जलदेशेऽद्रावद्रिः शैलेऽर्कवृक्षयोः ।
 वृत्रस्तु दानवे शत्रो ध्वान्ते चक्रधने गिरी । 1485
 अस्त्रस्तु कुन्तले कोणे रक्ते नेत्राम्बुनि स्मृतः ।
 शारो वायौ नरी (?) पुंसि कर्भुरे वाच्यलिङ्गकः ।
 मन्त्रो वेदे गुप्तवादे देवादीन्साधनेऽपि च ।
 वभ्रर्हिंरण्यगर्भेऽनौ विपुले नकुलेऽपि च ।
 पिङ्गले त्रिषु विष्णौ चाथो सारस्तु वरे त्रिषु । 1490

1468. A om. from the post. half of
line 1468 up to prior half of
line 1471

1469. E बार्ताक- for चार्ताक-

1475. D (भ्रिच्छ्रे निम्नपक्षारेवासम्ब°

1478. AD रशान्तरे

1480. AD गळीच्याः B गळूच्याः E गुदली

1481. CE शारिः for शारिः

1486. B आस्त्रस्तु कुन्तले कोणे for prior
half

1488. cf. notes

1489-90, cf. notes .

- क्लीबे न्याये बले पुंसि स्थिराशेऽपि तथा भवेत् ।
 यात्रा स्याद्यापने याने देवतादिमहोत्सवे ।
 इरा भूवाक्सुराप्सु स्यात्स्त्रियामप्सरयोपिति ।
 तन्द्री निद्रापमिले च तन्द्रापि च समार्थके ।
 1495 मात्रा परिच्छेदेऽल्पे च परिमाणे च पुंसि वा ।
 कास्त्र्येऽवधारणे क्लीबे स्त्रिया स्याद्भूषणे घने ।
 वर्णवृत्ताशयोश्चापि स्वरो बालेयवर्षयोः ।
 निदेशग्रन्थयोः शास्त्रं शस्त्रमायुधलोहयोः ।
 मुखाग्रे क्रोडहलयोः पौत्रं क्षीरं पयोम्बुनोः ।
 1500 राष्ट्रोऽस्त्री विषये चोपद्रवे व्यग्रस्तु नाकुले ।
 अव्यासक्ते च देशे च क्रूरा कठिननिर्दयो ।
 मन्दस्वच्छन्दयोः स्वैरः शुभ्रमुद्गीतशुक्रयोः ।
 धारा सपातपुरयोर्नरोऽजे मानवेऽर्जुने ।
 तिरोऽन्तर्धौ तिर्यगर्थे ऊरी विस्तारसंमतौ ।

इति द्वचक्षररेकान्ता ।

- 1505 शृङ्गारः सुन्दरे नाट्ये रसेऽपि गजमण्डने ।
 नपुंसि चूर्णसिन्धूरलवङ्गकुसुमेषु च ।
 गान्धारः स्वरभेदे स्यान्न स्त्री देशे रतान्तरे ।
 मुर्मुरस्तु तुषानी च किशोरस्तुरगेऽर्भके ।
 कुटीरं क्षुद्रभेदे स्यान्नचत्वरं तु चतुष्पथे ।
 1510 शीघ्रे च शम्भरो दैत्यभेदे ह्रीबे जले पुमान् ।
 विष्कारो धनुषः स्वाने प्रभूते जृम्भितेऽपि च ।
 विधुरस्त्वरितेऽधीरे कटविश्लेषयोरपि ।
 नागरे कीरवामात्पे विवशे विकलेऽन्यवत् ।

1492. E धात्रा

1496 E om भ्यात्

1497 E बाले च वगशो

1500. AB चोपद्रव्य

1502 B रैर E रोयु for रैरः

1505. CE हृत्ने for सुन्दरे

1510 E दैत्ये for दैत्य-

1511. C विष्कारो

- अपत्नीके. सुन्दरी तु पल्लवे विद्रुमस्त्रियोः ।
 सिन्दूरं तु शिलाभेदे नागसंभववृक्षयोः । 1515
 केसरोऽस्त्री स्कन्धरोम्णि किञ्जल्के वकुले तु ना ।
 पुंनगे च नपुंसि स्यान्नागकेसरहिङ्गुनोः ।
 कर्परस्तु कपाले, स्याच्छस्त्रे घटकपालके ।
 कान्तारो दुर्गमे मार्गे दुर्भिक्षे पातके वने ।
 संस्तरः प्रस्तरे यज्ञे धर्वरः पामरे पुमान् । 1520
 कुन्तलानां च विन्यासनीवृद्धन्तरयोरपि ।
 स्त्रियां तु कञ्जिकायां च पुण्यदेवेन्द्रयोरपि ।
 बन्धुरं मङ्गले रम्ये नम्रे हंसे तु पुंसि तत् ।
 बन्धुके च विहङ्गे च बन्धुरापण्ययोरपि ।
 दर्दुरस्तोयदे भेके वाद्यमाण्डाद्रिभेदयोः । 1525
 करीरः कलशे वृक्षभेदे वंशाङ्कुरेऽपि च ।
 करीरुश्चीरिकायां च दन्तमूले च दन्तिनाम् ।
 करीरं कोणमध्यस्थपुलिने दर्दुरे तटे ।
 शर्करा खण्डविकृतावुपलाकर्परांशयोः ।
 शर्करान्वितदेशे च रुमेदे शकलेऽपि च । 1530
 कावेरी स्यात्सरिन्द्रेदे पण्यनारीहरिद्रयोः ।
 गाङ्गेरी बृहतीर्हिंसामाशिकामातृकेषु च ।
 पिञ्जरं कनके राजभेदे पीते च पुंसि तत् ।
 शिखरं शैलवृक्षाद्ये रसापुलकफोडिषु ।
 पकडाडिमबीजाममाणिक्यकलशेषु च । 1535
 पुंलिङ्गे तु शिवाभेदे खड्वाङ्गे द्वारपालके ।

1514. A अपत्नीके for 'पत्नीके E विद्रिण° for
 - विद्रुम°.

1516. ACDE स्कन्ध(A before corr.
 °न्ध)रोम्णि. E न for ना

1518 E कर्परस्तु. ABCD शास्त्रे; E छत्रे for
 छत्रे

1520. E संस्तर for संस्तरः

1521. A कुन्तलानां

1523. A om. lines 1523-4. E नामे

for नामे

1525. ACDE °माण्डादि°. B शक्योः

1527. CE करीरु

1530. E शर्करान्वितदेशे च for prior
 half

1531. A संदे- for पण्य-

1535. A माण्ड-; BE माण्ड-

1536. B शिखर- for शिखा-. B खड्वाङ्गे च for
 द्वारपालके

ईश्वरो दैवते चाद्वये शंभौ स्वामिनि मन्मथे ।
 समर्थेऽद्वेश्वरीच्छाया पार्वत्यामीश्वरा मता ।
 तमिस्रं तिभिरे रोमे तमिस्रा तामसीनिशि ।
 1540 कुमारो बालके स्कन्दे पुत्रे नामनि वाच्यवत् ।
 नमेरुः सुरपुंनागे सुमेरुः कनकाचले ।
 आधार आलवालेऽम्बुवन्धे च किरणेऽपि च ।
 स्थानात्मीयान्यतादर्थ्यरन्धान्तर्धिषु चान्तरम् ।
 परिधानेऽवधौ मध्येऽन्तरात्मानि नपुंसके ।
 1545 विनावसरबाह्येषु चाम्बरं व्योम्नि वाससि ।
 सुगन्धिनि च कार्पासे गोपुरं द्वारमात्रके ।
 पुस्तके च पुरद्वारे पुरे सौधेन्द्रियेऽपि च ।
 शारीरः क्षोभकरणे शुक्रे शकुनिकान्तरे ।
 युद्धार्थे गजपर्याणे व्यवहारे च वाच्यवत् ।
 1550 आसारः स्यात्प्रहरणे वेगे वृष्टौ सुहृद्वले ।
 प्रवेशे च प्रसारे च कुञ्जरः कुन्तले पुमान् ।
 मस्तके भूपणे नामे पुष्करो द्वीपसर्पयो ।
 तीर्थे खड्गफले तोयकरिहस्ताग्रयोरपि ।
 वाद्यमाण्डमुखे पद्मे व्योम्नि मार्गे तिथावपि ।
 1555 विहारो भ्रमणे स्पन्दे लीलायां सुरतालये ।
 रुधिराऽङ्गारके छामे कुङ्कुमे शोणिते पुमान् ।
 प्रकारो भेदसादृश्यकृतिष्वस्त्रीङ्गितेऽपि च ।
 द्वापरो युगभेदे स्यात्सशयेऽपि पुमान्मवेत् ।
 किंशारुर्धान्यशूकेपुकङ्कपक्षिषु कथ्यते ।
 1560 प्रदरो मङ्गनारीरुग्वाणभीर्दारणेपु च ।
 दीर्णे स्वय चावटे स्यात्तूवरस्तु प्रचक्षते ।

1537 CE ईश्वरे

1539 E रामे (probably more correct)

1543 AD स्थानात्मन्यात् for °त्मापान्य° A
चातरे E चातटा

1545 E विनावसन°

1548 E शारीर

1549 AD °हारेण for °हारे च

1552 ABCD पुष्करद्विप°

1557 ACD °स्पर्शतिषु B °श्याङ्गीषु

1560 E मग- for मङ्ग-

1561 Msc स्वदे। B तूररत्तु, CE

तूररत्तु

- अजातशूङ्गेऽप्यशमश्री संगरस्तु विपापदो ।
 शमीफले क्रियाकारे प्रतिज्ञासविदाजिषु ।
 विष्टरो विष्णौ दर्भमुष्टौ पीठाद्य आसने ।
 मत्सरोऽन्यशुभद्वेषे तद्दत्कृपणयोस्त्रिषु । 1565
- क्रोधे च मक्षिकाया च फलत्रं श्रोणिभार्ययोः ।
 नृपतिप्रभृतीनां तु दुर्गस्थानेऽपि च स्मृतम् ।
 अजिर विषये काये चाङ्गणेऽपि तदिष्यते ।
 अक्षरं स्याद्ब्रह्मणि च वर्णे मोक्षेऽप्यनाशने ।
 गद्धरं तु गुहादम्भनिकुञ्जगहनेष्वपि । 1570
- औशीरं चामरे दण्डे चासने शयने मवेत् ।
 पिठरो मन्यदण्डे स्यात्तपाल्या स्त्री मुस्तर्हिंस्रयोः ।
 नागरः सुरते संज्ञा चान्तर्जाति नपुंसकम् ।
 राजीवकन्दे चर्या(?) प्रवीणाकुत्सितयोर्विना ।
 शार्वरं त्वन्यतमसि घातुके भेद्यलिङ्गकम् । 1575
- शबरे कुञ्जरे वाच्यलिङ्गः स्याद्धिसनेऽपि च ।
 कुक्षौ तु जठरो न स्त्री त्रिषु वृद्धकठोरयो ।
 अथरस्तु निकृष्टोऽथायादेशेष्वपि(?) वाच्यवत् ।
 एकाग्रमेकतानेऽनाकुले चोत्तरमुच्यते ।
 उपर्युदीच्यश्रेष्ठेषु प्रतिवाक्येऽप्यपुङ्गवे (?) 1580
- विराटतनये ऋक्षे स्त्रिया पुंसि च शस्यते ।
 मधुरस्तु प्रिये स्वादी रसभेदे पुरे स्त्रियाम् ।
 उदारो दातृमहतोरितरस्त्वन्यनीचयो ।
 उररी चोररी द्वे च विस्तारेऽङ्गीकृतेऽपि च ।
 विकारि (री ?) वर्षेऽङ्गहीने शार्वरी रात्रिवर्षयो । 1585
- कवरी केशपाशो च हिङ्गुपत्रेऽपि च द्वयो ।
 इति व्यङ्गररेफान्ता ।

1562 E शक्यत् for सम°
 1565 AD °पुंसे for °पुंम°
 1566 E °भेदयोः for °भेदयो
 1572 E ईदरो B मत्स-
 1575 ADE स्तुने for पा°

1578 All Mss read अथरस्तु for अथरस्तु
 Post half corrupt
 1579 B °पुंसयो for °पुंसयो
 1585 A ° B ° CE क्वे for
 क्वे

- अर्धचन्द्रस्तदाकारे वाणे बर्हे शिखण्डिनः ।
 शतपत्रं पक्षिभेदे दारुघाते कुशेशये ।
 घनसारस्तु कर्पूरे महामेघे च चन्दने ।
 1590 अलंकारः शास्त्रमेदे मण्डनेऽथ जवे पुमान् ।
 उच्छ्राये चातिमात्रः स्यान्मद्गुरौ तु भयंकरः ।
 भये सहचरी तु स्यादनुचारे सहाराने ।
 तुलाधरस्तु वणिजि श्लक्ष्णराशी दिवाकरे ।
 संपहारो हते युद्धेऽश्वतरः सुरवाजिनोः ।
 1595 कुलाङ्कुरो मूलदेशे चोरे करवटेऽपि च ।
 धार्तराष्ट्रो हसभेदे दुर्योधनकुलेऽपि च ।
 गिरिसारं तु लोहेऽपि लक्ष्मीपुत्रस्तु मन्मथे ।
 धनाद्वेषेऽथे परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः ।
 प्रगाढे गात्रिकावन्धे द्राते चारम्भसञ्जयोः ।
 1600 हस्तसूत्रे मत्तिसरो माल्यमन्त्रविशेषयोः ।
 विभूषणे सैन्यपृष्ठे प्राणशुद्धौ च कङ्कणे ।
 पयोधरः स्तने भेषे नाळिकेरे च सामरे ।
 इक्षुभेदे कशरी च धेनौ च परिचक्ष्यते ।
 अवस्करस्तु विषाया गुह्ये चाडम्बरोऽस्त्रियाम् ।
 1605 तूर्धशब्दे च सरम्भे गजेन्द्राणा च गर्जिते ।
 अभिहारोऽभियोगे च चौरे सनहनेऽपि च ।
 स्याज्जङ्गमे परीवारः खड्गकोशे परिच्छेदे ।
 द्वारि द्वा स्धे प्रतीहारः प्रतिहार्यप्यनन्तरे ।
 राजस्त्रीणापलंकारः कृतायामपि च स्त्रियाम् ।
 1610 दुरोदरो द्यूतकारे पणे द्यूते नपुंसि वा ।

1584 C चैव for द्वे च

1590, E जवे for जवे

1593 CDE कक्षिण for श्लक्ष्ण-

1595 CDE करपटे

1597 CE गिरिसार others गिरिसार

1598 AC धनाद्वेषे D धनाद्वेषे, E धनाद्वेषे
for °द्वेषे

1599 AC प्रगाढे for °ढे

1603 E °वशते

1604 B अवस्करस्तु

1605 CE सारभे E गर्जने for गर्जिते

1606 CE °योगे च for °योगे च

1607 B द्यूते for द्यूत-

1608 AD परीवार D प्रतीहार*

1609 E °कारकृत्यायाम्

1610 B द्यूतरे

अरुथ्करो घातुके च वणकार्येऽप्यनुत्तरः ।
 नोदीच्यां नोपरि श्रेष्ठे चोपह्वरमुदाहृतम् ।
 हायने सर्वधारी स्याद्गुधिरोद्धारि वत्सरे ।

इति चतुरक्षररफान्ताः ।

लः खण्डने त्रिष्वाधाने स्त्री नेन्द्रे लवणे तु लम् ।

इत्येकाक्षरलान्ताः ।

हली कृषीवले पुंसि कृष्णस्यैवाग्रजन्मनि ।	1615
पलं स्यान्मत्सरे मांसे मल्लो मल्लकशक्तयोः ।	
स्थली खनित्रे कुदाले क्षेत्रभेदे नपुंस्यपि ।	
खलो नीचे दुर्जने च कुलटायामपि स्त्रियाम् ।	
हर्षितेऽव्यक्तमधुरे रवे स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।	
कला शिल्पे कालभेदे चन्द्रांशे शकलेऽपि च ।	1620
विचवृद्धौ च मूले च सुषुमाविद्ययोस्तथा ।	
तत्तदागमसिद्धासु गुरुणि स्त्रीरजस्यपि ।	
फलं शुक्रे वाच्यलिङ्गमव्यक्तमधुरे ध्वनौ ।	
कामशास्त्रे च संगीते मन्त्रशास्त्रेऽपि च स्त्रियाम् ।	
फलिः स्यात्कलहे शूरे देशेऽप्यन्तयुगे पुमान् ।	1625
पापे च कैतवे शोके कालस्तु यमकृष्णयोः ।	
महाकालेऽपि समये मृत्युमञ्जिष्ठयोः पुनः ।	
फाली गौर्या क्षीरकीटे नील्यां त्रिघति(?) च स्त्रियाम् ।	
तालं क्लीबे तालतरौ पेटे ज्यापातवारणे ।	
खड्गमुष्टौ वितस्ती च स्वरूपेऽधरपृष्ठयोः ।	1630
तालः कालक्रियामाने फरास्फोटद्रुमेदयोः ।	
वाचमाण्डेऽपि कांस्ये च तालं तु हरितालके ।	

1616. ABCD छं for एवं

1618. B ना for च

1621. E वृष° for विस°

1625. B भेस्वपु

1627. B पुमान् for पुनः

1629. CD हाव्यत्ते, AC पेटे; E पेटे for पेटे

1630 AD वित्ते for वितस्ती

1632. CE कांस्य for कांस्ये च

- बलं गन्धे रसे धूपे स्वामिनि स्थौल्यसैन्ययोः ।
 शक्त्याभिमानयोः क्लीबे पुंसि तु स्याद्बलायुधे ।
 1635 वलिस्तु दैत्यभेदे च बलवत्काकयोः पुमान् ।
 अस्त्री चामरदण्डे च त्वक्कोचे गृहदारुणि ।
 नैवेद्ये गन्धके षण्णौ बली चापि प्रकीर्तितः ।
 वाथ्यालके बला तूका बलं चोन्मादमानयोः ।
 बालो मूर्खेऽर्भके व्यालग्राहावश्वेमपुच्छयोः ।
 1640 ह्रीविरकेशयोर्बाळा योषिद्रूपात्रुटीषु च ।
 शुक्लः शुभ्रे रेतसि च रोगभेदे च वत्सरे ।
 कुलं वर्गं समूहे च देहे गोत्रे गुणेऽपि च ।
 सजातीये जनपदे मन्दिरे च नपुंसकम् ।
 मूलं तु रोगे नक्षत्रे शिफायामन्तिकाद्ययोः ।
 1645 स्वीये वशीकृते चाथ जालमानायवृन्दयोः ।
 गवाक्षे क्षारके दम्भे कोशातक्या स्त्रिया भवेत् ।
 वेला काले जलनिधेस्तीरनीरविकारयोः ।
 अक्लिष्टमरणे रामे सीम्नि वारिवुधस्त्रियोः ।
 मर्यादायां चाथ फलं फले मांसि धनेऽपि च ।
 1650 भोगे लाभे च निष्पत्तौ बीजवाणाग्रयोरपि ।
 सस्ये हेतुकृते जातिफले च फलकेऽपि च ।
 कर्कोले त्रिफलावार्क्षु मुक्ताधान्यकणेषु च ।
 मुष्टौ कर्षचतुक्के स्यात्फलं चापि प्रयोजने ।
 लीला तु विभ्रमे हेतौ क्रियायां भाविलासयोः ।
 1655 कीलो धूर्ते रथाक्षे च शङ्को ज्वालामहीधयोः ।
 स्त्रियां कपोनिनिर्घाते प्रहारे रतिसंभवे ।
 पुलः स्यात्पुलके चापि विशाले महतीत्यते ।

1633. B -रूपयोः for -सैन्ययो

1636 B अरदाणि

1638. ABD बले for बला

1641 AD रामभेदे

1644 B का द्रवो; E काकयो for काकयो

1646 B कुरे for दम्भे

1647 BCDE तरे for तार-

1648 E वार- for वारि-

1653 D फल for फल

1655. Om. in A. B वाट- for ज्वाल-

- खिलमप्रहते शून्ये उक्तसौ केवले त्रिषु ।
 मौलिः किरिठे चूडायामशोके संयते कचे ।
 पीलुर्गजे शरे पुन्ये परमाणुद्रुभेदयोः । 1660
 व्यालः पुंसि शठे सर्पे श्वापदे दुष्टकुञ्जरे ।
 मलोऽस्त्री पापविट्किट्टकृपणेषु त्रिषूच्यते ।
 वसायामपि शूलं तु ध्वजे योगान्तरे रुजि ।
 आयुधे विक्रये वध्याशाङ्कौ गर्भेऽपि योषिताम् ।
 आलिः पङ्क्तौ वयस्ये स्याद्द्रुङ्गे पालिस्तु पुंसि वा । 1665
 अंशभेदे च पङ्क्तौ च संजातश्मश्रुयोषिति ।
 अस्त्रे च कर्णतालाग्रे सूत्रे प्रस्थे च कथ्यते ।
 शील स्वभावे सद्गते चेलं वस्त्रेऽधमे त्रिषु ।
 जिषि (?) स्त्रियामथ स्थूलं पीवरे च जडेऽपि च ।
 एला सूक्ष्मे त्रुटौ स्त्री स्याल्लोलश्चलसतृष्णयोः । 1670
 भङ्गो मङ्गकशरयोर्वार्तासंभाव्ययोः किल ।
 अलं भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचके ।
 निषेधवाक्यालंकारे जिज्ञासानुनये खलु ।

इति द्व्यक्षरलान्ताः ।

- कुण्डलं वलये पाशे क्लीवे कर्णविभूषणे ।
 गळूच्यां स्त्री काञ्चनाद्रौ सर्पे पुंसि तु कुण्डली । 1675
 मण्डलं वर्तुले राष्ट्रे कुटे द्वादशराजके ।
 देवतायतने विम्बे स्थले वृन्दे पुमाञ्शुनि ।
 मेखला खड्गबन्धे स्यात्काञ्चीशैलनितम्बयोः ।
 मुञ्जरञ्जौ शाड्वलस्तु पुंसि कर्दमदेशयोः ।

1658 E खलम् for खिलम्		1668. BE सदृचौ. E यने for इयने, य and य
being often confused
1659 BE सयत for °ते		1670 E लोकद्वालसतृष्णयो for post. half
1663 CE वासायाम् for वसा° E कचे for
शनि		1673 ABCD °श्वकारजि°
1665. Cf. notes		1678. ABD काञ्चिरील°
1667 A आये, B अस्त्रे, D काले for अस्त्रे A
शुभसे		1679 CE मन for मुञ्ज-., E °भेरयो for
°देशयो

- 1680 अचलः पर्वत वृक्षे कीलावसुधयोः स्त्रियाम् ।
 चञ्चलः कामुके वायौ लक्ष्म्या तथिति च स्त्रियाम् ।
 जाङ्गलं मासामिलिते स्त्रियां स्याच्छारदीजले ।
 शृङ्खला त्रिषु संदर्भविशेषे निगलेऽपि च ।
 गोपालः पशुपाले स्वाङ्घ्रिकुण्ठे च जितेन्द्रिये ।
 1685 सृगालो दैत्यभेदे च क्षुद्रशत्रौ च जम्बुके ।
 न्यूने हीने च विकलो दुष्टे च ननियन्त्रके ।
 नकुलः पाण्डुतनये सर्पमुक्कुलहीनयोः ।
 उत्तलो भीषणे मत्ते विलालो विकस्यथले ।
 लाङ्गली नालिकेरे च जामदग्नी च पुंस्ययम् ।
 1690 लाङ्गूलं वानरे पुच्छे फल्गुन्था लवली स्त्रियाम् ।
 अनलं रात्रि नाले च पुंस्यान्यौषधिभेदयोः ।
 दुकूलं सूक्ष्मवस्त्रे स्यादुत्तरीये सिताशुके ।
 उपलः प्रस्तरे रत्ने चाश्मरूपमृदि स्त्रियाम् ।
 ऐसवे चपलः शीघ्रे दुर्नीतावस्थिते रसे ।
 1695 स्त्रिया विद्युति चाभीलः कृच्छ्रे भीतेऽथ वातुलः ।
 वातासहेऽपि वाःवाया पुस्युन्मत्तेऽपि च त्रिषु ।
 कमलं सलिले ताम्रं जलजे क्लोमि भेषजे ।
 कुरङ्गभेदे कमलः स्त्रिया तु श्रीवरस्त्रियोः ।
 कम्बलो नामराजे च सारनाया मृगरामजे ।
 1700 गजप्रावरणे चैव निष्कला विमतातवा ।
 कलाहीने चावल्लिस्तु रेखायामपि कथ्यते ।
 बहुलो बह्व्यसितयोः कृत्तिकाया गवि स्त्रियाम् ।
 बलाया कृष्णपक्षे च कीलालं शोणितेऽम्भसि ।

1686 E -नियन्त्रके
 1689 A गणली, D मृगणे for लाङ्गली
 1691. A पुस्युन्मत्ते, B पुस्ययो, DE पुस्ययो,
 all corrupt
 1694. E देशर for देशवे A दुर्नीतावस्थिते, B
 दुर्नीतावस्थिते: CE दुर्नीतावस्थिते

1695, B लवली E उप वातुल for उप वातुल
 1697 BCE वल्लि for सलिले
 1698 A करय B कुरकु- for कुरङ्ग DE की-
 for श्री-
 1699, B नगराजे for °राजे C लाङ्गणे, E
 मृगमेने for मृगणे°

- पटलं नेत्ररोगे च परिच्छेदसमूहयोः ।
 तिलके पुनर्पुंसि स्याच्छादिः स्त्री पटलीति च । 1705
 पाताल वडवाग्नौ स्याद्वलिसन्नानि चेष्यते ।
 कुकूल शङ्कुभिः कीर्णै श्वभ्रे ना तु तुषानले ।
 निर्णति केवलमिति त्रिलिङ्ग त्वेककृत्स्नयोः ।
 पर्याभिक्षेमपुण्येषु कुशल शोक्षिते त्रिषु ।
 भारवाहे प्रवालं तु वीणादण्डे च विद्रुमे । 1710
 अङ्कुरे स्यात्किसलये करालो दन्तुरे पुमान् ।
 तुङ्गेऽथ पेशलो दक्षे चारौ च मुसले हरे ।
 मृदुले कोकिले प्रोक्त अनिलस्तु प्रभञ्जने ।
 विमलो निर्मले शुभ्रे हिन्तालः पादपान्तरे ।
 उन्नते उत्थितेऽपि स्यादुत्तालः परिकीर्तितः । 1715
 शाण्डिल्यो भूमिभेदे च शिल्पे च परिकीर्तितः ।

इति त्र्यक्षरलान्ताः ।

- गण्डशैलः कपोलं च द्रोणपापाणमेदयोः ।
 महानीलो मृङ्गराजे मणिनागाविशेषयोः ।
 उत्कोचेऽस्त्री कटफलः कर्मशीलस्तु कर्मठे ।
 अनुकूलस्त्वनादेशे विधेयेऽनुगुणेऽपि च । 1720
 महापत्नी दैत्यभेदे बलवत्यपि कथ्यते ।
 वनपङ्क्तौ विष्णुदाम्नि वनमाला प्रकीर्णिता ।
 गोलाङ्गूलः कृष्णकपी पशुपुच्छे नर्पुंसकम् ।
 तृणशालो राजतालयां वेणौ रतिकिलः शुनि ।

इति चतुरक्षरलान्ताः ।

- 1706 BE वक्षते for चष्यते
 1707. AD कुकूल E कुकूल B श्वभ्रे न तु
 तुषानले for post half
 1708 CE निष्के for षोडशे CDE कोट्यन्ति
 1711. AD कुष्ये E क्षिप्य CE व्रते .
 1713, E प्रत्य
 1716 B om line 1716. Cf notes
 1717, A ष्टे B दद- for गद-
 1718 D om. line 1718 E महाविने
 1721 CDE वन्तति a peculiar word
 1723 Miss, गोण्डुल E षोडशे for षोडशे
 1724 Cf notes

- 1725 वः पुमान्स्तान्त्वने वायौ सयमे वरुणे स्मरे ।
 वा स्याद्विकल्पोपमयोरेवार्थे च समुच्चये ।
 विश्वक्षुपि व्योम्नि वाते परमात्मनि पक्षिणि ।
 विट् पुरीषे जने वैश्ये क्रमात्पुंसि द्वयोः स्त्रियाम् ।
 स्वोऽस्त्री धने पुमाञ्ज्ञातो त्रिष्वात्मीये स्वमात्मनि ।
- 1730 स्वः स्वोः परलोके च त्विट् कान्तिज्वालयोः स्त्रियाम् ।
 वल्के लवङ्गवल्के त्वग्द्वार्द्वारोपाययोः स्त्रियाम् ।
 रमायां देवपूजाया शक्तौ शोभावरणयोः ।

इत्येकाक्षरवान्ताः ।

- भवः ससारसतमिश्रेयःशकरजन्मसु ।
 उपादाने भस्मनि च सत्ताप्राप्त्योश्च वत्सरे ।
- 1735 भावः सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु ।
 क्रियालीलापदार्थेषु विभूतिबुधजन्तुषु ।
 रतिवेगे शब्दवृत्तौ निमित्ते रसबन्धिनि ।
 प्राप्ती च भवसबन्धे योनौ च स्याद्विकल्पने ।
 त्रिषु भ भामवति भे (?) प्रभावे च पुमान्भवेत् ।
- 1740 नवस्तु नूतने सौम्ये सख्याश्रामपि तत्त्रिषु ।
 सूर्ये समुद्रतरणौ पटे नावा स्त्रियामपि ।
 जीवो वृक्षे सुरगुरौ तन्तौ प्राणे च जीविते ।
 जीवा जीवन्तिकामूय्योर्वचामीत्योश्चिपूच्यते ।
 धवः पत्नी नरे धूर्ते धूतपादपयोरपि ।
- 1745 हवो यज्ञे तथाह्वाने स्यान्निदेशाज्ञयोः पुमान् ।
 ध्रुवः कीले शिवे शङ्कौ वंशे योगे वसो मुने ।
 निश्चिते निश्चले तर्के नक्षत्रे शाश्वते वटे ।

1729. Mss. read खे for स्त्रो. CD त्रिष्वात्मीये

1731 B वल्कलेवक

1732 Cf. notes A रामाया

1733 AD °सतस-

1735-6 = MED. 159-20-1

1735. E °वेष्टस- for °वेष्टल-

1736 E °जन्मसु for °जन्तुषु

1741 AE नाव-, B वानरा for नावा

1744 पत्नी a wrong form

1745 E हता for हवो

1746 E विज for वटे Mss वसे for वनी

1747 AB वटे for वटे

- सुचि मौर्व्यां तालभेदे स्त्रियामथ शिवं शुभे ।
मोक्षे सुखे च सलिले माने योगे मनोहरे ।
शिवो हरे गुगुलौ च कीले चालुकि (?) बालुके । 1750
पुण्डरीकद्रुमे स्त्री तु भवान्यां जम्बुकेऽपि च ।
अमयायां नदीभेदे चामलक्यां महौषधौ ।
शाटाशम्योश्रवामयायां चाथ देवः सुरे धने ।
राज्ञि क्लीबं त्विन्द्रे स्त्री तेजनीस्पृकयोरपि ।
भट्टारिकाया द(दा ?) र्त्री तु देवदारुहरिद्रयोः । 1755
सुचि दारुहरिद्रायां सत्त्वं द्रव्ये बले गुणे ।
स्वभावे च पिशाचादौ व्यवसायेऽपि प्राणिसु ।
चित्तसद्भावधोर्जन्तवैश्वर्यामोदयोरपि ।
त्रिभुवं समस्ते जगति विश्वेदेवेषु नागरे ।
वा पुंसि स्यात्स्त्रियां विश्वातिविपाकरशब्दयोः । 1760
द्वंद्वं रहस्ये कलहे युग्मे पात्रप्रसाधने ।
दिवं स्वर्गेऽन्तरिक्षे च लयो रामात्मजे कुशे ।
विनाशे छेदने दावदवौ वनवनानलौ ।
नीवी स्याद्बन्धनागारे धने स्त्रीवस्त्रबन्धने ।
अविर्गिरी रवे मेषे मूपिके कम्बलेऽपि च । 1765
पूर्वोऽन्यालिङ्गः प्राचि स्यात्पुं बहुत्वेऽपि पूर्वजे ।
पुत्रो मेके कपी वषे नावे चेवेत्थमर्थयोः ।
एवं चाथ पुत्रो वर्षभेदे युनि पुमान्भवेत् ।

इति द्व्यक्षरवान्ताः ।

- कैरवः कुमुदे क्लीबे पुंसि स्यात्पिशुनेऽपि च ।
सुप्रविस्तु सुकण्ठे च बालिभ्रातरि कथ्यते । 1770

1748. C सचिमौर्व्यां, D सचीमौर्व्यां, E सुचि-
मौर्व्यां
1750. AB हरी for हरे. A चालुकि
1754. AD blank; B च for स्त्री
1756. E साविशर
1758. A चित्तरवमाकयोर्
1760. A विश्वत्रि° for विश्वाति°
1763 E चनानिले
1769. E कौन्वे for कैरवः. B कुमुदे for पिशुने
1770. E सुकण्ठे for ण्ठे

- गन्धर्वस्तुरगे दिव्यगायके शेखरेऽपि च ।
 धन्तरामवसत्त्वे च मृगे पुरुगक्रोकिले ।
 प्रभवो जन्ममूलेऽब्दे जन्ममूमौ पराक्रमे ।
 आद्योपलब्धौ ज्ञाने च विभवोऽब्दे धने वृत्तौ ।
 1775 पल्लवोऽस्त्री किरालये शृङ्गारपदगर्भयोः ।
 पवने विटपे पिट्टे रत्नविस्तारयोरपि ।
 कित्तवो धूर्त उन्मत्ते वक्रवके कनकाह्वये ।
 प्रसवस्तु फले पुष्ये प्रभवे गर्भमोचने ।
 माधवस्तु वसन्ते स्याद्वैशाखे गरुडध्वजे ।
 1780 आहवो युद्ध आह्वानेऽध्वरे होमनिदेशयोः ।
 निहवस्तु नमस्कारे विश्वासेऽपह्ववेऽपि च ।
 निकृता चाथ सचिवः स्यात्सहाये च मन्त्रिणि ।
 उत्सवः प्रसवेच्छाका(?) मर्षोत्सेधमहःसु च ।
 द्विजिह्वः सूचके सर्पे पार्थिवो हायने नृपे ।

इति त्र्यक्षरवान्ताः ।

- 1785 अनुभावः प्रभावे च सतां च मतिनिश्चये ।
 घण्टारवः शण्मुमे घण्टानादे च पुसि वा ।
 परामवः प्रभावे च वर्षमेदेऽपि वर्तते ।

इति चतुरक्षरवान्ताः ।

इति रापवीथनानार्थमञ्जर्या यवर्गादिवर्गान्ताः परिसमाप्ताः ।

- शः परोक्षे त्रिलिङ्गे स्याच्छ सुखार्थीशशक्तिपु ।
 शिः शिवे शिवकान्ताया स्वापे निर्वाणहिंसयोः ।

इत्येकाक्षरवान्ताः ।

1774. AD व्यने for धने इति (= निहृति?)

1176. BE भवेने for पवने

1783 AD °वेच्छासावर्षो, B °वेच्छासावर्षो,
 cf notes. ABD °नहसु

1784. E घटके for सूचके

1785 E रतिनिश्चये

1787 Col E वीररापवीथ° for रापवीथ°.

BCE अन्तस्त्वान्तवर्गा, for यवर्गादिवर्गान्ता

1788. After this line should come

1 1732

दशा वर्ताववस्थायां वस्त्रान्ते समयेऽपि च ।	1790
पाशः क(के ?)शान्ते संघार्थे कर्णान्ते शोमनार्थके ।	
छिद्रायन्ते च निन्दार्थे पुमान्पक्ष्यादिबन्धने ।	
पलायने च रञ्जौ च निधानावु(?)पलम्भयोः ।	
वशः प्रमुत्वेच्छायत्तगजेषु त्रिषु तद्वति ।	
स्ववशायां वशायां च स्पृहायां च जनेऽपि च ।	1795
वशा बन्ध्यासुतायोषाज्ञानिकुञ्जरनारिषु ।	
वंशः पृष्ठास्त्रिंशो गेहोर्ध्वकाष्ठे वेणौ गणे कुले ।	
नासादण्डे चाथ कुशं जले दर्मान्तरे नपुम् ।	
योक्ते रामात्मजे द्वीपे पुमानौदुम्बरे स्त्रियाम् ।	
छन्दोगस्तोत्रगणनाशङ्कास्वथ कुशीप्यते ।	1800
पापिष्ठमत्तयोर्बाले भल्लायामयसि स्त्रियाम् ।	
केशो दैत्ये भगे बाले ह्रीबेरे च प्रचेतसि ।	
कोशोऽस्त्री मुकुले दिव्ये शस्त्रार्थे वि गृहे तिथौ ।	
शिश्ने जातिकेने खड्गाविधाने योनिचित्तयोः ।	
काशः साम्ये दर्भभेदे प्रकाशोऽपि पुमानयम् ।	1805
आशा दिग्भूव्यासितृष्णास्वथ राशिस्तु पुंसि च ।	
मेपादौ द्रव्यबाहुल्ये विशो वैश्ये नरे द्वयोः ।	
स्पशस्तु चारे संग्रामे भीमरे पवनेऽपि च ।	
बाधने प्रणिधौ शुद्धे पुंसि प्रांश उपाङ्गके ।	
निशा रात्रीशारिवयोरश्वादेस्ताटने कशा ।	1810.

इति त्र्यक्षरशान्ताः ।

प्रकाशोऽतिप्रसिद्धे स्यादातपे कोशवत्यपि ।

प्रहासेऽथ पलाशस्तु हरिर्त्किंशुरुयातपु ।

1791. B कारते for क[के?]शान्ते. C कर्णार्थे,	1805 ACD सौम्ये for साम्ये
E कर्णार्थे for कर्णान्ते	1806 A वा for च
1793-6 E om. these lines	1808 A भूमरूपने
1796 °नारिषु (metrical shortening?)	1809. B प्राश, E प्राणु for प्राश
1802. E ह्रीबेरे for ह्रीबेरे	1810 CE कशौ for कशा
1803. cf. line 1844 BC म्ने for गृहे	1812. CDE म्ने

पत्रे नर्पुंसि कलशः पयस्यमृतमन्द्रयोः ।
 घटे निवेशः शिविरे वाहन्यासगृह्वेषि ।
 1815 कानाशस्तु यमे पुंसि क्षुद्रकर्पकयोस्त्रिषु ।
 उनाशुघातिनि कर्कशे निदेशस्तु भाषणे ।
 शासनोपान्तयोश्चाथाभीशुः प्रमहराशिनोः ।
 विमर्शः साध्वसाधुत्वविवेकेषु प्रशस्यते ।
 कर्कशः कठिने क्रूरे कृप(पा?)णे निर्दये दृढे ।
 1820 आयुर्वेदे द्रव्यभेदे कृष्णेक्षौ खर्वकाण्डयोः ।
 अपीवरे साहसिके निस्त्रिंशः क्रूरखड्गयोः ।
 निकाशस्तु प्रकाशे स्यात्सदृशे रहसि स्मृतः ।
 निर्वेशो भोगमृतयोः शिशावज्ञेऽपि बालिशः ।

इति व्यक्षररान्ताः ।

जीवितेशः पती काले जीवती जीविताधिपे ।
 1825 उपस्पर्शः स्पर्शमात्रे स्नानाचमनयोरपि ।
 अपदेशः पदे लक्ष्ये स्यात्प्रसिद्धनिमित्तयोः ।
 औदार्यशौर्यधियेषु निःसीमव्यपदेशयोः ।
 आश्रयाशो वीतिहीने पुमानाश्रयवाचके ।
 लतावंशस्तु वेत्रे स्याद्बल्लीसंधेऽपि च त्रिषु ।

इति पतुरक्षररान्ताः ।

1830 पः पुमान्विषये स्वर्गे पा श्रियां पं विरामके ।
 गर्भमाक्षे मर्षणे च परोक्षश्रेष्ठयोस्त्रिषु ।
 त्विह्दीना व्यवसाये च जिगीषायां च धन्वनि ।

इत्येकाक्षररान्ताः ।

1813. A °नरको, B °नरिवेः

1814. BCD °वेष्पने

1815 B °पि for त्रि

1816. E °ननि (metrical lengthening)

1817. ABCD °रन्ते for °रिन्ते

1821. Some Mss. निर्दयः

1822 AD र्पुं, DE र्पुं

1824. AD उंवे, B जीवुः CE उंवे

for उंवे, supported by AS.

and VL.

1830. E मं for र्पुं, CDE नं for पं

1831. B °पि for त्रि

वृषो धर्मबलीवर्द्धश्रेष्ठमूपिकराशिषु ।
 शुक्रले च पुमान्स्त्री तु कपिकच्छ्वाटरूपयोः ।
 सुरसधेऽक्षिण जिष्णौ च तुरंगे जलजेऽपि च ।
 शृङ्गचामपि वृषा स्त्री स्याद्ब्रतिनामासन वृषी ।
 कर्पूवर्तार्तारिपात्रिलेखनेषु च खातने ।
 कुल्यायां तु कर्पू चाथ कर्पस्तु कर्पणे फले ।
 वर्षस्तु वृष्टावन्दे स्याल्लोके धान्यशमेघयोः ।
 क्लैव्यजम्बूद्वीपयोश्च विषं गरलवारिणोः ।
 उपानिरुद्धपत्न्यां च कालभेदेऽपि पुंसि वा ।
 प्रेषः प्रैषः प्रेषणे स्यान्मर्दनोन्मानमानयोः ।
 श्लेषः स्यादुभयार्थे च अलाताङ्गारयोः पुमान् ।
 कोपोऽस्त्री क्रुद्धमले खड्गपिधानेऽर्थोऽवदिव्ययोः ।
 दोषः स्याद्दूषणे पापे दोषा रात्रौ भुजेऽपि च ।
 शेषोऽप्रधानेऽनन्ताख्ये त्रिषु स्यादवशेषिते ।
 शेषा प्रसादनिर्माल्याक्षतादानेषु तु स्त्रियाम् ।
 तूष्णीमर्थे सुखे जोषं पुण्यकालाद्दयोर्विषुः ।

1835

1840

1845

इति व्यक्षरपान्ताः ।

महिषी राजपत्न्या च महिषस्य च योषिति ।
 पुरुषो मानवे साख्ये ज्ञे च पुनागजीवयोः ।
 पुराणपुरुषेऽपि स्यान्नृमाने पौरुष त्रिषु ।
 पुंभावे तत्क्रियाया च प्रभावे संततावपि ।
 आमिषं सुन्दराकाररूपादिविषये भवेत् ।
 संभोगलोप(म?)योर्मांसे पुंसि चोत्कोचलाभयोः ।
 पारावारे च कनके निकपात्म(पोशम)परीक्षके ।

1850

1855

1834 Mss. °कच्छाट°

1836 E त्रयी for वृषी

1837. AD घातने

1838. E च for तु Mss read कर्पू for कर्पू

E कर्पूस्तु कर्पणे फले for post. half

1842. B मर्दने मान°. ABD °नारवो for °मनयो

1843 CE अलाता° for अलाता°. B °केपि च

CE lacuna for °वो पुमान्

1844 ABCD तेषो for कोषो cf. line 1803

1847 ADE प्रधान- for प्रमद-

1855. E घातने for घातने

अभीपुः प्रग्रहे रश्मी विपेशोऽव्यये नवे ।
 निखिलातिशया-यकद्रष्टव्योत्तमव्रैतुषु ।
 उष्णीपस्तु भारोपेष्टे किरिष्टे पुनपुंसकम् ।
 आरूपः शारिकलके थूतेऽक्षे कार्मुकेऽपि च ।
 किलिबर्षं त्वपराधे स्यान्नपुत्ति दुरिते रुजि ।
 शुश्रूषा श्रोतुमिच्छायां परिचर्याप्रवानयोः ।
 शैलूपो वाग्जीवे स्यात्किराते नडबिल्वयोः ।

1860

इति त्र्यक्षरपान्ताः ।

सुरे मत्स्ये चानिभिपो नन्दिद्योपो रथे पुमान् ।
 अर्जुनस्य च शङ्खे च वृषभेन्द्रस्य गर्जने ।
 आत्मघोषो वायसे स्यादात्मस्तुतिपरैऽपि च ।

1865

इति चतुरक्षरपान्ताः ।

सः पुंस्युमासुते वायो देहभाःश्रीद्रुवाजिषु ।
 मं पक्षिश्यन्वने क्लीबे ज्ञाने भ्याने निवारणे ।
 सू प्रेरणे गर्भपोक्षे सेऽभिधेये च सेवने ।
 सत्सत्ये विदुषि श्रेष्ठे साथी क्लीबमुडो त्रिषु ।

इत्येकाक्षरसान्ताः ।

हंसः सूर्ये मरालेऽथे यती च परमात्मानि ।
 श्रेष्ठे नितोमनृपती शारीरमरुदन्तरे ।
 मत्सरे मन्त्रभेदे च विष्णी राजादिपूर्वके ।
 हिंसा चौर्ये ताडने स्यादन्वयोपद्रवबन्धयोः ।
 वेघाश्रतुर्मुखे विष्णी पण्डितेऽपि प्रचक्षते ।

, 1870

1861 AD °कृष्णयो, C °कृष्णयो for °ब्रह्मणयो (v and w and u and y are indistinguishable in Grantha script)

1863 ABD om Innes 1863-5. C नदि° for नदि°

1868. E प्रेरणे for प्रेरणे

1869 B सूरि for विदुषि

1874 B प्रचक्षते D प्रचक्षते

स्त्री त्वाशीः सर्पदंष्ट्रे हितारंसायामनुग्रहे ।	1875
हासो हास्यरसे शीघ्रगमनानन्दयोरपि ।	
वसुर्वृद्धौ धने रत्नेऽजले मधुरहृद्योः ।	
योक्ते रश्मौ धनाध्यक्षे देवभेदे च वाच्यवत् ।	
ज्योतिः प्रकाशनक्षत्रद्वक्सूर्याभिशिखासु च ।	
पुष्पार्थाध्वरपापाणवेदाङ्गेषु विधावपि ।	1880
धनुः प्रियालवृक्षे च राशिभेदे शरासने ।	
धनुर्धरे च शूरे च छन्दः पद्याभिलाषयोः ।	
वेदे त्वाक्ये वृत्तभेदे उत्सवेऽपि नपुंसकम् ।	५
रसो वीर्ये गुणे रामे शृङ्गारादौ द्रवे विषे ।	
जलेऽङ्गभ्रातौ गन्धे च तिक्तादौ पारदे धने ।	1885
आस्वादनेऽथ स्रोतः स्यादिन्द्रिये निम्नगारये ।	
अर्चिर्मयूखशिखयोस्तमस्तिमिरवेलयोः ।	
गुणे राहौ च मायायां ज्ञानेऽपि परिकीर्त्यते ।	
रजस्तु कौसुमे रेणौ गुणधूलीन्द्रियेषु च ।	
स्त्रीणामृतौ च न्यासस्तु निक्षेपार्पणसन्नसु ।	1890
दाने च मन्त्रभेदेऽथ भाषितौपथयोर्वचः ।	
तेजो बीजे प्रतापे च प्रभायां परमात्मनि ।	
कोशदण्डे मयूखेऽग्नावंशे सूर्ये बलेऽपि च ।	
वत्सस्तर्णकपुत्रादौ वर्षे च कुटजे पुमान् ।	
विष्णोर्वक्षसि वत्सं स्यात्तरश्च बलरहंसोः ।	1895
तपश्चान्द्रायणादौ स्याद्धर्मे लोके हुताराने ।	
माघे ग्रीष्मे धर्मराजे क्लेशे च शिशिरेऽपि च ।	
वयः पक्षिणि बाल्यादौ सामर्थ्येऽवयवे नपुम् ।	
रेतः स्यादिन्द्रिये स्वर्णे निर्यासे स्वादनेऽमृते ।	
शब्देऽथ ओजो दीप्तौ च बले तेजसि पुंस्ययम् ।	1900
अवष्टम्भे च धातूनां विषमर्क्षेऽपि कथ्यते ।	
प्रसूर्जनन्यां बडबायां लतायां स्त्रियां मता ।	

1880. CE विरावति

1881. E प्रियाल-

1885. CE ऽम्भतौ

1887. ABD मयू- for मयू-

1888. AD राशेः CD रापे for राशे

1893. A वंशे for वंशे

वर्चः पुरीषे दीप्तौ च रूपे विद्वांस्तु पण्डिते ।
 प्राप्ते चात्मविदि स्याच्च महश्चोत्सवतेजसोः ।
 सद्दो बले सहा मार्गे हेमन्तज्योतिषोः पुमान् ।
 हासयुक्ते चाथ नभाः श्रावणावपि कथ्यते ।
 नभो व्योम्नि नपुं मेघे घ्राणे पुंसि पतद्ग्रहे ।
 मृणालसूत्रे वर्षासु स्यादोक्त्स्वाश्रये गृहे ।
 पिके पयो जले क्षीरे ज्यायान्वृद्धप्रशस्ययोः ।

इति व्यक्षरसान्ताः ।

- 1910 सारसः कमले शुभ्रे हंसे च जलपक्षिणि ।
 गोनर्दामिथुनीकामिष्वपुंसि तमसोऽस्त्रियाम् ।
 नदीभेदेऽन्धकारे च श्रीवत्सस्त्वावृती बिले ।
 आहसो ललिते कृष्णे सुमनाः कुसुमे बुधे ।
 मालत्यां त्रिदशे चाथ कर्नीयाननुजाल्पयोः ।
 1915 अतियूनि स्त्रिया कामिन्युक्ते मेथुनिभूतयोः ।
 कृष्णातीरे च वाञ्छायामीत्सुक्ये लालसा द्वयोः ।
 यान्ज्यायामतिशङ्काया रभसो वेगहर्षयोः ।
 मानसस्तद्भवे स्वान्तेऽप्यञ्जसा तत्त्वतूर्णयोः ।
 पुंस्युत्तंसः कर्णपूरे शिखरे वा नपुंसकम् ।
 1920 द्विवीकाश्रातके क्षेत्रे स्यान्नक्षत्रनुरङ्गयोः ।
 स्त्रीलिङ्गे रोदसी भूम्यामन्तरिक्षे नपुंसि वा ।
 योमत्सः स्याद्रोद्रस्ते हिंसे च विवृतेऽपि च ।
 यरीर्यान्मूढवरयोः सार्धीयान्साधुबाढयोः ।
 पीनसं स्याद्रोगभेदे राससोऽमुक्त्वर्षयोः ।

इति व्यक्षरसान्ताः ।

1903, E मदेने for व°

1906, A एन- for एन- AD एएने, C

वसने for वसने

1908, AC एएने for त°

1909 ABD °नदकने

1917 E om. from क्विसद्वर्ष up to
 वं नि in line 1921

1918 pos., half B एनवृत्तवृत्ते
 corrupt

1921 B नपुंसक for नपुंसि वा

विश्वावसुर्वर्षभेदे गन्धर्वेऽपि च पुंस्ययम् ।
 आङ्गिरसस्त्वब्दभेदे मुनिभेदे तदीरितम् ।
 अवतंसः कर्णपूरे शेखरे पुंसि वा भवेत् ।
 कुम्भीनसो भुजंगे स्यात्स्त्रियां लवणमातरि ।
 मदालसा दैत्यवध्वां चन्द्रहासोऽसिमात्रके ।
 राजरावणयोश्चाथ सूर्ये वह्नौ विभावसुः ।
 कृकलासोऽनेकवर्णे जन्तुभेदेऽपि कीर्तितः ।

1925

1930

इति चतुरक्षरसान्ताः ।

हः शंकरे हरे हंसे रणरोमाञ्चवाजिषु ।
 गर्भे प्रचेतसि स्त्री तु हा त्यागे गतिवीणयोः ।
 हं क्लीबमस्त्रसुखयोः क्णिते मणिरौचिषि ।
 परब्रह्मामन्त्रणयोस्त्रिषु तून्मत्तहास्ययोः ।
 हेतुसंबोधनेऽपि स्यात् हा स्त्रियां परिदेवने ।
 हुं वितर्के परिप्रश्ने न्यासे च भयदानयोः ।
 ही विस्मये विषादे च हि हेताववधारणे ।

1935

इत्येकाक्षरहान्ताः ।

ग्रहोऽवग्रहनिर्वन्धग्रहणेपु रणोद्यमे ।
 सूर्यादौ पूतनादौ च सैहिकेयेऽपि तत्त्रिषु ।
 पत्नीमन्दिरयोश्चाथ स्नेहस्तु लेपसौहृदे ।
 नवनीतेऽप्यहिर्वृत्रासुरे सर्पे च दुर्जने ।
 वर्धः पर्णे मयूरस्य पिच्छे हाहा निवारणे ।
 खेदे मोदे च गन्धर्वे हूहू चापि प्रकम्पने ।
 व्यूहस्तु सेनाविन्वासे चोत्प्रेक्षावृन्दयोः पुमान् ।

1940

1945

1929. Mss. मदालसो

1930. Mss. °वारण°, cf. notes

1933. B ग्रहा स्यागेतिवीणयोः; E हा त्यागे गीति°

1936. C परिवेदने

1937. E हं for हु

1938. BD हि for ही

1939. ACDE (wrongly) ग्रहो for प्रहो

1940. ACDE सिहिकेयेषि

1941 Before the line a main word

गृ° is wanting. B स्नेहस्तुले च; C

स्नेहस्तुले च for स्नेहस्तु लेप-

1942 B °व्यद्वंशत्रासुरे. E °व्यद्व्यात्रासुर

1944 E हु हु for हू

1945. B सौप्रादा° for सौ°

कुहूः स्यात्कोकिलालापनटेन्दुकलयोरपि ।
अहो बतानुकम्पाया खेदे संबोधनेऽह्नि च ।
सह साकल्पसादृश्ययोगपद्यसमृद्धिषु ।
गुहस्तु पण्मुखेऽपि स्याद्देवसातविले गुहा ।

इति द्व्यक्षरहान्ताः ।

1950

विग्रहः कलहे देहे कोपे विस्तारमागयोः ।
तुलामूत्रेऽश्वादिस्समौ प्रग्रहः प्रग्रहोऽपि च ।
द्वार्थापीठे काथरसे निर्घूहो नागदन्तके ।
वरस्त्रियां स्याद्दारोहो हलाहश्चित्रवर्णके ।
अहहेत्यद्भुते खेदे प्रवाहो जववेगयोः ।
सहस्रनाहुर्बाणेऽर्के कृतवीर्यसुतेऽपि च ।

1955

इति त्र्यक्षरहान्ताः ।

परिवर्द्धस्त्रपार्हेऽर्थे पुंसि स्यात्तु परिच्छेदे ।
पत्नीपरिजनादानमूलशापाः परिग्रहाः ।
तमोपहो दिवानाथे वीतिहोत्रे निशाकरे ।

इति चतुरक्षरहान्ताः । एकाक्षरहान्तमपसिद्धम् ।

1960

पाळिरश्री प्रदेशेऽङ्के रेखाया स्यात्सरुच्छेदे ।
नळस्तु तृणभेदेऽध्दे कपीन्द्रे भूपतावपि ।
काळिश्रामरवण्डे च जरादिश्लथचर्मणि ।
वळिमध्यमरेखोर्मिजीर्णत्वग्मृह्वाक्षुषु ।
निम्नोक्तते च वक्त्रे च रचनायामपिण्यते ।
मौळिः किरीटे धम्मिल्ले जटायामथ पत्रगे ।

1953. AD खः BC खः for खः BCE

आरोहे for °हे

1954. ACD बहरेल्य°. E बहरेल्य°

1956 B om. lines 1956-8

1958 AD तपोवहो

1961 B इयथात्रिययवमेलि corrupt for
post. half

1962. E पाळिर for वळिर

1964 CE मौळे.

दुष्टदन्तावळे व्याळ अळिः पङ्क्तौ च वृश्चिके ।
भृङ्गे वयस्यां भूमौ स्यात्केळिस्तु परिहासके ।

1065

इति त्र्यक्षरळान्ताः ।

सरळो रसिके रज्जौ बहुळः कृष्णपक्षके ।
नक्षत्रेऽग्नौ पर्णभेदे गवि स्त्री मङ्गळः कुजे ।
शुभे तु मङ्गळं प्रोक्तं काहळो दुर्जनेऽपि च ।
काहळी वाद्यभाण्डे स्यान्नपुंसि भृशशुष्कयोः ।
प्रवाळोऽस्त्री कसलये वीणादण्डे च विद्रुमे ।
कराळो दन्तुरे तुङ्गे विकृतोज्ज्वलयोरपि ।
विग्रहे भीषणे चाथ वञ्चुळः स्थलवेतसे ।
वानीरे द्रुमभेदे स्याद्विरळं तु तनावपि ।
निचुळो हिञ्जुले पक्षेऽप्यस्त्री मधुफलेऽपि च ।
हिन्ताळ उल्लसत्पूगे वकुळोऽशोकपूगयोः ।
कर्पूरधूल्यां द्राक्षादिमधुपूरे तु दोहळम् ।
पिङ्गळो वर्णभेदे स्याद्वर्षभेदेऽपि कथ्यते ।
महिळा तु द्रुमभेदे स्यात्स्त्रीभेदेऽपि च कथ्यते ।
फदळी वैजयन्त्यां च रम्भायां च मृगेऽपि च ।

1970

1975

1980

इति त्र्यक्षरळान्ताः ।

वृहन्नळा तृणे पुंसां स्त्रीवेषे शतपर्वाणि ।
वर्णावळी मातृकायां तथा स्याद्द्रुमनेऽपि च ।
अरिकोळिः शत्रुलीलास्त्रीरत्यौश्चापि कीर्तितः ।
सुगन्धे स्यात्परिमळो महानाळोऽञ्जनद्युतौ ।

इति चतुरक्षरळान्ताः ।

1965 B अळिः for अळि.

1973. B वजुद्ये स्तववेतसी, E वंजुद्यी कलवेतसे
for post half

1974. B वानरे for वानारे, ACE कवि°; D
कवि° for द्रुम°

1977. AD अपि for तु

1979 E द्रुमभेदे for तु द्रुमभेदे

1980 ACDE हरिणा मने for च मृगेऽपि च

1982. B गग्ने, C गग्ने, E गग्ने for गग्ने

1983 E करिकेळि.

1985

क्षः संरोधे विरोधे च क्षेमदुःस्वप्नयोश्च ना ।
क्षा स्त्री, क्षमायां निद्रायां क्षं क्लीबे क्षेत्रस्तसोः ।

इत्येकाक्षरक्षान्ताः ।

1990

अक्षो द्यूते वरूथाङ्गे नयवादी विर्मातके ।
कर्षे व्याप्तौ कूपे चक्रे आधारव्यवहारयोः ।
आत्मजे पाशके दैत्यभेदे चेन्द्रियवालयोः ।
ध्वाङ्क्ष. काके वके वक्षः कर्षे वत्से विभूपणे ।
कक्षः पार्श्वे परीधाने पश्चादञ्चलपल्लवे ।

1995

बाहुमूले नृपे सौरभे शुक्लनववीरुधोः ।
स्त्रियां ग्रहणिकाकाञ्चीप्रकोष्ठग्रहरञ्जुषु ।
स्पर्धापदोः स्यन्दनस्य भागे टक्षः प्रजापतौ ।
पटौ हरवृषे ताम्रचूडे वह्नौ द्रुमे मुनौ ।
स्त्रियां मुच्यधि(?)पक्षस्तु मासार्धे ग्रहपार्श्वयोः ।
केशाद्वेः परतो वृन्दे बले सखिसहाययोः ।
पतत्रचुल्लिरन्ध्रेषु देहाङ्गे राजकुञ्जरे ।

2000

साध्ये विरोधे भित्तौ स्वात्परतन्त्रे कुचेऽपि च ।
प्रेक्षा तु नृचे प्रज्ञायामीक्षणे चाथ सेवने ।
भिक्षा मृती च याञ्जाया नपु भिक्षितवस्तुनि ।
न्यक्षः परशुरामे स्यान्निषु कारत्न्यनिकृष्टयोः ।
रुक्षः स्यात्पादपेऽप्रेम्ण्यसिक्णे पीरुपेऽपि च ।
शिक्षस्तु दण्डने चाथ चक्षुरीक्षणनेत्रयोः ।

इति द्व्यक्षरक्षान्ताः ।

1985 E वा for ना

1987. E द्युनी for द्यूने B नयपाद for °वादी

1988. BE तुषे for कूपे

1989 B आत्मके B पञ्जके, D ऽपि वके E पञ्जके
for पाञ्जके

1991. Miss. read पञ्चान्ने चक्रे for पञ्चादञ्चल

1993. AE -रूद- for -ग्रह-

1994 D रक्षितारो

1995 Miss पवौ for पटौ, and 'वृष्टे'
for 'वृष्टे

19-6. ADE -रूद- for -ग्रह-

2000. Miss. प्रेक्षन्तु for प्रेक्षा तु

प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽभ्यक्षो गवाक्षो जालके कपो ।
रक्ताक्षी स्याद्वर्षभेदे ताम्रनेत्रास्त्रियामपि ।

इति त्र्यक्षरक्षान्ताः ।

छायावृक्षो नमेरी स्यान्महिषाक्षस्तु गुग्गुली ।
दिव्यचक्षुष्योतिपिके पार्थात्मज्ञानिनोरपि ।
कमलाक्षः पद्मबीजे विष्णावपि पुमान्भवेत् ।
मल्लिकाक्षः पक्षिभेदे नीलाक्षेन्द्रायुधे पुमान् ।

इति चतुरक्षरक्षान्ताः ।

इति राघवीयनानार्थमञ्जयमिद वर्गाः परिसमाप्ताः ।
या राघवकृता श्रेष्ठा मातृकावर्गसंयुता ।
सैकाक्षरादिसयुक्ता पूर्णा नानार्थमञ्जरी ।

2005 B om. lines 2005-7

2009. B पक्षि- for पद्म concl 'SI A
मार्ग for वर्ग' After the colo-
phon with its following Sloka,
A reads

श्रीशारदाम्बायै नमः । श्रीलोकाम्बिकायै नमः ।
कलकृतनपराध क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः । यादृश पुस्तक दृष्ट्वा
तादृश लिखितं मया । अथ वा सुख वा मन दोषो
न विद्यते । यद्वक्षरपदमत्र मात्राहीन तु यद्वेषेत् ।
तत्सर्वं क्षम्यतां देव नारायण नमोऽस्तु ते । विमर्ग
विन्दुमात्राणि पदपादाक्षराणि च । न्यूनानि चातिरि
क्तानि क्षमस्व परमेश्वर । श्रोतुरभ्यो नमः । आवेदव्यासाय
नमः । शुभनस्तु । हरिः ॐ । कृष्णाय वन्द्येवैव
देवकीनन्दनाय च । नन्दगोपकुमाराय गोविन्दाय*
[नमो] नमः । छत्रवर्षे फाल्गुने च रोहिण्या श्रुवास्तरे ।
रामेण लिखितं सम्पन्नपूर्णा नानार्थमञ्जरी । शार्ङ्गरुम्यो
नमः । शुभनस्तु । नमोऽस्तु रामाय सत्यश्रु-
पाय देव्यै च तस्यै जनकामजायै । नमोऽस्तु रघुदेव
मानिलेभ्यो नमोऽस्तु चन्द्रकेनरुद्रोभ्यः । शृष्टैव नमः-
स्वाकामिद्वानुकूलमूषणम् । कुलदेवनमसाक कोरष्ट-

शरमण्डितम् ॥ य शिवो नामरूपाम्बा या देवी सर्व-
मङ्गला । तयो सस्वरणात्पुसा सर्वतो जयनङ्गम् ॥
श्रीमानाश्रितकल्पद्रु कृष्णावशुल्लय* । कारणे जगता
शुभ कल्याणानि करोतु न ॥ श्रीगोपालकृष्णाव नमः ।
वाहीकृतमहापेतुगुणाधिविनायकौ † भवता भवता
मूले पूर्वोत्तरमेश्वरौ ॥ अ पूतनामारणलम्बवर्गः काको-
दरो येन विनीतदप । यशोदबालकृतमूर्धिरव्यान्नायो
यदूनानथ वा रघूणाम् । श्रीरामायम् ॥

B reads 'शम्भस्तु । इति नानार्थमञ्जरी समाप्ता ।
अशुचरणारविन्दाभ्या नमः । कोष्ठः १०३९ मत
रुषिपद्मारिवर्षं तुल्यमासु ३ आ तेदि रविवास्तुं मूल
नक्षत्रतु नितपक्षच पाँष्ठकपु(zbu)तकल्पव्य अति-
गणनित्ययोगतु कृदिय दिवम चक्रिन् परेश्वरं पृष्ठ-
तितीर्षं नानार्थमञ्जरीमन्दिम् । श्रीरामायम् ।
शुभनस्तु ।

C reads श्रीशारदाम्बायै नमः । हरिः ॐ
शुभनस्तु । शुरुभ्यो नमः । श्रीरामचन्द्राय ।

D reads श्रीशारदाम्बायै नमो नमः ।
शुचरणारविन्दाभ्या नमः ।

E om the concluding Sloka and
ends with the colophon alone.

CRITICAL NOTES

Lines

- 18 All MSS. read कक्ष्या, but in A ल is supplied below क by different hand So लक्ष्या is adopted in text supported by AT AS MED, NR, and VL.
- 38 NR अर्धरात्रम् as one word
- 47 Two main words तर्क and मर्क are confused The Construction being defective the whole line is retained as found in MSS, NR reads मर्को मन से माहने । काहोइकम्भेरेपु तर्क etc Read the line as ° भेदपुष्कर-वायु
- 48-49 are wrongly transposed in all MSS The text is therefore corrected consulting other lexicons
- 50 कक्ष means a brahmin in disguise or pretended brahmin.
- 57 All MSS read कागन्तर Can it be मानन्तर ? cf AS 38
- 60 All MSS read चो मितान्ते and also NR, for परसितान्तल which is the correct reading cf. SK and MW. Can the post half be वातोभेदेऽश्व-सत्ययो ?
- 62 NR reads पाको जसि निष्ठावा.
- 64 NR reads दुःखानुकीरयो शोक The post. half is therefore corrected as लोक-पुत्रानुकीरयो although it sounds metrically defective
- 66 MSS. read शेको गोमायुदेसयो which is doubtful The reading शेको गोमपदेसयो is adopted with the help of other lexicons
- 69 For अपर्णविविनाशयो main word is doubtful
- 71 The line appears to be doubtful Read °वपुष्पा°
- 72 Meaning आश्रय is found in AS मन्दिरेऽश्विन is an irregular sandhi.
- 73 Not clear The meanings of करु are combined with those of दुःख
- 76 The meaning प्रति is found in all MSS Will it be a wrong reading for रति ?
- 77 Most of the MSS read भीक for the first main word भेक . It is probably misunderstood to be an opposite word to अर्धक=fearless! भेक is the proper word (cf MW) and therefore adopted in text The word शये in post half supports the reading भेक. Sometimes even the main words are found repeated for different meanings in lexicons
- 78 Some main word meaning चर and भूमि seems to be omitted.
- 80 The reading रोच is adopted after VL NR and MW
- 81 MSS almost read रकुत्री and शैशवे But E reading पु • नु helps us to read रुकु ग and NR supports it
- 95 शेवराश्वदे appears to be a correct reading as it is partly supported by E.

Lines

- 99 Are we to understand लोह in the sense of लोहमल as suggested by other lexicons ?
- 109 This line does not fit in the section of वधस, the main word being कौशावकी It again appears in its proper place
- 115 वि means a merchant वर्तक is used in that sense even now in Southern side
- 116-117 A main word दाप्यक is probably wanted as found in K
- 125-30 In these lines meanings of कारिका are also found.
- 129 May the reading कारुमाचिषु found in CE be correct ?
- 132-3 अग्निम थ is probably intended here for अग्निमान् A main word कणिका seems wanting before this line Again as the meanings वृत्तुल्लादक and पद्मवीजकोशी are attributed to the word कणिका the lines 132 and 133 should have been transposed.
- 135 दत्तमण्डले is corrected to मण्डने according to E The dictionaries also support this reading
- 136 Read समुद्रवणे and मुखरे
- 142 All MSS read सपाक It is probably निपाक which is supported by AS AT NR and partly VL
- 148 For कली read कवी on the authority of MED VL and SRS
- 150 दुडुक is found in VL but डुडुक is in dictionaries
- 151 ABCD read सुपा* The omission of the third syllable in all these MSS (and also in K!) tends to show a common source. E also corrupt सराकु is adopted in text on the evidence of AS VL and MED
- 152 is a defective one in all MSS कु or कू and तु or तू are often confused in Grantha MSS The real text is therefore supposed to be as adopted and supported by NR reading 'स्यद्वैत्यकूर्धिकातल-शय्ययोरपि तुलिका Cf VL also
- 153-4 All MSS read wrongly सदेह for सदोह For meanings in line 154 prior half some main word probably स्रवक seems to be wanting Is नवक a wrong reading for कथक? (cf Bhānuji's Com on AK). It is not clear whether the main word is अंगुक or अन्वक C is ambiguous
- 157 तपक is not traced in any lexicon or dictionary in the meaning mentioned in the present lexicon
- 164 Before this line a main word seems to be wanting ?
- 165 रासिक not found in dictionaries
- 174 Read नटयोधित्यथे
- 189 अनेमक having five syllables is misplaced here It must come after line 213
- 194 All MSS read उरमको but उरमेको is the correct reading
- 196 is a repetition of post half of line 106 and prior half of 107
- 201 चातुरीक is not traced anywhere

Lines

- 202 मातृदिक is a new word. For तत्, च is possible as चास्त्रियां is found in K.
- 213 मधूलिका means "black mustard" but not given here.
- 214 Are we to take कामशलाकः found in four MSS, corrected into कामशलाका on the authority of VL,* as a main word? But then the meaning is not given. In a way there is some confusion about this line.
- 223 Before this line a main word शिखिन् is wanted; cf. NR, शिखी केतुग्रहे चहौ मये कुकुटे हुमे. In lines 958-9 the word is repeated.
- 227 देखं although found in all MSS is a mistake for मुखं. Compare NR. VL. and SRS.
- 230 This line contains the meanings apparently of the word मुख. Therefore lines 227-28 appear to be abrupt.
- 239 All MSS. read मकरे. But मुखर "scurrilous" is the proper reading. Compare VL. and SRS.
- 251 Read प्रवर्जुनीवलवर्द for the prior half with MSS, CE.
- 253 For गायार्या, cf. NR. also.
- 257 नय and अय having four meanings for each, the reading नया अया: in text is an emendation for the readings in MSS.
- 258 For ह्रीं वाच्या तस्य योषितो: which is grammatically incorrect, read either ह्रीं वाच्यानययोषितो: or ह्रीं वाच्या तस्य योषिति.
- 262 A main word भाग is wanted; cf. VL. 49, 15 and AS. 5. 40. रूपकार्थे is correct, च and घ are easily confusable in Grantha script.
- 268 All MSS. read ऋग्नेदे. But it appears to be a phonetic mistake for रग्नेदे (=Paralysis, cf. MW.) supported by VL. 49-15 and AS. 5,39.
- 271 After अय a main word व्यङ्ग is wanted.
- 274 For the meaning संगमन, it appears to be some confusion. Lexicons assign this meaning to रङ्ग.
- 278 Two main words शृङ्गी f. and शृङ्गिन् m are both combined here in different meanings; cf. AK.
- 281 Before this line a main word seems to be missing as the meanings in prior half are not found for रङ्ग. Can the main vocable whose meanings are रय and र्शेक्नेदे, be सुग?
- 283 A main word whose meanings are given in this line is not mentioned. It is probably वङ्ग. The scribes being influenced by these meanings changed र्गं in the previous line into वङ्ग, and so, so many variants for the word र्गं.
- 284 प्रपात is the correct reading. CE read प्रताप by metathesis; cf. VL.
- 286 Remove brackets for this line.
- 287 Read र्गान for ह्यग with one of the MSS. of NR.

F. N. * compare the word मदनशलाका found in VL. and which is equivalent to कामशलाका.

Lines

- 293 अक्ष्मीसु or अक्ष्मि सु (as in D) not found in any lexicon or dictionaries The reading may probably be °दते छी सीस etc
- 295 ह्यु is found in NR also But NSK (1140—42) SK and MW read त्रिगु in these meanings Should we therefore read त्रिगु. with NSK and SK ?
- 306 तेष is supplied from NR द्वेष although found in all MSS is incorrect
- 313 We read गुल्वाचि with MED and VL
- 316-7 The meanings वृद्धि स्थान and क्षय should have been mentioned in one place as in MED VL SRS Compare वृद्धिस्थानभयेकोक्षौ Two of the MSS read सामान्ये with MED VL and SRS But we have rejected it as सामान्ये is required to be taken as one meaning
- 318 All MSS read °वन्यो for °दानयो which is supported by AS 58 116 MED 24 31 VL and SRS
- 322 There appears to be some confusion about this line as the meanings mentioned here are not found to have been assigned to उद्ग
- 337 All MSS are unanimous in reading भेष for मोषा But a main word भेष is wanted to suit the meaning नीरु in the next line
- 339 Post half is corrected with the help of NR
- 341 MED and SRS read परिष VL distinguishes परिष from पत्तिष Compare परिषो मुद्रा यागभे स्वकुण्ठातयो । परिष वाचकलशे षट्प्राकारगोपुरे
- 344 is an extra line cf line 1461
- 351 Read the pr or half of this line as सिताचक्षमासेषु
- 355 NR reads वचसि भालविद्मास (1284) A main word वचस is wanting here
- 356 सीवनधावने is a wrong reading in all MSS Read सँवनसाधने cf NR l 281
- 359 All MSS read स्थले for तूले Are we to mean सुरान्तर as equal to कृष्ण the meaning which is assigned to विचु in VL ? All other lexicons read अक्षुतात्
- 362 Almost all MSS read शुष्कपणे शुष्कवण a dried sore is correct वण (second time) means Scar It is supported by AT 10 43 VL 60 2 and MED 27 2
- 367 Can the reading be मञ्च खट्वति कश्यते ?
- 375 रक्ते कूर्मे is probably a mistake for कूर्मरक्थ
- 380 अन्ध food for अक्षम् ? cf AT
- 381 खट्वत् although found in all MSS is a wrong reading for खट्वत् (=the feathers of an arrow) cf NR line 296
- 382 For जये, जये would be better cf NR line 73
- 384 The main word ज्या being यक्षरात् should come in the section of यक्षहरयात् It is wrongly inserted here in all MSS cf line 1259

Lines

- 388 For साक्षापदेशयोः, read शास्त्रापदेशयो, cf. NR and MED.
- 393 Read वेपे द्वोरपि
- 396 मार्हा is found for भासा in VL. The word रेणुक्योरानि could be split up as °वो आनि or °रानि Both the words are probably combined रानि (=पङ्क्ति) and आनि (=युद्ध and मूनि) cf NR I 305.
- 405 खडाङ्ग only in this lex It is खडाङ्ग in others.
- 406 For कमठ, कमरङ्ग in other lex.
- 424 Is रागरान a new word? रागरञ्जु in MW A main word ग्रहरान wanting before post half, cf NR I 2179 and VL 71 30
- 431-2 Main word for the meanings in these lines according to NR is च (cf I, 79-83), while it is ज in Saśvata, App p 87, SI 29-30 (ed of K G OKA Poona 1918)
- 448-50 The main word कू with all its meanings is repeated in lines 460 61
- 460-1 For the first occurrence cf lines 448-50
- 468 Should the latter half be read कार्याकार्योपियेषु च ?
- 471 2 The meanings of words in post half of l 471 and prior of 472 are doubtful
- 474 Read this line as पिष्टादिवस्त्वनाङ्गल्य etc
- 483 Is कुररच्छट a new word ?
- 501 दृढे लियु in B, is a metrical improvement
- 503 अर्वा कृत्स्न इति मुकुट cf footnotes in AK, Bhānujī's com. p 404 (1944 edn.)
- 517 व्याळ misplaccd
- 533 मुमृण्दि is apparently wrong Is मुसुण्दि a correct reading? It should come under ङन्त section
- 554 All MSS transp l 554 and 555 ताभिक is supported by AK and SK The meaning कुक्कयुधादिपीम्रइ not traced
- 566 बोडे supported by AK, l 1915 and VL 103 23
- 570 हारहृता is probably a correct reading? The readings हरत्र of our lexicon as well as हारदूर found in AT p 11.51 are doubtful. MW reads हारहारा or हारहृता in the sense of 'a kind of grape'
- 594 Prior half doubtful The construction seems to have two meanings क्रोचदष्ट (NR) and बराददष्ट The meaning क्रोच for विनाश is not traceable
- 597 हरिण or हरिण is found in MW, but not हरेण but it is found in Bhide's Dic (Chitrashala 1926)
- 601 वाद although found in all MSS seems to be wrong वय is the correct reading, cf MED 4S 43, MW also gives the meaning killing'
- 607 निर्वाण in the sense of 'Naked' not found in Dictionaries but found in usage but see निर्वाण = vacuity
- 610 निर्वेचन (= accurate description definition) is the correct reading

Lines

- 620 मेघमणि appears to be a new word मेघमणि found in MW in the sense of ink Some MSS read मेघ^० or मेघ^० shortening ए to ऌ to suit the metre ?
- 629 Although all MSS read इति for रिति the latter is adopted as a main word supported by other lexicons But a main word इति is required before प्रवसे in the next line As all the MSS. are equally corrupt the construction of the line seems to be defective, cf also EDKS article VĀK DCPR I No 1, P 72, cf VL 120 4 127 48 also लोहकीटक is found almost in all MSS but the correct spelling is supposed to be लोहकिटक=rust of iron
- 637 Post half corrupt
- 643 नाद्ये+इद्राले double crasis कौशिकवा^० is incorrect in all MSS कैशिकवादिदृग्वापु is correct कैशिकवादयश्च दृग्वा च कैशिकवादिकृष्य तासु कृषी is found in MBH cf Sukthankar's ADIP 186 5
- 644 A main word विति seems wanting cf VL 128 54
- 644-5 The construction of these two lines seems to be doubtful AT reads विसिस्तु समवे । लामे शाने विचारे स्यात् NR reads वित्तिविचारसङ्गावगानामेषु MW gives for विति the meanings (1) understanding (2) acquisition (3) existence But for the meaning विचार the main word is supposed to be वित्त or वित्त Moreover रत्तमन in l 644 is probably a mistake for समव Therefore वृत्ति and विति are intended here The construction is wrong
- 647 ऋतिः is supported by AS 15 162 and MED 54 5 MSS wrongly read गति
- 648 मातृग्या seems to be a mistake नादीग्रा is found in NSK 2 12 29 नादीग्रासरण्या is in MED 55 15 वदद्ग्रा is in AS 15 168
- 649 धुर्धुर a different spelling for धुरुर धुत्तूर, धत्तूर etc
- 665 Post half not clear
- 668 Read the post half as स्त्रिया कृष्यायुदत्तयो cf. MED 58 56
- 672 This line seems superfluous here The main word for the first two meanings is not found and a main word वृत्ति for the meanings in post half has already occurred in l 638 cf NR 1 499 also
- 679 पनी is ungrammatical cf l 963 and 1295 also
- 690 Remove (स?)
- 692 गुप्तिरक्षणे is an irregular sandhi
- 701 All MSS read अमम probably to suit metrical sound, but such word is not found as far as traced अङ्गमे ना would be a suitable change
- 727-8 The Main word is वनिता for meanings वनिता अवला and अक्षयरात्री The construction seems to be defective
- 729 For prior half main word wanted

Lines

- 734 नानके is an incorrect reading in all MSS नानके (ना + आनके) is preferable The word रोहित gives the meanings of लहित also cf NR lines 1557-9
- 737 पाञ्चमैलिके is suggested
- 755 For prior half cf l 784
- 756 आमभूमिना is metrical shortening and incorr ct.
- 781 द्वौ स्यात्¹ ungrammatical
- 784 cf l 755 prior half
- 785 तुरगागम (= तुरगशस्त्रे) supported by MW आकन = a lock of hair that curls backward [esp on a horse considered lucky]
- 792 For दशात् cf Raghu 12 1
- 312 आस्थान आलम्बन and यन are three different meanings Dual number is therefore ungrammatical
- 816 This line is misplaced It should come in बपर्याप्त section
- 825 य and ध are indistinguishable in Grantha script and hence the word खण्डार्थ a correct word is misplaced here
- 832 This line is repeated in line 1381
- 835 सस्ये मूले wrongly found in all MSS सस्यमूले is the correct reading
- 836 Read चतुर्वो
- 840 All MSS wrongly read उपजाते उपजापे is the correct reading
- 842 पाद=पूज्य Plural form added to proper nouns or titles in token of respect
- 844 All MSS read wrongly वापदेशो The correct reading is वापदेशयो
- 843 कार्ये प्राण^० is a mistake in all MSS and also in one of the MSS utilized for NR edn काव्यप्राण as indexed is correct
- 876-7 Should be transposed
- 892 All the meanings found in this line are of a main word विद्धि This line should have therefore been composed after line 886 गोपति although found in all MSS is an incorrect reading for निष्पत्ति cf VL 180 2०
- 893 वैशास्त्रे is wrong चैत्र is correct
- 911 अन्ध m and अन्धु n are intended here
- 912 मिथ is misplaced It should come in म्भार्याप्त section
- 913 प्रथि misplaced (as above) कं देस्य is found as a meaning of यथि in VL and SK अनाजवे is therefore adopted although not found in MSS
- 914 विषयो वीक्ष्य पुमि for prior half is suggested
- 919 Prior half is corrupt The meaning कुटुम्बव्याप्त a man who is careful to support his family for the word वरापि is found in other lexicons as Ak.
- 921 Misplaced Post half doubtful
- 922 निशाने is probably a mistake for नीवाक (=dearth).

Lines

- 928 प्रहृत्वादि(= प्रहृति, प्रावय, आगम and आदेश)विनश्च is supposed to be a meaning दोषात्पाद is another meaning Construction is peculiar
- 930 अष्टाया is doubtful तृष्णाया is found in other lex
- 936 Read नुशम्स्तु for धनु शम्भे as in NR All the MSS corruptly read धनु शम्भे
- 942 Instead of °दुद्धिषु °दुद्धिषु seems to be more correct
- 951 प्रस्थादौ supplied from VL 187 17 वस्थादौ in all MSS is an easy mistake, व and प often being confused in southern scripts
- 954 5 For repetition cf line 1224
- 916 द्युतने Double crasis? (सते + इने)
- 956 श्रावा should be the main word for श्रावाण
- 973 Read °वारिणो at the end
- 976 After अथ a main word for the next five meanings seems wanting
- 987 For तृसंबने cf VL 192 47.
- 992 पावने is found in all MSS but पवन is the correct reading
- 996 A main word is missing before this line
- 1002 All MSS wrongly read प्रहृत् The correct word is प्रहृत्नी cf NR also
- 1003 There is no main word for the meanings given in this line and next prior half
- 1011 For कटीवक्त्र, कपिवक्त्र is found in some other lexicons
- 1017 बहिर्मुष्टे = Poor
- 1024 Doubtful If वाग्न्नी is not a main word main word also wanting
- 1027 छेपे is supported by NR ŚR but according to other lexicons वेपे also seems to be correct cf AK with Bhanujī's com. रत्नसः quotation and MED also
- 1046 निष्परो° is a wrong reading Read निष्फलोचमन supported by AS NR and MED
- 1076 सुयोधनयुत is a wonderful meaning
- 1079 आतञ्जन = प्रतीवाप (that which cause coagulation, as buttermilk which is thrown into fresh milk to turn it MW) The said meaning is found in MW only for the word आतञ्जन but not for प्रतीवाप (which means a disease) प्रतीवाप is however found in the above sense in AK but Bh de s Dic (Chitrashala 1926) gives the meaning fluxing metals'
- 1081 All MSS read चतुरक्षरनात्ता wrongly after line 1080
- 1080 अपवाण्य should have been mentioned in णा त्त section
- 1111 अञ्जनिनी seems to be corrupt अञ्जनल s suggested
- 1112 विद्वासे ungrammatical
- 1114 The main word is पा in other lexicons The meaning पूरकरे is adopted from NR All the MSS read different corrupt readings
- 1141 कुम्भी = कम्पल a kind of plant seeds of which are used in medicine found in NW Province [MW]
- 1165 केकि° in all MSS but कलि° is found in other lexicons

Lines

- 1188 Before post half मौल is wanted cf MED, 109 21 VL 244-5, 21-2
- 1196 Read the latter half as सोमोऽग्नी योषितीति च
- 1201 Read उत्कण्ठ Here three words viz (1) उत्कण्ठ (2) वल्लसकोच and (3) रेखा are intended But ŚRS (p 222) indicates only two meanings for ऊर्मि viz (1) उत्कण्ठ and (2) वल्लसकोचरेख
- 1215 The two meanings of the post half are of यम and not of याम
- 1224 This line is almost a repetition of l 950
- 1240 NR reads चद्रशन which seems to be more correct MSS reading is wrong
- 1255 त्रियङ्गुवामा a main word of five syllables has crept in this section
- 1258 In Grantha Script य, ष, and ष are often confused
- 1273 विमलकव्यपितुर्धने is an irregular compound
- 1280 A main word रुक्ष is required in this line
- 1281 2 A main word गृह्य seems wanting अङ्गभेद is probably a mistake for अयभेद, cf MED
- 1291 बाही is found almost in all MSS only B reads बाबही which has no meaning बाही (=abundance plenty) is therefore suggested.
- 1294 Before post half some main word is wanting NR reads कुविन for कुविल.
- 1298 With post half cf l 1348 (prior half)
- 1301 अशकल = a kind of tree cf VL 257 26
- 1311 °कमलि is preferable
- 1312 All MSS read सज्ये सज्ज is the correct reading found in MED 1139
- 1319 कौषथ is a peculiar word not traced कौषेय and कौषेय although found in MW are not in these senses
- 1321 Is सुरमे a mistake for चये? C reads चये
- 1348 अयं occurs in line 1298 Here in the section of अयस्वरयान it is repeated
- 1356 Corrupt.
- 1358 MSS read अनुगये for अनुगुया It is repeated in l 1363 with meanings
- 1363 Read गन्धनेत्र It means a huge rock thrown down from a mountain by earth quake or storm, cf. APTE.
- 1364-5 A main word हनुच्छद is wanted
- 1368 पूर is a new word
- 1370 According to other lexicons and Unadi, the main word for the meaning 'Gold' is द्रु
- 1379 श्री in the sense of श्री doubtful A main word श्री in the sense of पूर is wanting
- 1381 = 832
- 1401 पतन्म stands for the meaning Powerful or hero cf Pāṇ 5.2.127 In the sense of Sun it must be श्रु cf MW

Lines

- 1416-7 वध with all its meanings is repeated in l 1489-90.
- 1426-8 The main word वर does not seem to have all the meanings given in these three lines Only a few of them are traced, while others were not found in other lexicons consulted including SK and MW All the MSS read these three lines alike
- 1429 In other lexicons मथिगुण or मथिगुण (=the string by which a churning stick is whirled round) is found as a meaning of देव But all MSS read as found in the text मथिगुण is suggested
- 1433 In the place of वेष, वष seems to be more correct as found in other lexicons वल is found only in NR 1, 912 but in others it is वलि
- 1434 तुपाराद्रौ would have been better
- 1436 नभात् (= नम + अशु) नम means चर्च cf Nirukta
- 1442 All MSS read विरुद्धे but विद्युद्ध is a correct reading as found in MED 124 27 and AS 34 425
- 1445 Collated MSS read रचना a wrong spelling But K reads रजनी (=turmeric) which is correct
- 1448 All MSS read पात्र पापे is the correct reading
- 1451 Prior half doubtful
- 1455 क्षेत्र is a wrong reading found in all MSS But शक्ते is the only correct main word in the senses that follow
- 1476 रिघ्न ? not found
- 1487 नरी metrical lengthening
- 1488 MSS read देवादान्साधनोपि च which is not clear MED. reads देवादीनां च साधने
- 1489-90 The main word वधु with similar meanings has already occurred in lines 1416 17
- 1505 CE reading सुरत (=sexual union) is more correct than सुन्दर
- 1509 क्षुद्रमेदे found in all MSS but क्षुद्रमेदे is suggested cf SK also
- 1510 शीघ्र is the meaning of स वर not of च वर All MSS wrongly read it
- 1513 Is कौरवामारय the meaning of विदुर ?
- 1522 For the word कञ्जिका AS reads कञ्जिका 96 617 MED कञ्जिका 137 209
- 1524 Post half वधुरा पण्ययोपि लि is the correct reading पण्ययोरपि is a mistake The haplographical omission of lines 1523-4 in A is somewhat an indication that all the MSS come from one source वधुरा पण्ययोपि पावा is found in AS
- 1527 MSS read करीरु or करीरु But करीरी is found in MED 131 125 and one of the MSS of NR (cf B R Sharma's edn p 102 l 1953 notes) MW reads however करीरा or कररी
- 1534 रक्षा is incorrect Read वधु
- 1535 Instead of कल्लोपु read कल्लुपु
- 1536 लिहामे is the only correct reading व and ख in Grantha script are always confused

Lines

- 1542 अधिकरणे is the correct reading found only in NR and not even in a single MS of NM!
- 1547 पुस्तके is a wrong reading in all MSS The correct reading is मुस्तके, cf AK MED, etc. सौभेद्वि double crasis ?
- 1548-9 The reading शरिर seems to be a wrong reading for शरि, cf SRS P 261, lines 1-2, which has all the meanings in these lines attached to it For शोभकरणे read अशोषकरणे The prior half of line 1548 should have been शरिरक्षोषकरणे Cf NS 87 30 also The word is repeated here for more meanings, Cf I 1481
- 1550 Read वेगवृष्टौ as one word
- 1557 In other lexicons including AK, अकार is found as a main word for the meaning आह्वित and इति But in NM प्रकार seems to have four meanings
- 1573 Read this line as नागर सुरतेऽसले चान्तं etc Can the reading be अन्-जांतौ meaning a sub-caste = नागर Brahmins of Gujrat ?
- 1574 Corrupt
- 1578 ष and ष are often confused in Grantha Script and ष is a scribal error for षो अथादेशेष्वं is the correct reading
- 1598 पर्यङ्ग means ' a partic mode of sitting of ascetics
- 1613 A word of five syllables quietly crept in the section of चतुरस्र-रेफत
- 1614 अदान is found in all MSS The correct reading is अदान अदान in NR. is probably a mistake MW gives two meanings taking or giving for which see Siddhānta Kaumudī द्वावपि दान मति च ३'
- 1616 छत्त is wrong पत्त found only in E but not in the sense of मन्तर
- 1619 For this line a main word कत्त is wanting But it is found in I 1623 of which this line is a repetition. पत्त is not traced in other lexicons in the sense of इति I 1623 should have been read after I 1618
- 1623 This line should come after I 1618, as कत्त is connected in lines 1620-22 and 1624
- 1628 विपति found in all MSS should we read it विपति ?
- 1632 CE reading वासुस्थ is supported by K It should have been in text
- 1633 कत्त गपत्से रूपे रथमनि रथोत्पन्नवया = MED 147.37 कत्त रूपे रथ मनि रथोत्पन्नवयो = AS 41.512. So, in this line the reading should be गपत्से and रथमनि
- 1649 पत्त in the sense of नास and धन is not found in other lexicons
- 1652 कत्तेल is a different spelling of कत्तेल
- 1653 प्रयोजन is a wrong meaning of पत्त
- 1665 अति is adopted in text according to B and K. But अति is wanted to suit the meaning मत्त, कत्तय १५५ is found in all MSS But अति means only ' a female friend ' in lexicons and dictionaries कत्तव्यादां would have been better
- 1667 मत्त (without distinction of म and म्) is here a part of the

Lines

- compound of अग्नि in the sense of "edge." This reading is found only in CE and K.
- 1670 All MSS. wrongly read चक्षे नृटौ चक्षन् नृटौ would have been more clear
- 1712 हरो is possible in place of हरे, cf MW.
- 1716 This line should come in "वश्रवान्त" section.
- 1724 रतिविल is a new word. रत्नकीलः (= a dog) is found in MW.
- 1728 अक्रमात् = विपरितक्रमात् (1 c in reverse order).
- 1732 This line is not wanted here. In NR, these meanings are found of a main word ज्ञा and hence it should have come after line 1768.
- 1739 Prior half corrupt.
- 1755 Other lexicons read दावी
- 1765 Only E reads रवी correctly, others read रेवे
- 1771 शेषरे is found in all MSS., but it is a wrong reading for शेषरे
- 1774 वृत्तिः = निर्वृत्ति = Emancipation
- 1783 इच्छाप्रसव (= rising of a wish) is one of the meanings of उत्सव in MW and other lexicons like AK The text may probably read प्रसवोत्सवकामर्षो etc
- 1788 Cf l 1732
- 1792 All MSS read छिद्राचन्ते Should the correct reading be दृग्नाचन्ते ?
- 1795 BD and K read वचत्या (for वशत्या) which is probably more correct
- 1801 All MSS read बले. But फले seems to be more correct
- 1803 C: l. 1814 for repetition of meanings ज्ञानेऽर्थे is more correct and suggested.
- 1819 कृष्ण is a correct reading. Remove (पा?) from the line
- 1835 वृषन् is intended here
- 1880 पुण्यार्थधर^० is found in all MSS पुत्रार्थधर is found in NR (l. 514) meaning "a sacrifice performed for getting a son" (= पुत्रकामेष्टि) the evidence for which to be traced elsewhere पाषाण (= Sun-stone and moon stone?)
- 1913 बाहस is a new word
- 1915 6 From स्त्रिय up to कृष्णादीरे not properly understood.
- 1929 If चन्द्रहास means "The name of a king and Ravana's Sword" राजराजयो becomes an irregular compound But if the word is construed as 'a sword of a king and of Ravana the compound is admissible
- 1930 All MSS read °रावण^० for °राजण^० But AT supports the reading °रावण^० as in text.
- 1932 हरे is found in all MSS. हरो would have been better
- 1941 Before the line, गृह is wanted गृह and ग्रा are sometimes confused
- 1953 हलाह means "variegated colour" Kosakalpataru reads हलाहक्षितियो बाजी हलाह = a piebald horse, cf, Katre's edn l 6090
- 1955 The word सप्तसप्त having five syllables should come after l. 1958
- 1984 Read मङ्गनील, for °नाल. The meaning is "a kind of black tree". Cf. SRS for word मङ्गनवम

INDEX

[References are to the line-numbers]

- अंश *m* a portion 190, 1422, a share 1134, ? 1893
- अनुभेद *m* a partic share 1666
- अणु *m* a ray 355, 665 843
- अंशुक *n* string of a churning stick, garment 154
- अंशुक *n* fine cloth, a garment, an upper garment, collection of rays, a cloth to cover the face 180-1
- अक्ष *n* Sin 340
- अ *m* Brahman, Vishnu, name of Siva, tortoise, courtyard, battle, greatness, female apartments in a palace, object or cause, ornament, foot, name of Pārvatī ? sacrifice 11-12
- अ *n* (1) ambiguous speech, lengthy, cavity of formed by holding & joining the open hands, command, the measure of 7 musical tunes, supreme light, 36 37
- अ *m* flame, a partic, efficacious mantra, प्रगाह, the sun, the horse of a chariot, wheel, the head of a cock, the disc of the moon, Brahman, God Siva, God Vishnu, 28-39
- अक्ष *m* mountain, sin, pain 72
- अक्षरदि *m* 30 aks 1406
- अक्षर्ये improper action 119 468
- अक्षर्यद्वन्द्वं *n* a sinful or inauspicious action 766
- अक्षिष्मन्ता *n* easy or painless death 1648
- अक्ष *m* gambling with dice, axle, lawsuit, name of a plant, a partic weight, pervasion, कृत्, a wheel, support, legal proceedings, आत्मन्, a die, name of a demon, organ of sense, a tail 1987-9
- अक्ष *m* a die 1859
- अक्षर *m* a letter 557
- अक्षर (mfn) imperishable, *n* Brahman, syllable, final beatitude, 1569
- अक्षरावयव *m* part of a syllable 1421
- अक्षरीष (सीम) *n* lead 293
- अक्षे *n* the eye 28, 440, 1835
- अक्षिणी *n* an eye disease 1454
- अक्षिणेन्द्र *n* an eyelash 907
- अक्षेणवेद् *f* perception 1009
- अक्षोरम्बरा *n* a piece at chess 1548
- अग *m* a serpent, mountain, sun, tree 200-7
- अगर *mfn* healthy 448
- अगुरु *mfn* not heavy 335
- अग्नि *m* fire 40, 49, 240, 304, 314, 569, 667 1052, 1489, 1691, 1879, 1893, 1958
- अग्निना *f* the flame of fire 218
- अग्निवत् *n* the three sacred fires 691
- अग्निन्ध्र (निध्र) *N* of a plant 132
- अग्र *n* ? 17, point, 444, nearest end 655
- अग्र *n* Resting place, excess, front, top, edge, foremost, a measure of food given as alms 1482

- अग्रज *m* elder brother 486
 अग्रजन्मन् *m* brāhmana, elder brother, brahman, 1062
 अग्रतः *ind* in front, before 788
 अग्रतःकृत *mfn* placed in front 807
 अग्रमात्र *n* point 218
 अघ्न *n* Sin, pain, suffering 340
 अङ्ग *m* place, nearness or proximity, breast, ornament, lap, mark, fault, an act of a drama, shamfight, a drama 55
 अङ्ग *m* lap 28, 326, mark 100, 1959, sign or symptom 477
 अङ्गण *n* a courtyard 14, 474, 602
 अङ्गुर *m* a young shoot 1711
 अङ्गुरकारण *n* cause of sprout 398
 अङ्गुरपात्र *n* a kind of vessel 143
 अङ्गु *m* name of a country, *n* body, contiguous means or remedy, a limb, a subordinate division 272
 अङ्गु *ind* a particle implying attention 273
 अङ्गु *n* ? 71; part of a body 585
 अङ्गुज *m* god of love, hair of the head, son, intoxicating passion नागर, nail; *n* blood 419-20
 अङ्गु *n* courtyard 1568
 अङ्गुद *m* Son of Vālin *n* a bracelet worn on the upper arm 865
 अङ्गुपात्र *m* a constituent fluid or essential juice of the body 1855
 अङ्गुभेद *m* ? 731 ? 1281
 अङ्गुराग application of unguent 1324
 अङ्गुरेणवस्तुविशेष *m* an unguent for the body 1154
 अङ्गुलि *m* unguent or pigment 166
 अङ्गुलि *mfn* without limbs 310
 अङ्गुहीन *mfn* mutilated 1585
 अङ्गुर *m* charcoal 1843
 अङ्गुरक *m* the planet Mars 389, 783, 1556
 अङ्गीकृत *n* acceptance 10, 1584
 अङ्गुलि *n* finger 1229
 अङ्गुलि *m* foot 12
 अचल *m* mountain 1437
 अचल *m* mountain, a tree, (f) the bolt or pin, the earth 1680
 अचिक्रम *mfn* hard 2003
 अचल *mfn* spotless, *m* a bear 376
 अच्युत *m* Lord Viṣṇu 1081
 अज *m* god Viṣṇu, god Śīva, N of Kāmadeva, moon, goat or ram son of king Raghu 391
 अज *m* Viṣṇu 1503
 अजमोद *m* N. of a plant 117
 अजमोद *mfn* hornless 1562
 अजित *mfn* not conquered, *m* Viṣṇu, Śīva supreme spirit 743
 अजर *n* object of sense, the body, courtyard 1568
 अजित proper action, straight 1243
 अज *m* ? 1788, ignorant 1823
 अजन *n* collyrium 345
 अजानुनि *m* a kind of black tree 1984
 अजलि *m* cavity formed by folding and joining the open hands 36
 अजलि ? 1111
 अजस्ता *ind* truly, quickly 1918
 अट्ट *n* निचिचत्तर, dried, overmeasure, an inner apartment 441
 अट्ट *m* tower 1101, a market 1293
 अट्टु *m* a thin thread 967

- अण्ड *n* an egg 1372
 अण्डकोश *m* the scrotum 68
 अण्डन *m* a bird 529
 अति *ind.* a particle expressing excess, transgression 713
 अतिक्रोधन *mfn* excessively angry 513
 अतिक्रम *m* transgression 1328
 अतिदीर्घ *mfn* lengthy 36
 अतिदृढ *mfn* firm 641
 अतिनिश्चय *m* attention ? 920
 अतिप्रसिद्ध *mfn* famous or universally noted 1811
 अतिप्रोत *mfn* highly satisfied 1163
 अतिमात्र *m* speed, height 1591
 अतियुवन् *m* youngest or very young 494, 1915
 अतिरेक *m* excess 62, 464
 अतिविद्या *f* a kind of plant 580, 1760
 अतिवृद्ध *mfn* very old 792
 अतिवृष्टि *f* excessive rain 631
 अतिशब्दा *f* ? 1917
 अनिरुद्ध *m* abundance 333
 अनिरुद्ध (बहु) *n* a thing which is abundant 1857
 अतिमुन्दर *mfn* most beautiful 719, 1191
 अतिमुद्गन *mfn* a minute particle 548
 अतिसौन्दर्येन *extreme* beauty ? 1163
 अतीक्ष्ण *mfn* not sharp 853
 अतीत *mfn* past 695
 अत्यय *m* transgression, adversity ? suffering, evil, attacking, danger 1328
 अत्ययं *m* overmeasure 441.
 अत्ययस्य (०) *f*) most passionate 728
 अत्यय *mfn* smallest 494
 अत्ययपरात् *m* a king being too near 632
 अत्याहित *n* a great calamity, a rash or daring deed 805
 अय or अयो *ind* a particle expressing auspiciousness, afterwards, beginning, question, entirety 814
 अशिति *f* mother of Gods 27
 अद्भुत *mfn* wonderful 267, 1391; *n* wonder 1284, 1954
 अद्रि *m* mountain, 72, 459, 699, 956, 1484
 अद्रि *m* mountain, sun, a tree 1484
 अद्रिकटक *m* the ridge of a mountain 1133
 अद्रिभेद *m* a certain mountain 1525
 अद्रिशिखर *n* peak of a mountain 32 ...
 अद्रिशृङ्गा *n* peak of a mountain 461
 अधन *mfn* vile 364, 1119, lowest 1322, 1460; bad 1668
 अधम *mfn* contemptible, low; one who is sitting below, one who does not blow 1246
 अधर *mfn* inferior, lip, lower region 1578
 अधर *mfn* lower part 1630
 अधःस्थ *mfn* sitting below 1246
 अधःपुष्प *n* a species of plant 1339
 अधि *mfn* much or excessive 940, 1467, 1482
 अधिहमा (भा)स्मान् *m* excessive pleasure 322
 अधिहत *m* Superintendent 2005
 अधिहेन *m* abuse 932
 अधिगम *m* obtaining 691
 अधिष्ठान *n* a province, a town, power, standing over 1072
 अधिन *mfn* ? 1334; dependent 1355
 अधिर *mfn* weak-minded 1512
 अधोदेश *m* the lower region 1578

- अधोमुख *mfn* turned or bent down-wards 407
 अध्मान *mfn* one who does not blow 1246
 अध्यक्ष *m* superior 1162
 अध्यक्ष *mfn* observable, *m* Superintendent 2005
 अध्यात्म *n* Vedānta philosophy 1209
 अध्याय *m* chapter or canto 113, 299
 अध्यासन *n* standing over 1072
 अध्वन् *m* a way or high road 289 390, 453, 914
 अध्वर *m* sacrifice 639, 818, 1232, 1780
 अन् *m* endowed with breath or life 979
 अन्तः *m* God of love air, a devil, shadow 328
 अन्तः *m* God of love 419
 अन्तः *m* Śeṣa or serpent God 35, 681 1846
 अनन्त *m* Śeṣa, Viṣṇu; *mfn* endless
 " sky. (*f*) शारिषा a kind of grass a medicinal plant, various plants N. of Pārvatī, गङ्गी 724-6
 अनन्तर *ind.* afterwards 814
 अनन्ता *f* N. of a plant 1459
 अनेपतायं significant or wealthy 1314
 अनय *m* bad conduct, ill-luck, misfortune 1327
 अनयं *m* evil 478
 अनल *m* fire, 79, 140, 1319, 1454 1877
 अनल *n(m?)* N. of a king, नाल fire, a kind of plant 1691
 अनवच् ? 1403
 अनवधि *mfn* endless 724
 अनवरिष्या ? unsteadiness 659
 अनशन *n* fasting 1292
 अनावृल *mfn* undisturbed 1579
 अनातप *m* shade 1283
 अनात्मन् *m* 1412
 अनादेश ? 1720
 अनास *m* stranger 1411
 अनार्जव *n* crookedness 913
 अनावृष्टि *f* drought 631
 अनाशन *mfn* imperishable
 अनिमिष *m* a god, a fish 1863
 अनिरुद्धपत्नी *f* wife of Aniruddha 1841
 अनिल *m* the wind 151, 566, one of the body airs of the human body 292
 अनिल *m* wind 1713
 अनीक *m* war or battle, army, multitude 153
 अनु *ind* expressing subsequent time and likeness,
 अनुकम्पा *f* pity or sympathy or compassion 657, 1947
 अनुकूल *mfn* अनादेश obedient, agreeable 1720
 अनुक्रीडा *m* compassion 64 661
 अनुगुण *mfn* agreeable 1720
 अनुग्रह *m* favour or blessing 863, 1875
 अनुचार *m* follower 1592
 अनुज *m* younger brother 1914
 अनुज्ञान *n* permission 1239
 अनुनाप *m* repentance 1363
 अनुत्तर *mfn* not northern i e southern quarter, not above i e low, superior i e. that to which nothing is superior 1611
 अनुत्तर ? 286
 अनुत्तय 949, १-1297, conciliation 1673
 अनुपदेन *mfn* unimpared 350
 अनुबन्ध *m* indicative letters unsounded, offence or guilt, a child who imitates an example set

by a parent, uninterrupted succession, connection, hiccup, अथा 928-30

असुबन्ध connection 930; Indicatory letters unsounded 1358

अनुमाच *m* dignity, firm opinion, 1785

अनुमान *n* conjecture 530

अनुराग *m* love 285, 1064

अनुव्रथा *f* going after 1044

अनुशय *m* enmity, repentance, indicatory letters unsounded 1358

अनुशय *m* intense enmity, repentance 1363

* अनुक *mn* race or family, character, a former state of existence 121

अनूपस्थल *n* a watery place 373

अनूर *m* N. of Arupa 1301

अनृत *n* lie, or falsehood 118, 120, 449, 460; deception 182

अनेकवर्णजन्तुभेद *m* a chameleon 1931

अनेकार्थे *m* having different meanings 979

अनेडमूक *m* a blind man 189

अन्त *m* end or conclusion 489, † 815

अन्त *m* part, end, रचनालत्तर, death, निषेवण, handsome, conclusion, nearest end, inside, nature or condition, near 654-6

अन्तर *n* middle 1228; ? 1267

अन्तर *n* place, property, different, the being intended for that, a hole, vanishing, an under garment, period, middle, soul, opportunity, exterior; *ind.* without 1543-5

अन्तरात्मन् *m* the soul 1464, 1544

अन्तरात्मवस्तु *n* the soul after death and previous to its being born again 1772

अन्तरावेदि *f* a rampart separating two combatant elephants 521

अन्तरिक्ष *n* sky 65, 247, 1762

अन्तर्गृह *n* inner apartment 490

अन्तर्जठर *mfn* abdomen 489

अन्तर्जात(ति) a subcaste of Brahmins †; *cf.* notes 1573

अन्तर्धि *f* concealment 1504; vanishing 1543

अन्तर्पुर *n* apartment for females in a palace or harem 12, 768

अन्त.स्थ *mfn* being inside 1144

अन्तिक *n* nearness or proximity 55, 490; contiguous 272, neighbourhood 1644

अन्त्य *mfn* last 1322

अन्त्यमणि *m* ? 1299

अन्त्ययुग *n* the last yuga 1625

अन्ध *m* a blind man 189

अन्ध (सु ?) 380

अन्ध *m* a blind man 911 (*see* अन्धस् a separate entry)

अन्धक *m* a blind man 1059

अन्धकार *m* darkness 1912

अन्धनमसु *n* darkness 1575

अन्ध (or अन्धस्) *n* darkness, food 911

अन्न *n* food 911, 1103

अन्य *mfn* different 89, 1543, 1583

अन्यशुभद्वेष *m* envy 1565

अन्योन्य *ind* mutually 912

अन्योपद्रव *m* injury to others 1873

- अन्वयायप्रभेद *m* a partic. regal family 1099
- अन्वाचय *m* secondary importance 348
- अन्वेषण *n* search or seeking 289, 603
- अप् *f* water 669 1493
- अपकान्त *mf n* gone away 796
- अपक *mf n* uncooked (not riped) 1214
- अपाचिति *mf* loss, adoration, *f* reverence 801
- अपट *mf n* sick 835
- अपरनीक *m* a widower 1514
- अपत्य *n* offspring 1012
- अपदेश *m* pretence 388
- अपदेश *m* a place, point, famous ?, reason, generosity, valour, bravery, limitless ? pretext, 1826
- अपमूर्धकलेवर *n* a headless trunk 925
- अपरजित *mf n* not conquered 744
- अपराध *mf n* one who has acted wrongly towards 1073
- अपराध *m* offence or fault 118, 660, 1018, 1860
- अपरिहिष्ट *mf n* unvexed 935
- अपवरक *m* a room 1144
- अपवाद *m* a blame or censure 99, 874, scandal 1274
- अपवाद *m* blaming, order or command 873
- अपवारण *n* covering, garment 1085
- अपरमार *m* epilepsy 534
- अपदव *m* concealment 1781
- अपाङ्ग *m* outer corner of the eye a sectarial mark on the forehead, without limbs or a body 310
- अपामार्ग *m* a kind of plant 1026
- आपि *ind.* a particle expressing question, contrast, supposition, censure, tatality, conjecture or doubt 1099-1100
- अपीवर *mf n* not fat 1820
- अपुगक ? 1580
- अपेक्षा *f* hope 813
- अप्यर्थ ? the meaning of अपि 715
- अप्रथम *mf n* not first 978
- अप्रधान *mf n* subordinate or secondary 538, 1846
- अप्रधानक *mf n* a subordinate division 272
- अप्रसूताज्ञता *f* a woman who has not borne children 1185
- अप्रहत *mf n* uncultivated land 1658
- अप्रिय *mf n* displeasing 118, 120, 468
- अप्सर ? a celestial damsel 1394
- अप्सरयोषित *f* celestial damsel 1493
- अप्सरस् *f* nymph 1151
- अवला *f* a woman 728
- अव्व *n* a lotus 370, ? 1417
- अव्वज *m* The Nicula tree, conch, N of Dhanvantari; physician, the moon, *n.* a lotus, 392-3
- अव्वद् *m* a cloud, mirror, year, N of a mountain 849-50
- अव्व *m* a year 1368, 1538, 1773-4, 1839, 1848 1960
- अव्वभेद *m* a year 1926
- अव्वि *m* ocean 41, 758, 1094
- अव्विभेद a partic. sea 604
- अव्वया *f* (repeated) a kind of plant 1752-3
- अव्भाव *m* non-existence 451
- अव्विख्या *f* fame, majesty, name, brilliance 1329
- अव्विख्या *f* ? 1197
- अव्विप्रस्त *mf n* seized 1073
- अव्विजात *m* man of high birth, a

- learned man 806
 अभिज्ञ *mfn* shrewd or clever 88
 अभिज्ञा *f* name, remembrance 436
 अभिज्ञान *n* remembrance, pride, knowledge, हिंसा, प्रणव 1059-60
 अभिज्ञान ? कौतुक, अनुराग, दृश्य 1064
 अभितस् *ind* quickly, entirely, on both sides, in the presence of, near, पुस्तकादि 789-90
 अभिधेय *n* meaning 811, ? 1868
 अभिनय *m* a dramatic action 356
 अभिनीत *mfn* fit, proper, highly finished, impatient 808
 अभिपन्न *mfn* one who has acted wrongly towards, seized, dead 1073
 अभिप्राय *m* intention 605 836 opinion 1735
 अभिप्रीति *f* pleasure 613
 अभिमान *m* pride 950
 अभिसुखम् *ind* in the presence 789
 अभिव्योग *m* attack 1606
 अभिरूप *m* learned man, beautiful 1112
 अभिलाष *m* eagerness or desire 156, 1882
 अभिलाषिन् *mfn* desirous or greedy 177
 अभिव्याप्ति *f* inclusion 15
 अभिपङ्क *m* an oath, curse, complete contact or union, defeat, imprecation 329-30
 अभिपङ्क (पङ्क) *m* ? attachment 353
 अभिषेच *m* bathing 952
 अभिहार *m* attack, robbery, mingling together 1606
 अभीक *m* fierce or dreadful a lover, fearless, कृति, 147-8
 अभीष्टु *m* bridle, ray of light 1817
 अभीष्टु *m* bridle, ray of light 1856
 अभ्यनुज्ञा *f* permit 1182
 अभ्यर्हित *mfn* venerable 708
 अभ्यवहार *m* eating, food 261
 अभ्यस *mfn* ? 754; ? 784
 अभ्यास *m* repetition 540, exercise 1210
 अभ्युदय *m* prosperity 1300
 अभ्युपाय *m* expedient 648
 अभ्र *m* ? 880; cloud 940
 अभ्रगामिन् *mfn* going swiftly 321
 अभ्रन् *mfn* active 448
 अग्र *m* god or deity 294, 1480
 अमर्ष *m* passion 1783
 अमर्षिन् *mfn* impatient 803
 अमल *mfn* ? 1123
 अमा *ind* with, near 1223
 अमाश्रत्यशान् *n* a place of inauspiciousness 474
 अमात्य *m* a minister 739, one of the 18 tirthas, 819, 889
 अमृत *n* nectar, 332, 669
 अमृत (म) *N* of Dhanvantari Ambrosia, clarified butter, a ray of light, आचार्य, god, (*f*) the yellow myrobalan tree, emblem myrobalan tree, अमृत, *n* water, spirituous liquor, final emancipation, most beautiful, unsolicited, the residue of a sacrifice, 719-722
 अमृत *n* nectar ? 1813 quicksilver 1899
 अमृता *f* a kind of plant 1354, 1453
 अम्बर *n* the sky 724 ? 1426
 अम्बर *n* sky, garment, a perfume, cotton 1345-6
 अम्बरप्रान्त *m* hem of a garment 373
 अश्विना *f* Durgā 128

- अम्बु *n* water 25, 42, 227, 249, 385, 1499
- अम्बुज *n* lotus 1016, 1199
- अम्बुधारा *f* flow of the water 1088
- अम्बुधि *m* ocean 891
- अम्बुनिर्गम *m* fountain 1208
- अम्बुबन्ध *m* a dam 1542
- अम्भस् *n* Perspiration ? 1219, water 1703
- अम्भोज (*m*) fish, son of Viśvāmitra, *n* lotus 412
- अम्ल *mfn* sour 705
- अय *m* going or moving, auspicious, prosperity 1299-1300
- अवस् *n* wrought iron 1801
- अवाचित *mfn* unsolicited 720
- अयि *ind* a particle expressing question and conciliation 1297
- अयोधन *m* an iron hammer 450
- अपात्यभियुक्त *mfn* attacked by a foe 807
- अरि *m* an enemy 1370
- अरिक्केलि *f* sport of a foe, sexual enjoyment 1983
- अरिष्ट (*mfn*) unfortunate (*m*) neem tree, good fortune, butter-milk, अङ्गु, crow, a kind of tree the fruits of which are used in washing, नीच, misfortune, evil, एम्ब; *n* the lying-in chamber, ill-luck, 476-9
- अरुण *m* reddish brown, tawny, a kind of leprosy, the red glow of twilight, the charioteer of the Sun, the dark-red (the colour of the dawn), dumb, द्रव्य, (*f*) a kind of plant, indian madder, त्रिङ्गा 578-80
- अरण *mfn* ? 579, reddish brown 1442
- अरुणकर *mfn* cruel, wounding 1611
- अरोग *m* health 668, 1286
- अर्क *m* the Sun 38, 40, 250, 254, 257, 294, 349, 410, 1057, 1206, 1295, 1463, 1469, 1484, 1955, N. of a plant 1197
- अर्क *m* leaf of Arka plant, crystal, copper, the Sun, Indra, eldest brother, silver, N. of the sun plant 45-6
- अर्ककिरण *m* the ray of the sun 437
- अर्कपर्ण *n* leaf of an Arka plant 45
- अर्कपादप *m* N. of the sun plant 46
- अर्कसारथि *m* The charioteer of the sun 578
- अर्कल *m* an iron bar for shutting the gate 342
- अर्घ *m* respectful reception of a guest, value 340
- अर्चा *f* worship, an image 354
- अर्चा *f* adoration 801
- अर्चि *m* a ray 1026
- अर्चि *f* light, flame, lustre 351
- अर्चिस् *n* a ray of light, flame 1887
- अर्चित *mfn* respected 782
- अर्जुन *m* ? 540, the third son of Pāṇḍu 568, a kind of grass 703
- अर्जुन *m* कर्तुभ, N. of the third son of Pāṇḍu, N. of the king Kārtavīrya, a peacock, the only son of his mother, N. of the tree, slight inflammation of the white of the eye, a partic. grass, (*f*) a cow 993-5
- अर्जुन *m* the third son of Pāṇḍu 1503
- अर्जुनमूह *m* Arjuna tree 1455

- अर्जुनरथ *m* Arjuna's chariot 1863-4
 अर्जुनशङ्ख *m* Arjuna's conch 1863-4
 अर्जुनी *f* † 251
 अर्थ *m* meaning, wealth, substance, object, prevention, मोक्ष, cause 811-2
 अर्थ *m* wealth 1956
 अर्थदापन *n* enforcing payment 1043
 अर्थनिश्चय *m* certainty † 978
 अर्थसिद्धि *mfn* acquisition of desired object 263
 अर्थोप *m* accumulated wealth 1803, 1844
 अर्थव्य *mfn* wise man, intelligent, significant or wealthy, a red chalk 1313 4
 अर्ध *n* a part, an equal share 905
 अर्धे *n* half 1214, 1223
 अर्धचन्द्र *m* an arrow with its head like of a half moon, the semi-circular marks of a pea-cock's tail 1587
 अर्धदेश *m* half portion 262
 अर्पण *n* delivering 1890
 अर्पक *m* an infant, child, youth or lad 63, 546, 1508, 1639
 अर्य *m* a vaiśya 1298
 अर्य *m* master, a merchant 1348
 अर्यन् *m* vile, 508, cf. *crit* notes
 अश्रुकार *m* a figure of speech 116, 633
 अलंकार *m* a rhetoric work, ornament or the act of decorating 1590
 अलङ्कृति *f* beautifying 1135
 अलङ्क *m* lock of hair 172
 अलम्बु *ind.* a particle signifying decorating, sufficiency, ability, prohibition 1672
 अलस *m* an idler 492
 अलात *n* fire-brand 1843
 अलि *m* a bee 244
 [अलि *m*] a bee 1665
 अलीक *n* displeasing, heaven, group, falsehood, forehead 120
 अल्प *mfn*, little, small or minute 44, 82, 335, 945, 1420, 1495, 1914, † 1164, † 1290
 *अल्पकजलस्रोतस् *n* a stream of water 549
 अल्पकाल *m* short time 750
 अल्पपुरुष *m* a mean man † 855
 अल्पमान *n* slight measurement 1422
 अल्पवेदनम् *n* a small house 455
 अल्पसरित् *f* a brook 606
 अलि(लि) *m* a bee 282
 अलि (म) a scorpion, a bee, *f* a row, luse, बरदा † earth 1955-6
 अवकाश *m* interval 361, opportunity 943
 अवगति *mfn* blamable, depreciating shouting of two soldiers in battle 803-04
 अवग्रह *m* instrument of restraint 1939
 अवज्ञान *n* disrespect 515
 अवट *m* a vacancy in the ground 454
 अवउत्त *mfn* eat-ornament, a crest 1927
 अवदात white, पीत 806
 अवदानी † 1356
 अवधारण *n* ascertainment 628, † 954, 1106, 1422; accurate determination 1496, 1938
 अवधि *m* conclusion, limit, time, hole or pit 917
 अवधि *m* period 1544

- भवघृत *mfn* disregarded shaken off
 one of the Āsramas 795
 भवघृत *n* heard, learnt or understood
 674 1421
 भवन *n* खण्डन, protecting motion satis-
 faction, begging, hearing,
 action obtaining joy or plea-
 sure, shining 989-90
 भवबोधन *n* understanding 986
 भवबन्ध *m* a part 196 limb 1033, 1856
 ? 1353 ? 1898
 भवरोध *m* covering, wives of a king
 queen's apartments 925
 भवलम्ब *mm* waist 1290 ? 1356
 भवलम्बन *n* resting on 932
 भवलम्ब *m* 622
 भवलेप *m* Pride ointment, दूषण 1108
 भवलोकन *n* looking at 830
 भवशेषित *mfn* remained 1846
 भवश्याय *m* hoar frost pride 1368
 भवशृङ्खल *n* resting on being near,
 arrested, प्राप्त, despised 933
 भवशृङ्खल *m* gold, obstruction, begin-
 ning 1109
 भवसर *mm* opportunity 508 1348 1351
 1382, 1545
 भवसान *n* end or conclusion 378, 687,
 917, 976 ? 998, 1153
 भवसित *n* end 654
 भवस्कर *m* excrement, private 1604
 भवस्था *f* state or condition 1790
 भवाक् *mfn* speechless 89
 भवाताशय *m* a place sheltered from
 the wind 780
 भवाप्ति *f* obtaining or attainment, 990
 1071
 भाषि *m* a mountain the Sun, a sheep
 a rat, a wollen blanket 1765
 भाषिकम *m* unmanly 1129
 भविदूर *mfn* being near 933
 भविधि *iud* falsely 913
 भविश्वास *m* mistrust 1781
 भव्यक्त (*mfn*) indistinct, *m* N of
 Śiva of Viṣṇu, महदादिक the
 supreme spirit, soul 742-3
 भव्यक्त (व्यक्त) *mfn* distinguished 1857
 भव्यक्तमधुरध्वनि *m* a low or soft and
 inarticulate tone 1623
 भव्यक्तमधुरभाषित *n* a low or soft and
 inarticulate tone 175
 भव्यक्तमधुररव *m* a low or soft and in-
 articulate tone 1619
 भव्यक्तराग *m* the dark red (the colour
 of the dawn) 579
 भव्यास्तक *mfn* inattentive 1501
 अशानि *mf* flash of lightning 1478
 अशुद्ध *mfn* impure 596
 अशुभ *mfn* ill luck misfortune 477,
 1045
 अशुभकर्मन् *n* inauspicious action 1311
 अशुभैव *n* ill luck 1327
 अशोक *m* A kind of tree, मान with
 out sorrow, a kind of plant
 146-7
 अशोक *m* The Asoka tree 1659, 1976
 अशमदारण *m* an instrument for break-
 ing stones chisel 58
 अशमपरीक्षक *m* touchstone 1855
 अशमरूपमृत् *f* solid clay 1693
 अशमशु *n* a beardless man 1562
 अश्र *mfn* (*sic* of अश्रि) edge 444
 अश्रि *f* edge 1959
 अश्रु *n* tear 1428
 अश्व *m* a horse (here refers to a horse
 of the Balkh breed) 102 422
 506 509 662, 1300, 1470,
 1597, 1870

- अश्वदितावन *n* a whip 1810
 अश्वरूपं *m* a kind of tree 1301
 अश्वसुर *m* a horse's hoof 115
 अश्वगति *f* the pace of a horse 821
 अश्वचरणामय *m* a diseased affection of a horse's feet 380
 अश्वतर *m* god, horse 1594
 अश्वय *m* The holy fig-tree 1337
 अश्वपुच्छ *m* a horse's tail 1639
 अश्वदिरिम *m* a rein 1951
 अश्वामरण *n* horse trappings 512
 अष्टपादवनमृगान्तर *n* an animal supposed to have 8 legs 1161
 अष्टीसायकोपाय *m* 1451
 अस्तंश *m* nameless 1573; see errata
 अमंपृक्त *mfn* separated 741
 अमंशेषचमूगति *f* the unobstructed march of an army 619
 अस्तकर्मफल *n* result of bad action 142
 असाकल्य *n* incompleteness 1362
 अस्ति *n* a knife, dagger 522
 अस्तिन *mfn* black 1702
 असिनाशक *m* any sword 1929
 असुरयोषिद *f* an asura woman 1255
 असुरस्त्री *f* a female fiend 1262
 असुरप *m* a demon 1924
 असृज् *n* blood 702, † 1193
 अस्त्र *n* a weapon 1423, 1934
 अश्वान्तर *n* a kind of weapon 1407
 अस्त्ररोन *n* † 69
 अस्तुट् *mfn* indistinct 743
 अस्त्र *m* hair of the head, corner, blood, a tear 1485
 अस्त्र (1/2 of अस्ति ?) edge 1667
 अस्त्रेरेन् *m* not free, dependent 1281
 अस्त्र *n* day 1260, 1947
 अहह *ind.* a particle implying surprise, sorrow 1951
 अहिंसा *f* harmlessness 1190, † 1212
 अहि *m* a serpent 194, 327, 395, 1470
 आहि *m* the demon Vṛtra, serpent, a wicked man 1942
 अहितुष्टिक *m* a snake catcher 111
 अहो वत *ind.* a particle implying compassion, distress, calling 1947
 अहो (अहस्त्रे) *n* a day 1947
 आ (*m*) grand-father, Jar, State of being; *ind.* (प्रश्न) sentence expressing remembrance, sentence, expression of anger, of pain, expression of repentance 13-14
 आकाशान्न *m* ? 1760
 आकार्यं *m* a play-board, play with dice, a die, a bow 1859
 आकार *m* shape 1093
 आकाश *m* sky 387
 आकुल *mfn* confused 1500
 आकृति *f* body, shape, species 731
 आकृते *f* formation 1052; fashion 1557
 आक्रन्द *m* fierce battle, crying out, lamenting or weeping; protector 854-5
 आक्रान्त *mfn* seized 723
 आक्रान्ति *f* overcoming 1247
 आक्रोर *m* crying 93, imprecation 330
 आक्षेप *m* objection 43
 आरु *m* a hog, a rat 224
 अस्तुरी *f* a kind of plant 1393
 अस्त्यान *m* a verb 1311
 भगन (भूत्) ? 820
 भागम *m* a partic. science, alterna

- tive ?, arrival 1245
 आगमन *n* arrival 1245
 आह् *ind.* indicating a littleness, inclusion, expressing limit, धातुयोगज, 15
 आङ्गीरस *m* N of a year, N. of a mun; 1926
 आचमन *n* sipping water from the palm 1085, 1825
 आचार *m* custom, conduct or practice 839, 1189, 1333, 1350
 आचार्य *m* guru 721
 आच्छादन *n* covering, concealing 370; cover 1070, clothing 1103, disguise 1447
 आजि *f* battle, a ground, an instant 396-7
 आजि *f* war, battle 838 1563
 आज्ञा *f* command 874, 1745
 आज्ञापत्र *n* notice 1006
 आज्य *n* ghee or clarified butter 399
 आटरूप *m* N of a tree 1834
 आडम्बर *m* the sounding of a trumpet, arrogance, the roaring of elephants 1604-05
 आहकचतुष्क *n* a measure of capacity (-4 Āḍhakas) 544
 आढ्य *m* a rich man 1537
 आतङ्ग *m* sickness disease, fever, doubt, uncertainty or fear 113
 आतन्त्रन *n* प्रतीकाय ? (cf. crit notes), speed, satisfying 1079
 आनप *m* sunshine 1216, 1811
 आत्मघोष *m*, a crow one flattering himself 1865
 आत्मज *m* son 1989
 आत्मज्ञानिन् *m* having divine vision 2008
 आत्मन् *m* firmness, intellect, nature, brahman, body, effort, a life, organ, the wind 961-2
 आत्मन् *m* soul 430 436, 743, meditation 1261, self 1729, 1735
 आत्मन्द् *m* intelligent 1314
 आत्मविद् *m* a seer 1904
 आत्मरतुतिपर *mfn* one flattering himself 1865
 आत्मइन् *m* self abandoning 565
 आत्मीय *n* property 1543, 1729
 आदान *n* taking or receiving 1957. (cf. l. 1614 also)
 आदि *mfn* † 815; first 1238, † 1268
 आह्वत *mfn* attentive, respected 782
 आद्य *mfn* foremost or first 1483, 1644
 आद्यपक्ष *m* the bright half of a month 351
 आद्योपरुद्धि first recovery 1774
 आधान *n* killing 402
 आधा (दा)न taking or receiving 1614 (cf notes)
 आधार *m* a basin for water round the root of a tree, a dam, location 1542
 आधार *n* ? 1988 (VL आचार 402 2)⁴
 आधिक्य *n* excess 1443
 आनक *m* a thundercloud, a kettle-drum, a kind of drum, a war drum 99-99
 आनन्द *m* mirth 1876
 आनन्दन *n* happiness 899
 आनर्त war, dancing room, N. of a country (northern Kathiawad) 765
 आनाय *m* a net 182 1645
 आन्दारय *n* absence of cruelty 1212

- आन्दोलिका *f* a swing 501
 आनद् *f* misfortune or calamity 1327
 1562
 आप्त *mfn* obtained 882
 आपण्ड *m* a helmet, crest or any similar head-ornament 1052
 आपोनगरी a partic city 1001
 आप्यायन *n* satisfying 1079
 आपिनान pride ? 1034
 आमील *m* misfortune, fearful 1695
 आम *mfn* uncooked, not ripe, a partic disease 1214
 आमन्त्रण *n* calling 273 1935, addressing or inviting 061
 आमलक *n* the fruit of emblic myrobalan 1303, 1479
 आमलकी *f* emblic myrobalan 722, 1473
 1752
 आमिप *n* a pleasing or beautiful object, sexual enjoyment, coveting, meat, bribe, gain पारवार, gold 1853—5
 आमोद *m* joy, smell 858
 आमोद *m* fragrance 883, 1758
 आयनन *n* a place for worship 1297
 आयति *f* future time length, majesty or dignity 773
 आयत्त *mfn* dependent 1794
 आयुध *n* a weapon, cutting or any instrument 848, 1498, 1664
 आयुष्य *mfn* long lived 211
 आरकूट *m* a kind of brass 030
 आरम्भ *m* beginning 814 undertaking 13.9, preparing 1599
 आरम्भ *m* haste, puid effort, killing 1160
 आरात् *ind* distant, near 714
 आराधन *n* accomplishment, attainment gratifying 1071
 आराव *m* crying out 865
 आरोप्य *n* health 1280
 आरोह *m* a beautiful woman 19.3
 आनेव *n* honesty 1212
 आर्त *mfn* distressed 1089
 आर्ति *f* the end of a bow, injury 687
 आरुम्भ *n* support 812, resting place 482
 आरुम्भ *n* अवमान (grasping ?) 1153
 आरुवाल *m* a basin for water round the root of a tree 1542
 आरुष्य *n* Stupidity 1220
 आरुण *m* a post to which an elephant is tied 931, 1143
 आरुप *m* speaking 621
 आरु *f* a row, a female friend, a bee 1665
 आरुङ्गन *n* embracing 623
 आरुख्य *n* a picture 1391
 आरुक *m* beholding, light, knowledge, panegyric 91
 आरुचन *n* seeing reflection 1080
 आरुण *n* a screen (of straw) 467
 आवन *m* whirlpool 438
 आवर्त *m* whirlpool curls of a horse 785
 आवलि *f* a continuous line 1701
 आवाप *m* परिचिन्तन ? 1103
 * आवृनिदिन्द *m* a hole of a partic form made through a wall 1912
 आवृत्ति *f* repetition 1385
 * श्रीवत्सस्वावृत्ती बिले is the text.

- आशङ्क f hoping for or desire 1371
 आशंसित f/h hoped 453
 आशङ्का f danger सकोच, fear doubt, apprehension 161
 आशा f quarter, earth pervasion desire 1806
 आशीस् f benediction 713
 आशीस f a serpent's fang wishing benefit blessing 187०
 आशुष m wind an arrow going quickly 325
 आश्चर्य n wonder 326
 आश्रम m refuge asylum 72
 आश्रमात्तर n a partic kind of Sanyasa-srama 795
 आश्रय m † 444 refuge 613 1908
 आश्रयवापक m a forfeiter of an asylum 1828
 आश्रयाद् m fire a forfeiter of an asylum
 आश्रयः n embracing 623
 आसन n withers of an elephant, seat 1055
 आसन n a seat 1571
 आमार m a hard shower 754
 आसार m attack a hard shower the army of an ally or king प्रवेश, spreading 1550-51
 आस्था f a hall of audience support effort, hope 812 3
 आस्था n a hall of audience 812
 आस्पद् n प्रतिष्ठास्पद् 860
 आस्पद् n place 136०
 आस्फोट n the sound made by striking on the arms 1114
 आस्वान n tasting 188०
 आहत m/h/m multiplied, नास्य beaten uttered falsely; (m) a drum (n) a new cloth or garment लङ्गमेद 733-4
 आहतश्चर m a sound from a blow 41
 आह्व m battie challenge, sacrifice, sacrificing निदेश 1780
 आह्वस m ललित कृष्ण 1913
 आह्विक n everyday duty daily food daily work 149
 आह्वान n calling 1051 174० challenge 1780
 ई m conjecture god of love garland lustre of a gem in hood, point the end of the girth of an elephant a cave, lustre of the moon 16-17
 ईशु m a sugarcane 1130
 ईशुभ्र m a variety of the sugar cane 209
 ईशुमेद m a species of sugarcane 1603
 ईशुविकार m dry sugar 516
 ईशुवाकु m white bamboo (a kind of plant) N of a king (f) a bitter gourd 200
 ईक्ष (m/h) movable n wonder knowledge an indication of sentiment by gesture 267
 ईक्ष m/h/m movable 701
 ईक्षित n an indication of sentiment by gesture 267 1557
 ईष्ट f desire 255 286 339 451 63६ 1181, 1375 1०38 1794
 ईशक † passion 1783
 ईष्वा f sacrifice 12
 ईडा (or ईडा) f earth cow speech, wife of Budha a kind of vessel in a sacrifice 517-8

- इतर *mfn* low, vile, different 1583
 इतरेतर *mfn* mutual 348
 इति *ind* particle expressing reason,
 प्रकरण, प्रकारादिसमाप्ति, 712
 इत्यनये *m* in the sense of " Thus " 1767
 इद्ध *m* वेधेन, refulgence 904
 इन *m* the Sun 946
 इन *m* the Sun, a lord or master 964
 इन्दीवर *n* the blue lotus 1149
 इन्दु *m* moon 20, 33, 294, 393, 809, 878, 965, 1095
 इन्दुकला *f* a digit of the moon 35
 इन्दुबिम्ब *n* The disc of the moon 39
 इन्द्र *m* Indra, 28, 410, 730, 963, 1082, 1170, 1347, 1469, 1472, 1614
 इन्द्र *m* Indra, the Sun, a warrior, the soul, the lord, best or superior a kind of herb 1463 4
 इन्द्रबाल *m* magic 643
 इन्द्रबालादियुत *mfn* deceptive 183
 इन्द्रवृक्ष *m* N. of the tree 1159
 इन्द्राणी *f* wife of Indra 1369
 इन्द्रिय *n* an organ of sense, 215, 540, 585, 962, 1754, 1886, 1989, 1547, seminal fluid 1889, 1899
 इन्द्रियाये *m* an object of sense 1331
 इमकर *m* an elephant's trunk 675
 इमदन्त *m* the tusk of an elephant 593
 इमदान *n* rut of an elephant 841
 इमपाटल *f* N of a plant ? 1141
 इभुच्छ *mn* an elephant's tail 1639
 इमशुष्का *f* an elephant's trunk 1437
 इमरातम्ब *m* the trunk of a partic tree? 510
 इमदा *f* quantity 598
 इरा *f* earth, speech, liquor, water N of an Apsaras 1493
 इवार्थे *m* 1767
 इवु *m* an arrow 1539
 इष्ट *mfn* desired 335, agreeable 853; respected 902
 इष्ट *n* सत्कारयोग, sacrifice, respectable, hoped, beloved 452-3
 इष्टका *f* a brick 888
 इष्टि *f* a sacrifice, desire 451
 इत्तवसर *m* this year 1253
 ई *m* petal of lotus, *f* goddess Lakshmi, goddess of speech or speech, the filament of a lotus 18
 ईक्षण *n* seeing 2000, 2004
 [इति *f*] travelling abroad, affray, going, distress, excessive rain, drought, a calamity of locust, a calamity of swarm of rats, of parrots, बलाहन्नराज 630-2
 ईरण *n* a bare plain, saline soil 597
 ईश *m* God Śiva 11, 39 274, 1143, 1472
 ईशान *m* God Śiva 1319
 ईश्वर *m* God, a rich man, God Śiva the master, God of love capable of, N. of one of the 60 years 1537-8
 ईश्वरा *f* Goddess Pārvatī 1538
 ईशरी *f* desire 1538
 ईशतिय *mfn* a little dear 1424
 ईशद् *ind* a little 15, 1101
 ईश *f* desire 627
 उ *m* God Śiva, a man of the second caste, the eye, the head of the God Śiva, God Viष्णु 19

- उक्तदिवृत्तशास्त्र *n* metrical science begin-
 ning with uktā 837
 उचित *mfn* fit proper 755 (repeated
 in l 784), known 784
 उच्चस्वर *m* a high tone 1403
 उच्छ्रय *m* a mountain, height 1320-1
 उच्छ्राय *mfn* height 1321, 1591
 उच्छ्रित *mfn* raised 636
 उच्छ्रित *mfn* arisen, high or tall, in-
 creased 781
 उज्ज्वल *mfn* highly shining 1572
 उच्छ्र *m* gathering (of grains) 381
 उडु *m* a star 612, ? 1869
 उत *ind* a particle indicating
 'also', alternative 715
 उत्कटप्रथममद्य *n* newly produced strong
 liquor 577
 उत्कण्ठ *m* longing for 1201
 उत्कण्ठा *f* longing for 207
 उत्कर्ष *m* elevation 277, excellence
 444
 उत्कालिक *m* a wave a bud creeper ?
 longing for 206 07
 उत्कोच *m* bribe 1289 1854 ? 1719
 उत्तंस *man* ear ring, *m n* a crest 1919
 उत्तप्ति *f* excessive heat 1658
 उत्तम *mfn* superior 1411
 उत्तम (+ वन्तु) *mfn* superior 1857
 उत्तमस्त्री *f* a pretty woman 417
 उत्तर ? 133
 उत्तर *mfn* above northern superior
 the answer, अपुत्रक? son of Virāṭa,
 (*mf*) N of a constellation
 1579-81
 उत्तरकाल *m* future time 773 1357
 उत्तराय *n* upper garment 180 1692
 उत्तान *f* *mfn* उत्तान 432
 उत्तानिन ? 787
 उत्ताल *mfn* fierce मत्त 1688
 उत्ताल *mfn* high elevated 1715
 उत्थान *n* energy तन्त्र, standing up,
 joy or pleasure, evacuating
 (by stool etc), समाप्ति 1040-41
 उत्थित *mfn* arisen, high or tall,
 increased, increasing, lifted up
 born 781-2
 उत्थित *mfn* elevated 1715
 उत्पन्न *mfn* born 782
 उत्पात *n* calamity 246, comet 667
 उत्पादनीय *mfn* to be produced 1276
 उपदेश *f* conjecture 1945
 उपहस्य *m* lap 55
 उत्सङ्ग *m* one who has left company,
 thigh, उच्छ्रित (र) lap 326
 उत्सर्ग *m* excluding, abandoning a
 general rule gift or donation
 318
 उत्सव *m* festival 156 559, 968, 1883,
 1904
 उत्सव *m* blossoming, passion wrath
 height, festival 1783
 उत्साह *m* energy 261, effort 300
 vigour 388, continuous exer-
 tion 1005
 उत्सु (स्ते) *mf* enmity, pride 194
 उत्सेध *m* body, height 916
 उत्सेध *m* height 1783
 उदन्त *m* a pure and virtuous man
 news 746
 उदय *m* fortune 691
 उदात्तादि *m* Accent of which there
 are three kinds 1466
 उदार *mfn* generous 433 honest 591
 उदार *m* a giver, great 1583
 उदीच्य *mfn* northern 1580
 उद्गम *m* ? 1268

- उद्गातृ *m* the partic priest in charge of Samaveda 111
- उद्गिरण *n* eructation, vomitted food 617
- उदीप्त *mfn* Shining 1502
- उदेशक *m* a tree planted for a partic purpose 1266
- उद्धत *mfn* ? excited ? 747
- उद्यमन *n* effort 1160
- उद्यान *n* The act of going out, a kind of garden purpose 1037
- उद्यानपादप *m* a tree in a garden 1298
- उद्योग *m* exertion 1251
- उद्धर्त *mfn* उद्धानित 787
- उद्ध्वलन *n* ? 1077
- उद्वेग *m* steadiness distress fear one going swiftly 321
- उन्नत *mfn* high 271, 1715 arisen 636
- उन्नतपर्वण *m* peak of a mountain 650
- उन्नतानत *mfn* elevated and depressed 495
- उन्नति *f* height 916 1365
- उन्नद *mfn* arisen 636, high or tall 781
- उन्नय *m* eructation 617
- उन्मत्त *mfn* mad 1696 1935 *m* a crazy person 1777
- उन्मत्त *m* madness 1638
- उन्मत्तमान *n* a partic measurement 1842
- उन्मीलित *mfn* ? समुक्लण, सममोमेण completely opened ? 798
- उन्मूल ? 1040
- उपकरण *n* goods commodities 1044
- उपक्रम *m* treatment beginning exploit a plan former a test of honesty 1202 3
- उपगम *m* ? acceptance with jealousy 905 1224
- उपग्रहण *n* making prisoner 1067
- उपचार *m* ? 410
- उपजात(प) *m* disunion or separation 840
- उपजिह्वा uvula or soft palate 946
- उपदेश *n* instruction 333
- उ(अ)पदेश *m* Pretext 844
- उपद्रव *m* a public calamity (plague famine etc) 1500
- उपधा *f* test of honesty 1253, 1436
- उपधान *n* peculiarity, a pillow or cushion affection 1065
- उपनिमन्त्रण *n* invitation 1032
- उपनिषद् *f* Dharma, secret 875
- उपनिषद् *f* upanishad text 1191
- उपमा *f* simile 21 1190 1726
- उपमातृ *f* a nurse 1473
- उपमाने being like any thing 697
- उपरान *m* an eclipse of the sun or moon 308
- उपरि *ind* top 1483 above 1580
- उपरिदेश *m* 1290
- उपल *m* stone, a jewel (f) a solid clay refined sugar 1693
- उपलब्धि *f* knowledge 1008
- उपलम्भ (?) 1793
- उपला *f* sugar candy 1529
- उपवास *m* fasting 1200
- उपसर्गक *n* halo of the sun 924
- उपस्थानियद् *n* controlling the organs 1233
- उपस्पर्श *m* touching ablution sip ping water 1820
- उपस्पर्शनि *n* act of touching bath or ablution, sipping water from the palm 1084-5

- उपहर *m* [meaning not given]
1612
- उपासुषातिन् *mfn* killing secretly 1816
- उपाद्ग *n* a sub-division 1809
- उपादान *n* material cause 1734
- उपाधि *m* virtuous reflection, decep-
tion, an attribute, बुद्धिम्, मत्, वक्र
fraud 918-9
- उपान्त *mfn* vicinity 1817
- उपाय *m* means, expedient 234, 264,
272, 1253, 1441, 1731, a means
of success against an enemy
(open assault) 504, effort
1210, remedy 1309, † 1398
- उपासन *m* exercise in archery,
service, harming 1061
- उपेक्षित *mfn* disregarded 795
- उपेन्द्र *m* Indra's younger brother
(= Viṣṇu) 1469
- उभयतत् *ind* on both sides 789
- उभयार्थे double meaning ? 979, 1843
- उमा *f* N of Pārvatī 12 1444, (उमा
wife of Anuruddha) 996
- उमासुत *m* Son of Pārvatī 1806
- उररी *ind* a particle implying ex-
tension or expansion, imply-
ing admission 1584
- उरु *mfn* large 1923
- उरुच *m* an owl 97, 799
- उरुक *m* N of King of Urukās, an
owl 143
- उरुसतृण a partic. tree 1976
- उरुष *m* canopy 997
- उप काल *m* dawn 727
- उप *m* morning 1841
- उपा *f* wife of Anuruddha, 1841
- उष्ण *n* heat 343
- उष्णदीपितिमासि *m* the charioteer of the
sun 323
- उष्णीष *mn* turban, crown 1858
- ऊ *m* God Śiva, the moon, पुर
prince, neck, a god, a court-
yard, smile, a full jar, a
merchant, protection 20-21
- ऊन *mfn* shortened or incomplete
974
- ऊररी *ind.* see उररी
- ऊरी *ind.* a particle implying exten-
sion or expansion, implying
admission or promise 1504
= उररी will do ?
- ऊर्ज *m* N. of a month, energy,
strength 388
- ऊर्जित *mfn* ? profound 741
- ऊर्णा *f* wool (of sheep etc) circle
of hair between the eyebrows
561
- ऊर्ध्वकल (र ?) 326
- ऊर्ध्वश्रयण *n* growing up 1634
- ऊर्मि *mf* a wave, pain or grief,
speed, मङ्ग, light, longing for,
a fold in a garment, line or
row 1200-01
- ऊर्मि *mf* a wave 1962
- ऊपर *m* saline soil 597
- ऊष्यन् *m* vapour 1097
- ऊष्मन् *n* warmth, शम्भु 1219
- ऊष्ण *f* supposition 47, cf notes
- ऊशु *m* an elephant, a mountain
separation, being, enemy of
gods, heaven; (*f*) mother of
gods, river, liquor, (*n*) a hole
22-23
- ऊशु *m* a bear 258, (*n*) a constella-
tion 1581

- कजु** *mf* straight 1243
कजुवर *m* a straight tree 736
कत *n* true 695
कृति *f* going, censure emulation, prosperity, साधक 647
कृत *m* the menstrual excretion, season (hemanta etc) 682
कविजुह्वल *n* water used by sages 820
कृ *m* the hair of the head, snake, one who lost his wealth, heaven, 'hand, (*f*) sight, mother of Asuras, ornament, (*n*) snow, lotus, wealth water 24-25
कृ *m* crab, tooth of a monkey, tooth of an elephant, heaven, one whose body is anointed, one who has lost his grandson, a demon (*f*) mother of gods 26-27
कृ (*m*) Lizard Indra, lap, a shark, a god (*f*) mother of serpents mother (*n*) an eye, easy gait a bone of the eye 28-29
कृ (*m*) Visnu, beginning of the day, jewelled floor, (*f*) night, the number eleven; (*n*) lustre, water, inside of mansion, sky 30-31
कृ *m* chief, other alone 69
कृ *mf* same 1053, one 1708
कृतान *mf* closely attentive 1579
कृतव *n* oneness 1003
कृतव *m* a part or portion 107
कृतव *mf* closely attentive, undisturbed 1579
कृतव *n* a ceremony of the eleventh day (after death) 480
कृतव *f* the number eleven 31
कृती *f* a female deer 550
कृत *n* sin 85
कृत *m* = *cf.* वेदान्त 367
कृती *f* Small cardamom 1670
कृतव Small cardamom 463
कृत *ind* alike, in this manner 1768
कृत *m* sense of कृ (= accurate determination) 1726
कृ *m* hand, the face of a quarter, wind, God Siva, peak of a mountain, skin or bark 32
कृत sugar candy ? 1694
कृत *n* wealth 1758
कृत *ind* this year 1253
कृत *m* the sacred and mystical syllable 1238
कृ (*m*) Kubera, a cloud, moon, Indra, Living being or soul, Brahmā, (*mf*) source, *n* lotus water, wall 33-34
कृत *mn* house, or dwelling Refuge or asylum 72
कृत *m* cuckoo (a bird MW) 1908
कृत *n* refuge or asylum, house 1908
कृत *m* flood multitude, instruction abundance, stream or current, uninterrupted tradition a kind of dance (cf Bhude's Dic), speed 333-4
कृत *n* energy ? 336
कृत *n* light, strength, splendour *m* कृतवद्वन्द्व, विद्वान् 1900-01
कृत *ind* particle of interrogation, a particle implying acceptance or assent, inger, greatness, Brahman 10

- ओपधि *f* a plant 872 958
 ओषधिविशेष a kind of plant (here refers to शृङ्गिण plant) 105
 ओषधी *f* a kind of plant 652
 ओष्ठ *m* the lip 1578
 औ *m* Skanda the elephant-face god (=Gaṇeśa) one whose body is pare (*f*) digit of the moon, Ananta or Śeṣha Karavīra plant 34-5
 औत्सुक्य *n* regretful anxiety 1916
 औदनिक *m* a cook 543
 औदार्य *n* generosity 1827
 औदुम्बरच्छन्नेगणेशोन्नयनाशङ्कुः *n* piece of उदुम्बर wood for counting Sāmans in a stotra 1799-80
 औशीर *n* the stick which serves as a handle of chowrie a seat bed 1571
 औषध *n* medicine † 302 1421 1891
 आवधभेद *n* a kind of medicine 555
 a kind of plant 1691
 क *m/fn* white, *m* brahman the sun, air or wind fire yama heaven, peacock, Viṣṇu a sound from blow ocean, intellect wealth splendour 40 41
 क *n* head water, happiness 42
 कम् *stud* do do
 ककुब् *f* chief hump of a bull symbol of royalty 852
 ककुभ *m* 993
 ककुभ *m* N of a tree (=Indravrkṣa) *m/f* a kind of bird *f* quarter 1159
 कक्ष *m* side or flank a garment पश्चान्मुख्यम् armpit a kind of creeper fragrance dry creeper, a fresh creeper (*f*) an instrument for holding girdle or belt the forearm, a rope to tame the elephant, object of rivalry part of a chariot 1991-4
 कक्ष्या *f* an upper garment, a girdle an elephant's girth, the inner apartment of a palace, an upper garment?, a strap? 1269-71
 ककुब्ज *n* wave hidden vulture crown N, of Yudhiṣṭhira a bank, the enemy of Madhu an asura a Cakravaka bird, a Cuckoo Yama 50 51
 ककुब्ज *m* a heron 498
 ककुब्ज *n* bracelet 1601
 ककुब्जिन् *m* a heron 1559
 ककुब्ज *m* an arrow furnished with heron's feathers 95 401
 कक्ष *n* a dry sore, a band the hair of the head scar leprosy son of Brhaspati *f* a female elephant 362-3
 कक्षबन्ध *m* a tuft or braid of hair 200, 519
 कक्षिर्धर्म *m* the sense of a particle of interrogation 54
 कक्षु *m/fn* concealable *m* a bank hem of a garment प्रत्य *a* watery place *n* side वृक्षस्य कक्षक, कक्ष, कूल 373-5
 कक्ष ? a strap 1270
 कक्षपी *f* a female tortoise, a kind of lute 1107
 कक्षमाजन *n* a shell to keep collyrium 705
 कक्षुकिन् *m* an armour † a serpent 194

- कम्बुकिन् *m* a guard or attendant on the woman's apartments 703
 कब्ज *m* a hair, N of Brahmā; *n* nectar, lotus 403-4
 कञ्जिका *f* Name of a tree 1522
 कट *m* excess or superabundance, a corpse, argument ? क्रिया-
 वारिन् (°र?), a burning ground, the temple of an elephant, any vehicle carrying a dead body, a mat, time. *f* a bed; *n*. वर्ष, a screen (of straw) 464-6
 कटक *mn* capital, multitude, table-land, side of a mountain, needlepoint, a ring placed as an ornament upon the tusk of an elephant, sessalt 134-6
 कटुफल *mn* Bribe ? 1719
 कटि (or °टी) *f*. buttocks 465
 करिपूर्वा *m* the female organ 1018
 करीमूल *n* ornament on hip 385
 करीमूल *n* ? 1011, cf. crit notes
 कटु *mf/n* envious, sharp (one of the 6 kinds of flavour); *m* क्युसारिम, a priyahgu tree; *f* a kind of plant, वृत्ता, *n*, improper action, displeasing, black mustard, stimulating smell 469-70
 कटु *m/n* bitter, pungent 565
 कटुमूली *f* a bitter gourd 200
 कटुशैली *f* N. of a medicinal plant 147
 कटुवृक्ष *m* N of a tree 1141, a kind of plant 1459
 कटु (मटु?) b-3: read 307
 कठिन *m/n*, hard; *m* a cruel man, 839
 कठिन *m/n* hard 495, 1501, 1819
 कठोर *mf/n* very hard 1577
 कण *m* a minute particle, a grain, long pepper, cumin, etc. a drop of water ? 548
 कण *m* a sound 560
 [कणिका *f*] minute object, अग्निमान् (°मन्) N. of a plant क्युसारि-
 शृङ्गारक 132, cf. notes
 कण्टक *m* a bad man 525
 कण्टकारिका *f* silk-cotton tree 1461
 कण्ठ *m* near, sound, neck or throat 499
 कथम् *ind* a particle (used in the beginning of a sentence, at the end वन, मोरव, राट 815
 कथा *f* story ? 558
 कथं *mf/n* to be spoken of 1268
 कथ्य *mf/n* वन to be spoken of 1268
 कदम्ब *m* Kadamba tree 1091
 कदम्ब *m* Kadamba tree, N. of Timis'a tree, वरानुम, दुर्ल. multitude, fragrance 1131-2
 कदली *f* plantain tree 145, 1151
 कदली *f* a flag, banner, plantain tree, a kind of deer 1980
 कदक *n* gold 1533, 1655
 कदकवत *m* golden mountain (= Meru) 1541
 कदकवति *n* Gold etc. ? 659
 कदकवृक्ष *m* a thorn-apple 1777
 कानिष्ठ *m* youngest, smallest 491
 कान्तेरा *f* the pupil of the eye 181
 कर्नायण *m* younger brother, small, very young, the lover excited by passions 1914-5

- कन्द *m* N, of a root, root of a partic. plant, cloud 835
- कन्दर *m* a cave 1144
- कन्दली ? 1476
- कन्या *f* a girl 144
- कपट *mfn* deceitful 1222 *m* fraud 157
- कपट *m* fraud 481
- कपर्दिका *f* cowry 700
- कपाल *m* a bowl 1518
- कपि *m* a monkey 204 1251 1470 1767, 2005
- कपिकच्छू *f* a kind of plant 1834
- कपिरत *m* tooth of a monkey 26
- कपिल *mfn* reddish brown, tawny 578 1471
- कपीन्द्र *m* leader of monkeys 1960
- कपोनिनिवात *m* the blow with the elbow 1656
- कपोल *m* cheek 1717
- कफ *m* phlegm 1120
- कफिन् *m* phlegmatic 1120
- कवच *m* N of a demon a headless trunk *m n* water 925
- कवचा *f* a lock of hair (*fn*?) विष्णुपत्र a plant ? 1586
- कमठ *n* tortoise 406, 681 1427
- कमण्डल *m n* a water vessel (of an ascetic) 92
- कमल a lotus flower 168 412 596, 1015 1910
- कमल *m* a species of deer, *f* Lakshmi, an excellent woman 1698
- कमल *n* water copper lotus, the right lung drug 1697
- कमलकेसर *n* the filament of a lotus 18
- कमलाक्ष *m* the lotus seed विष्णु 2009
- कम्प *m* moving to and, fro 327, shaking 880 ? 1175
- कम्पन *n* shaking 1380
- कम्पित *mfn* shaken off 795
- कम्पिल *m* a kind of plant 319, 1418
- कम्बल *m* N of serpent king, dewlap, woollen cloth or garment covering of an elephant 1699-1700
- कम्बल *m* a blanket 1765
- कम्बु *n* a conchshell or conch 163 221, ? 1266
- कम्बु *m* a bracelet, a conch 1128
- कर *m* a ray, 243, the hand 675
- कर *m* Ray of the sun, the hand causer, इषा, cloudstone, royal revenue, elephant's trunk, a doer 1435-7
- करक *m* a species of bird water vessel, cocoanut shell, pomegranate tree crying, the hand hail 92-93
- करक *m* cocoanut shell 92
- करक *m* the skull, the cocoanut shell 94
- करक *m* crow 437
- करक *m* safflower, elephant's temple, crow, a kind of drum, a funeral ceremony performed on the 11th day a jackal, a man of low or degraded profession 479-81
- करण *n* an organ of sense 250; efficient cause 601; the sense of the instrumental or agent 1045 causer 1436, a means which leads to two or more results 1449

- करण *m* a child, the son of a Sūdra woman by Vaiśya 582-3
- करण *n* a posture in sexual intercourse, an organ of sense (Prāṇa), an instrument by which an action is immediately effected, a partic, posture in dance, act of doing, a field, body, organ of sense, one of the 11 Karas (an astrological division of the day), a limb, a garland, the posture of an ascetic, a partic position of fingers in religious austerities रक्षण 583-6
- करणेद *m* a partic karaṇa 418
- करणान्तर *n* one of the karas 1456
- करण्ड *m* a crest, a kind of vessel 523
- करतोय *n* N. of a river 996
- करतोय *m* a river having water for ever, N. of a river 1367
- करमी *f* the she-camel 1194
- करमध्याङ्गुलि *f* the middle finger 131
- करवट *m* ? 1595
- कराल *mfn* having projecting teeth, lofty 1711-2
- कराल *mfn* having projecting teeth, lofty, deformed, highly shining, a dreadful image 1972-3
- कराकूट *m* slapping the hands together 1631
- करिकण *f* a kind of plant 1287
- करिणी *f* a kind of plant (= hastip-pala), अम्बिप्राय, a female elephant 605
- करिणी *f* a female elephant 775
- करिन् *m* an elephant 1384
- करिपुच्छमूलोपान्त *m* the root of an elephant's tail 27
- करिपोतक *m* a young elephant 1153
- करियोविद् *f* a female elephant 124
- करिशिशु *m* a young elephant 202
- करिहस्ताग्र *n* the tip of an elephant's trunk 131, 1553
- करीर *m* a water jar, N of a tree, the shoot of a bamboo 1526
- करीर *n* कोणमध्यस्थपुलिन, दंडुर, तद 1528
- करीरू *f* a cricket, the root of an elephant's tusk, 1527, cf notes
- करिषाग्नि *m* a fire of dried cowdung 1837
- करुणा *f* pity or compassion 563, 626
- करेणु *f* a female elephant 600
- करेणुकस्यान्त *m* the end of the girth of an elephant 17
- कर्क *m* a vessel made out of a cocoanut shell, water-jar, fire, mirror, a white horse, niggard, 48-9
- कर्कटकराशि *m* the 4th sign of the Zodiac 48
- कर्कश *mfn* harsh 1816
- कर्कश *mfn* hard, cruel, *m* niggard, merciless, firm, a substance in Āyurveda, a black sugar-cane, short, part of trunk of a tree or plant ?, not fat, bold or daring 1819-21
- कर्को *f* the 4th sign of the Zodiac 48
- कर्कोल *m* a species of plant 1652
- कर्ण *m* the ear, Sun's Son 575
- कर्ण *m* the Sun's Son 1056
- कर्णजालम *n* the tip of the ear 1667

- कर्णपूर *m* an ear-ring 1919, 1927
 कर्णभूषण *n* an ear ornament 144
 कर्णमल *n* wax of the ear 519
 कर्णविभूषण *n* an ear ornament 130, 1674
 कर्णवेष्टन *n* an ear-ring 138, 485
 कर्णादिभूषण *f* ornament as the ear ring etc. 1420
 कर्णिका *f* an ear ornament, the tip of an elephant's trunk, the middle finger, a round ear-ring the pericarp of a lotus, उत्तर ? 131, 133
 कर्णिका *f* a pericarp of a lotus 1229
 कर्णस्थि *m* a litter (esp in the Svayamvara of kings) 826
 कर्तन *n* cutting, the act of spinning cotton or thread by women 987
 कर्तव्यज्ञान *n* knowing what is to be done 797
 कर्तृ *m/f* a doer 1437
 कर्दम *m* mud 85, 1174, muddy place 1679
 कर्दमप्रदेश *m* dirty place 707
 कर्पूर *m* a bowl a kind of weapon a piece of broken pct 1518
 कर्पूरश *m* a potsherd 1529
 कर्पूरी *f* a kind of collyrium 191
 कर्पूर *m* camphor 704 896, 1196 1418 1589
 कर्पूरधूलि *f* powder of camphor 1977
 कर्तुर *n* variegated colour 1395, 1487
 कर्मठ *m* eagerly engaged in sacred actions 1719
 कर्मन् *n* act of doing or action 584, 783, 1308
 कर्मन् *n* a religious duty, sin, the tenth lunar mansion. 975-6
 कर्मभेद *m* a partic. action 47
 कर्मरक्षतरु *m* a kind of plant 1286
 कर्मशील *m* eagerly engaged in Sacred actions 1719
 कर्प *m* a weight of 2 tolas 359
 कर्प *m* ploughing, a partic. weight 1838
 कर्ष *m* a partic weight (=16 māṣas); 1990
 कर्षक *m* a cultivator 1815
 कर्षचतुष्क *n* a partic weight (= 4 Karṣas) 1653
 कर्षण *n* ploughing 1838
 कर्षु *f* agriculture, a fire of dried cowdung, trench, खातन^१, 1837
 कर्षु *f* a canal 1838
 [कल *m/f*] pleasing, a low, soft or inarticulate tone 1619
 कल *m/f* semen virile, a low, soft or inarticulate tone 1623
 कलकण्ठ *m* pleasing voice, swan, dove 496
 कलङ्क *m* iron (cf. notes), blame, mark insect 99-100
 कलङ्क *m* black spot, a sectarian mark on the forehead, mark 179
 कलत्र *n* wife 830
 कलत्र *n* the hip and loins, wife a royal citadel 1566-7
 कलधौत *n* gold, silver 802-3
 कलध्वान *m* pleasing voice 496
 कलम *m* a young elephant, an unguent for the body 1153-4
 कलश *m* a water jar 1526
 कलश *m* water, nectar, मन्त्र, a pitcher 1813-4
 कलश *m* a swan 201, 1130

- कलह *m* 1122, 1625, 1761, 1950
 कला *f* 1115
 कला *f* an art, a division of time, $\frac{1}{16}$ th part of the moon's diameter, a piece, interest on a capital, capital? beauty, knowledge, the essence or the best of any lore, the menstrual discharge 1620 2
 [कला] a treatise on pleasure or sexual love, musical science, magic science 1624
 कलान्तर *n* a kind of interest 899
 कलाप *m* bunch of peacock's feathers 372
 कलाप *m* any ornament, a peacock's tail, a quiver, totality 110!
 कलासाधु *m* perfect in art 1312
 कलाहीन *mfn* artless 1701
 कलि the fourth yuga 569
 कलि (कवि) *m* a poet 148 cf. *crit.* notes
 कलि *m* quarrel, a hero, देव, the last yuga, sin, fraud, grief 1625-6
 कलिका *f* bud हृष 173
 कलियुग *n* the 4th age 1303
 कलक *m* sin, युल्ल ordure, dirt or excrement, hypocrisy 87
 कल्प *m* manner of acting, 898 a sacred precept or rule 1245
 कल्प *m* dissolution of all things, manner of acting, science, a day of Brahmā, rule 1096
 कल्पान्त *m* end of a kalpa 1330
 कल्पित *mfn* created 606
 कल्पस्य *n* sin 1027
 कल्प्य *mfn* free from disease, ready, clever, perfect in art, (n) dawn 1312-3
 कल्याण *mfn* auspicious 1337
 कल्लोल *m* a wave 207
 कल्यार *m* a white or blue water lily 212
 कवाट *m* a door 435
 कवि *m* a learned man 1405
 कविरचनाभेद *m* style of composition 645
 कदा *f* a whip 1810
 कशिपु *m* clothing, food 1103
 कशेरु *n* the root of a kind of grass 1335 1603
 कषाय *m* sweet, oily, bitter taste, fragrant, application of unguents, gum, red colour, a dyeing stone शकाय ? ruin, smeared with 1323-5
 कषायक *mfn* astringent 663
 कष्ट *mfn* inaccessible; (n) difficulty 447
 कष्ट *n* adversity 1512
 कस्तूरिकासद *m* musk 1148
 कस्तूरी *f* musk 841
 काश्यतालादिर *n* bell metal or any metal plate which is struck 940
 काश्यवाद्यभाण्ड *n* a kind of musical instrument made of bell metal 1632
 काक *m* crow 50 478, 480, 497, 568, 1635, 1990
 काका *f* the plant Haritaki 85
 काकु *mfn* an occurrence of the change of the voice, a defect in the tone of a singer, a particle of interrogation 53-54
 काङ्क्ष *f* desire ? 47
 काच *m* a yoke to support the

- burdens a kind of clay an
 eye disease 352
- काचकला *m* a glass pitcher 341
 काञ्चन *n* gold 581 802
 काञ्चनाद्रि *m* Golden mountain 1675
 काञ्ची *f* a girdle or belt 1269 N of
 a town 358 1269 1678 1993
 काठिन्य *n* hardness 686
 काणातर (मानान्तर ?) a weight of four
 maṣas 57
 काण्ड *m n* a stick, an arrow, vile
 or low, section or chapter,
 occasion or opportunity
 water a horse मद्र (*n*) stalk
 or stem, the trunk of a
 tree, privacy, trunk of partic
 tree (*f*) विषलि चय्य 508-10
 काण्ड *m* part of the trunk of a tree
 or plant 1820
 कातर *m* a timid man 77
 कात्यायनी *f* N of Parvati 112 514
 कादम्ब *m* a swan sugarcane a
 serpent, an arrow 1130
 काश्चिन्त *m* consonants 1034
 कानन *n* forest 973
 काशास्त्र विरयवक्र *n* 1208
 कान्ता *m* a difficult road through
 a forest, famine sinful act
 forest 1519
 कान्ति *f* brightness, lustre beauty,
 splendour etc 83 25, 303,
 473 862, 904 1058 1151, 1202,
 1220, 1226 1289 1375 1730
 कान्तिमत् *m/n* shining 710
 कान्तिबुद्ध *m/n* possessing brightness
 1150
 काम *m* love 254 1370 god of love
 391 passion affection of the
- mind 1119
 काम object of desire god of love
 desire (*n*) semen virile (*ind*)
 according to desire, assiduity
 love permission 1180-82
 कामज produced from passion or
 desire 119, vice (said to arise
 from love) 1047
 कामजल ? 214
 कामधेनु *f* the divine cow 1156
 कामवृक्ष *m* a kind of tree 491
 कामशास्त्र *n* a treatise on pleasure or
 sexual love 1624
 कामिन् *m* a Cakravaka bird 1911
 कामिनी *f* a woman a woman of a
 partic age a pigeon a ruddy
 goose a kind of plant
 1030-31
 कामिनी *f* wife 1376
 कामरु *m* a lover 147, 1681
 काम्बोज *m* a horse of kāmboj
 breed conch N of a pro-
 vince a horse, N of Purnā
 ga tree a kind of plant,
 (Somavalka) 421-2
 काम्बारी *f* a kind of plant (*māsa*
parni *hūguparni*) 423
 काम्य *m/n* object of desire 1180
 काय *m* body 686, 916 945, 1508
 कार *m* killing determination a
 royal revenue, cf crit notes
 effort husband or master or
 lord a snowy mountain or a
 heap of snow (*f*) a female
 messenger binding a prison
 the part of a lute below the
 neck, a partic female bird,
 cause 1433-5

- कारण *n* efficient cause, reason, बाद (w. r. for वध=killing?) श्रेष्ठः torment or agony, Sūtra treating of elephants?; मण्डन, अङ्क 601-02
- कारण *n* cause or reason 738, 777, 812, 944; source 953; ? 1361
- कारण्ड *m* a sort of duck 201
- कारण्ड *m* a kind of bird or a sort of duck, 523
- कारभेद *m* an architect 763
- कारसंहति *f* a company of artisans of a same business 572
- कारवीर्य *m* N. of a king 993
- कारस्वर्ग *n* totality 614, 764, 814, 1421, 2002, the full measure of anything 1496
- कार्पास *m* cotton 1428, 1546
- कार्मण *n* magic, magical art 266
- कार्मुक *m* a bow 524, 1859
- कार्याक्षम *m* an idler 208
- कार्षिक *m* a coin (= Kārṣāpaṇa) 554
- काल *m* time 440, 487, 526, 897, 917, 936, 1350, 1647, yama 1824
- काल *mfn* black, *m* God of death, महा-काल, time, death, मञ्जिष्ठा; 1626-7
- कारकण्ड *m* N. of Śiva 195
- कारकप्रमाण (musical) measure of time 1631
- कालशूत्र *m* a bow 498
- कारभेद *m* a partic, time 1261, 1841; a division of time 1620
- कारविशेष *m* moment 559
- कालाक्ष *m* a very minute time 463
- काठि (°रि also) का *f* profession of a barbar, a multitude of clouds, torment, trade, a female-dancer, a flaw of gold etc.; black colour, interest, a spirituous liquor, price of commodity to be paid by instalments, N of a Yoginī, N. of Durgā, branch of Trichosanthes Dioeca M. W.), the line of hair from the pudenda to the navel, माती, व्या, N. of a Kinnarī. a new cloud 125-30
- कालिका *f* a form of Durgā 305; the female of a partic. bird 1435
- काली *f* a form of Durgā, a worm or animalcule generated in the acetous fermentation of milk, black colour, a plant? 1628
- काल्या *f* a cow fit for the bull 522
- काठि *a* chowrie stick, skin loosened due to old age 1961
- कावेरी *f* N. of a river, a harlot, turmeric 1531
- काव्य *n* poetical inspiration? 556
- काव्य *m* Rāmāyaṇa etc. 1262
- काव्यपङ्क्ति *f* a kind of metre (here consisting of four lines of nineteen syllables each) 1289
- काव्य *m* the planet Venus 1454
- काव्यप्राण *m* (orig. काव्ये प्राण°?) clearness of style in poetical composition 863
- काव्य्या *f* N. of a female fiend 1262
- काश *m* a kind of reed 1427
- काश *m* similarity, a species of grass, shining 1805
- काश्मीरज *n* saffron 1424

- काष्ठ *n* wood or timber 915, 1143
 काष्ठा *f* a quarter a measure of time
 वरिष्ठ, स्थायुत्कष extremity 487
n piece of wood 488
 वाष्पाम्बुवाहिनी *f* an oval vessel of wood
 for holding water 546
 काष्प *f* a sort of spear 686
 काहली *f* a young woman 1123
 काहळ *mfn* excessive or large with-
 ered *m* a wicked man 1970
 काहळी *f* a kind of musical instru-
 ment 1970
 किं *ind* particle of interrogation *p*
 showing objection, *p* of abuse
 supposition 43
 किंकर *m* a servant 1346
 किपाक *m* the fruit of a certain plant
 मू 140
 किपाक *m* ? 1264
 किंशक *m* the beard of corn an arrow
 a heron 1559
 किंशुक *m* N of a tree 1812
 किंकी *f* the blue gay a kind of
 substance 67
 किंकिणी *f* a tinkling ornament 231
 किंजल्क *m* the pollen of a lotus
 flower, the filament of a lotus
 188
 किंजल्क *m* filament of a flower 907
f of a lotus 1516
 किं *n* dirt excrement 87 any kind
 of dirt 1662
 कितय *m* a gambler, a crafty person
 fraudulent man, thornapple
 1777
 किरण *m* a ray of light 1130, 1217
 किरण (कण्डिरण) location 1542
 किरणमूर *m* collection of rays 181
 किरात *m* a hunter 186 a rouge 1800
 किरात *m* a man of Kirata tribe a
 kind of fish, *f* N of Ganga
 757
 किरिट *n* crown 1659, 1858 a diadem
 1964
 किल *ind* particle showing report
p showing certainty 1671
 किलिज *m* a mat 466
 किल्बिष *n* sin 1045
 किल्विष *n* a fault, sin disease 1860
 किशोर *m* a colt a youth or lad
 1508
 किष्कु *m* the forearm or cubit (a
 measure of length), span fore
 arm, a measure of distance,
mfn contemptible 86-7
 किम्प *n* a sprout 1711, 1775 new
 leaf of a branch 1971
 कीचक *m* N of a Daitya bamboo
 189
 कीट 1 1094
 कीटक *m* insect 100
 कीनाद *mfn* harsh *m* N of yama
 niggard a cultivator, one
 killing secretly, 181-6
 कीर *m* a parrot 80
 कीर्ति *f* fame 254 386, 400 400 1323
 कीर्ति *f* fame report dirty place
 706-7
 कीर्तियुक्त ? 1028
 कील *m* peg nail, pin 61 post or
 pillar 550
 कील *m* a gambler the axle of a
 chariot a peg, flame N of a
 mountain (Indrakila ?). (*f*)
 the blow with the elbow a
 kind of blow in copulation
 1655-6

- कुन्तलविन्यास *m* curly hair 1521
 कुबर *m* Kubera 425 758, 1109
 कुम्भ *mfn* humpbacked 407
 कुमार *m* a boy, N of Skandja Son
 (*mfn*) Name ? 1540
 कुमारांग *m* anus 1281
 कुमुद *N* of a monkey-hero, lotus 869
 कुमुद lotus 869 white lily 1769
 कुम्भ *m* a jar 471, 1121
 कुम्भ *m* N of a son of Kumbha
 karna, husband of a harlot, a
 jar, a fragrant resin a part of
 the head of an elephant, the
 eleventh astrological house, a
 kind of medicinal root (त्रिवृत्)
 a partic measure 1139-40
 कुम्भकर्णपुत्र *m* Son of Kumbhakarna
 1139
 कुम्भकारमाण्ड *n* a potter's instrument
 1409
 कुम्भदासी *f* a bawd 455
 कुम्भी *f* a white medicinal plant 699
 कुम्भी *f* a kind of plant (वसिष्ठ) a
 kind of plant (vāṣiṣṭ) a
 jar, N of a plant (cf. notes)
 1141
 कुम्भीनस *m* a kind of venomous snake
 (†) Mother of Lavana 1928
 कुरु *m* a deer 258 279, 588 1920
 कुरुभेद *m* a species of deer 1968
 कुरुवक *n* kurabaka flower 476
 कुक्षेत्र *n* ? 758
 कुल *n* family, race 1017, 1437, 1797
 कुल *n* set, multitude, body, family,
 multitude of homogenous
 objects of the same kind,
 inhabited country, a house
 1642-3
 कुलप *mfn* destructor of a family 1082
 कुलज *mfn* man of high birth 806
 कुलटा *f* an unchaste woman 70 1618
 कुलश्रेष्ठ *mfn* eminent in family 190
 कुलस्त्री *f* a virtuous woman 1220
 कुलहीन *mfn* of inferior family 1687
 कुलाङ्गु *m* मूलदेश, a thief, करवट 1595
 कुलाय *m* house of others 1318
 कुलाल *m* a potter 1410
 कुलिक *m* of a good family 190
 कुलिश *mn* thunderbolt 1478
 कुलीनाव *n* high birth 1035
 कुलीनाश *m* a horse of high breed 1163
 कुलीर *m* crab 26
 कुर्या *f* 71, a canal 1838
 कुश *n* kusa grass 1762
 कुश *n* water, a kind of grass, a rope,
 N of Rama's son, N. of an
 island, a piece of Udumbara
 wood used for counting the
 number of Sāmans in a Stotra
 1798-1800
 कुशमण्डिविरोध *n* Bundle of kuśa grass
 366
 कुशल *n* happiness 1177
 कुशल *mfn* proficient, कर्वाह; *n* abi
 lity, welfare virtue 1709-10
 कुशसूक् *f* a kind of ladle made of
 kuśa grass 406
 कुशाचर *m* a dealer in kuśa grass 111
 कुशी *f* greatest sinner, intoxicated
 ploughshare, महा?, wrought
 iron 1800-01
 कुशुभ *n* lotus 1588
 कुष *mn* leprosy 360, 363 578 699,
 1676, a kind of medicine 1205
 कुसुम *n* an eye disease, fruit, flower

- menstrual discharge 1239-40
 कुसुम *n* flower 1506, 1913
 कुसुममञ्जत *n* calx of brass used as a collyrium 192
 कुसुम्भ *n* safflower 479
 कुसुम्भ *n* gold, safflower, a water pot 1167
 कुसुल *n* granary 490
 कुहू *f* the cry of a kokila, the first day of the first quarter on which the moon rises invisible 1946
 कुम्भ *n* new moon etc., Indian cuckoo, calamity 246
 कूट *m. n.* illusion, steady, machine, fraud, untruth, a heap or multitude, an iron hammer, peak of a mountain, body of a plough 448-50
 कूट *m* a trap for catching deer, untruth, heap or multitude, steady, iron rod, illusion, peak of a mountain, base, part of a plough, hypocrisy, the sun, the rays of the Sun, the gate of a town, an elephant 460-62
 कूपक ? 542
 कूपकवृक्षक ? 1383
 कुर्व *n* bundle of kuśa grass 276
 कुर्व *n* deceit or fraud, शिर ? the part between the eyebrows, kuśa grass often used as a seat, beard, bundle of kuśa grass 365-6
 कुर्वक ? 374
 कुर्विका *f* inspissated milk 191
 कृप *m* a tortoise 11, 2375, 1280
 कूर्मयोषा *f* a female tortoise 1107
 कूल *n* a bank 51
 कूकरच्छट *m* (or करच्छट ?) a saw 483
 कूकलत *m* lizard 28
 कूकलास *m* chameleon 1931
 कृच्छ *n* difficulty 447, 533; suffering 1328; misfortune 1695
 कृत *mfn* done, killed; *n. N.* of the first of the 4 yugas, enough, result, work 693-4
 कृतवान *mfn* perfumed 775
 कृतवीर्यसुत *m* Son of Kṛtavīrya 1955
 कृतादि *n* Kṛta etc. (age of the world) 301
 कृतान्त *m* yama 427, 1211
 कृतान्त *m* yama, conclusion, destiny or fate, a sinful or inauspicious action 766
 कृति *f* action 1189, 1244
 कृत्तिका *f* N, of a constellation 1702
 कृत्य (*mfn*) कुटिल 1294; *n* an indispensable act 1032
 कृत्यानिर्णय *m* determination of duties 825
 कृत्या *f* action, a certain female deity 1294
 कृत्रिम *mfn* artificial 779
 कृतान *mfn* entire 1708
 कृपण *m* a niggard or stingy 49, 1460, 1565, 1662, 1819
 कृपा *f* kindness or favour 216, 536
 कृपाणी *f* dagger 124
 कृषीपति *m* husband of Kṛpī 545
 कृश *mfn* lean or thin 211, 945
 कृशात्रु *m* fire 1416
 कृष *m* ploughshare ? 1888 (cf. read. ing कृष in EE, and also कृष in AS. and MED)

- कृषि *f* (कृष्यादि) agriculture 668
 कृषिकर्मन् *n* agriculture 1361
 कृषी *f* agriculture 643
 कृषीवल *m* a ploughman 1615
 कृष्ण *m* Viṣṇu, Vyāsa (Son of Parā-sara), the Indian cuckoo, Arjuna, a crow; N. of Sūdras in Sālmaladvīpa), the dark half of lunar month, fire (cf. Bhide's Dic.), the 4th yuga, black colour; (*n*) iron, black-pepper, sin, a black substance 568-72
 कृष्ण (*mfn*) black 1626 ? *m*.
 Lord Krishna 730, 1913
 कृष्णकपि *m* a black monkey 1723
 कृष्णपक्ष *m* The dark fortnight 1703
 कृष्णपक्षक *m* The dark half of the month 1967
 कृष्णमरीच *m* black pepper 1184
 कृष्णवर्ण *m* black colour 137; black spot 179
 कृष्णवस्तु *n* ? (कृषिवस्तु ? any agricultural implement MW) 842
 कृष्णा *f* black colour 127
 कृष्णा *f* wife of Pāṇḍavas, black colour, हरकूर (हारहृता ? cf. crit. notes) long pepper, a holy plant 570-1
 कृष्णा *f* N. of a plant 1186, 1459
 कृष्ण गह्वर *n* a black variety of aloe wood 336
 कृष्ण प्रपन्नम् *m* Krishna's elder brother 1615
 कृष्णातीर (कृष्णातिरेक) excessive longing 1916
 कृष्णादी *m* youngest brother of Krishna 848
 कृष्णेषु *m* a kind of sugar cane 1820
 क्रेका *f* The cry of peacock 67
 केकि (कि)कलह a playful or amorous quarrel 1165
 केकिन् *m* a peacock 40
 केकिमौलि *m* N. of a plant 219
 केतनीमुकुलाम् *n* The sharp point of ketakī flower 357
 केतन *n* a house, indispensable act, a flag or banner, invitation 1032
 केतन *n* a dwelling place 1052
 केतु *m* a banner, brightness, a chief, N. of a planet, comet (any unusual phenomenon), N. of a son of Agni, sign or mark 667
 केतु *m* ? 1454
 केदार *mn* a field 1432
 केलि *f* sport 501
 कोटिप्रकार *m* a kind of sport 515
 केली *f* sport or play; 1115
 कोटि *f* amusement 1966
 केवल *mfn* alone 89; mere 1411; ? 1658
 केवल (*mfn*) one, entire or who'e, ind. determined, 1708
 केच *m* the hair (of the head) 362, 403, 419, 1640
 केरा *m* N. of a Daitya, female organ, tail, a kind of perfume (Hitbera), N. of Varuṇa 1803
 केरायण *m* a lock of hair 1586
 केशव *Viṣṇu* 568
 केशवेसन *n* parting of the hair 755
 केसर *m* The filament of lotus 188, mane 443
 केसरम् *m* mane (of a horse or a lion), (*mn.*) the filament of a lotus,

- Vakula tree, the purnāga tree, the blossom of a tree by its name, Asafoetida 1516
- केतव *n* deceit, deception or fraud, 365, 449, 481, 918, 1626
- कैरव (*m f n*) cheating, *n* white lily 1769
- कोक *m* a cakravāka bird 51
- कोक *m* a cakravāka bird, a wolf 66
- कोकिल *m* Indian cuckoo 246, 568, ? 1713
- कोकिलाजप *m* the cry of a kokila 1946
- कोटि *f* point, edge (in final comp. of अग्नि), the end of a bow, a number (= a crore or 10 millions), excellence, आश्रय † 444
- कोटि *f* point 1534
- कोण *m* fiddle stick 504, corner 1486
- कोणमध्यस्थपुठिन ? 1528
- कोरुष *m* an astrological house, a bow, 524
- कोप *m* anger 14, 624, 950, 1950
- कोपज *mfn* vice (said to arise from anger) 1047
- कोपनरत्री *f* a passionate woman 514
- कोमल *mfn* soft or tender 853
- कोरक *m* bud the takkolaka plant, the stalk of a lotus 162
- कोरक *m* a bud 173
- कोरुस *n* a kind of perfume 235
- कोश *m* scabbard 58
- कोश *mfn* a bud an oath, lexicon, accumulated wealth a house name of a day of the conjunction of planets, penis, a nutmeg, a sheath vulva wealth, 1803-4
- कोशदण्ड *m* ? 1893
- कोशवत् *mfn* a lexicographer, also one who finds a hidden treasure 111, † 1811
- कोशातकी *f* a moonlight night, a kind of plant (Paṭola), a kind of plant (Ghoṣa) 203
- कोशातकी *f* N of a plant 1646
- कोष *m* a bud, a sheath, accumulated wealth, an oath 1844
- कोष्ठ *m* abdomen, granery, inner apartment 489-90
- कोष्ठिक *m* a hypocrite 171
- कोटिस्थ *n* curvature 260
- कोतुक *n* eagerness, festival, sport, joke, Smith, pleasure, the marriage thread, curiosity 156-7
- कोतुक *n* ? 1064
- कोपीन *n* a small piece of cloth worn over privy, an improper act 1049
- कोम्भकार *mfn* belonged to a potter 1408
- कोरवामाय *m* a minister of Kauravas 1513
- कोप्येय *m* राक्षस, वायु ईशान, अनल, तप रिपन, वास्तुनिक 1319-20
- कोरुतिन *n* राजद्व, evil report, high birth, pudenda, war or battle (in general) improper act, combat of dogs, birds snakes and animals 1035-6
- कोरुतिरिणदिरुद्वर्ग *m* combat of dogs, birds, snakes and animals 1036
- कोशिक *m* N. of a sage, Mongoose, Indra, an owl, a parvic, priest

in charge of Sāmaveda,
a dealer in Kuśa grass; a lexi-
cographer or one who knows
the hidden treasure, a snake
catcher, a partic fragrant
gum resin 110-112

कौशिकी *f* N. of a river, Pārvatī 112

कौ(कै)शिक्यादि *f* the 4 kinds of com-
position 643

कौशुमरेणु *m* pollen of flower 307, 1889

कौशुम *m* Viṣṇu's breast ornament,
413, the celebrated jewel 1086

कौस्तुभ *m* The jewel of Viṣṇu (Deva-
mani), a twist of hair on a
horse's neck 1152

करुच *m* a saw 483

करु *m* a sacrifice 251, 1304

करुधर्मन् *n* performance of a sacrifice
997

करुन *n* lamenting, calling 1051

कर्म *m* Power or strength, method,
custom, going, shaking, a text
dealing with a kind of Vedic
recitation, a step, order,
exploit ? 1175-6

कर्म *m* turn 1348, 1382

कर्मदेववरमुच्य *n* price of commodity to
be paid by instalments 128

कर्मनिगोत्री *f* slope 595

कस्तुरक the betel nut tree 293

कस्तुरिच्छरीरक ? 132

कस्तन *m/fn* Seized 933

क्रिया *f* work or action 694, 990,
1294

क्रिया *f* Doing, bodily action, medical
treatment, cure, undertaking
remedy, study, worship, deter-
mination, consecratory cere-

mony, composition, the mean-
ing of the root, a verb 1308-11

क्रिया *f* action 1736

क्रियाकार *m* Agreement 838, 1563

क्रियाकारि(र ?) Agreement 464

क्रीड *m* sport 635

क्रीडन *n* sport 627

क्रीडा *f* a kind of sport, play, disres-
pect shown by jest or joke
515

क्रीडा *f* sport 1039

क्रीडामुद्यन्त्र *n* a syringe or water
engine 277

क्रीडित *n* sport 752

क्रुष् *f* anger 1158, 1304

क्रूर *m/fn* fierce 147, cruel 1460, 1819,
1821

क्रूर *m/fn* hard, cruel 1501

क्रूराचार *m/fn* a cruel man 292

क्रीट *m* breast 55, hog 651

क्रीटमुखाय *n* The snout of a hog 1499

क्रीडीकरण *n* embracing, आलेखन ? बरा ?
623

क्रीष *m* ? 594, cf notes

क्रीष *m* anger 955, 1188, 1224 ? 1566

क्रीष्ट *m* a jackal 204

क्रीष्ट *m* a jackal 96

क्रीष्ण *m* N. of one of the Dvīpas,
N of a bird (= osprey), N
of a mountain 358

क्रीष्ण *n* fierceness 119

क्रीष्ण (*m/fn*) unmanly, *m* a eunuch;
1129

क्रीष्ण *m* pain or trouble 72, 1837, dis-
tress 321, misery 1027

क्रीष्ण *n* state of being eunuch 1840

क्रीष्ण *n* the right lung 1697

क्रीष्ण *m* Sound 560

- कणित *n* Sound of a lute 1934
 कषयरस *m* Decoction 1952
 क्ष *m* Destruction, opposition, welfare, bad dream (*n*) a field a demon, 1985
 क्षण *m* leisure, moment, festival 559
 क्षण an instant 397, ? 1086
 क्षत्रु *m* a charioteer, the Son of a Sūdra man and Ksatriya woman 684
 क्षत्रिय *m* a man of the second caste 19, a man of royal tribe 963, 1147
 क्षत्रियाद्भद्र *m* the Son of Sūdra man and a Kṣatriya woman 685
 क्षयण *m* ? 336
 क्षम , *mfn*, proper, able, favourable enduring, *m* patient 1178-9
 क्षमा *f* the earth, patience 1179, forbearance 1212, ground 1986
 क्षमान्वित *mfn* patient 1178
 क्षय *m* loss 801, ruin 829, ? 1119, 1291
 क्षय *m* disease in general, motion injuring, a house, destruction 1302
 क्षय *m* death 1017, loss | 1370 1374
 क्षयरोग *m* Consumption 963
 क्षु *m* black mustard 469
 क्षु *f* ground, sleeping 1986
 क्षान्ति *f* patience 828 1179
 क्षाम *mfn* dried 441
 क्षार *mfn* pungent 565
 क्षारक *m* net for birds 183, bud of a flower 1646
 क्षिति *f* the earth, a house, ruin 692
 क्षितिपालकनामन् *n* Name of a king 794
 क्षीरान्न *m* one who has lost passions 827
 क्षीर *n* milk 894, 1909; ? 1206
 क्षीर *n* milk water 1499
 क्षीरकीट *m* an insect or animalcule generated by the fermentation of milk 1628
 क्षीरविह्वति *f* Inspissated milk 191
 क्षुद्र *mfn* little 379
 क्षुद्र *mfn* Low (vile) cruel, little, niggard वने *m* poor man, a man doing low work (*f*) a maimed or crippled woman, a harlot, a dancing girl, silk cotton tree, a kind of bee 1460-2
 क्षुद्र *m* ? 1024, Niggard 1815
 क्षुद्रमेन् *m* a man doing low work 1462
 क्षुद्रभेद ('गेह) *n* a hut cottage 1509
 क्षुद्रवार्ताकी *f* a partic solanum 774
 क्षुद्रशत्रु *m* a rogue 1685
 क्षुरिका *f* knife 125
 क्षुल्ल *mfn* little, poor, vile 114
 क्षेत्र *n* field 217 415 585, ? 1148 1986
 क्षेत्र *n* body, a town, a house a field, the place of birth, wife, place of pilgrimage 1431-2
 क्षेत्र (शक्र *m*) Indra, Kuṣaja tree, Arjuna tree 1455
 क्षेत्र Atman 243
 क्षेत्रज्ञ *m* clever, Atman 436
 क्षेत्रभेद *m* N of a holy place 281, a kind of land 1617
 क्षेत्र *m* delay, Reproach 1097
 क्षेत्र *n* 1024
 क्षेत्र *mfn* to be thrown 95
 क्षेत्र *mn* Peace 263; welfare 451, 713, 1709, 1985

- क्षेम *m* happiness, a kind of perfume
 (*n*) welfare, obtained 1177
 क्षेमा *f* a kind of perfume, N of
 Durgā 1178
 क्षोभकरण *n* disturbing 1548
 क्षौद्र *n* honey, water 1463
 क्षमादि *n* The 5 elements beginning
 with earth 695
 क्षेप *m* दन्तोष्ट्रवायु ? Sound, (*m*) The
 wax of the ear, poison 519
 क्षेपः *f* bamboo stick 518
 क्ष *m* ? कामरुल 214
 क्ष *n* an organ of sense, happiness,
 heaven, cipher, dot or point,
 sky, kindness or favour a
 star, lying, sleepiness or drow-
 siness, the sentiment of quiet-
 ism or tranquillity, a partic-
 cripple with a crooked arm
 eagle, field, a sword, a city
 215-7
 क्षग *m* a bird 193, 358 1137, 1426
 क्षम *m* an arrow, the sun, a bird,
 a deity or god, a cloud the
 moon, the wind, a flamingo
 a planet 294-5
 क्षगातर *n* a kind of bird 523
 क्षगरीट *m* a wagtail 497
 क्षदाज्ञ *m* a club 1536
 क्षत्र *m* a sword 95, 217, 269, 665,
 1821
 क्षत्र *m* a kind of beast, a weapon or
 sword, a rhinoceros 303
 क्षत्रकोश *m* a scabbard 1607
 क्षत्रच्छद *m* the blade of a sword 381
 क्षत्रपिधान *n* a sheath 1804, 1844
 क्षत्रफल *n* the blade of a sword 1553
 क्षत्रवन्ध *m* a sword belt 1678
 खड्गमुष्टि *m* the handle of a sword
 1630
 खड्गाङ्ग *n* a part of a sword 405
 खण्ड *m* a part 905
 खण्डन *n* dividing 989, cutting 1614
 खण्डलवण *n* black salt 649
 खण्डविकृति *f* candied sugar 1529
 खडार्थ (धै) *n* an equal share 825
 खदिर *m* a kind of tree 459
 खद्योत *m* Firefly 612
 खनित्र *n* Spade 57, 241, 1617
 खर *m/fn* hot 565
 खर *m* an ass, N of a year 1497
 खरध्वान *n* braying of an ass 431
 खर्जूरतृण *n* the wild date tree 108
 खरं *m* a dwarf 364 short in nature
 1820
 खल *m* villain 280, wicked 1010
 खल *m* a base man, a mischievous
 man, (*f*) an unchaste wo-
 man 1618
 खलु *ind.* a particle of prohibition,
 ornament of speech, a parti-
 cle indicating enquiry, a
 particle of conciliation 1673
 खल्वाट *m* Baldheaded 482
 खा *f* nail, N of a plant ? 214
 खातन trench 1837
 खिल *m/fn* uncultivated land, empty,
 excessive heat, बेचल 1653
 खेटक *m* a village, a shield 187
 खेद *m* regret 661, distress 1944
 1947; sorrow 1954
 खेला *f* a sport or play 515
 ख्या *f* fame, proclaiming 1259
 ख्यात *m/fn* famous 646; well known
 933
 ख्याति *f* fame 1959

- ग m a gandharwa or celestial musician, Ganesa 203
- ग n going, song 252
- गगन n The sky 1136
- गङ्गा f river Gang s 883 1001
- गज m an elephant 207 219 291 309, 311, 313 420 891 1660 1794
- गजगण्ड m the temple of an elephant 465 479
- गजप्रारण n covering of an elephant 1700
- गजवन्ध m a partic posture in sexual intercourse a post to which an elephant is tied catching an elephant 931
- गजदम्बिन् m an elephant's stable 1380
- गजभद्र m a partic kind of elephant 1458
- गजभउजन n The bathing of an elephant 608
- गजमण्डन n the ornament of an elephant 1505
- गजमद m rut of an elephant 942
- गजमूर्धा n a part of the head of an elephant 1140
- गजश्रेष्ठ m a good elephant 330
- गजहस्त m withers of an elephant 1050
- गजस्त्री f a female elephant 600
- गजभू m food for an elephant 909
- गजरोह m an elephant driver 960
- गज्रेन्द्रगात्रिन n The roaring of elephants 1605
- गङ्गा f Tavern 411
- गङ्गु(ष्ठा)क m pillow 1060
- गण m multitude an attendant of S'va a small body of troops, (f) consideration 551 2
- गण m multitude 1797
- गणक m an astrologer a scribe 198
- गणना f consideration 551 summing up 1268
- गणनायक m Ganesa 34
- गणिका f a kind of tree, a harlot 199
- गणेश m Ganesa 203
- गण्डक m a rhinoceros 303
- गण्डशैल m cheek a partic mountain a kind of stone 1717
- गतजमन् n a former state of existence 121
- गन्तव्य m one whose grandson is lost 27
- गतशल्या f a kind of medicinal plant 1304
- गति f 76 see notes
- गति f going notion 231, 470 047
- गति f मावृणा? knowledge travelling, expedient 608
- गति f moving or walking 670 ? 977 motion 989 900 1039, 1043 1299, 1302 1371 1379 1397, 1933
- गद् m a kind of weapon, kubera disease brother of krishna 847
- गप m stimulating smell 69 fragrance, 663 1132 1880 smell 858
- गन्ध n Sulphur fragrance little,

- relationship, pride गृधु, स्रम 1108 1368
883-4
- गपक *m* Sulphur 883 1637
- गन्धन *n* pointing out, lustre continuous exertion injury 1004 -
- गन्धलिनी *f* a kind of plant 1081
- गन्धस Myrrh 1633 cf errata
- गन्धर्व *m* A Gandharva or celestial musician 253. 1925 1944
- गन्धर्व *m* a horse, heavenly singer, moving in the air the soul after death and previous to its being born again the muskdeer the male cuckoo 1771-72
- गन्धरील (गण्डशैल) A huge rock thrown down from a mountain 1363
- गणोपल *m* Sulphur 1150
- गमन *n* Going 252, 630 938 ? 1082 going for war 908
- गमल *m* poison 1840
- गमलदायक *?* ? 867
- गमलभोजन *m* one who swallows poison 868
- गरुड *m* Garuda (king of birds) 200 760 1300 eagle 217
- गरुडध्वज *m* Visnu 1779
- गरुडमत् *m* a bird, Garuda (king of birds) 760
- गर्भ *m* ? 300 ? 1122, ? 1933
- गर्भ *m* a room anything inside a child, naked a cave the belly child in embryo embryo the upper coat of a Jack fruit 1144-45
- गर्भोद्गम *m* Delivery 1831 1868
- गर्भदायन *n* Delivery 1778
- गर्व *m* Pride 194 430, 841 883 1060
- गर्हो *f* censure 1100
- गर्हित *mfn* blamable 379 803, base 1193
- गर्ह्य *mfn* contemptible 974, 1355
- गर्ल *?* the neck 20 490
- गर्लुण्ठिकमेद *m* a kind of uvula 947
- गर्लुची *f* a kind of plant 722 726 1480, 1670
- गर्लक्ष *m* a window 183, 1646
- गर्वाक्ष *m* window, N of a monkey 2005
- गर्वादिसुर *m* a hoof (of animals) 1118
- गहन *mfn* inaccessible 447, a thicket 1219 impenetrable 1570
- गहर *mfn* 408
- गह्वर *n* a cave Hypocrisy an harbour. (*mfn*) impenetrable 1570
- गा *f* a song 253
- गाङ्गेय *m* N of Kārttikeya N of Bisma, (*n*) gold, a partic root (*mn*) a sort of grass 1335 6
- गाङ्गेय *n* gold 75
- गाङ्गरी *f* वृद्धी, हिता मयिका मातृक 1532
- गाढ *n* darkness (*mfn*) strong 532
- गाण्डिव *n* a bow 104
- गात्र *n* body 272 535
- गाथा *f* a song 203
- गाथा N of a raga 287
- गान्धार *?* The third of 7 primary notes in music (*mn*) N. of a country रतान्धार 1507
- गाम्भीय depth dignity, generosity etc 308 542
- गानक *m* a musician 525
- गानककण्ठगत *n* a defect in the tone of a singer 54

- गायत्री *f* a hymn in a partic metre 434
 गिर *f* speech 809
 गिरि *m* a mountain 148, 1765
 गिरिदारण *m* breaker of mountain 1082
 गिरिप्रभद *m* a certain mountain 308
 गिरिसार *m* iron 1597
 गीत *m* song 202
 गुग्गुलु *m* a partic fragrant gum resin
 112 1140 1413 1750, bdel
 hum 2007
 गुच्छ *m* bunch of flowers 113
 गुच्छ *m* bunch of flowers clump of
 grass, a kind of necklace
 bunch of peacock's feathers
 372
 गुञ्ज *mn* गङ्गा a bunch, घण्टा 408
 गुड *m* a globe an elephant's trap
 pings or armour dry sugar 716
 गुड *m* sugar 893
 गुण *m* quality 409 528 508 610,
 1756 1884 1988 1889
 गुण *m* Subordinate a bow string
 thread the 24 guṇas in Nyaya
 phil an epithet of Bhīmasena,
 रत्नम *c* the 6 subdivisions of
 action for a king in foreign
 politics chief quality of all
 existing beings, an attribute of
 the 5 elements like sound
 colours like green repetition
 or multiplication an organ
 of sense विचरि sharpness and
 cleverness etc अमुन, exist ng
 in a substance political
 science साहस्यारि विनयारि heroism
 courage depth, or dignity or
 generosity etc कूक, दक्षिणा
 (मन) a cook 538-543
 गुणधिक ? one abounding in good
 qualities 840
 गुणाश्रय substance possessing a qua-
 lity 1300
 गुणित *mfn* multiplied 733
 गु *m* anus 290 7 360
 गु (र)खव्व *f* cassia bark 313
 गुग्गु *f* N. of a plant 1180
 गुप्त *mfn* hidden 50
 गुप्तवद *m* secret discussion 1488
 गुप्त *f* protection शय ? a hole in
 the ground 692-93
 गुप्तिमत *m/m* arranged 723
 गुरु *m* a spiritual teacher 187 206,
 820 7 1121
 गुरु (*mfn*) unbearable excessive
 bulky *m* Brhaspati father or
 mother etc. the priest, 2
 matras of a vowel 1407-8
 गुरुकुलस्थ विशिष्य *m* a student remaining
 with his Guru 59
 * (गुरुन्वपय) a thread † 907
 गुरुमया *f* wife of Brhaspati 1403
 गुरुवत्त *m* Son of Brhaspati 303
 गुरुरिक *m* N of a minor planet
 (son of Manda, cf. Jataka-
 parijata I 5) having a
 poisoned weapon (= a hunter),
 देव पिङ्गल (elephant of a quar-
 ter ?) 197
 गु *m* the ankle or leg 57
 गु *†* 87 a shrub 710
 गुदम *m* a division of an army, a
 kind of disease a clump
 a thicker 1218 19
 गुह्य *m* N of Karttikeya 1949
 गुहा *f* a cave 17 1070
 * कनकपुत्रगुह्ये is text

- गुहा** *mfn* a cave dug up by gods 1949
गुह्य *mfn* concealable 374; private 1604 (*n*) a female organ 738, 1035
गुह्य (*m*) a tortoise; *n* the secret part of the body, private, hypocrisy 1279-80.
गुह्यक *m* Yaksha 696
गुह्यकार्य an improper act 1049
गुह्य *mfn* hidden 528
गूढ *mfn* 530
गूढविधिकारिन् Fraudulent 491
गृभ *m* vulture 50
गृह *n* a house 582, 692, 726, 971, 1032, 1078, 1302, 1449, 1803, 1814, 1908
[गृह] *m*, *n* a wife, a house 1941
गृहादर *n* a house post 1635, 1962
गृहस्तम्भ *m* The pillar of a house 562
गृहाङ्ग *n* a courtyard in front of a house 821
गृहान्तर *n* inner apartment 441
गृहारामप्रदेश *m* a garden attached to a house 454
गृहास्तचक्राक्षिन् *m* Domesticated bird 88
गृहास्तचक्रवृत्त *m* Domesticated animal 88
[गृह्य] *m* a partic. ritual work, anus, not going, astray, a party, (*f*) a suburb, domestic animals or birds, smeared with 1281-82
गृह *n* a house 1413, 1431
गृहोर्ध्वदण्ड *m* The upper timbers of a house 1797
गौरिक *n* gold, red chalk etc. 171
गौरिकादि *m* The primary element of the earth, i. e. metal, mineral 688
गो *f* cow 123
गो *m* heaven, eye, arrow, thunder-bolt, water, quarter, speech, earth, a cow, hair, the moon, the sun, a kind of plant (Rṣabha), elephant or serpent, † cattle, an organ of sense, cloth?, a sacrifice, अर्जुनी † bull, a deer, a woman, ear, an object to be aimed at, sight, 249-252
गो *f* a cow 517, 800, 995, 1702, 1968
गोपासपरिषद *n* a trough for feeding cattle 545
गोत्र *n* Race, lineage 633, 1012
गोत्र *mfn* knowledge of probabilities, a herd of kine, बल, protector; *f*. earth; *n*. family, mountain, name, forest, road, umbrella, चोर, 1438-9
गोत्र *n* family 1642
गोत्रोद्धूलन *m* an epithet of Indra, a destructor of a family, one who breaks the mountain 1082
गोडुग्धा *f* N. of a plant 1293
गोनदा *f* a kind of crane 1911
गोप a herdsman 390
गोप *m* chief herdsman, God Siva, a superintendent of villages कीट, a cowherd, the ocean, the moon, a king 1093-4
गोपति God Siva, a bull, the sun, a cloud, Indra, Lord Krishna, eunuch, a chief, a king, 729-30
गोपाल *m* a cowherd, Lord Krishna, one who has controlled his organs 1684
गोपालवदिका *f* a cowherd's wife 1095

- च** *n* Collyrium, Siva, an object of sense, a man 345
च *m* चतुर्वेध, a bow, the letter च, moon 346
च *m/n* pure 347
च *ind.* anything subordinate to another, collection, mutual association, combination 348
चकार *m* the letter च 346
चक्र *n* wheel 39, 1988, † 1192 †, a province 1072
चक्र *m* cakravāka bird, *n* an army, a wheel, a whirlpool, world, fraud, a kind of machine, pretence, a sharp circular missile, weapon, multitude, belonged to an oil-miller, belonged to a potter, group of villages, kingdom, war, potter's instrument, any instrument 1405-9
चक्र (चक्र m) Indra 1396
चक्रवर्त *m* Thundercloud 1485
चक्रवर्त *n* nave of a wheel 1148
चक्रवर्ती *m* a sovereign 1147, emperor 1250, 1440
चक्रवर्ती *m* cal ravāka bird 66, 1407
चक्रवर्ती *f* a ruddy goose 1031
चक्रिन् *m* God Viṣṇu, a potter, an emperor 1410
चक्षुःशून्य *m/n* blind 912
चक्षुः *n* an eye 1727
चक्षुः *n* act of seeing, the eye 2004
चक्षुः *m* a lover, the wind. (*f*) Goddess of fortune, lightning 1681
चक्षुः *f* the beak of a bird, castor oil plant 367
चटु *m* } kind of fluttering words
चाटु *m* } 472
चण्ड *m/n* excessively angry 513
चण्डाक्षुषिपति *m* N of an attendant of the sun 505
चण्डा *f* a kind of perfume commonly called chora, N. of a plant 513
चण्डाल *m* a man of the lowest caste 309, 799
चण्डी *f* of a Durgā, a mischievous woman, a passionate woman 514
चतुर्दश *m* a quarter 263
चतुर्मुख *m* the creator (Brahmadeva) 1874
चतुर्मुख *m* a place where 4 roads meet 457, 595, 1051, 1509
चत्वर *n* a place where 4 roads meet 1509
चन्दन *m* a sandal-wood tree, *n* sandal paste 163, 308
चन्द्र *m* the moon 78, 167, 195, 211, 250, 349, 369, 409, 856, 963, 1058, 1170, 1195, 1469, 1472
चन्द्र (*m/n*) lovely, auspicious; *m* the moon, camphor, lampilla plant, gold, water 1418-9
चन्द्रफ *m* dark-blue colour, the moon, ornament, the eye in a peacock's tail 167
चन्द्रान्त *m* son of the moon, (the planet mercury) 430
चन्द्रान्त *n* The moon's disc 435
चन्द्रम *m* the moon 216, 826
चन्द्रमाला *m* a sword, Ravana's sword 1929-30

- चन्द्राय *m* $\frac{1}{8}$ part of the moon's diameter 1620
- चपल *mfn* quick, ill-mannered, quick-silver, (*f*) lightning 1694-5
- चम्पक *m* champaka tree 1155
- चर *m* a spy 813, 920
- चरण *m* foot 843
- चरमे *mfn* subsequent 715
- चरित *f* history 642
- चर्चा *f* smearing the body with unguents, discussion 354
- चर्चिका *f* a form of Durgā 525
- चर्ममुण्डा *f* a form of Durga 525
- चर्वा (?) 1574
- चल *mfn* unsteady 1670
- चलन *n* going 1175
- चम्य ? 510
- चा *f* Beauty, Blood 347
- चाक्षुष *n* a kind of collyrium 212
- चातक *m* cātaka bird 82, 311, 1920
- चातक *m* a deer?, cātaka bird 193
- चातुरीका *m* a swan, a sort of duck 201
- चान्द्रा *f* ? 177
- चान्द्रायादि *Fis* regulated by the moon and the like 1896
- चाप *m* a bow 312, 437, 1190
- चापग्र *n* the end of a bow 444, 687
- चामर *n* a chowri 511
- चामरदण्ड *n* chowri handle 1571, 1636, 1961
- चार *m* The pippali tree, motion, चप (probably a wrong word for चर्म?), रुच्यान, the pival tree, a spy, *n* उपाय, रत्न 1396-8
- चर *m* a spy 1838
- चारुण *m* a traveller or wanderer, a celestial singer 609
- चारु *mfn* beautiful 890, 1243, 1712; pleasant or agreeable 1242
- चालनी *f* a sieve, a harlot 1013
- चातकि ? 1750
- चाप *m* the blue jay 67
- चिकित्सा *f* medical treatment 1252, 1308
- चिह्न *m* the hair of the head 24
- चिता *f* a funeral pile 1266
- चित्त *n* mind 1758
- चिचोन्नति *f* self-respect 951
- चिरय *n* a funeral pile, कम्बु ? 1266
- चित्र *m* a kind of tree (= अमिगादप, cf SRS), variegated colour, (*f*) N of plants आयुष्णी, दुग्धा, सुमद्रा, दन्तिका, N. of a constellation, N. of an apsaras, of serpent, *n* a picture, wonder; auspiciousness, a sectarian mark on forehead, gold, sky, च 1391.5
- चित्र (एत्र) *n* u abrella 1439
- चित्रक *m* 245
- चित्रयुद्ध *n* shamsught 56
- चित्रवक्र ? 1353
- चिन्ता *f* Reflection or consideration 354
- चिदिट *m* rice or grain flattened 99
- चिदिर्गत *m* (प्रसङ्ग) remote time in works 1415
- चिह्न *n* sgn 274, mark 404, 610, 777, 840, 972, † 1045, 1050 1225
- चिरदण्ड *m* a piece of cloth 1049,
- चरिका *f* a cricket 1557
- चुत्तम *n* the hole of an oven 1993
- चूर्ण *f* bead 1059
- चूर्ण *n* powder 1506
- चेतना *f* consciousness 435

जघन्य]

- चेल *mfn* bad; " garment 1668
 चेष्टा *f* bodily action 1308, 1735
 चैत्य " a funeral pile, कम्बु, a tree planted for a partic. purpose, a temple for worship 1265
 चित्य *m* a place for worship, a tree in a garden, an image, belonging to the mound 1297
 चोदनहं *mfn* deserving persuasion 1284
 चोच *mfn* deserving persuasion, wonder 1284
 चोर *m* a thief 423, 625, ? 1438, 1595; a kind of perfume 1177
 चौर्य " Robbery 1606, 1873
 छ *mfn* spotless, eternal, dirty, भेदक, *m* closure, *n* covering, concealing, lotus 370-1
 छा *f* collection, lustre 473
 छदिस् " a roof 1705
 छबन् " disguise 389; pretence 1407
 छन्द *m* Intention, control, ह्यदाख्याविच, metre; (छन्दस्) " metrical science beginning with uktā, the sacred text of Vedic hymns 836
 छन्दस् " a class of metres 633, 671, 738
 छन्दस् " metre (here represents Dhṛti) 639
 " metre (here represents jag-atī) 771
 छन्दस् " a verse, desire; sacred text of Vedic hymns, sentence, a kind of metre, festival 1882-3
 छन्दोभेद *m* a branch or school of the Veda 226; a class of metres 774; a partic. metre (representing Mālinī) 1000; a kind of metre (Madhyama) 1228
 छत्र ? 740
 छग *m* a goat 287, 391, 1556
 छात्रादिनिलय *m* Students' residence 493
 छदन " covering, garment 1085
 छादित *mfn* covered 776
 छाया *f* shadow 328
 छाया *f* sun's wife, reflection, shade, protection, bribe, lustre, beauty, a sanskrit version of the Prākṛit, a series 1288-9
 छायावृक्ष *m* Nameru tree 2007
 छिद्र " hole 1475
 छेक *m* Shrewd or clever, a kind of alliteration, domesticated bird, domesticated animal 88
 छेक *mfn* domesticated animal or bird 1282
 छेद *m* act of cutting off 828, 942, 1054
 छेदन " cutting 987, 1763
 ज *m* Victory (ious ?) victory, mountain Meru, sound, victorious, envy, 382
 ज " ornament on hip, wife, brilliance, water, birth 385
 जगत् *mfn* moving, movable property, multitude of animals; " wind; *mf.* world 700-1
 जगत् " universe 1759
 जगती *f* a class of metres (of 4 × 12 syllables) 771
 जघन " the female organ, buttock, fault 1018
 जघन्य *mfn* शूरम, having a low occupation (a servant), lowest,

- last penis 1321-2
 जङ्गम *mfn* movable 267 701 1607
 जङ्हा *f* a leg (from the ankle to the knee) 58
 जङ्गल *mfn* going quickly 325
 जङ्गलानिल *m* the wind with rain 1114
 जटा (or सटा) *f* the hair twisted together a fibrous root, mane 443
 जटा *f* ? 1379 braided hair 1964
 जठर *mfn* very old, very hard *mn* stomach 1577
 जठ *mfn* senseless 526, ignorant 1669
 जतु *n* lac 1305
 जन *m* people 63 a man 345 394
 जन *m* a low man N of one of the seven worlds 939
 जन *m* a common man 1277 people 1728 1795 *n* † 1172
 जनजल्प *m* rumour 1274
 जननी *f* mother 1473, 1902
 जनपद *m* a district formed by a country 1331 inhabited country 1643
 जनश्रुति *f* rumour 669
 जनसाधु *mfn* belonging to the people 1276
 जनितम्भ *mfn* to be produced
 अनिता ? 727
 अनित् *m* father 1276
 जन्तु *m* an animal 738, † 1278 a living being or creature 1736 1758
 जन्मन् *n* birth 385, 632, 640 971, 1733, 1735
 जन्मभूमि *f* birth place 1773
 जन्ममूल *n* cause of existence 1773
 जन्मस्थान *n* place of birth 903
 जन्य *n* war, battle 1035
 जन्य *mfn* to be produced belonging to people, *m* father *mn* scandle, rumour related to the bride or bridegroom
 friend of a bride or bridegroom, equal to a bride or bridegroom agreeable to a bride or bridegroom *n* war 1275-6
 जन्या *f* mother's friend, pleasure a market a common man, श्लोक, animal 1277-8
 जन्योपश्लिष्टकुस्तिकृजित *n* depreciating shouting of two soldiers in battle 804
 जपकोश (probably a mistake for जीवाराक ?) 895
 जपापुष्प *n* Japā flower (flower of a China rose) 507
 जमदग्नि *m* N of a Rishi 284
 जम्बाल *m* mud 850
 जम्बीर *m* a citron tree 1138
 जम्बुक *m* a Jackal N of Varuna a low man 96
 जम्बुक *m* a Jackal 174 1685 1751
 जम्बूद्वीप *n* India 1840
 जम्भ *m* N of a Daitya 1138 hypo crisy a citron tree, swallowing 1138
 जय *m* victory 332, 499
 जयन्त *m* Indra † 574
 जयविरयय *m* defeat 268
 जर ? *m* old age 62
 जरठ *mfn* hard old drooping, elevated and depressed 495
 जरादिरुचमन्त् the skin loose due to old age 1961

- जल *m* water 30, 33, 281, 400, 894, 925, 1015, 1195, 1385, 1426, 1510, 1798, 1885, 1909, Semen verile 297
- जलज *m* Viṣṇu's breast ornament, fish, conch, *n* lotus 413
- जलज *n* a lotus 1697, ? 1835
- जलज *m* cloud, 1134
- जलधर *m* a cloud 835
- जलनिधितीर *n* seashore 1647
- जलनिधिनीरविकार *m* a transformation in the water of the ocean 1647
- जलपक्षि *m* any bird in the water 1910
- जलबन्ध *m* dam or bridge 664
- जलवारण *n* dam or bank 1385
- जलावतार *m* a descent into the river 818
- जलावर्त *m* a whirlpool 1406
- जलाशय *m* Pond 615, ? 729
- जल्लोक *m/fn* talkative 136
- जव *m* speed 296, 386, 401, 1590, 1954
- जवन *n* Speed 1079
- जा *f* the divine river (Ganges), secret part of the body, the border of the sea, 383
- जाङ्गल mixed with flesh, शारदीजल 1682
- जाड्य *n* dullness, stupidity 1142
- जात *m/fn* arisen, grown, raised, उग्र 636
- जाय *m/fn* arisen 781
- जायपद्म *m/fn* new sprout † 752
- जातकन *n* gold 1335
- जाति *f* birth, a class of metres, a figure of speech, generic.
- a partic. plant, race or lineage, high birth, superior, jasmine plant 632-4
- जातिफल *n* Nutmeg 1651, 1804
- जातिमधुर ? sweet by nature 895
- जातीफल *n* Nutmeg 1155
- जामदग्नि (म्व) *m* Paraśurāma 1203, 1689
- जामातृ *m* Son-in-law 1423
- जामातृवन्धक *n* Dowry 90
- जानी *f* Dullness, sister, a virtuous woman, 1220
- जाया *f* wife 900
- जार *m* paramour 535
- जाल *n*, net, collection, window, a bundle of buds, pride (*f*) name of a plant (Kośātrak) 1645-6
- जालक *m* fowler, window, net for birds, *n* an army arrayed in the form of a lotus flower, collection, a net, a kind of pearl ornament, deception, spot 182-3
- जालक *m* window 2005
- जालिक *m* hunter, a fisherman, हम्ब, juggler 185-6
- जिगीषा *f* desire for victory 1832
- जिज्ञासा *f* enquiry 1673
- जिनेन्द्रिय *m* one who has controlled his organs 1684
- जिषे † 1669
- जिष्णु *m/fn* victorious, *m* N. of Indra, Vishnu 576
- जिह्व *m* Indra 1111, 1835
- जिह्व *m/fn* curved, lazy, deceitful, crooked, (*f*) the tongue 1221-2

- जीमूत *m* N. of a mountain, a cloud 761
- जीरक *mn* N. of a kind of digestive grain (cumin seed) 116, 543
- जीर्णे *mfn* old 495; spoiled 1254
- जीर्णत्व *m* wrinkle 1902
- जीव *m* Living being or soul 34, 962, 1850
- जीव *m* N. of a tree, N. of Bṛhaspati, a bow string, vital breath, life 1742
- जीवन *life* 387; means of life 642, 644
- जीवन *n* life, water 984
- जीवन्तिका *f* N. of a plant 1743
- जीवन्ती *f* a species of plant 320
- जीवरथान *the* tenth lunar mansion 976
- जीया *f* N. of a plant (जीवन्तिका), earth, N. of a plant (बचा), bowstring 1743
- जीवाहु *m* a vivifying drug 1824
- जीवान्पेक्षिकमन् *n* a rash or daring deed 805
- जीवित *n* life 984, 1340, 1742
- जीविताधिप *m* life-lord 1824
- जीवितेश *m* husband, yama, a vivifying drug, life-lord 1824
- जुगुप्सन *n* contempt 1223
- जुगुप्सा *f* contempt 563; censure 647
- जुर् *f* fame, battle, sky (atmosphere), speed, goblin 386
- जूर् *f* sky (atmosphere), heavy sound, Sarasvatī, life 387
- कामित *mfn* opened wide 1511
- जेव *mfn* victorious 382, 576
- जियातृक् *mfn* lean, longlived; *m* the moon, medicament 211
- जोषम् *ind* silence, quietness 1848
- ज्ञ *m* wise man, the planet mercury, object ?, soul, pride 430
- ज्ञ (च) *mfn* stretching upwards, मूर्च्छरूप, *m* group, painting, head, braying of an ass; *n* fear, verse 431-2; cf. notes.
- ज्ञात *mfn* known 646, 747
- ज्ञातप्रबन्धगोचर *m* a subject treated in a work 1332
- ज्ञाति *m* a relative 1729
- ज्ञान *n* knowledge 256, 267, 446, 527, 537, 644, 648, 660, 674, 832, 838, 934, 1009, 1060, 1213, 1334, 1342, 1381, 1774, 1867, 1888
- ज्ञानिन् *mfn* all knowing; *m* planet mercury 974
- ज्ञानिन् *m* ? 1796
- ज्या ? 129; bowstring 538
- ज्या *f* earth, bowstring, शय्या, rear of an army 384
- ज्या *f* bowstring, mother, earth 1259
- ज्याघातवारण *n* a leathern fence worn by archers on the left arm 1629
- ज्यायस् *m* old, excellent, 1909
- ज्येष्ठ *m* elder brother 486
- ज्येष्ठ *m* the month Jyestha (May-June) 1454
- ज्येष्ठभ्रातृ *m* eldest brother 46, 1062
- ज्येष्ठा *f* eldest or consecrated wife, N. of a constellation, most excellent 486
- ज्योतिषप्रन्थसंज्ञिन ? 139
- ज्योतिषम् *m* an astrologer 198
- ज्योतिषिक *m* an astrologer 2008
- ज्योतिस् *n* brightness, a star, the eye, the sun, fire, flame,

- पुष्पायाँधर ? (cf. notes), a kind of
 stone, one of the 6 Vedāngas,
 the moon 1879-80
 ज्योतिस् *n* light 1905
 ज्योतिष्का *f* moonlight 203
 ज्वाला *f* flame 243, 352, 355, 665,
 1375, 1655, 1730
 झ *m* wandering, anything lost,
 power, swan, a thief, the
 creator 428-9
 झष *m* a fish 966
 झा *f* pride, wind 429
 झाय *f* a kind of Jasmine 1753
 ड *m* a crow, smoke, bow, the ray
 of the surf, sound, door,
 whirlpool, son 437-8
 डङ्क *mn* stonemason's chisel, the
 ankle or leg, a weight of
 4 Māsas, spade (M.W. axe),
 a scabbard (sheath M.W.),
 an instrument for breaking
 stones (chisel), a leg (from
 the ankle to the knee) मात्
 57-8
 डङ्कण *n* stonemason's chisel 57
 दा *f* earth, exclusion 438
 द *m* Śiva, a loud noise, a circle
 or round letter (a cypher),
 restraining adventure, moon's
 disc, earring 484-5
 ड *m* विश्व, Śiva, laughter (B हंस =
 swan ?), fear, victory, sound,
 sound of a conch, the senti-
 ment of horrible 499-500
 [ड *mfn*] strong, rogue, empty,
 sport, swing 501
 ड *n* Riot, fort, killing, a kind of
 drum 502
 दमरूक *m* a kind of drum 502
 दम्भ *m* fraud or hypocrisy ? 73
 डा *f* frivolous speech 500
 दादिम *m* Pomgranate tree 93
 दामर *m* Riot 502
 दिम्भ *m* Affray 630
 डिम्भ *m* a child, a fool 1142
 द *mfn* hidden, mild; *m* a goblin, fear,
 time, senseless; Musician,
 passion, sound, a traveller, a
 kind of drum, knowledge, a
 fool, (*f*) a drum, गुण, a snake
 525-8
 दका *f* a large drum 414, 528
 दका *f* कुल्या, शोधवाय, मृगाङ्क अन्न, गौरव 71
 ण *m* Paramour, N. of the Śiva
 (Bhairava), a bad man, sound
 (of negation) 535
 ण *n* the petal of a lotus, know-
 ledge, substance freed from
 husk 537
 णा *f* an army, bed, nose of a cow,
 kindness 536
 त *n* anger, tail, sexual intercourse,
 resolve, science of metallurgy,
 a thief; *ind.* metallurgy,
 624-6
 तकोलक *m* a species of plant 162
 तक्र *n* buttermilk 477
 तक्राटक *m* churning stick 1214
 तशक *m* N. of a Nāga, a carpenter,
 100-1
 तट *m.f.n* bank 373, 1474, 1528
 तटिद् *f* lightning 1030, 1681
 त (तद् ?) *mfn* contextual meaning
 625
 तत्किरण [= दिवकराकिरण] the rays of
 the sun 462

- तत्किया [=पुरुषक्रिया] *f* human action 1852
- तत्तदागमसिद्धसु (विद्यासु ?) गुरु *n* the essence or the best of any lore 1622
- तत्त्व *n* truth 965, 1918
- तत्पट [=पटाकापट] *m* the cloth of a banner 160
- तत्पर *mfn* engaged in something 613
- तथ्य *n* Not false 119, 1283
- तथ्यवाच्य *n* true speech 745
- तदाकार (=अधचन्द्राकार)बाण a crescent-like arrow 1587
- तद्दृष्ट [=राजद्वारगृह] *n* queen's or women's apartment in a palace 926
- तद्भव [=मानसभव] *mfn* belonged to the mind 1918
- तद्भव [=मत्सरभव] *mfn* envious 1565
- तद्भव [=वधवत्] *mfn* Master of one's self 1794
- तदन्य *m* Son 680, 856
- तदनु *mfn* separated by intervals (whether space or time) thin, minute, *f* body 945
- तदनु (*mfn*) thin, *f* body 1025, 1453, 1974
- तदनु *m* a bow-string 1742
- तदनुवाय *m* weaver 1450
- तदत्र *n* an army 1040
- तदत्र *m* weaver, chief, science settled opinion or doctrine, अष्टीसायकोपाय ? a partic, vedic branch, the principal action in keeping up of a family, best vessel, a means which leads to two or more results, appendage 1449-50
- तद्व्री *f* vein, a kind of plant
- (Amṛtā), the wire of a lute, body 1453
- तन्वीनाद *m* Sound of a string in a musical instrument 874
- तन्द्रा *f* sleep, lassitude 1494
- तन्द्रो *f* sleepiness, drowsiness 216
- तन्द्री *f* =तन्द्रा 1494
- तपस् *n* penance 255, 965, 1232
- तपस् *n* fast regulated by moon etc., moral virtue, N. of one of the seven upper worlds, fire, N of the 11th month of a year, hot reason, god of death, pain or suffering, the cool or dewy season *1896-7
- तपःरिपत *mfn* 1320
- तमस्र *n* darkness वेला one of the 3 qualities of nature, N of Rahu, illusion, knowledge ? 1837-8
- तमस्र ? a partic river, *mn* darkness 1911-2
- तमाल *m* mark on the forehead 179
- तमालपत्र *n* caste mark on the forehead 170
- तमिस्र *n* darkness, sickness 1539
- तमिस्रा *f* Darknight 1539
- तमोनुद् *m* the moon, the sun, the fire 856
- तमोपद् *m* the sun, the fire, the moon 1958
- तमोमणि *m* a firefly, sapphire, a star, the moon 612
- तरङ्ग *m* wave 50, 268, 361, 1200
- तरङ्ग *m* a wave, moving to and fro 327
- तरङ्गिणी *f* a river 809
- तरणि *mfn* boat 936

- वरुण *mfn* glittering 1398
 वरुण *n* strength, speed 1895
 वरुण *mfn* quick, a hero 1054
 वरुण *m* a tree 473, 1025
 वरुण *f* a fibrous or flexible root of a tree 1117
 वरुण *mfn* fresh, *m* youth, newly produced liquor 577
 वरुण *n* root of a tree 1118, 1429
 वरुण *m* trunk of a tree 509
 वरुण *m* doubt 161, conjecture 978, 1747
 वरुण *m* a calf 1894
 वरुण *n* (*m*) palm tree, open hand with fingers expanded, a leathern fence worn round the left arm by archers, the handle of a sword, a span, वरुण, lower, back 1629-30
 वरुण *mfn* having spaces, little, clear, worthless 991
 वरुण *n* bed or couch, a sword, an awning, ground prepared for the site of a dwelling 1240-1
 वरुण *m* wind, a youth 992
 वरुणी *f* a maiden 992
 वरुण *n* bed, tower, wife 1101
 वरुण *n* a couch 1240
 वरुण *m* fraud 157
 वरुण *m* a thief 1317
 वरुण *f* pity 626
 वरुण *mn* width विटङ्क. an earring 138
 वरुण *n* beating 1873
 वरुण *mfn* beaten 733
 वरुण *n* being intended for that 1543
 वरुण (वि)करण a copper coin ? 902
 वरुण (चन्द्रदास) *m* a sword 1240
 वरुण *m* fever, pain 113
 वरुण *mfn* ignorant 854
 वरुणोक्ति *f* Darknight 1539
 वरुणार्ध *m* the darkhalf of the lunar month 569
 वरुण *mn* copper 45, 233, 1697
 वरुण *a* cock 1995
 वरुणेश्वरी *f* a woman with red eyes 2006
 वरुण *mfn* a copper coin 554
 वरुण *mfn* glittering, clean, *m* a necklace of pearls, the pupil of the eye, a star, a clear pearl, (*f*) wife of Brhaspati, wife of Sugriva, wife of Buddha (Amoghasiddha), पाद, रोख, 20000 palas of gold, विविध, the mystical syllable ॐ, silver, high tone, अनन्त ? 1398-1403
 वरुण *f* the pupil of the eye, a star, liberation 184
 वरुणार्ध *m* the path of the stars 823
 वरुण *f* 1198
 वरुण *m* Garuda 426
 वरुण *m* Garuda, a horse, a chariot, N of Aruṇa, a partic tree (*m*) a sort of collynum 1300-01
 वरुणानन्द Son of Garuda (a mythical bird) 237
 वरुण *a n* a collection of grass 567
 वरुण *m* (musical) measure of time, slapping the hands together, N. of a tree, a kind of musical instrument made of bellmetal 1631-2
 वरुण *n* yellow orpiment 1632

- तालतर *m* Palm tree 1629
- तालभेद *m* slaping the hands together to show a partic. time in music 1748
- तावत् *mfn* cf. यावत् + तावत्
- तिक्त *mfn* one of the 6 modifications of taste, intoxication fragrance, N of a plant (Rohini) astringent 663
- तिक्त *mfn* bitter 1323
- तिक्तादि bitter etc. 1885
- तिथि *f* a lunar day 1248, 1457 a night of a new moon falling on a monday, tuesday or saturday 1554, name of day of the conjunction of planets 1803 ?
- तिथिभेद certain days in a fortnight 968
- तिनिद्य *m* N of a tree 1131
- तिमिर *n* darkness 137, 911, 1539 1887
- तिरस् *ind* concealment, across 1504
- तिरोधत् ? 921
- तिरोधान *n* covering 926
- तिरस्कृत *mfn* despised 933
- तियं *m* across 1504
- तिलक *mfn* superior or best, *m* cast mark on the forehead, a kind of tree 170
- तिलक *n* mark 179, a mark on the forehead 310, 1705, 1388, 1392
- तिलकक *m* oil cake 101
- तिष्य *m* The month pausa, the 4th age (*f*) Ray of light, emblic myrobalan 1303
- तीक्ष्ण *mfn* ? sharp (one of the 6 kinds of flavours) 467, hard, 1373
- तीक्ष्ण *mfn* hot, pungent bitter, *m* self-abandoning *n* the sea salt, poison, iron, etc an army, battle 564-5
- तीक्ष्णा *f* ? a kind of plant 214
- तीरद्वयान्तर *n* channel of a river 1390
- तीर्थ *n* a fit recipient, school of philosophy, a sacred place of pilgrimage pure, source, a descent into the river, menstruation of a woman, a sacrifice, 18 tirthas, (consisting a minister, a general, priest etc), trough for watering cattles आगममूल, water utilized by sages a teacher 817-20
- तीर्थ *n* place of pilgrimage on the banks of sacred streams 1553
- तु *ind.* particle implying difference indicating ascertainment 628
- तुङ्ग (*mfn*) high *m* a mountain the purnaga tree, 270-1
- तुङ्ग *mfn* high or lofty 1712 1972
- तुच्छ *mfn* miserable, little empty contemptible 379
- तुच्छ *mfn* base 461, little 991, empty 998
- तुच्छधान्य *n* bad grain (chaff) 105
- तुल्य *m* horse 401, 900, 1508 1771
- तुल्य *m* horse 239 † 665, stallion 1835
- तुलीयाद् ? 324 a quarter 843
- तुलसी *f* N of a holy plant 571, 1476⁹
- तुलाकोटि *f* a foot ornament 483
- तुलादण्ड *m* a balance rod 525
- तुलाधर *m* a merchant, the sign libra of the Zodiac, Sun 1593

विपुल ३ ।

- दुवाघट्ट *n* The string of a balance 1951
 दुनुक्केष्वर *m* 346
 दुल्य equal † 411, ? 716, † 1291
 दुवाभि *m* a fire made of chaff 1508
 दुवानल *m* a fire made of chaff 1707
 दुवातादि *m* a mountain covered with snow or a heap of snow 1434
 दुशीर *m* a quiver 1102
 दुशी *ind.* quickly 575
 दुशी ? quickly 1918
 दुर्व *n* a kind of drum 527
 दुर्वतृतीयक ? 923
 दुर्वशब्द *m* The sound of a trumpet 1605
 दुल *m* cotton 359, 403
 दुलशय्या *f* a cotton bed 152
 दुलिका *f* a pen, a cotton bed 152
 दुवर *m* a hornless bull, a beardless man 1561
 दुशीर *ind.* silence 1848
 दुण *n* grass 662, 1981, 1992
 दुणसुच्छ *m* bunch of grass 1104
 दुणजाल *n* collection of grass 567
 दुणदीप्य † 108
 दुणभेद *m* a partic. grass 995, 1187, 1960
 दुणशालः *m* arecanut tree, bamboo 1724
 दुक्षि *f* ? 697; satisfaction 939
 दुष् *f* desire, thirst 627
 दुष्णा *f* desire, thirst 563
 दुष्ण *f* desire 1806
 दु *ind.* sport, meaning 627
 तेजस्क *m* a kind of reed 1427
 तेजनी *f* a kind of creeper 1754
 तेजस् *n* brightness, majesty, semen Power, splendour, supreme soul, कोशरश्मि, a ray, fire, अग्नि, the sun, vital power 1892-3
 तेजस् *n* lustre 30, brilliance 385, light or lustre 903, 1904, heat, 1206; valour 1278, splendour 1900
 तेलिकीय *mfn* belonged to an oilmiller 1408
 तोक ? 949
 तोमर *m* a javalin 240
 तोय *n* water 984, 1553
 तोयद *m* a cloud 1525
 तोषण *n* Satisfying 839, gratifying 1071
 त्याग *m* leaving or rejecting, gift or donation 300
 त्याग *m* abandonment 300, 318, 1256, 1373, 1933, donation 942, ? 1132
 त्र(च)पाई *mfn* royal insignia 1956
 त्रु *n* tin or lead 280
 त्रय *n* a group of three 78
 त्राण *n* protection 567
 त्राण *n* protection 846, 989
 त्रातृ *m* protector 865, 1439
 त्रायमाण a medicinal plant 1337
 त्रास *m* fear 499
 त्रिक *m* Triple 78
 त्रिक *n* The lower part of the pine 78
 त्रिरह्व *n* a pair of three spots on a dice 1166
 त्रिराज *n* a god 1914
 त्रिरुस *f* a kind of medicinal plant 1354
 त्रिरुप *n* the three generations 316

- त्रिकला *f* The three myrobalans taken collectively 316 1425, 1652
- त्रिद्वर्ग *m* The period of three days, (first of) the three human values, the three myrobalans taken collectively, the three generations, progress, stationariness and decline (cf. notes). The collection of three quantities 315-7
- त्रिवृत् *f* a plant ? 1628
- त्रिपल ? a kind of medicinal root 1140 1187
- त्रिवृत् *f* kind of root 580
- त्रुटी *f* a small part, doubt, a very minute time small quantity of cardamom 463
- त्रुटा *f* small cardamoms 1640
- त्रेता *f* the three sacred fires the second yuga (silver age) 691
- त्रोटि *f* the beak of a bird 367
- त्वक्कोच *m* wrinkle 1636
- त्वच् *f* skin 32
- त्वच् *f* bark of a tree bark of the Lavanga tree 1731
- त्वत् *f* haste 1160
- त्वरित *mfn* quick ? 1512
- त्वष्टु *m* the heavenly builder, the sun 439
- त्वष्टु *m* carpenter 683
- त्वित् *f* brightness 243 Beauty or lustre 285, 604 light 971
- त्वित् *f* brilliance, flame 1730
- त्वित् *f* light, determination, desire to conquer चक्र 1832
- त्वक्छद ? covering of the hilt ? 1959
- ध (mfn) white, dark-coloured, great, *m* भद्र mountain, moon (*f*) river, (*n*) protector 809-10
- दृग् *m* a large tooth 650
- दृ (mfn) दृढ, inner part of a house दाक्क, शुचि, *m* giver the act of cutting off, (*n*) giving, freedom from worldly desires wife, looking at 830-31
- दृग् *mfn* clever 448 1312 1712
- दृक् (mfn) clever, *m* N of a celebrated Prajāpati, the bull of Siva a cock, fire, a kind of tree, a sage, (*f*) earth 1994-5
- दक्षिण *mfn* courteous 165, clever 433
- दक्षिण *mfn* straight, honest, depending on another's will *f* donation to the priest 591-2
- दण्ड *m* a stick 442, stem or stalk 508 a measuring rod (= 4 hastas) 950, punishment 1174 offence 1328
- दण्ड *m*, stick, a pole as a measure of length, a form of military array, control or restraint God of death, churning stick, a means of success against an enemy, king's punishment, नग fiddle stick, wealth, the stem of a tree violence, N of an attendant of the sun, a horse. a stick measuring 2000 Angulas 503-6
- दण्ड *m*, punishment 2004
- दधि *n* curd 1337, 1426
- दधिदधुग ? 542
- द (*n* ?) नक्षत्र *f* a kind of perfume 1178

- दन्त *m* tooth 394, 395, 1427
 दन्त *m* peak of a mountain; side of a mountain, a large tooth an arbour 650
 * दन्तावच्छन्तमण्डल(न)बलय *m* a ring placed as an ornament upon an elephant's tusk 135
 दन्तावच्छयोषिद् *f* a female elephant 363
 दन्तिका *f* N of a plant 1393
 दन्तिदन्तमूल *n* the root of an elephant's tusk 1527
 दन्तिन् *m* an elephant, a hog, a dog, a tiger, the lion, a kind of plant, serpent or elephant, Ganeśa, होम 651-2
 दन्ती *f* a kind of plant 1354
 दन्दुर *mfn* one having projecting teeth 1711, 1972
 दन्तोद्वाय *n* 519
 दम *mfn* minute or small 1209
 दम *m* control or restraint 503 1212
 दम *m* Self-control, punishment mud, taming 1174
 दमय *m* self-control 1174
 दमन taming 1174
 दम्भ *m* Hypocrisy 87, 461, 1138, 1279, 1570; fraud 1447; pride 1646
 दमित *mfn* dear 1162
 दर *mfn* fear, hole, conch, ind, little 1419-20
 दरिद्र *mfn* Poor 114, 1462
 दधुर् *m* a cloud, a frog a drum, N. of a mountain 1525
 दधुर *m* ? 1528
 दवे *m* pride 1160, arrogance 1263
 ददर्श *m* mirror 849, 1009
 दर्ममेद *m* a species of grass 1805
 दर्ममुष्टि *m* a handful of Darbha grass 1564
 दर्मान्तर *n* a kind of grass 1798
 द(दा)र्षी *f* a kind of tree, turmeric, a kind of turmeric 1755
 दर्वी *f* a sacrificial laddle 1755-6
 दर्श *m* sight 1009
 दर्शन *n* beholding 91, 445, 832, 1080, 1381, school of philosophy 817
 दर्शन *n* the eye, dream, intellect, virtue, acquisition, sight दर्म, knowledge, doctrine, mirror, perception, conclusion 1008-10
 दशमतिपक्षिणि *m* meeting of new moon and Pratipad following it 969
 दशादि *n* New moon etc, 246
 दश *m* forest, forest fire 1763
 दशाग्नि *m* a forest conflagration 151
 दशक *n* the number ten 671
 दशमीस्थ *m* one who has lost passions, an old man who is about to die 827
 दशा / wick, state or condition, the fringe of a garment, a period of life 1790
 दशान्त *mfn* very old, end of a wick 792
 दस्यु *m* a thief, enemy (of god) 1317
 दा / Patience, gift, cleansing 828
 दातृ *m* a giver 628, 1256, 1583
 दास्युर *m* a kind of bird 150
 दान *n* gift, donation 300, 318, 687, 828, 830, 984, 1069, 1891, ? 1937

- दान ॥ rut of an elephant giving or donation protection cutting-purifying 942
- दानद्रव्य donation (to the priest) 592
- दानव ॥ an asura 1395 1485
- दामन् ॥ String (of pearls) 442 984
- दामन् ॥ a string, राक्षस 975
- दामोदर ॥ N of VISNU 1472
- दाग्भिक ॥ a hypocrite, a cheat 171
- दाय ॥ worth, Dowry, ironical speech inheriting property 1272 3
- दायाद ॥ a kinsman son 856
- दार ॥ (pl) wife 1101
- दारजीव ॥ one living upon his wife 1862
- दारण ॥ tearing 1560
- दारु ॥ a piece of wood 488
- दारुघातपक्षिभेद a wood pecker (= a kind of bird) 1588
- दारुणरण ॥ fierce battle 8 4
- दारुणद्रिडा a kind of turmeric 1756
- दाचिका ॥ a kind of collyrium 191
- दाव ॥ forest, forest fire 1763
- दि ॥ ruin 829
- दिगत्तर ॥ 1024
- दिग्भान ॥ An elephant of a quarter (here of south-east) 209 1200
- दिग्भानाग ॥ elephant of a quarter 198
- दिग्मुख ॥ facing of a quarter 32
- दिति ॥ mother of Asuras 20
- दिवाकर ॥ the sun 1074
- दिनत्रय ॥ period of 3 days 315
- दिनादि ॥ beginning of the day 31
- दिनाष्टमांश ॥ one eighth part of a day 1215
- दिनेश ॥ the sun 662
- दिव ॥ heaven 23, 1260, sky 823
- दिव ॥ heaven, sky 1762
- दिवसति ॥ Indra 45
- दिवाकर ॥ the sun 462 956 1593
- दियाकीर्ति ॥ a Candala, a barbarian owl 799
- दियाकीर्तिरिहिक ॥ profession of a barbarian 125
- दिवानाथ ॥ the sun 424 1958
- दिवीकस् ॥ a cātaka bird a god a Star, a deer 1920
- दिव्य ॥ an oath 1803 1844
- दिव्यगायक ॥ heavenly singer 1771
- दिव्यचक्षुस् ॥ an astrologer, Arjuna one who has spiritual knowledge 2008
- दिव्योषधि ॥ Red arsenic 1195
- दिग् ॥ quarter 249 487, 662 1159 1806
- दिष्ट ॥ Fate or destiny साक्षात्कृत time 440
- दीन ॥ afflicted 337
- दीनार ॥ a kind of coin 74
- दीप ॥ a lamp 117
- दीपिक ॥ a partic figure of speech a kind of bad barley, a kind of digestive grain (cumin seed), a lamp, दीपनीया? N of a plant (Ajamoda), N of a plant? 116-117
- दीपनीया? 117
- दीप्ति ॥ Brightness 393, 990 1135 1188 light or ray of light, 721 1303 1832, 1900 brilliance 1903 ? 882
- दीप ॥ length 1244
- दीपद ॥ length 773
- दीर्घद ॥ intense enmity 1363

- दारुमूर्त *m* a hole in the ground 693
 दुकूल *n* a fine cloth, the upper garment white cloth 1692
 दुन्दुभि *m* N of a demon N of a drum, N of a year a pair of three spots on a die 1166
 दुर्गसद *mfn* unattainable 306
 दुर्गित *n* Sin or evil 72 572 1860
 दुर्गोदर *m* a dice player stake (*n*) gambling 1610
 दुर्गेव (दि ?)र 1150
 दुर्गे (*mfn*) unattainable *n* hell a town 'a difficult passage (mountain etc) 305-6
 दुर्गे *n* ? 502 ? 728
 दुर्गेति *f* distress 141
 दुर्गमार्गे *m* a difficult road through a forest 1519
 दुर्गा *f* N of wife of Siva, a form of Durgā 305
 दुर्जन *m* villain 154, backbiter 357 a cruel man 983 a mischievous man 1618 a wicked man 1942, 1969
 दुर्दण्ड *mfn* difficult to control 1076
 दुर्दिनेतरवासर a day other than a cloudy one 322
 दुर्दूर *m* N of a plant 982
 दुर्नीतवर्चिन *mfn* illmannered 1694
 दुर्गर *mfn* unbearable 1467, 1477
 दुर्गिष्ण *n* famine 1519
 दुर्मुख *m* N of a serpent king a talkative man, a horse N of a monkey 238-9
 दुर्षोषवृक्ष *n* Duryodhana's family 1596
 दुर्षर्ष *mfn* leprous 482
 दुष्ट *mfn* Bad 829 vile or wicked 1686
 दुष्टकुञ्जर *m* a vicious elephant 1661
 दुष्टदत्तावक *m* " 1965
 दुःख *mfn* miserable 379, *n* sorrow 65, pain 340; misery 867, distress 630
 दुःखयुक्त *mfn* sorrowful 863
 दुःशासन *mfn* difficult to control or punish N of Suyodhana's son 1070
 दुःशासनपाल *n* Son of Duhāsana 80
 दुःखद्रम *m* Bad dream 1985
 दुः pain, (दुः ind) bad 829
 दुःतिका *f* a female messenger 1021
 दुःती *f* a female messenger 1431
 दुः (*mfn*) distant 1411, *n* distance 714
 दुःवा *f* a kind of grass 725
 दुर्वादि *n* Dūirva grass etc, 590
 दुःवण *m* insult 1108 reproach 1845
 दुःयुव *f* an eye disease 352
 दुःह *mfn* strong bulky or huge 530-1
 दुःह *mfn* strong 501, 529, 532, 677 firm 940, 1819; hard 983
 दुःखि ? nature ? happiness 637
 दुःख *mfn* proud 927
 दुःख *f* The eye 249 985 1879
 दुःख *f* seeing, knowledge the eye seer 832
 दुःख *f* looking at knowledge the eye seer 1381
 दुःख *f* a girl arrived at puberty 1229
 दुःखान्त *m* a Sastra example 768
 दुःखि *f* sight 24, 202
 दुःखि *f* seeing knowledge, the eye 445-6

- देव *m* a god, 228, 245, 762, 1920, (pl) N of a class of gods 1759
- देव *m* a god, a cloud, a king, organ of sense, (f) a kind of creeper (तेजनी), a kind of creeper (स्पृक्षा), a noble lady 1753-5
- देवखानिष्ठ *n* a hole dug up by gods 1949
- देवगायक *m* a celestial singer 609
- देवना *f* a god 759, a certain female deity 1294
- देवतादिमहोत्सव *m* a festival ? 1492
- देवतादेरभीष्ट *m/f* boon from gods 1423
- देवतान्तर *n* N of a partic deity 1216
- देवताघटन *n* a temple 1677
- देवदाह *m* a kind of tree 1755
- देवदन *n* business, shining, pleasure, intoxication, praise, emulation sport, sleeping, motion 1038-9
- देवपूजा *f* worship of god 1732
- देवभेद *m* a class of gods 1878
- देवमणि *m* the jewel of Viṣṇu 1152
- देवमातृ *f* mother of Gods 22
- देवयान *n* chariot of Gods 1019
- देवरीष *m* enemy of Gods (demon) 23
- देवल्क *m* an attendant upon an idol 696
- देववाहिनी *f* The divine river (Ganges), 383 757
- दशदिग्लिप्त् *m* The heavenly builder 439
- देवञ्जी *m* nymph 1481
(देवगद्गितादन *n*) a mystical song used to worship the deity 1488
- देवी *f* Eldest or consecrated wife 486
- देह *m* Husband's brother 1346
- देहेन्द्र *m* Indra 576 a kind of vegetable ? 1522
- देश *m* country (here used for शकदेश), 66, (=for Lampāka) 139, a country by name (शुद्धिक) 97, country 1331, 1501, a country by name Gandhāra 1507, a country by name कश्मिर, a country by name शालुक 1679
- देशभेद *m* N of a country (here refers to Bahlika) 103, (= referring to Anga) 273, (=vaṅga) 283, (province Sindh) 891
- देशविशेष *m* N of a country (here refers to Kāamboja) 421
- देशिक *m* a spiritual teacher, familiar with a place 187
- दक्ष *m/f* familiar with a place 187
- देह *m* body 507, 970, 971, 1413 1642, 1950
- देहमात्स् *f* lustre of the body 1866
- देहाङ्ग *n* a limb 1 98
- देहल *m* a demon (=Kṛcaka) 189, (= Muṣṭi) 440 (=Kabandha) 925, (= Sumbha) 1140 (= Kesa) 1802
- देलभेद *m* a demon (=Madhu) 894 (=Dundubhi) 1166; (=Sambara) 1510, (=Bali) 1635 (=Srgāla) 1685, (=Mahābali) 1721, (=Akṣa) 1989
- देलवधु *f* wife of an asura (=Madālasā) 1929
- देलालन *n* a Daitya (=Jambha) 1138
- देन्य *n* wretchedness 1304
- देव *n* Destiny or fate 766, provide nce 897
- देवत *n* Destiny 439 God 1537
- दोष *m* Sin 1046, evil 1328, Defect 1475

- दोष *m* reproach, Sin, (*f.*) night, the arm 1845
- दोषोत्पाद *m* offence or guilt 928
- दोहव *n* powder of Camphor द्राक्षदि-
मधुपर्, 1977
- दुति *f* Splendour 41, brightness 66 7
lustre 1004, shining 1038,
1135
- दुम्न *n* wealth 1305
- दुम्न *n* gambling 1150, 1610, 1859,
1987
- दुम्नकार *m* a dice player 1610
- दुम्नगण *m* a piece at chess 1842
- दुम्नदण्ड (वदन्त) *m* news 668
- दुम्नाग्रदण्ड *m/fn* a thing staked 553
- दो (or दिव्) *m* Heaven, day, fire;
(*m f.*) heaven, sky 1260
- दोत *m* light 91
- द्व *m* a liquid substance 1884
- द्वचिण *n* Strength, wealth, gold,
the place of a planet 581
- द्वविण *n* wealth 200, 1192
- द्वव्य *n* money 230, ? 579, a substance
1043, elementary substance
1756
- द्वद्वय *m/fn* Suitable, (*n*) wealth, a
lac, a medicinal substance,
substance possessing a quality
1305 6
- द्वव्यवहृत्प *n* a heap of things 1807
- द्वव्यमेद *m* a partic substance (refers
to किंकी) 67
- *द्वव्यमेद (मधुपर्दे) 1820
- द्वव्यलाभ Profit or acquisition of
wealth 265
- द्वव्यमित *m/fn* existing in a substance
541
- द्वष्ट *m* seer 832, 1381
- द्वष्टव्य (+ वस्तु) *m/fn* Perceptible 1857
- द्राक्षादिमधुपर् ? 1977*
- द्रावक *m/fn* ? 831
- दु *m* gold, a tree, 1376
- द्व *n* Speed (=quick time in music)
334
- द्वुमेद *m* a kind of tree (=Tāla) 1631;
(=Pilu) 1660 (=Mahulā)
1979
- द्वुम *m* a tree (here refers to Aśoka)
146, a tree 223, 1995; ? 963
- द्वुममेद *m* a kind of tree (=vañcula)
1974
- द्वुविस्तृति *f* the expansion of the tree
1104
- द्रोण *m* N of a mountain, a mea-
sure of capacity (=4 Adha-
kas), a crow, N of a town,
N of husband of Kṛpī 543
- द्रोण *m* ? a partic. mountain ?
1717
- द्रोणी *f* a trough for feeding cattle,
an oval vessel of wood for
holding water 545
- द्रोणीक *m* a pipe made of a bamboo
169
- द्रोणी *f* wife of Pāṇḍavas 570
- द्रोण *n* secret, quartel, a pair, using
sacrificial vessels in pairs
1761
- द्रोणराजक *n* a circle of 12 kings 1676
- द्रोण *m* one of the 4 ages, doubt
1558
- द्वार *f* a door or gate 233, 1608,
1952
- द्वार् *f* a door or gate, means 1731
- द्वार *n* a door way 1384, 1731

* text runs as मधुपर्दे द्वव्यमेदे

- द्वार *n* a passage 1441 -
 द्वारपालक *m* a door keeper 1536
 द्वारमात्र *n* a gate 1546
 द्वा रथ *m* a door-keeper 1608
 द्विज *m* a brahmin-245, 958, 964, 1062
 द्विज *m* a tooth, a brahmin, a snake
 a bird, (*f*) a kind of
 plant a partic drug 395-6
 द्विजराज *m* best of brahmins, moon,
 king of birds (=Garuda), the
 serpent king (=Ananta) 426
 द्विजादि *m* Brahmin etc. 557
 द्विजिह्व *m* a serpent 1130
 द्विजिह्व *m* a villain, a serpent 1784
 द्विप् *m* an enemy 1347
 द्वीप *m* an island 358, 699, 1552,
 1799
 द्वीपविशेष *m* N of a Dvīpa (here
 refers to śaka) 84
 द्वेष *m* enmity 194, 1358
 द्वेष्य *n* enemy (of God) 1317
 द्वैत *n* Dualism 840
 ध *m* शिवाय ? , Moon, meditation
 Kubera ध वन्तर, jar 878
 ध *n* abode, wealth, corn or grain
 a wise man ? 879
 धन *n* wealth 25, 505, 553, 646 879,
 1440, 1496, 1649, 1729, 1774,
 1877, 1885 capital 1764
 धनद *m* Kubera ? 848, ? 1198
 धनदरी *f* a kind of perfume commonly
 called chora 513
 धनदाय *m* a wealthy man 1598
 धनाधिप *m* Treasurer 425, Kubera
 1191
 धनपुत्र *m* the God of wealth 1878
 धनिक *m* a rich man 1109
 धनुर्धर *m* one holding a bow 1662
 धनुस् *n* N. of a tree (Priyāla), N
 of an astrological house, a
 bow, one holding a bow, a
 hero 1831-2
 धनुःशब्द (नु) *f* praise ? 936, cf notes
 धनुःस्वान *m* the twang of a bow
 string 1511
 धनुन् ? 870, ? 1832
 धनुन्तर *m* Dhanvantari 720 878 (a
 w r for ँरि ?)
 धनुन्तरी *m* physician of Gods 392
 धम्मिल्ल *m* a lock of hairs 1964
 धर *mfn* bearing 1476
 धरित्री *f* the earth 1179
 धर्म *m* virtue 255, 1008, 1293 1633
 1895; property or quality 397
 धर्म *m* virtue, God of death justice
 nature, prescribed conduct
 action, simile, harmlessness,
 state or condition or rank,
 bow, a sacrificer, धर, N. of an
 Upanishad, N. of a king
 1189-91
 धर्मकामार्थ *m* the (first) three human
 values 316
 धर्मचिन्ता *f* Virtuous reflection 918
 धर्मरत्न *n* Secret doctrine 875
 धर्मराज *m* Yama, Lord Buddha 427
 धर्मराज *m* God of death 1897
 धर्य *m* husband a man, a rogue,
 धृ (=Shaking ?) tree 1744
 धर्य *mfn* white 707
 धर्यनयन द्रव *m* Slight inflammation of
 the white of the eye 934
 धातु *m* the five organs of action
 beginning with speech, the
 properties of five elements
 (Rūpa, Rasa, Gandha Sparśa

- and Sibda), primary element of the earth (= metal, mineral, ore), वादि, phlegm, wind and bile, the 6 fluids or secretions (chyle, blood, flesh, fat, bone, marrow, semen and hair, skin, sinews), element of words i. e. grammatical or verbal root or stem, gold and other minerals the essential part of (the five) primary elements, the prime cause 688 90
- धातुयोग्य *mfn* sense in relation to a root* (as an upasarga) 15
- धातुवाद *m* metallurgy 626
- धातुवादविधि science of metallurgy 625
- धातु *m* the creator 429, 678, 1025, 1170
- धात्री *f* a partic. plant 633
- धात्री *f* mother, emblec myrobalan, earth nurse 1473
- धातुयुग्म *m* Division of earth 1839
- धातुयुग्म *m* the meaning of the root 1311
- धातुयुग्म *m* the application of various धातु in the body 1901
- धान्य ? 320, corn or grain 679
- धान्यका *m* Grains of corn 1652
- धान्यपात्र *m* a heap of grain 415
- धान्यशूरा *m* the beard of corn 1559
- धान्यशु *m* a part of grain 548
- धामन् *n* light, majesty, house body, birth 971
- धामन् *n* splendor 1220
- धामन *m* holding 638 ? 672, ? 751 ? 1003
- धारा *f* shower, N of a town 1503
- धार्तराष्ट्र *m* a sort of goose (with black legs and bill), Duryodhana's family 1596
- धिक *ind* a particle expressing threatening, censure 881
- धिष्ण्य *n* strength, star, abode, sacrificial fire 1305-7
- धी *f* intellect 41, wisdom 879
- धी *f* wisdom 879
- धीन्द्र *mfn* clever 786
- धीर ? 319, ? 735 intelligent 1512
- धीर a learned man, ability 1405
- धीवर *m* a fisherman 186
- धुरधुर chief or leader 534
- धुधु thornapple 649
- धुधुर *m* a kind of tree 492
- धु *m* smoke proceeding from gum or resin; Ganesa (*f*) shaking, wealth, burden, a yoke, मध्र, Siva's matted hair 880-81
- धु *f* shaking 1380
- धुत shaking ? 1744
- धुत *m* smoke proceeding from gum or resin 1633
- धुत *m* smoke 457
- धुतक *m* a forktailed shrike 232
- धुतु *f* a yoke, a burden 1360
- धुतुष्टि *m* धुतुष्टि, God Siva 475
- धुतु *m* a cheat 174 492, ? 1655; a rogue 1744, a gambler 1777
- धुतु *m* black salt, fraudulent, thorn apple c-1)
- धुतुष्टि *m* ? 475
- धुतुष्टि *f* dust 1509
- धुतुष्टि *f* dust 493, ? 1132

- धृसरी *f* N. of a Kimnarj 130
 धृति *f* spiritual patience, holding, growth or increase, satisfaction, happiness, discrimination, sacrifice, firmness, पुष्ट, a class of metres consisting 4 x 18 syllables 638-9
 धृति *f* firmness 961
 धेनु *f* a cow 249, 522, 7 836, 1603
 धेनुका *f* a mare, any female beast, cow, Goddess Pārvati, dagger, milch cow, a female elephant, knife 123-5
 धेनुनासा *f* nose of a cow 536
 धैर्य *n* courage 542; firmness 639, bravery 1827
 ध्यान *n* meditation 264, 878, 1372, 1867
 ध्रुव *m/fn* settled, firm, eternal; *m.* a wedge, N. of Śiva, peg or nail, ऋष, N. of an astrological Yoga, N. of a vasu, ध्रुवे, conjecture, the polar star, the Indian fig tree; (*f*) a sacrificial ladder, a bow-string, slapping the hands together to show a partic. measure of time in music 1746-8
 ध्वज *m* mark, flag, ध्वज, a distiller or vendor of spiritual liquors, male organ, a distinguished person, a part of a sword 404-5
 ध्वज *m* banner 607, 959, 1032, 1078, 1226, 1663
 ध्वज *f* army 536
 ध्वनि *m* sound 437, 499, 527, 535, 833, 1374, 1375
 ध्वनिमात्र *m* sound 560
 ध्वनिवैस्वसंभव *m* an occurrence of the change of the voice 53
 ध्वज *m* a crow 1215
 ध्वज *m* a crow, a crane 1990
 ध्वान्त *m* darkness 532, 1395, 1485
 न (*m/fn*) thin, न (न्य in NR.) unvexed, vacant, different, *m.* N. of Gaṇeśa; (*f*) navel 934-5
 न *m* knowledge, a musical instrument 934
 नमु *m* mongoose 110; Ichneumon 1416, 1489
 नकुल *m* N. of one of the 5 sons of Pāṇḍu, mongoose, a man of inferior family 1687
 नक्षत्र *n* a star 184, 216, 338, 1136, 1399, 1747, 1879, 1920, 1958, constellation 456, 703, 1394, 1644, asterism 778
 नक्षत्रभेद *m* a constellation 675
 नख *m* nail 163
 नख *m* finger nail, eunuch?, a kind of perfume (=Koladala) 235
 नख *a* fingernail 214, 222, 235, 420
 नग *m* a serpent, a mountain, the sun, a tree 256-7
 नग *m* a mountain 1320
 नगर *n* a town 1413
 नग्न *m/fn* naked 637, 1144
 नट *m* a dancer 1562
 नटवे *f* a female dancer 126, 174
 नटी *f* a dancing girl 1461
 नदी *f* a river 871
 नदी *n* a river 758

- नदी *f* a river 23, 112 (=Kausikī), 891, 1028, 1117, 1430
 नदीपत्र *m* the bed of a river 511
 नदीभिद *a* river (=Sarasvatī) 800, (=Narmadā) 867, (=Mālinī) 1000, (=Karatoyā) 1367, (=Gaurī) 1446, (=Sivā) 1752, (=Tamasā) 1912
 ननिपत्रक ? 1686
 ननु *adv.* a particle expressing question, conciliation, स्लोक † calling 949
 नन्दिशेष *m* Arjuna's chariot, Arjuna's conch the cry of a bull 1863-4
 नन्दिन् *m* N. of Siva's bull 834
 नमस् ? 1206
 नमस् *m* N of a month (July-August), a cloud, nose, a spittoon, a rope made of lotus fibres, rainy season, (*n*) the sky 1907
 नमस्तु *m* ray of the sun 1436
 नमन *m* 1249
 नमस्तार *m* ? 1781
 नमेरु *m* N of a tree (=Surapunnāga) 1541
 नमेष *m* N. of a tree 2007
 नम्र *m/fn* bent 1523
 नय *m* political science, कृष्णार्ण ? 1265
 नयन *n* The eye, moving 995
 नयन *n* The eye 1008
 नयनानि (*n*) *m* a law suit 1987
 नर *m* Vishnu a man, Arjuna 1503
 नर *m* a man 1744, 1807
 नरक *n* a liquor pot, ? a hell 164
 नरक hell 305, 361 N of an Asura (killed by Krishna) 369, 1188
 नरमेरु *m* N of a man (refers to Sakuni) 988
 नरुकी *f* an actress, dancer 1021
 नर्मद *m* a jester, (*f*) N of a river 866
 नर्मद *n* sport or joke or mirth 156
 नर्मवाच *f* a facetious expression, joking 213
 नर ? 1228
 नश्च *m* A measure of distance 87
 नळ *m* a kind of grass, N. of a year, N of a monkey N of a king 1960
 नलिन *n* a lotus, water 1015
 नलिनी *f* a lotus, Ganges in heaven, a lotus pond, a kind of fragrant substance 1014
 नव *m/fn* fresh 577, peculiar ? 1856
 नव *m/fn* new, mild, number nine 1740
 नवक (*वधक* ?) a narrator 154
 नवरत्न ? 115
 नववीर *n* butter 1942
 नवनेत्र *m* a new cloud 130
 नवरत्न *f* a girl in whom menstruation has begun 83
 नववस्त्र *n* new cloth 734
 नववीर *f* a new creeper 1992
 नवानलभेर *m* a variety of Nāyikā 905
 नवोवा *f* Newly married woman 901
 नव्य ? 862
 नष्ट *m/fn* anything lost 423
 नष्टदुष्कृत *f* first day of the first quarter (on which the moon arises invisible) 1946
 नाक *m* Heaven, the sky 65

- नाकु** *m* N. of a sage, an anthill, a mountain 52
नाग *m* elephant or snake 250, elephant 652, 1552, a serpent 698
नाग *m* a serpent, elephant, a tree, a beast, a kind of grass, a cloud, a kind of plant, a tree (Pumnāga), a cruel man, one of the 5 airs of the human body (eructation), best or more excellent, a peg on the wall, अप्सिस (or सप्त ?), tin a kind of coitus 291-3
नागकन्या *f* Daughter of a Nāga 1444
नागकेसर *m* a kind of plant 292, the blossom of kesara tree 1517
नागदन्त *m* a peg projecting from the wall 293
नागदन्तक *m* a peg in a wall 1952
नागनगरी *f* the city of serpent demons 802
नागनदी *f* the sacred river of serpent demons 802
नागमध्यमगति *f* the middle pace of elephants 1362
नागमातृ *f* mother of serpents 29
नागर *m/f* ? 420, *m* a citizen 1237, 1513, (*n*) dry ginger 1759
नागर *m* a kind of coitus nameless, a subcaste (cf. notes) राजीव वन्द ? चर्वा ? , (*f*) clever woman, intriguing woman 1573-4
नागराज *m* a serpent king 239 a Nāga 1699
नागविशेष *m* a Nāga 1718
नागसंभव *m* red lead 1515
नाटकविच्छेद *m* an act of a drama 56
नाटकारिप्रवेशाद्वय *f* an accomplished actress 1387
नाट्य *m* dancing 231, ? 643, ? 733
नाट्यभेद *m* a sort of drama 821
नाट्यरस *m* sentiment in dramatic art 1505
नट्याङ्ग *m* a division in a drama 885
नटी *f* a measure of time = १/३ muhūrta, vein, मरुदादि 520
नाव्य(नाट्य)न्तर *m* a partic vein 1430
नाना *ind* having many meanings, having double meaning 979
नापित *m* a barber 587, 799
नाभि *f* Navel 934
नाभि *m* limb of an animal (=navel) a ksatriya, inner apartment
शुक्रस्त a sovereign, क्षेत्र a chief, the nave of a wheel, musk 1146-8
नाम *m* name *ind* a particle used in the sense of 'certainty', light, well known, anger, acceptance, censure 954
नामक (आनक *m*) a drum 734
नामधेय *m* Name 954
नामन् *m* light, possibility, anger, acceptance with jealousy, censure 1224
नामन् *m* Name 434 426, 610, 838, 1020, 1329, 1438, 1540
नामन् *m* Name 954
नायक *m* a leader, chief, the central gem of a necklace 159
नारदवीणाभेद *m* N. of Narada's lute 770
नारीवृत्तेरन *m* the act of spinning cotton or thread 987

निन्द्यजीव]

- नाराहज *f* disease of a woman 1560
 नाल *m* Stalk or Stem 509, 1691
 नाळिका *f* a kind of fragrant substance 1015
 नाळिकेर *m* the cocoanut tree 1689
 नाळिकेरफलाखि *m* the cocoanut shell 94
 नाळिकेर *m* cocoanut 1602
 नालीक *m* a lotus flower, a spear, an arrow 168
 नाव *m* a boat 1767
 नाव ? धर्म, 1741
 नावा *f* a ship, पट 1741
 नाविक *m* a sailor 1092
 नाश *m* Danger 161, destruction 489, 813, extinction 608, ruin 692,
 नासा *f* Nose 536
 नासादण्ड *m* the upper nasal bone 1798
 निकट *m* nearness 226
 निकटानाधिक *mfn* that which lies in near future 1415
 निकष *m* touchstone 1855
 निकाम *ind.* indicating abundance 1181
 निकाश *m* light, similar, secret 1822
 निवृज्ज *m* bower 394, an arbour 650, 1570
 निवृत्ति *f* Dishonesty 1782
 निवृन्त *m* destroying 1022
 निवृष्ट *mfn* inferior 1578, 2002
 निक्षेप *m* deposit 1890
 निखिल (+ वस्तु) 1857
 निगम *m* a town, veda, trade, capital of a merchant 1236
 निगम *m* Pride 1326
 निगल *m* Fetter 1683
 निवित *mfn* spread 596
 निचुल *m* N. of a tree 392
 निचुल *m* N. of a tree; (*m*) lotus, a kind of cocoanut tree 1975
 निज *mfn* eternal, one's own; (*m*) property or quality, गाम्भीर्य 397-8
 नितम्ब *m* the side of a mountain 134, the buttocks or hips 573, 898
 नितम्ब *m* the buttocks, the ridge or side of a mountain 1133
 निल *mfn* eternal 371, 397, 882
 नित्यकर्मन् *m* Daily work 149
 नित्यवृत्ति *f* every day duty 149
 नित्यसंचार *m* traveller or wanderer 609
 निदर्शन *m* example 768
 निदाघ *m* Summer 331
 निदाघ *m* Summer, heat, sweat or perspiration 343
 निदेश *m* Command 1498, direction 1745, ? 1780
 निदेश *m* conversation, command, nearness 1816-7
 निद्रा *f* sleeping 931, 1494, 1986
 निधन *m* one of the five parts of Sāman, बहिर्भुष्ट (= poor ?), family, death 1017
 निषा (ष ?) न *m* destruction † 1793
 निधि *m* treasure (of Kubera) 163, 221, 1199, ? 1267
 निन्दन *m* blaming 873
 निन्दा *f* censure 881; reproach 1097, annoyance 1132; contempt 1791
 निन्दोपलम्बवचन *m* Reprimand 622
 निन्द्यजीव *m* a man of low profession 481

- निपाक *m* cooking, ripening maturing etc., sweat, result of bad action 142
- निपात *m* a particle 666
- निपात (नीपाक) *m* demand of grains in time of dearth 922
- निपान (मूल) *n* a place of water 820
- निपुण *mfn* clever 436
- निवन्धन *n* connection, cause, restraining 1063
- निमित्त *n* reason, mark 777
- निमित्त *n* reason 1826, ? 1737
- निम्नगारय *m* the current of a river 1886
- निम्नगावकाश *m* chasm 1475
- निम्नोन्नत *m* Low and high 1963
- निम्ब *m* Neem tree, N. of a tree (Pāribhadra) 1124
- निम्बशु *m* Neem tree 477
- निम्बा *f* 1098
- निवति *f* fate 897
- नियम *m* rule 621, penance 922, condition 1349
- नियम restraining promise self-control, purification, sacrifice, penance, truth recitation of Veda, a religious vow or practise, controlling the organs, ablution, silence, fasting 1231-33
- नियोग *m* command 36
- निर् *ind* a particle indicating determination and negation 937
- निरय *m* a hell 165
- निरयंक *mfn* vain 913
- निरामय *mfn* free from disease 1312
- निरूपण *n* viewing 936
- निर्गत *mfn* an exit 1345
- निर्गम *m* departure or going away 74
- निर्जलदेश *m* Desert 1484
- निर्णीत *mfn* decided 1708
- निर्दय *mfn* cruel 1501, merciless 1819
- निर्वन्ध *m* insisting upon 1939
- निर्भरत्न *n* threatening 881
- निर्भाग्य *mfn* unlucky 855
- निर्गल *mfn* spotless 371, 376, pure 1714
- निर्मित *mfn* created 447
- निर्मिति *f* creation 1257
- निर्मोक्ष *m* setting loose or free 169
- निर्मोक्ष *m* liberation 299
- निर्मोचक *mfn* liberating 145
- निर्यातन *n* requital of enmity, gift or donation, delivery of a deposit 1069
- नियस *m* Gum or resin 1324, 1899
- नियङ्ग *m* a door or gate, a helmet or crest or any similar head ornament decoction, a peg in the wall 1952
- निर्लभृत्पति *m* an unambitious monarch 1871
- निर्वर्तन *n* carrying out 1044
- निर्वा(र्व)चन *n* accurate description definition 610
- निर्वाण *mfn* extinguished, (n)eternal bliss, happiness, naked (cf. notes), pleasure, an image made of gold, extinction the bathing of an elephant 607-8
- निर्वाण *m* final emancipation 719, 1789, liberation 1349
- निर्वादि *m* Reliable report, absence of dispute 857
- निर्विण *mfn* extinguished 607
- निर्वेश *m* enjoining wages 1823

- निर्व्यापारस्थिति *f* leisure 559
 निरुप *m* abode 1256 1306
 निरु *m* multitude 333
 निवात *mfn* a place sheltered from the wind, an impenetrable coat of mail 780
 निवारण *n* Prohibition 1867, 1943
 निवास *m* a portico or a part, part of a house 407
 निवृत्ति *f* Prevention 811, neglect of duties 1402
 निवेश *m* a tent, matrimony, arrangement, a dwelling place 1814
 निशा *f* Night 1186
 निशा *f* Night, a species of plant (= Śāmbā)
 निशाकर *m* the moon 1958
 निशान्त (*mfn*) calm, *m* dawn, *n* house 726
 निशीथ *m* moon ? 1250
 निशेश *m* The moon 424
 निश्चय *n* Resolution 299, 624, 937, 1433
 निश्चल *mfn* Steady, unchangeable 449, 460, 1747
 निश्चित *mfn* firmly resolved upon 446, settled 1747
 निश्चिन्ननवाद *m* reliable report 857
 निश्चेष्ट *mfn* stiff 1143
 निषाद *m* N. of the first note in music, a hunter 871
 निषादादि *m* the seven musical notes 1456
 निषेहाधिकार्य *m* the priest 1468
 निषेध *m* Prohibition 937, 1673
 निषेधण *n* 655
 निष्क *m* Departure or going away, a kind of coin (= Dīnāra), a golden ornament for the breast, a weight of 108 suvarnas, gold, one pala of four suvarnas 74-75
 निष्कर्ष *m* Decision 489
 निष्कल *mfn* artless, (*f*) a woman past menstruation 1700 1
 निष्कृति *f* cure 1308
 निष्क्रिया (निष्कन *m*) intellectual faculty, समूल ? an exit 1345
 निष्ठा *f* accomplishment or completion, यद्गर्भम्, destruction, conclusion, fixed knowledge 488-9
 निष्ठान *n* Sauce 1033
 निष्ठोक्ति *f* harsh word 1115
 निष्पत्ति *f* accomplishment 488, 892, 1650
 निष्पन्न *mfn* prepared 882
 निष्पत्तो (फलो)पन्न *n* attempt in a fruitless work 1040
 निष्पन्न *mfn* fruitless 337
 निस्तुषवस्तु *n* that which is freed from husk 537
 निश्चैय *m* merciless or cruel, a sword 1821
 निस्वन *m* sound 400
 निह्व *m* concealment 717
 निह्व *m* ननरहा, mistrust, concealment, deception 1781-2
 निशम्भ *mfn* Dumb 579
 नि शोक *mfn* without sorrow 146
 निस्सण *n* Egress 232
 नि सर *mfn* worthless 335
 नि सरण *n* act of going out 1037
 निस्तान limitless ? 1627
 नीच *mfn* a low man 96 vile 114, 1583, 1618, ? 478

- नीच *mfn* द्वय, vile, dwarfish 364
नीचकर्मन् *m* having a low occupation (=a servant) 1321
नीति *f* Administration of Government 1006, politics 541, 1265
नीप *m* Kadamba tree, निम्बा, a species of Asoka tree? हरिप्रिय, N of a regal family descended from Nīpa 1098-99
नीप *m* Kadamba tree 1131
नारद *m* cloud 338 1068
नील *mfn* dark coloured black 1204
नीलकण्ठ *m* Siva, crow, a wagtail, a peacock 497
नीलगुण *m* the black colour 569
नीलमणि *m* sapphire 612
नीलाक्षेत्रायुष *m* a blue eyed horse 2010
नीलिका *f* the indigo plant 1029
नीली *f* black colour 570 1187, 1628
नील्यादिराग *m* colour like blue 702
नीवी *f* बन्धनागार, capital, the knot of the wearing garment of a woman 1764
नीवृद्धन्तर *a* country 544 1521
नीवृद्धिशेष *m* a country 765
[नु] *f* Praise 936 (cf notes)
नु *ind*, a particle expressing question, alternative 937
नूतन *m/n* New 1740
नूतम् *ind* a particle expressing probability, certainty 978
नृ *m* a piece at chess 1457
नृच *n* * 312 a kind of dance 334 751, 940, 944 2000
नृपसंस्थान *n* a partic posture in dance 581
नृचरान्न *n* dancing room 765
नृत्तादि *n* dancing etc 230
नृप *m* King 409, 873, 1784
नृपति *m* King (here refers इक्ष्वाकु) 200, 1077
नृपतिप्रभृतिदुर्गस्थान *n* a royal citadel 1567
नृपाधिष्ठान *mfn* a country court 298
* नृपालवर्गोचरगुह्यक्षयमेद *m* the private inner apartments in a palace 767
नृमेद *m* a class of people 1458
नृमान *n* measurement of a man 185
नेत्र *m* a leader 159, 1431
नेत्र *n* the eye 19, 154, 832, 1058 1381, 2004
नेत्र *mfn* leader, *n* string of a churning stick, a kind of cloth, root of a tree, the eye, a river, a carriage, मखुण, वल्क a kind of vein, 1429-31
नेत्रच्छद *m* an eyelid 966
नेत्रत्रल *n* tears 1097
नेत्रमध्य *n* the pupil of the eye 1399
नेत्ररोग *m* an eye disease 1239 1704
नेत्रात् *m* outer corner of the eye 310
नेत्राशु *n* tear 1486
नेममुनि *m* N of a muni 59
नेमि *m* Felly of a wheel 898
नेगम *m* a citizen, a merchant, a vedic rite 1237
नेमस्व *n* clearness 864
नेवेद *n* an offering of food for an idol 1637
नोदीची *f* not northern (=southern) quarter 1612
नेपरि *ind* not high (=low) 1612
* *L.* *n* बक्ष्यमो नृत्तयाम्बगे चो १ गुह्य चन्त पुं
15 text

पक्षम्]

नी *f* time, boat, 935न्यक्ष (*mfn*) entirety, inferior, *m.* N of Parasurāma 2002न्यग्रोध *m* wood or timber, bamboo a fathom (measured by the arms extended), banyan tree 915न्यङ्कु *m* a student remaining with his Guru, N. of a Muni, an antelope 59न्याय *m* fitness 697, proper 755, 784, manner of acting 1096, Justice 1189, propriety 1491न्याय्य *mfn* proper 1291न्यास *m* arrangement 1814, a mystical syllable (indicating assignment of various parts of the body) 1937न्यास *m* Deposit, delivering, a house, giving, a mystical syllable 1890-91न्यासाश्न *m* delivery of deposit 1069न्युञ्ज *mfn* pleasing or agreeable, a partic. sound of ॐ in recitation of hymns in Sāmaveda 236न्युञ्ज (*mfn*) turned or bent downwards, hump-backed, crooked; *m.* a tortoise, a kind of laddle made of Kusa grass 406-7न्यून *mfn* incomplete, contemptible 974न्यून *mfn* low 1246, deficient 1686प *m* Cooking, mountain, light, celebrated jewel of Visnu, moment, an auspicious time 1086-7प *n* gold 1087

12

पक्षि *f* any vegetable food 84पक्ष्वादिमवाजाममाणिक्यकलश (शकल) *m* a ruby like gem resembling the colour of ripe pomgranate seeds 1535पक्ष *m* wing 400, 1387, 1122, a party 1281पक्ष *m* half of a month, house, side, (prefixed with केश) lock of hair, army, a friend, an assistant, a wing or feather, hole in a fire place limb of the body, a royal elephant, a proposition to be proved, opposition, a wall, a dependant, breast? 1996-9पक्षति *f* The first day of a lunar month, the root of a wing of Swan, peacock etc. 771-2पक्षभेद *m* The first day of a lunar month or the root of a wing of a bird 771, cf. Ak. notes on Bhānuji's Com. p. 409, ed. 1944पक्षान्तर *m* wing 225पक्षिन् *m* bird (refers to Baka) 79, 395, 401, 761, 1159, 1387, 1481, 1727, 1898पक्षिभेद *m* a species of bird (here refers to Karaka) 92, 957; a bird 988. (refers to Mallikākṣa) 2010पक्षिमात्र *m* a bird 760पक्षिपन्दन *m.* Visnu 1807पक्ष्मन् *m* an eyelash, the filament of a flower, a thin thread, पृश् 967

- पक्ष्यादिवन्धन *m* a trap or net to catch birds or beasts 1792
- पङ्क *m* mud, sin 85
- पङ्क *m* decoration or unguent 653
- पङ्क्ति *f* a class of metres, a row, the number ten 671
- पङ्क्ति *f* a row 306, 821, a series 1289 1665, 1666, 1965,
- पचन *n* Cooking 63, 142 1086
- पञ्चमुख *m* N of God Siva, a lion 244
- पञ्चमर्थ *m* the ablative sense 717
- पञ्जर *m* Cage 173
- पट ? 1741
- पटल *m*. heap 402
- पटल *n* Cataract etc a section or chapter of a book multitude, mark on the forehead 1704-05
- पटली *f* roof 1705
- पटह *m* a war drum 99
- पटु *mfn* clever, active, healthy 448
- पटु *mfn* clever 1995
- पटुतादि *n* Sharpness, cleverness etc. 540
- पटोल *m* a kind of plant 203
- पटोलशाखा *f* the branch of *Trichosanthes Dioeca* 129
- पट्ट *m* Grinding stone bandage a place where four roads meet, a plate for inscribing royal grants, a chair or stool 456-7
- पट्ट *m* " a city or town 358, any metal plate for writing 1388
- पट्टी *f* a forehead ornament, the red Lodh tree 458
- पट्टन *n* a town? 1368
- पण *m* the thing staked, wages price, wealth, a Copper coin, a coin (Kārsāpana), कुनकुटायुषादिपरिग्रह १ 553.4
- पण *m* Stake 1610
- पण्डितमन्य *m* fancying one's self learned or clever 927
- पण्डित *m* a learned man or teacher 237, 906, 1874, 1903
- पण्य Commodity, a market, adultery 1292-3
- पण्यनारी *f* a harlot 1531
- पण्यनारीनिवेश *m* wages (of prostitution) 261
- पण्ययोविद् *f* a harlot 1524
- पतङ्ग *m* a species of rice, fire, a cat, quick-silver, an arrow, a bird, a moth, the sun 314-5
- पतत्र *n* a wing or feather 1998
- पतद्ग्रह *m* a spittoon 1907
- पताक *m* banner the cloth of a banner, ध्वज 160
- पताक *m* flag 404
- पति *m* husband 679, 1162 1744 18-24, a chief 963, husband or master or lord 1433 lord 1464
- पति *m* a foot soldier, infantry, moving or walking 670
- पत्नी *f* wife 385 1941 1957
- पत्र *n* any vehicle, the wing of a bird, a leaf, an arrow; (*m* ?) a bird, any metal plate for writing a mark on the forehead 1337-8
- पत्र *n* a leaf 1813
- पत्रिन् *m* an arrow, a kind of bird, a tree etc. possessing a carriage or driving in one 957
- पथि(मथे)गुण String of a churning stick 1429

- पथ्या (*mfn*) suitable ; *f* The yellow myrobalaⁿ tree 816
- पद् *n* a word, business, pretext, a sentence, a verse, stride, position, protection, determined or settled, mark 844-6
- पद् *n* a place 1826
- पदगर्भं ? 1775
- पदन्यास *m* a stride 845
- पदाति *m* a foot soldier 670
- पदार्थ *m* a substance 1736
- पद्म *n* lotus 25, 392, 404 413, 1392, 1554, 1975
- पद्म *m* a mark or mole on human body, अभिसूया, विधि, लोकेश्वर, अकं पन्दर (*f*) सरस्वती तारा, लक्ष्मी 1197 8
- पद्म *n* an army arranged in the form of a lotus, one of the 9 treasures of Kubera, a particular number, a lotus 1199
- [पद्म *n*] Red spots on the face or trunk of an elephant 1207
- पद्मक *m* an army arranged in the form of a lotus 182, red spots on the face or trunk of an elephant 1207
- पद्मकविन्दुजाल *n* Red spots on the face or trunk of an elephant 1207
- पद्मकव्यूह *m* an army arranged in the form of a lotus 1199
- पद्मेसर *m* the filament of a lotus 1443
- पद्मनाभ *m* God Visnu 1410
- पद्मबीज *n* the lotus seed 2009
- पद्मबीजकोशी *f* the pericarp of a lotus 133
- पद्मेणु *m* the pollen of a lotus 188
- पद्मा *f* Goddess Lakṣmī 1171
- पद्मा *f* a kind of plant (भाङ्गी) Goddess Lakṣmī 1207
- पद्मिनी *f* an excellent woman, a pond, a lotus 1016
- पद्य *n* a stanza 64, verse 431, 845, 1882, 7 metre 642, 7 935
- पद्य *m* a Śūdra, (*m. n*) a path, a verse 1285
- पद्यादि ? 611
- पनसुकण्ठक the upper coat of a Jala fruit 1145
- पन्नग *m* a serpent 256, 288, 1964
- पन्नगान्तर *n* a kind of snake (*susīma*) 1242
- पदम् *n* water 887, 1813, milk 1499
- पयस् *n* water, milk 1909
- पयोधर *m* a female breast, a cloud, cocoonut ocean, a species of sugar cane, a kind of grass (*kaseru*), (*f*) a cow 1602-3
- परपरा *f* uninterrupted tradition 334
- पर *mfn* superior, stranger, enemy, distant, mere, (*ind*) the supreme being another 1411-2
- परगृह *n* house of others 1318
- परच्छन्दानुवर्तिन् *m* depending on another's will 591
- परज्योतिस् *n* Supreme light 37
- परतत्र *m* dependent ? 1999
- परब्रह्मन् *n* The supreme spirit 1935
- परम (*mfn*) first, remotest; *m* chief, the sacred and mystical syllable (*ind* ?) a particle indicating consent 1238-9
- परमवृत्ति *f* exquisite beauty 1241
- परमाणु *m* an atom 1660
- परमात्मन् *m* the supreme spirit or soul 739, 743, 744, 1002, 1090, 1412,

1727, 1870, 1892

परलोक *m* next world 1730

परसु ? 1204

परशुराम *m* Paras'urāma (son of Jama-dagni) 2002 .परसेनापति *m* ? *f* 1295पराक्रम *m* Valour 1176, 1247; power 1404, 1773पराक्रम *m*. Valour, exertion 1251पराग *m*. Pollen of a flower, fragrant powder used after bathing, dust, N. of a mountain, an eclipse of the sun or moon, sandal 307-8परामव *m*. defeat 329परामव *m*. प्रभाव, N. of a year 1787परायण *n* desired of ject, devoted to, a resort 613

परार्थजन्मन् high birth ? 634

परिकर *m* Posture of ascetics 178परिकर *m* N. of a partic. posture, followers, the binding on of a girdle in order to begin any work, multitude, preparing, discrimination ? 1598-9परिम्व *m* gathering (grains) 381परिग्रह *m*. a wife, attendants, receiving, root or origin, a curse, 1957परिघ *m*. a glass pitcher, a tole station, a gateway, striking, 19th yoga (astronomical), an iron rod, an iron bar for shutting the gate, obstacle 341परिघात *m* striking or stroke 342परिचय *m* acquaintance 1344परिचर्या *f* service 1861परिचित *mfn* known 784परिचिन्तन *n* Intention? 1103परिच्छद *m* appendage 1449, household furniture 1495; 1956, retinue 1607परिच्छे(च्छ) द *m* household furniture 1422. (w. r. for परिच्छद = appendage) 1110परिच्छेद *m* discrimination 666, a section or chapter of a book 1704परिजन *m* attendants 1957परिणाम *m* Consequence (of past actions) 141परिणाम *m* Pleasure, वायिक ? Bowing or bending 1249परिताप *m* repentance 13, 829परिदेवन *n* lamentation 1936परिधान *n* garment 180, 1544परिधापी *f* N. of a year 1113परिधि *m* the branch of a sacrificial tree, halo of the sun 924परिप्रश्न *m* Interrogation 1937परिवर्ह *m* royal insignia, wealth or property, furniture 1956परिभाषण *n*. Speaking, rule, answer, reprimand, an explanatory Śāstra, ध्वलम् 621-2परिभुक्त *mfn* used or enjoyed 1254परिमल्ल *m* a fragrant smell 1984परिमाण *n* measure 1495परिमोचन *n* setting loose or free 169परिधाप *m* appendage, sowing, reservoir 1110परिवार *m* followers 1598परिब्राट् *m* an ascetic 240परिहास *m* joking 213; amusement 870परिहासक *m* a jester 866; amusement 1966

- परीणाह *m* width 138
 परीधानपश्चादन्नरूपहस्त *m* the end of the lower garment tied to the waist 1991
 परीपाटी *f* method 1175
 परीवाद *m* sound of a string of musical instrument, censure 874
 परिवार अद्भुत, Scabbard, retinue 1607
 परव *mfn* harsh 705
 परोक्ष *mfn* out of vision 1116, 1788, 1831
 पर्जन्य *m* a raincloud, the god of rain (=Indra) 1347
 पर्ण *m* Leaf 1387, 1390, 1943
 पर्णमिद *m* a kind of plant 1968
 पर्णसिराजाल *m* Collection of veins of a leaf 60
 पर्यङ्क *m* Bed, sofa etc., a cot or bedstead, a posture of ascetics 178
 पर्यङ्क *m* Bed, sofa 178; ? N. of partic. posture 1598
 पर्यटन *m* Wandering 232
 पर्याण *m* trappings of elephant 1481
 पर्याप्त *mfn* enough 693
 पर्याप्ति *f* sufficiency 1672; ability 1709
 पर्यां(वृ)सि *f* sowing 1110
 पर्याय *m* turn 1176
 पर्याय *m* opportunity, regular rotation or turn, liberation, manner 1348-9
 पर्याहार *m* a yoke on shoulder to carry a burden 914
 पर्वत *m* a mountain 257, 543, 761, 505, 988, 1680
 पर्वन् *m* a partic. day in a fortnight, festival, दृश्यन्तर, the meeting of new moon and Pratipad following it, the moment of the sun's entering a new sign, a knot, occasion 968-70
 पर्वन् *m* a knot 913; † 1122
 पल *m* one pala of 4 suvarṇas 75
 पल *m* envy, flesh 1616
 पल *m* a partic. measure (=Muṣṭi), a partic. weight (4 karṣas), object (a misspelling for फल) 1653
 पलायन running 1793
 पलायुतद्वयस्वर्णं † Twenty thousand palas of gold ? 1401
 पलाश *m fn* green, (*m.*) N. of a tree (kimsūka), a rāksasa; (*m.*) a leaf 1812
 पल्लव *m m* a sprout 1105, 1514
 पल्लव *m m* a sprout, sexual love, पदपत्रं †, पवन or मवन †, a twig, libertine, jewel, expansion (of words) 1775-6
 पवन *m* wind 325, 762, 1776†, 1808
 पवि *m* Indra's thunderbolt 1127
 पशु *m* a beast 123, 258; a beast of prey 517; cattle 250, 1091, 1449
 पशुपाल *m* a cowherd 1684
 पशुपुच्छ *m* tail of an animal 1723
 पशुशृङ्ग *m* the horn of any animal 593
 पश्चात् *ind.* west, later 715
 पश्चात् *ind.* subsequent time 977
 पश्चात्ताप *m* repentance 1358
 पश्चात्तरकाधिकार The rear of an army 1352
 पश्चद्भाग *m* The hinder part 378, 898

- पश्चिमधोणभाग *m* buttocks 1133
- पान् *mfn* drinking one, act of drinking, flow of water, nectar, assembly 1087-8
- पाक *m* old age, full development of the mind, an infant (child), cooking 62-3
- पाचक *m* a cook 889
- पाञ्चभूतिक *mfn* composed of or containing the 5 elements 737
- पाटला *f* a kind of plant 337
- पाणि *m* hand 1637
- पाण्डर *mfn* white 588
- पाण्डुनय *m* Son of Pāṇḍu 1687
- पात ? 1401
- पातक *m* sinful act 1519
- पाताल *n* Submarine fire, the abode of Bali (the lower world) 1706
- पाव *m* one who drinks 1087
- पात्र *n* a vessel 523, a fit recipient 817, competent 889
- पात्र *n* vessel, fit, an accomplished actress, a minister of a king, a leaf, any sacrificial vessel, विभव, channal of a river, a fit recipient of wealth 1388-91
- पात्र (पाप) *n*. sin 1448
- पात्रसमापन *n* using sacrificial vessels in pair 1761
- पावम् *n* water 247
- पाद *m* an adjacent (small) hill, a quarter, root of a tree, a ray of light, foot, ? अच. respectable (when it is added to a member) 842-4
- पादश्च *n* a foot-step 1176
- पाद *m* a tree 170, 224, 257, 1376, 1744, 2003
- पादपात्र *m* top of a tree 220
- पादपाद् *n* a part of a tree 226
- पादपान्तर *n* a kind of tree (Hintāla) 1714
- पादरस *m* mercury (not found in MW.) 65
- पान *n* act of drinking 1087
- पानीय *n* water 1463
- पान्य *m* a traveller 527
- पाप *m* Hatred, a little 1101
- पाप *n* sin 44, 73, 87, 975, 1626, 1662, 1845
- पापिष्ठ (*f*) a great sinner 1801
- पामर a base man 939, a fool or stupid 1520
- पारगति *f* going to other side or shore 614
- पारद *m* quicksilver 314, 682, 1885
- पारायण *n* good association, totality, going across to the other side or shore 614
- पारावत *m* ? Dove 496
- पारावती *f* a pigeon 1031
- पारवार *m* ? 1855
- पारिभद्रक *m* N. of a tree 1124
- पार्थ *m* N. of a son of Pāṇḍu 993, 2003
- पर्विष *m* King 680 730
- पर्विष *m* N. of a year, King 1784
- पर्वती *f* N. of goddess Pārvatī 1538
- पर्व *n* side 374, 1476, 1991
- पाप्मन *n* ruling or protecting 260, 942, 1289
- पाल *f* a partic. share, a row, a woman with beard, edge (in f. c.), the tip of the ear, louse, a partic measure of

- capacity 1665-7
- पालिका *f* a partic. vessel 143
- पालि *f* edge, a spot, a mark, a line
the covering of the bill 1959
- पावक *m* purifying, fire 140
- पावक *m* fire 349, 1370
- पावन *m* purifying 140, 817
- पा(प)वन *m* wind 992
- पाथ *m* a letter 1674
- पाथ *m* (it expresses 'collection, admiration, and contempt, when compounded with केश कर्ण, and छत्र (?) respectively), a trap or net for catching birds or beasts पलायन, cord, निशा(प)न destruction, उपलम्भ? 1791-3
- पाशाक *m* a die 1989
- पाषाण *m* stone 1880
- पाषाणमेद *m* a kind of stone 1717
- पिक *m* a cuckoo 51, 1184, 1909
- पिङ्गल *mfn* Tawny 1417, reddish brown 1490
- पिङ्गलामिष ? 1173
- पिङ्गल *m* a colour, N. of a year 1978
- पिङ्गी *f* orpiment 1445
- पिचु *m* N. of one of the gods 1, cotton, a weight of 2 tolas, a bull, a horse (a kind of leprosy) N. of Bhairava 359-60
- पिचुमन्द *m* Neem tree 1124
- पिच्छु *n* the blade of a sword † the feather of a peacock's tail 331
- पिच्छा *f* the gum of Salmali tree the scum of boiled rice?, a diseased affection of a horse's feet 380
- पिच्छत्राल *n* collection of the feathers of peacock's tail 144
- पिच्छज *m* अशान, बदल, disturbed in mind, turmeric, cotton, strength, injury, दुग्ध 402-3
- पिच्छजर *n* gold, राजमेद?, yellow 1533
- पिच्छक *mfn* collection (of writings), a basket or box 185
- पिछर *m* a jar 1141
- पिछर *m* a churning stick, (*f*) a pot a species of grass, हिता ? 1572
- पिण्ड *m* a ball like pill 176
- पिण्ड *m* body, Japā flower (flower of a China rose), a portico or a partic. part of a house, olibanum 507
- पिण्याक *m* oil-cake, saffron, Asafoetida, incense 101-2
- पितामह *m* grandfather 13
- पितृमात्रादि *m* father, mother, etc 1467
- पिनाक *m* Siva's spear, Siva's bow 122
- पिनाकिन् *m* an epithet of God Siva 284
- पिपासा *f* thirst 563, 627
- पिप्पलि ? 510, long pepper 548
- पिप्पलिद्रुम *m* pippali tree 1396
- पिप्पली *f* long pepper 571
- पिशाच *m* a devil 328, goblin 526
- पिशाचादि *n* ghost etc. 1757
- पिशुन *n* saffron, treacherous, wicked, शत्रु (probably w. r for द्रोण = a crow †) कटोवक्ष (कविदक्ष ?) 1010.11
- पिशुना *f* a partic. plant (शृङ्गा) 1011
- पिशुन *m* a cheat 1769
- पिशादिवस्तु *n* a kind of cake 474
- पाठ a seat 457, 1055

- पीठायासन *m* any seat (chair or stool) 1564
- पीटा *f* pain 14, 118, injury 687, 1200
- पीठ 806, yellowish 1442, 1533
- पीठ (पीठ *m.*) a seat 365
- पीनस *m* cold affecting the nose 119
- पीनस *m* a kind of disease 1924
- पीण्ड *m* nectar 404, 721, 837
- पीलु *m* an elephant, an arrow, a flower, an atom, N. of a tree 1660
- पीवर *mfn* stout, large 1609
- पुनाग *m* the Pumnāga tree 270, 292, 1517, 1850
- पुनागवृक्ष *m* The Pumnāga tree 422
- पुमाव *m* manhood 1852
- पुष्य *m* Murder of the men 13c0
- पुष्यी *f* a harlot 1013
- पुम् *m* man, supreme soul 1090
- पुम्होवेष (शतपर्वणि) *m* Man disguised in woman garbs (= Arjuna in MBH.) 1981
- पुंससूद *m* a crowd of men 1360
- पु *mfn* distressed, प्रपन्न (प्रसन्न ? in NR. 1, 114) 1089
- पुश *m* a hawk, the shaft or an arrow 227
- पुच्छ *m* empty, extreme end, the hinder part, tail 378
- पुच्छ *m* tail 624, 1226
- पुञ्ज *mfn* abundant, equal ? 411
- पुञ्जित *mfn* collected 534
- पुष्परीक *m* a tiger (a species of tiger), N. of the elephant of the South-east quarter, a variety of the sugar cane, a white umbrella, white lotus 209-10
- पुष्परीकद्रुम *m* a partic. plant or drug 1751
- पुण्ड्र *m* a mark on the forehead 1226
- पुण्य *m* virtue, fair or beautiful 1293
- पुण्य *m* virtue 1189, meritorious deed 1248, 1342, 1709
- पुण्यकाल *m* a holy time 1848
- पुण्यक्षेत्र *m* a sacred place of pilgrimage 817
- पुण्यादि meritorious act etc. 713
- पुत्र *m* son 419, 1341, 1540, 1894
- पुनर् *ind* Not first, difference 978
- पुनर् *ind* again 716
- पुर *f* a town the body, filling 1089
- पुर *m* a town, a house, body, bdellium 1413
- पुर *m* a town 305, 1072, 1089, 1236, 1431, 1503 (Dhārā), 1547, 1582 (Madhurā)
- पुरदार *m* the gate of a city 462, 1547
- पुरनिर्गम *m* a town gate 618
- पुरनिर्गमन *m* way (out of city) 1441
- पुरम् *ind* in front of 788, 1483
- पुरस्कृत *mfn* Honoured, attacked by a foe, placed in front 807
- पुरस्तात् *ind*, first, eastwards 788
- पुरस्तात् East (of पाटलीपुत्र = Patna) 1414
- पुरस्तादि ? 790
- पुरा *ind*, former time, East of Patna, remote past, that which lies in near future 1414-5
- पुराण *m* ancient history 674
- पुराणरुद्र *m* Visnu 1650
- पुरातन *mfn* remotest 1238
- पुरी *f* a city 217
- पुरीष *m* excrement 1728, 1903
- पुरुष *m* man 20, 1090

- पुष्प *m* man, the soul (in sāmkhya phil), Purnāga tree, soul, Vishnu, the height or measure of a man 1850-51
 पुष्पकोकिल *m* the male cuckoo 1772
 पुष्पजन *mfn* made by man 1360
 पुष्पान्तर *n* space between man's 2 steps 1359
 पुष्पश्रेष्ठ *m* superior man 1227
 पुष्पविकार derived from man 1359
 पुष्पकम्बुज्ज्वल *m* lock of hair hanging in front 172
 पुष्पेति *m* a sacred preceptor 819
 पुष्प *mfn* Horripilation, extensive, large 1657
 पुष्पक *m* erection of bristling of the hairs of the body 1534, 1657; a species of tree †
 पुष्पाक *m* brevity, a lump of boiled rice, bad grain chaff 104
 पुष्कर ? 47
 पुष्कर *m* N of a Dvīpa, a kind of serpent, N. of a celebrated place of pilgrimage, the blade of a sword, (n) water, the tip of an elephant's trunk, the top of a musical instrument, lotus, the sky, वने a night of new moon falling on a monday tuesday or saturday 1552-4
 पुष्प (शो) *f* a lotus pool, a female elephant, pond 615
 पुष्प *mfn* ? 237
 पुष्प *n* flower 918, 1050, 1522, 1660, 1778
 पुष्पक *n* calx of brass used as acolyrium, a kind of chatot (of Kubera) N. of a tree ? 193
 पुष्पमेद *m* a kind of flower (=Baka) 79
 पुष्पसूत *m* flower juice or honey 693
 पुष्पार्थस्वर *m* † 1880 (cf. crit notes).
 पुष्प *m* the month Pausa 1303
 पु(प्र)भक *n* a kind of grass 1547
 पुष्प *m* the betel nut tree, multitude, a country court (रा, 298)
 पुष्प *m* the betel nut tree 1976
 पुष्प *n* ? ? 770; worship 1209
 पुष्प *f* worship 354, 697, 901, 1011
 पु(स)जा *f* subjects 739
 पुष्पविधि *m* respectful reception of a guest 340, 889
 पुष्पिन *mfn* honoured 807
 पुष्प्य *mfn* a father-in-law, honourable man 1304
 पुष्प *mfn* respectable 844, 889, 1230
 पुष्प्यम *mfn* more respectable 452
 पुष्प *mfn* clean 741
 पुष्पना ? 470, a partic. demon 1940
 पुष्प *n* filling 1030, 1379
 पुष्पकम्बु *m* a full jar 21
 पुष्पकम्बुदि *f* the day of full moon 83
 पुष्कर *n* a city gate 415
 पुष्पे *mfn* eastern, ancestors 1766
 पुष्पे *mfn* former or first 1248, † 1253
 पुष्पकम्बु *m* previous time 1414
 पुष्पिन *mfn* ancestors 1766
 पुष्पेदि *f* first day of a fortnight 1248
 पुष्प *m* the sun 62
 पुष्प *f* question 937
 पुष्पक *mfn* disjoined 979
 पुष्पक *m* rice or grain scattered, a day or child 93
 पुष्प *mfn* broad 532, great 657, 810

- शृङ्ग *n* back 1630
 शृङ्गाधर *m* the lower part of the spine 78
 शृङ्गास्थि *n* back-bone 1797
 श्रेक *m* an owl the root of an elephant's tail 96
 श्रेत *m* the open hand with the fingers expanded 1629
 श्रेक *m* a basket or box 185
 श्रेशल *mfn* clever, beautiful सुसल, हर soft, कोकिल, 1712-3 (cf introd)
 श्रेषणपापण *m* Grinding stone 456
 श्रेशाच *m* Goblin 386
 श्रेपोत *m* boat, a child 679
 श्रेपोत्र *n* the snout of a hog, a ploughshare 1499
 श्रेपोत्रिन् *m* a hog 224
 श्रेपोत्र *m* maintainer 678
 श्रेपोरुप *n* manhood, human action, Heroism, generation 1851
 श्रेपोरु *n* manhood 1040
 श्रेपो(प)रुप *mfn* harsh 2003
 श्रेपोरुयेय *mfn* derived from man, space between man's 2 steps a crowd of men, murder of the men, made by man 1359-60
 श्रेपोरुहित *m* priest (one of the 18 tirthas) 819
 श्रेप्रकथन *n* Proclaiming 1259
 श्रेप्रकम्पन *n* shaking 1944
 श्रेप्रकरण *n* ? 672, section 712 764
 श्रेप्रकर्ष *m* excess 713
 श्रेप्रकाष्ठ *m* the stem of a tree 505 a branch 908
 श्रेप्रकार *m* model or specimen 166 270; method 629, manner or way, 764, 909, 1349
 श्रेप्रकार *m* a kind of variety, similitude, fashion, mode or manner 1557
 श्रेप्रकारादि *a* variety etc 712
 श्रेप्रकाश *m* light 955, 1086, 1200 1822 shining 1805, brightness 1879
 श्रेप्रकाश *m* universally noted sun shine, brilliant, laughter 1811-2
 श्रेप्रकृत *mfn* 625
 श्रेप्रकृत (ति *f*) the source of the material world 1002
 श्रेप्रकृतानुवर्तन *n* uninterrupted succession 929
 श्रेप्रकृति *f* composed of or containing the 5 elements, original cause, male or female organ of generation, an animal, N of a class of metres, mother, king's ministers, nature subjects, the supreme spirit, 737-9
 श्रेप्रकृति *f* Nature ? 637
 श्रेप्रकरयादिविनशर *m* indicatory letters unsounded 928
 श्रेप्रकोष्ठ *m* forearm 86, 1993
 श्रेप्रगाढ *mfn* much, difficulty 533
 श्रेप्रगाढ्यादिकान्ध *m* the binding on of a girdle in order to begin any work 599
 श्रेप्रगाह *m* plunging 38
 श्रेप्रमर *m* a rein 1217, bridle 1817, 1856
 श्रेप्रग्रह *m* } the string of a balance,
 श्रेप्रमाह *m* } a rein 1951
 श्रेप्रचार *m* going forth 629
 श्रेप्रचेतस् *m* N of Varuna, superior, clever 786
 श्रेप्रचेतस् *m* Varuna 1802 1933
 श्रेप्रजा *f* race or family, a man 395
 श्रेप्रजापति *m* a brahman 1994

- वज्ञा *f* intelligence 2000
 प्रज्ञान *n* discrimination 639
 प्रज्ञान *n* intelligence, a mark 1050
 प्रणय affection 286, 1065, 1164
 प्रणय *m* Acquaintance, request, friendship 1344
 प्रणव *m* 1060, a mystical mono-syllable (as om) 1402
 प्रणिधि *m* attention ? a spy, request or solicitation 919
 प्रणिधि *m* a spy 1809
 प्रताप *m* Power 428, majesty 1892
 प्रति *ind* (prep) a particle expressing substitution, repetition, sign 711
 प्रतिकूल *mfn* contrary 106, 196
 प्रतिरूपित *f* an image 1126
 प्रतिज्ञा *f* Promise or affirmation 529, 839, 910, 1003 (cf notes), 1231, 1563
 प्रतिनिधि *m* Substitution 711
 प्रतिपत्ति *f* dignity or high rank, acquiring, action, proficiency, knowing what is to be done 795-7
 प्रतिबन्ध *m* an obstacle 343
 प्रतिबिम्ब *n* a shadow or reflected form 1126, 1288
 प्रतिभाषण *n* answer 621
 प्रतिमा *f* an image 354
 प्रतियोजन *m* preparation, making prisoner, desire 1067
 प्रतिरोध *m* obstruction 1042
 प्रतिशोध *m* ? 976
 प्रतिशान्त *n* answer 1580
 प्रतिशय *m* place, shelter an assembly 1365 6
 प्रतिशेष *m* prohibition 1172
 प्रतिष्ठाकृत्य *n* dignity ? 850
 प्रतिसर *m* a cord worn round the wrist, a garland, N. of partic. magical verses, an ornament, the rear of an army, cicatrising of a sore, bracelet 1600 01
 प्रतिसुरक *m* a kind of lizard 151
 प्रतिहारी *f* a female door keeper in a palace as an ornament in the ladies' apartment 1608-9
 प्रतीक *m* contrary, a part or portion (*m*) a part, 106 (repeated, see ! line 196)
 प्रतीक *m* a limb 272
 प्रतीची *f* Western quatter 599, 715
 प्रतीत *mfn* known, satisfied 747
 प्रतीप *mfn* opposite 1192
 प्रतीवाप *m* 1079 (cf notes)
 प्रतीहार *m* a door or gate, a door-keeper 1608
 प्रत्यक्ष *mfn* visible 716, 2005
 प्रत्यक्षवर्त *m* an adjacent (small) hill 842
 प्रत्यय *m* confidence 911, 14221
 प्रत्यय *m* an oath, a hole, confidence, practise, means of action, fame, ईनाद (न र for समाधि-mental peice ?), a dependant, knowledge, a subsequent sound 1333-4
 प्रथम *mfn* first 788
 प्रथम *mfn* former or first, (*f*) the first day of a fortnight 1248
 प्रथित *n* fame 1334
 प्रद्व *m* fracture or crack, a disease of woman, an arrow, fear, tearing a cleft in the earth 1560-61

- प्रदेश *m* a spot 1959
 प्रधान *m* a prime minister, the source of the material world supreme soul important, intellect, a minister 1002 and 1004
 प्रधान *m/fn* chief 233, ? 277 972, 1148, 1164, 1238 1450; original 738 (source of material world? cf L 1002); † 1861
 प्रधानपटल main roof ? 999
 [प्रधि *m*] Felly of a wheel, fame or prosperity, binder part hips 898
 प्रपञ्च *m* Reversion, expansion multiplying 368
 प्रपञ्च *m* development ? 676
 प्रपत्र ? 360 (प्रसन्न in NR L 114) 1089
 प्रपात *m* precipice 284
 प्रबन्ध *m* any work ? 262, continuity 1415
 प्रबोध *m* knowledge 91
 प्रमत्तन *m* wind 1713
 प्रमय *m* cause of existence, N of a year, birth place, valour, आधोपलब्धि, knowledge 1773-4
 प्रभव *m* birth 1778
 प्रभवदि *m* N. of 60 years 850
 प्रभा *f* splendour 1892
 प्रभात *m* Dawn 1313
 प्रभाव *m* majesty 393, 672, 971 power 1072 ? 1226, 1278 Majesty 1739, Dignity 1785 ? 1787 Heroism 1852
 प्रभु *m* a chief 409, a lord or master 964 1109
 प्रभुत्व *n* lordship or Supremacy 276 majesty 773 Power 1794
 प्रभुभावदादीन् *m* an attentive servant (one who watches his master's face or countenance) 208
 प्रभूत *mfn* abundant 1511
 प्रभवादि *n* regal power (= preeminence, good counsel and energy) 685
 प्रमथ *m* an attendant of siva 551
 प्रमदाराम *m* The royal garden 752
 प्रमाण *n* cause or reason, limit, Science, quantity, performer of true conception 598
 प्रमाण *n* authority 951 measure 970
 प्रमाणज्ञ *mfn* a kind of measure 440
 प्रमातृ *m* Performer of true conception 598
 प्रमिताशन *n* a measure of food given as alms 1483
 प्रमीला *f* lassitude 1494
 प्रयाग वयोध *m* a banyan tree in Prayāg (= Allāhabad) 1183
 प्रयोग *m* application 266
 प्रयोजन *n* object 811, 1653 purpose 1037
 प्रलय *m* Dissolution of all things 1096
 प्रलय *m* Death end of a Kālpā fainted or insensible 1330
 प्रवण *mfn* Slope humble or modest (*m*) a place where four roads meet 595
 प्रवत्स ? 1263
 प्रवर्ष *m* an introductory ceremony to soma sacrifice 1216
 प्रवर्षणम् (राहा स्वर्षवे) a litter in a royal Svayamvara 826
 प्रवाल *mfn* Lute stick † Coral, a young shoot, a sprout 1710
 प्रवाल *mfn* new leaf of a branch the neck of the Indian lute, Coral 1971

- प्रताप *m* travelling abroad 630
 प्रवाह *m* flood or current 296, 333, 749
 प्रवाह *m* speed, stream or flood 1954
 प्रवीणा *f* clever woman 1574
 प्रवृत्ति *f* a current, activity, moving, news 749
 प्रवृत्ति *f* action 797
 प्रवृद्ध *mfn* increased 781
 प्रवृद्धि *f* growth or increase 638, fame or prosperity 858
 प्रवेश *m* entrance 753, 1551
 प्रशंसा *f* praise or flattery 339
 प्रशस्त *mfn* commended 708
 प्रशस्तरूप *mfn* beautiful 1315
 प्रशस्ति *f* excellence 863
 प्रशस्य *mfn* excellent
 प्रश्न *m* question 10, 43, 628, 717, 814, 949, 1099, 1297
 प्रसव *m* a young shoot 948, blossoming 1783
 प्रसव *m* fruit, flower, birth, delivery 1778
 प्रसाद *m* Favour, clearness of style in poetical composition, tranquillity, excellence, clearness, pleasure 863-4
 प्रसाद *m* calmness 1213
 प्रसादनिर्मात्याक्षनादान *m* the remains of flowers or other offerings made to an idol and afterwards distributed amongst the worshippers and attendants 1847
 प्रसार *m* spreading 1551
 प्रसिद्ध *mfn* celebrated 882, well known 955, † 182b
 प्रसिद्ध *mfn* adorned, wellknown
 प्रसिद्धनीयक ? 923
 प्रसू *f* mother, a mare, a spreading creeper 1902
 प्रसूता *f* milch cow 124
 प्रसून *m* flower, fruit 1050
 प्रसेवक *m* the part of a lute below the neck 1435
 प्रस्तर *m* scattering, strewing 1520, stone 1693
 प्रस्ताव *m* the prelude or introductory words of a sāman 653, occasion 970
 प्रस्थ *m*, 373, a partic measure of capacity 1667
 प्रस्थ *m* table-land of a mountain, a partic measure 822
 प्रस्थादि measure like प्रस्थ 951
 प्रहरण *m* attack 1550
 प्रहास *m* Laughter 1812
 प्रहादतनय *m* Son of Prahāda 1057
 प्रह्व *mfn* humble or modest 595
 प्रांश *m* a sub-division 1809
 [प्रा †] filling 1379
 प्राकारगोपुर *m* a gateway 311
 प्राकाश *m* light 1224
 प्रागल्भ्य *m* Proficiency 797, 890
 प्राङ्गण *m* a courtyard 21
 प्राञ्च *mfn* eastern 1766
 प्राची *f* eastern 788
 प्राज्ञ *mfn* clever, straight, (m) a learned man, generous 433
 प्राज्ञ *m* a wise man 430, 676
 प्राञ्ज *mfn* abundant 446, 1471
 प्राण *m* Breath, Gummyrth, poetical inspiration, wind, strength or energy 566
 प्राण *m* organ ? 584, vital breath 1742

- प्राणयुत *mfn* endowed with breath or life 979
- प्राण(त्रय)शुद्धि *f* cicatrising of a sore 1601
- प्राणिन् *m* creature 695, 1757
- प्राण्यञ्ज (क) limb of an animal (= navel) 1145
- प्राण्यन्तर *n* an evil being 680
- प्राण्युत्पाद birth and rebirth of living beings 620
- प्राधान्य eminence 1225
- प्रान्त *m* edge 1483
- प्राप्त *mfn* obtained 696, 1904
- प्राप्तरूप *mfn* beautiful, *m* a learned man 1112
- प्राप्ति *f* fortune, obtaining 691
- प्राप्ति *f* acquiring 797, 1734, 1738
- प्राय *m* resembling, षाड् ? , death (by fasting), Destruction, death age, fasting, excess 1291 2
- प्रायश्च *m* commencement 233, 1169, 1252
- प्रार्थन *n* requiring 603
- प्रार्थना *f* request, नामन् 1020
- प्राथिन *n* solicitation 920
- प्रास *m* alliteration 88
- प्रासाद (प्राकार) *m* a rampart 1474
- प्रियंवर kind or flattering words 472
- प्रिय *mfn* agreeable or pleasing 297, † 672, pleasant 1582
- प्रियवाक्य friendly speech 745
- प्रियजु *m* N. of a tree 469, 900, 1186, 1202, 1338 1445
- प्रियक्षुश्यामा *f* N of an asura woman (wife of Naravāhanadatta, MW) 1255
- प्रियतम *mfn* beloved 453
- प्रियाल *m* N. of a tree 1397
- प्रियालवृक्ष *m* N of a tree 1881
- प्रीति *f* satisfaction 638, joy or pleasure 990
- प्रेक्षा *f* dance, intelligence, seeing 2030
- प्रेक्ष्म *m* a partic pace of a horse 232
- प्रेत *mfn* dead, an evil being 680, 1024
- प्रेरण *n* urging 1868
- प्रेष or प्रेष *m* sending, pressing, a partic, kind of measurement 1842
- प्रेषण *n* sending 1842
- प्रेष = cf. प्रेष
- प्रोद्यत *mfn* lifted 782
- प्रौढ *m* greatness 10
- प्लवंग *m* monkey, a frog, N of the charioteer of the sun, N. of a year 323-4
- प्लवगम *m* a monkey 239
- प्लवंगम *m* a monkey, frog 1251
- प्लव *m* slope 364
- प्लव *m* a frog, monkey, N of a year, a boat 1767
- प्लवगाधीरा *m* a monkey hero 869
- प्ल *mfn* extensive, प्लोक्ष 1116
- प्लवत्स्वति *f* lustre of a gem in hood 16
- प्लिञ्जक a kind of herb 1464
- प्लिभेर *m* a kind of serpent (refers to Sumukha) 237
- प्ल *n* fruit 140, 1050, 1239, 1649, 1778, consequence 445, result 694
- प्ल *n* fruit, flesh, wealth (interest on capital), enjoyment, gain, completion, the kernal or seed of a fruit, the point of an arrow, the plant, conse-

बल]

- quence, nutmeg, a gaming board, a species of plant (ककोल), the 3 myrobalans, the pearls supposed to be found in trees, the grains of corn 1649-52
- पठ (पल) *n* a partic. weight 1838
- फळक *m* a shield 187; board 1651
- फलिनी *f* a kind of plant 1083
- फल्यु *mfn* worthless 668
- फल्युनी *f* N. of a plant 1690
- फा *f* Harsh word, कला play or sport, a hut or cottage 1115
- फाल्गुनिक *mfn* ? 1320
- फूत्कार *m* puffing or blowing 1114
- फेनिल *m* N of partic. tree (the fruits of which are used for washing)
- व *mfn* अमल, *m* a jar, Varuna, drop, विकल, preceptor, pride, maker of prosperity, quarrel, party, foetus, joint 1121-3
- वक *m* a kind of flower, N of a den.on, N of a bird (crane), N. of Kubera, fire 79
- वक *m* a crane 1990
- वकादि ? 688
- वदवा *f* Mare 1193, 1902
- वत *ind.* an interjection (expressing address, joy, regret, compassion, astonishment) 661
- वत *ind.* Alas ! 1947
- वद *mfn* bound 704
- वदभूमि *f* a paved floor 1234
- वदरत्नमणि *m* a jewel furnished with mercury 176
- वप *m* a band 352. imprisonment 1873
- वग्नय *n* Bond 1173, binding 1434
- वग्ननागर *m* ? 1764
- वग्नलय *m* prison 1434
- वग्नित *mfn* bound or tied 787
- वग्न्यु *m* a kinsman 856
- वग्न्यु *m* a kind of flower (= वधूक) a husband, friend, a brother 901-2
- वग्न्युर *mfn* मद्गल, beautiful, bent, (*m*) a swan, N of a plant, a bird 1523-4
- वग्न्युरा *f* an unchaste woman 1524
- वधूक *m* N of a plant 1524
- वधूकपुष्पक *m* a kind of flower 901
- वधु *mfn* Tawny, *m* a big ichneumon, fire, N of Krishna, N of God Siva, अन्न 1416
- वधु *m* (Siva?), fire, a large ichneumon, reddish brown, Visnu 1489 90
- वधर *m* a fool or stupid, curly hair, the country of Barbarians, *f* a kind of plant (अन्नपटिका by name), N of a flower, a kind of vegetable 1520-2
- वर्ह *m* a leaf, the feather of a peacock's tail 381, 1102
- वर्ह *m* a leaf, the feather of a peacock's tail 1943
- वर्हचिन्दुक *n* The eye in a peacock's tail 167
- वर्हिर्मुख *m* a brahmin, a god, चित्रक ? 245
- वह *n* strength .388, 403, 566, 581, 1263, 1439, 1756, 1895, 1900, 1905, ? (*m*) N. of Krishna's brother, (*n*) vital power 1893, an army, 1797
- वह *n* Myrrh वृष, स्थामन्, Stoutness, an

army power or strength,
अभिमान brother of Krishna
1633 4

बल (बलि) *m* a royal revenue 1433

बल *mfn* a field, a city gate a heap
of grain (*n*) gateway of a
temple, a heap of corn, (*f*)
स्वति a pretty figure earth,
स यज्ञ a pretty woman 415-7

बलवत् *mfn* strong (man ?) 1635 1721

बला *f* a kind of plant (वाट्य लक)
1038

बला *f* a kind of plant 1703

बलात्कार *m* violence 493

बलि *m* an Asura King 1056

बलि *m* N of a demon strong man (?)
a crow the handle of a chowrie
wrinkle (fold of the skin,
without distinction to ब and
ब) a house post, the ridge of
thatched roof ? an offering
of food for an idol (*m n*)
sulphur hand 1635-7

बलिसभन् *n* abode of Bali 1706

बलियुज् *m* son of Bali 547

बलीवर् *m* 251 a bull 1833

बल्ल *mfn* abundant 411

बलिष्ठि *m* Poor ? 1017

बलुपान्य *m* N of a year a town 1368

बहुल *m* an epithet of fire black
(*f*) N of a group of stars,
a cow a kind of plant the
dark fortnight 1702-3

बहुल *m* the dark half of a month
a star, an epithet of fire (*f*)

a kind of plant a cow 1967-8

बा *f* young woman creeper chain
1123

बाद *mfn* अष्टज a bird, strong (*n*) pro
mise or affirmation यज्ञ, caus-
ing welfare conjecture 529-30

बाद acceptance 815 1923

बाण *n* an arrow 168 240, 244, 249,
325, 508 603, 957, 960, 1426
1560, N of an Asura 1955

बाण *m* N of an Asura (son of
Bali) an arrow 547

बाणाग्र *n* the point of an arrow 233,
1650

बाधन *n* harrasing 1809

बाल *m* a boy or child 98

बाल *m* a fool a child a snake-
catcher a horse's tail, an
elephant's tail ह्रीरे the hair
1639-40

बालक *n* a boy 1146 1440

बाला *f* a young woman N of an
ornament (cf Med) small
cardamoms 1640

बालिका *f* collection of the feathers
of a peacock s fail a girl, an
ear ornament 144

बालिष्ठ *m* a fool 1142

बालिष्ठ *m* a young ignorant 1823

बालेय *m* an ass 1497

बाल्यादि *n* any period of life 1898

बाष्प *m* tears vapour 1097

बाह *m* matrimony 1814

बाहु *m* ? 1291

बाहुज *m* a Vaiśya 1298

बाहुमूल *n* armpit 1992

बाहुवन्ध *m* a bracelet worn on the
upper arm 866

बाह्य *mfn* exterior 1545

बाहीव *m* N of a country, a horse
of the Balkh bread N of a

भक्ति]

- Country, (॥) Asafoetida, saffron, बीर † a bow 102-4
 बिन्दु *m* a spot 183, 215; a drop 1121; † 1267
 चिम्ब *n* disk of the moon or sun, face, mark or type, shadow (reflected form), an image the fruit of a plant (चिम्बिका) 1125-6
 चिम्ब *n* an image 1298; the disk of the sun or moon 1677
 चिम्बिकाफल *n* the fruit of the Bimbikā plant 1126
 चिह्न *n* a hole 68, 917
 चिल्ल (म) the wood apple tree 1337, 1378, 1862, *n* the leaf of Bilva tree 597
 बीज *n* Cause, seed, semen (of men and animals) 398
 बीज *n* seed 677, 1650, semen 1892
 बीमत्स *m* The sentiment of disgust (one of the 8 rasas M. W.), cruel, loathsome † 1922
 बुद्ध *m* Lord Buddha 205
 बुद्ध *m* a Buddha (=Sugata) 906
 बुद्धदेव *m* Lord Buddha 427
 बुद्धयोपिव *f* The wife of Buddha (here refers to Amoghasiddha) 1400
 बुद्धि *f* intellect 961, 1007, 1008, 1050
 बुद्धि (बुद्धि) purifying 942
 बुद्धिसामर्थ्य *n* intellectual faculty 1345
 बुध *m* a learned man 806, 879, 1736, 1913; ? 1106, The planet mercury 1316
 बुधपत्नी *f* Wife of Buddha 518
 बुधवती *f* Wife of Buddha 1648
 बुध्न्य (w. r. for बुध ?) 1293
 बुध्न्य *n* Collection 185; a bunch 408
 बृहति (ही ?) an upper garment ? 1270
 बृहती *f* ? 1532
 बृहती *f* a partic. kind of Solanum, a class of metres, Nārada's lute 774
 बृहद्भक्त *n* N. of a king 794
 बृहद्भक्त *m* Heavy Sound 387, 484
 बृहत्स्र *f* a reed grass, N. of Arjuna in MBH, 1981
 बृहत्स्र *m* ? 374
 बृहस्पति *m* Brhaspati 1467
 बोल *m* Gummyrh 566
 बौद्धिकज्ञानमार्ग *m* a way or path pointed out by Buddha 290
 ब्रह्मदिन *n* a day of Brahmā 1096
 ब्रह्मन् *m* Brahmā 39, 40, 659, 955, 1062, 1143, *n* Brahman 10, 11, 961, 1569
 ब्रह्मन् (म) a brahmin truth, religious penance, N. of one of the 27 astronomical yogās, the moon the sun, universal soul, creator, *n* Veda 964-5
 ब्रह्मवन्द्यु *m* an unworthy brahmin 932
 ब्राह्म *m* ? 532
 ब्राह्मणीशत्रियजात *m* The Son of a Ksatriya by a Brāhman, 634
 ब्र *n* a star 339, 1306
 भ *m* God Siva, a bee, existence, N. of the planet Venus, share, cloud 1134
 भ *n* the sky, an astrological house, star, the disc of God Visnu 1136
 भक्तिसिन्धु *m* a lump of boiled rice 104
 भक्ति *f* Respect, the prelude or in-

- troductory words of a Sāman, worship, division, decoration or unguent 652-3
 भक्षण *m* swallowing 1138
 भग *m* welfare, love, majesty or greatness, strength, effort the sun, fame, the female organ, virtue, desire, penance prosperity, knowledge renunciation, beauty or lustre final beatitude 254-6
 भग *m* female organ 1802
 भगदत्त *m* N. of a king 794
 भङ्ग *m* a wave, a kind of disease (paralysis), breaking, defeat N of a raga in music a sword 268-9
 भङ्ग *m* 800, decay 1200, fracture 1560
 भङ्गा *f* hemp 269
 भङ्गी *f* mode, manner way 270
 भङ्गिका *f* a noble lady 1755
 भद्र (*mfn*) superior good (*m*) a bullock, the 2nd, 7th and 12th days of the lunar fortnight, N. of Siva; a partic kind of elephant, a class of people (*f*) Ganges, N of plants (कटफल) (अनन्ता), (कृष्णा) (रासना), (*n*) welfare, gold a species of grass (मुस्तक), a partic. karaṇa (astro)
 भयंकर *m* a species of fish? fear 1591-2
 भय *n* fear 69 321, 431, 526 1209, 1235, 1358 1373, 1375, 1419, 1592 1937 danger 161
 भयहर *m* protector 810
 भयहीन *mfn* fearless 148
 भर *m* multitude or 'large quantity 941
 भर (*mfn*), unbearable, *m* bearing, burden gain, á partic. rāga in music, battle 1476-7
 भर्ग *m* N. of God Siva, radiance. Name of people, N of Sāman N of a son of Vahni, script N of Brahman 303-04
 भर्तृ *m* creator, maintainer, husband 678
 भर्तृ *m* chief 730
 भद्र *m* a bear an arrow 1671
 भद्रा *f* ? 1801
 भद्रात *m* a bear 245
 भद्रक *m* a bear 377 1671
 भव *m* sorrows of the world, welfare N of God Siva, birth, material cause, ashes?, existence, acquisition, N of a year 1733-4
 भवसंबन्ध (° रू ङ), related to god 1738
 भवानी *f* Goddess Pārvatī 124, 202 709, 1751
 भव्य *mfn* proper, future, *m*, N of a tree (कर्मरूप); (*f*) N. of a plant (वरिकणा), *n* truth auspiciousness, health anything pure 1286-7
 भव्य *mfn* suitable 1300
 भस्म *n* ashes 040, 1734
 भा *f* earth, decoration or beautifying, brightness 1135
 भा *f* splendour 1377, appearance 1654
 भाग *m* partition 190, division 653, 1950, a part 654

भुज]

- [माग] Any work?, half rupee (M W), half portion break ing, a quarter 202-3
 भाग्य *n* fortune, luck 611
 भाग्य *n* auspicious duty, inauspicious duty 1311
 भाग्यहीन *m, n* unfortunate 479
 भाजन *n* vessel 511, 1388
 भाण्ड *mn* the bed of a river, vessel, a chourie, horse trappings, merchandise, मात्रक, 511-2
 मानु *m* the sun, the rays, प्रकाश कद्रि 956
 मानुषी *f* wife of the sun 434
 माम *m* anger, the sun, brightness 1188
 मार *m* burden 880, 914 1380, 1477
 भारती *f* N. of Sarasvatī 307
 भारवाह *m* ? 1710
 भार्ही *f* N of a plant 1207
 मर्या *f* wife 1432, 1560
 भाव *m* State of being 14, existence, 23, 1134 state, condition or rank 1190, intention 1340
 भाव *m* Being or existing, nature or temperament opinion behaviour soul, birth, action?
 बीजा substance, superhuman power, a learned man, a living creature sexual sport, the function of a word, निमित्त, रसवन्धन, acquisition, related to god female organ of generation, विकल्पन, power 1735-8
 भावेभर *m* a kind of gesture 751
 भावित *mfn* perfumed with 770
 भाविन् *mfn* future 1207
 भाषण *n* conversation 1816
 भाषित *n* speech 174 288, 1891
 भास् *f* ray of light, brightness † 1135
 भास्वत् (*mfn*) shining, *m* the sun 710
 भाम *m* light 355, a partic bird of prey (= vulture) 761
 भासा *f* (मासी or मासी) a kind of plant 396
 भिक्षा *f* service, wages begging, thing begged (alms) 2001
 भिक्षितवस्तु *n* thing begged (alms) 2001
 भित्ति *f* Wall 1909
 भित्तचतुष्क *n* Tower ? 441
 भिन्न ? different 935
 भिन्न *mfn* mingled, separated 930
 भी (*m*) a bird ? *f* fear 1137
 भी *f* fear 1560
 भीम *mfn* fearful 1695
 भीति *f* fear 1137
 भीम *m* fear N of Pandu's son 1209
 भीमर *m* a kind of spy 1808
 भीमसेन *m* N. of Pandu's Son 1709
 भाषन् *mfn* fierce 1608
 भयगविग्रह *m* a dreadful image 1973
 भयन *m* N of a Son of Santanu 1335
 भुक्त *mfn* eaten 658
 भुज *mfn* bent 534
 भुजंग *m* a serpent, the keeper of a prostitute a kind of shrub 327
 भुजंग *m* a snake 1920
 भुजंगकाय *m* the body of a snake 200
 भुजंगकण *m* The hood of a snake 259
 भुजंग *m* a serpent (refers here to लक्ष्मि) 100, 221 1272
 भुज *m* an arm 20, 225, 1845 shoulder 900

- troductory words of a Sāman, worship, division, decoration or unguent 652-3
 भक्षण *n* swallowing 1138
 भग *m* welfare, love, majesty or greatness, strength, effort, the sun, fame, the female organ, virtue, desire, penance, prosperity, knowledge, renunciation, beauty or lustre, final beatitude 254-6
 भग *m* female organ 1802
 भगदत्त *m* N. of a king 794
 भङ्ग *m* a wave, a kind of disease (paralysis), breaking, defeat N. of a raga in music, a sword 268-9
 भङ्ग *m* 800, decay 1206, fracture 1560
 भङ्गा *f* hemp 269
 भङ्गी *f* mode, manner, way 270
 भङ्गिका *f* a noble lady 1755
 भद्र (*m/f/n*) superior good (*m*) a bullock, the 2nd, 7th, and 12th days of the lunar fortnight, N. of Siva; a partic kind of elephant, a class of people, (*f*) Ganges, N. of plants (बद्ध) (भद्र), (शुभ) (राशि), (*n*) welfare, gold a species of grass (द्रुम), a partic. karana (astro)
 भद्रंकर *m* a species of fish? fear 1591-2
 भद्र *m* fear 60, 321, 431, 520, 1200, 1235, 1358, 1373, 1375, 1410, 1502, 1937, danger 161
 भद्रर *m* protector 810
 भयहीन *mfn* fearless 148
 भर *m* multitude or 'large quantity 941
 भर (*mfn*) unbearable; *m* bearing, burden, gain; á partic. rāga in music, battle 1476-7
 भर्गे *m* N. of God Siva, radiance, Name of people, N. of Sāman, N. of a son of Vahni, script, N of Brahman 303-04
 भर्तृ *m* creator, maintainer, husband 678
 भर्तृ *m* chief 730
 भल्ल *m* a bear an arrow 1671
 भला *f* † 1801
 भरत *m* a bear 245
 भल्ल *m* a bear 377, 1671
 भय *m* sorrows of the world, welfare, N. of God Siva, birth, material cause, ashes?, existence, acquisition, N. of a year 1733-4
 भवसेव्य (° क †) related to god 1738
 भवनी *f* Goddess Pārvatī 124, 202, 709, 1751
 भव्य *mfn* proper, future, *m*, N. of a tree (बभ्रु); (*f*) N. of a plant (बभ्रु), *n* truth, auspiciousness, health, anything pure 1286-7
 भव्य *mfn* suitable 1300
 भव्य *n* ashes 640, 1734
 भा *f* earth, decoration or beautifying, lightness 1135
 भा *f* splendour 1377, appearance 1654
 भाग *m* partition 100, division 653, 1050; a part 654

भुज]

- [भाग] Any work ?, half rupee (M W), half portion break- ing, a quarter 262-3
- भाग्य *m* fortune, luck 611
- भाग्य *m* auspicious duty, inauspi- cious duty 1311
- भाग्यहीन *m, n* unfortunate 479
- भागन *m* vessel 511, 1383
- भाण्ड *m* the bed of a river, vessel, a chourie, horse trappings, merchandise, मन्त्रक, 511-2
- मानु *m* the sun, the rays, प्राण, आदि 956
- मानुषी *f* wife of the sun 434
- माम *m* anger, the sun, brightness 1188
- मार *m* burden 880, 914, 1380 1477
- मारी *f* N of Sarasvati 387
- मारवाह *m* ? 1710
- मार्त्री *f* N of a plant 1207
- मार्या *f* wife 1432, 1560
- भाव *m* State of being 14, existence, 23, 1134 state, condition or rank 1190, intention 1340
- भाय *m* Being or existing, nature or temperament, opinion be- haviour, soul, birth, action? लीला substance, superhuman power, a learned man, a living creature sexual sport, the function of a word, निमित्त, रसवन्धिन, acquisition, re- lated to god female, organ of generation, विकल्पन, power 1735-S
- भावभेद *m* a kind of gesture 751
- भाविता *mfn* perfumed with 776
- भाविन् *mfn* future 1287
- भाषण *m* conversation 1816
- भाषित *m* speech 174, 288, 1891
- भास् *f* ray of light, brightness ? 1135
- भास्वत् (*mfn*) shining, *m* the sun 710
- भास *m* light 355, a partic. bird of prey (= vulture) 761
- भासा *f* (मार्गी or मार्त्री) a kind of plant 396
- भिक्षा *f* service, wages, begging, thing begged (alms) 2001
- भिक्षितवस्तु *m* thing begged (alms) 2001
- भिति *f* Wall 1959
- भित्तिचतुष्क *m* Tower ? 441
- भित्ति *f* different 935
- भिक्ष *mfn* mingled, separated 938
- भी (*m*) a bird ?, *f* fear 1137
- भी *f* fear 1560
- भीम *mfn* fearful 1695
- भीति *f* fear 1137
- भीम *m* fear, N of Pāṇḍu's son 1209
- भीम *m* a kind of spy 1808
- भीमसेन *m* N. of Pandu's Son 1209
- भाषण *mfn* fierce 1668
- भाषणविग्रह *m* a dreadful image 1973
- भक्ष *m* N of a Son of Santanu 1335
- भुक्त *mfn* eaten 658
- भुज *mfn* bent 534
- भुजंग *m* a serpent, the keeper of a prostitute a kind of shrub 327
- भुजग *m* a snake 1928
- भुजगकाय *m* The body of a snake 259
- भुजगकण *m* The hood of a snake 259
- भुजगम *m* a serpent (refers here to तक्षक) 100, 221 1272
- भुज *m* an arm 25, 225, 1845 shoulder 908

- भुजिष्य *m* servant 1346
 भुवन *n* The world 63
 भुवन *n* world, a being or a man, water, the sky 980
 भू *f* earth 249, 332, 417, 438, 517, 771, 1135, 1438, 1493, 1806, 1996
 भू *f* a place, the earth 1137
 भूचलित *mfn* gone away or past? 796
 भूत *mfn* proper or fit, past, similar, obtained, created, *m* an attendant upon an idol Yakṣa, *n* the 5 elements truth, creature, fitness, being like anything satisfactory on 695-7
 भूतात्मन् *m* an epithet of Brahman, body 1025
 भूति *f* ashes मातङ्गश्वर (decorating elephants!), birth wealth, existence 640
 भूति *f* prosperity 847
 भूतिक *n* a species of plant (भूमिम्) a kind of fragrant grass, the wild date tree, सुगन्धि ? 107
 भूतिका *f* a species of plant (भूमिम्) 192
 भूराक *m* a bog 550
 भूदेस *m* N. of a land ? 295
 भूमिष्य *m* a species of plant 108 192
 भूपति *m* a king 962 1960
 भूपविषय *m* a certain king (here refers to शाक) 81
 भूपाल *m* King 1299
 भूभूत *m* a king, a mountain, (= Ananta) tortoise 81
 भूमन् *m* excess 1292
 भूमि *f* earth 44, 78, 384, 692 1137, 1259, 1743 1906, ground 390
 भूमिका *f* रचना मूल्यतरपरिग्रह 158
 भूमि + अन्तरिक्ष (du) earth and heaven 1921
 भूरि *mfn* abundant, *m* sacrifice, Brahmā, Viṣṇu, God Śiva the moon, Indra 1471-2
 भवादि *m* element of words i. e. grammatical or verbal root or stem 689
 भूषण *n* ornament 12, 55, 167, 182, 1102 1496 1552, 1672
 भूषणादि *n* ornament ? 611
 भूषा *f* ornament 25, 1225, 1640
 भूषित *mfn* adorned 923
 भूस्वण *n* a kind of fragrant grass 108
 भृगु *m* N. of Sukra (= Venus), precipice N. of a Rishi (= Jamadagni), an epithet of God Śiva 284
 भृगु *m* ? 312
 भृङ्ग *n* lock of hair, a bee, a fork-tailed shrike, a libertine 281
 भृङ्ग *m* a bee 311, 1194 1665, 1966
 भृङ्गराज *m* a kind of medicinal plant 1718
 भृत् *n* wages 1823
 भृति *f* wages 553, 2001
 भृच *m* servant 703
 भृश *n* particle of consent 529, much 533, excessive 1970
 भेष *m* a timid man 77
 भेषक *m* a frog 77
 भेष *m* a frog 271, 323, 1251, 1470, 1525, 1767
 भेद *m* Dualism, distinction, disunion or separation, splitting 340
 भेद *m* breaking 268, difference 628,

- 978; division or separation 885,
variety 1557
- भेदक *mfn* piercing 357, splitting 371
- भेरी *f* a kettle drum 99
- भेषज *n* medicine 265, 339, 1305,
drug 1697
- भैरव *m* Siva 345, 360, 535
- भैरव्य *n* medicament 211
- भोग *m* pleasure, sexual enjoyment,
the hood of a snake, the body
of a snake, curvature, ruling
or protection, ruling, an
object of enjoyment, wages
of prostitution, energy, eat
ing food 259-61
- भोग्य *m* enjoyment 1650, 1823
- भोगवती *f* the sacred river of the
serpent demons, N. of the
city of the serpent demons
802
- भोगिन् *m* a king, a serpent 288
- भोग्य *mfn* possession, an object of
enjoyment 260
- भोजन *n* food 149
- भोजन (भक्षण) Breaking ? 262
- भौम *m* the planet Mars 319, 736
- [भौम *m*] N. of an asura, N of a
planet (Mars) 1188
- भ्रम *m* ? 843, fall 1046
- भ्रम *m* Fountain, confusion, कान्ध-
शिल्पयन्त्रक 1208
- भ्रमण *n* wandering 428, 659, 1555
- भ्रमर *m* a bee 1134
- भ्राता *f* ? 930 Can the word be वृत्ता ?
- भ्रातृ *m* Brother 902
- भ्रातृज *m* Brother's son 1347
- भ्रातृज्य *m* Brother's son, an enemy
1347
- भ्रान्ति *f* wandering, false opinion,
instability 659
- भ्रान्ति *f* Moving 749, confusion 1208,
1234
- भ्रुवोरन्तरावर्त *m* circle of hair between
the eye brows 561
- भ्रूण *m* a child, an embryo 546
- भ्रूण *m* an embryo 1145
- भ्रूण्य *n* the part between the eye
brows 366
- म *m* God siva, Brahmā, Indra,
Moon, month 1170
- म *m* जन people 1172
- मकर *m* shark 28
- मकर (मुल्ल) (foul-mouthed scurri
lous) 239
- मकुट *m* a crest 523
- मक्षिका *f* fly ? 1532, a fly 1566
- मख *m* sacrifice 1446
- मय *m* sacrifice, N of a star 338
- मघा *f* a star 339
- मघी *f* a particular drug or medicine
339
- मङ्गल *n* auspicious 647, 746, 814,
welfare 1177, † 1392, 1456,
1523
- मङ्गल *n* planet Mars 1968
- मङ्गल *n*, welfare 1969
- मङ्गल्य *m* a sort of pulse or lentil,
the wood apple tree, the
holy fig tree, a medicinal
plant, curds, auspicious,
beautiful, N. of different
plants as रोचना, विषय्य दलपुत्र
अवपुत्र, दलपुत्र, दानी, दुडू ववा
1335-9
- मन्त्र *m* Bedstead 367
- मघ *m* a cot, bedstead 178

- मञ्जरी cluster of blossoms 1257
 मञ्जिष्ट *m* a kind of tree 494
 मञ्जिष्ठा *f* Madder 580, ? 1627
 मञ्जीर *m* a foot ornament 483
 मञ्जु ? 1106
 मठ *m* students' residence 493
 माणि *m* a jewel 552
 माणि *m* ? 164, 471; a jewel 972, 1471; sapphire, 1718
 माणिकुण्डिम *mn* Jewelled floor 31
 माणिभेद *m* Diamond 1479
 माणिरौचिस् *f* sparkling of a gem 1934
 मण्डन *n* ? 602; ornament or the act of decorating 1590
 मण्डल *n* Circle, country or province
 leprosy, a circle of 12 kings, a temple, the disc of the sun or moon, a place, a multitude, (*m*) a dog 1676-7
 मण्डूक *n* a frog 77
 मतङ्गु *m* an elephant, a candāla, N. of a Muni 309
 मतङ्गज *m* an elephant 462
 मति *f* intellect 1004
 मत्कुण *m* ? 1430
 मत् 1022 1688, intoxicated 1801
 मत्ता *f* an intoxicated woman 1020
 मत्तम *m* a rutted elephant 1668
 मत्सर *m* envy 382, 1616, 1872, envious ? 467
 मत्सर *m* envy, envious, stingy, anger, a fly 1565-6
 मत्स्य *m* fish 412, 1863
 मत्स्यभेद a kind of fish 757
 मद *m* intoxication 419, 663, Pride 429, 1121; excitement 592, 736, 894, 970, 1277; intoxication 1038
 मद *m* Semen virile, musk, pride, sexual excitement, rut of an elephant, कृष्णवस्तु, wine 841-2
 मदन *m* Beewax, God of love, N. of a plant (दुर्), N. of a tree (शक्रपादप), spring, an enemy, मूल्य 982-3
 मदवर्तन *m* a drunken man 150
 मदस्यन्दी *f* 1023
 मदालसा *f* wife of an asura 1929
 मदिरागृह *m* Tavern, liquor shop 411
 मद्रु (र) *m* ? 1591
 मद्य *n* 504; wine 842, 893, 1481
 मद्यपात्र *m* vessel for holding spiritual liquor 1384
 मद्यमाजन *n* liquor pot 164 .
 मधु *m* Wine, flower juice or honey, N. of the second month (April-May), माक्षिक (*n*) sugar, milk, water, name of a demon, मद, N. of a partic. tree, Vasanta, any sweet, जपाक्षीश 893-5
 मधु *n* honey 1463
 मधुफल *m* a kind of cocoanut tree 1975
 मधुर *mfn* Sweet 853, 1323 1877
 मधुर *mfn* Pleasant, sweet, one of the 6 kinds of taste; (*f*) N. of a town 1582
 मधुरादिरस *m*. 468
 मधुरिषु *m* The enemy of Asura Madhu i.e Krishna or Viṣṇu 51
 मधुलिका *f* — 213; cf. notes
 मध्व *m* inside 655; middle 1544
 मध्य *m* Centre, little, waist, upper part, न्याय्य 1290-1
 मध्यकोष्ठ *m* inner apartment 1147
 मध्यदेश *m* The midland country 1228
 मध्यभाग *m* centre 1290
 मध्यम *mfn* The midland country,

- one of the 7 musical notes, (f) midnight, a kind of metre, middle, मरु ? the middle finger, the pericarp of a lotus, a girl arrived at puberty 1227-9
- मध्यमरेखा *f* a fold of the skin 1962
- मध्यस्थपुरुष *m* a mediator 492
- मध्येमकरधनराज्य *f* an elephant's girth 1269
- मनन *n* understanding 985
- मनस् *n* mind 1340
- मनुष्य *m* a man 660
- मनोह *mfn* pleasing, agreeable 236 . handsome 287, 335, charming 1157, 1203 : fair 1293, 1338
- मनोहवदन *mfn* having a beautiful face 238
- मनोज्ञवाक्य *n* pleasing speech 745
- मनोभव *m* God of love 1180
- मनोहर *mfn* beautiful 1163, 1749
- मनु *m* fault 56
- मन्तु *m* Brahmā, knowledge, a man, fault 660
- मन्त्र *m* Sacred text or speech, Counsel, secret discussion, a mystical song used to worship a deity 1488
- मन्त्रक ? 512
- मन्त्रभेद *m* a kind of mantra 1872, a mystical syllable 1891
- मन्त्रविशेष a kind of Mantra 1600
- मन्त्रशास्त्र *n* Magic Science 1624
- मन्त्रिन् *m* a minister 349, 1004, 1782
- मन्थदण्ड *m* a churning stick 1572
- मन्थन *n* act of agitating or disturbing 1005
- मन्थान *m* Churning stick 504, 1397
- मन्द *mfn* ignorant, a stupid or slow elephant, self-willed, unlucky, sick, shortman, silly or foolish, *m* the planet Saturn 854-5
- मन्द *mfn* 998, lazy 1221, walking slowly 1502
- मन्दतनय *m* a minor planet (son of Manda = बुद्धि) 197
- मन्दाकिनी *f* The celestial Ganges 1458
- मन्दिर *n* a house 72, 223, 1643 1941
- मन्द्र ? 509, 1813
- मन्मथ *m* God of love 328, 1386 1537, 1597
- मन्यु *m* affliction sacrifice anger 1304
- मयूख *m* Brightness, Ray, flame 243
- मयूख *m* ray 353, 1893, 1887
- मयूर *m* Peacock 223, 497, 958, 993
- मयूरपिच्छ *n* The tail feather of a peacock 1943
- मरण *n* Death 1264
- मरणसंशयवृद्ध *m* an old man who is about to die 827
- मराल *m* Swan 1870
- मरीच (वि) *m* lustre 352
- मरीच *m* black pepper
- मरीचि *m* a ray of light 1469
- मरु *m* Desert, mountain 1484
- मरुत *m* Wind, a god, a kind of plant (सूफा) 762
- मरुदादि 520
- मर्क *m* कायशा, कटा, कर्मभेद पुच्छर, वायु a kind of wind pervading the body (-Vyāna) 47
- मर्दन *n* विमोहन (stirring) 999
- मर्दन *n* Pressing 1842
- मयांदा *f* Boundary 229, limit 598.

910 1007, 1649

मर्षण *m* endurance 1831मल *m* Sin, excrement, any kind of dirt, Niggard, marrow of the flesh 1662-3मलत्याग *m* evacuating (by stool) 1041मलिन *mfn* dirty 371मलिनाम्बु *m* dirty water 620मल्लु *m* a vessel, strong man 1616मल्लक *m* a vessel (made of a cocoa-nut shell) 48, 1616मल्लिका *f* Jasminum Zambac 617मल्लिकाक्ष *m* N of a bird, a blue eyed horse 2010मयिषट् *m* an ink-bottle 876

मसूरक a sort of pulse or lentil 1336

मसृण *mfn* smooth 903मस्तक *m* head 1552मस्तकारिण *m* the skull 94

मह festival, light 1904

महत् *m* great, worship? dominion 697महत् *mfn* great 1583, 1657महती *f* worship?, N of Narada's lute 770महती *f* large 774महदादिक *m* the universal spirit etc. (?) 742महत् *m* festival 1783महाकाल *m* a form of Siva 1627महाकालफल *m* the fruit of a tree 296महाकुलसम्भव *mfn* child of a good family 793महानाळ (नील) *m* a kind of black tree 1934 cf. notesमहानील *m* a kind of medicinal plant (मूत्ररज). Sapphire, N of a Nāga 1718महापत्र *m* a prime minister 1002महाबालिन *m* N of a Daitya, Strong man 1721महाभति *f* a great calamity 805महाभूतादितद्वाष *m* the essential part of (the five) primary elements 690महामृग *m* an elephant 330महामेष *m* a big cloud 1589

महारत्न gold, safflower 1167

महारत्न *m* a valuable gem 176महासेन *m* The Commander of a large force, N of Skanda, N of Indra 1075महिष्ठा *f* N of a tree a woman 1979महिष *m* buffalo 1318महिषयोषित् *f* a she-buffalo 1849महिषाक्ष *m* bdellium 2007महिषी *f* a queen a she buffalo 1849महाश्र *m* Mountain 1655महेन्द्र *m* Indra 1455महोपथ *m* a sovereign remedy 1353महोषधि *f* a partic drug 1185 1752मांस *m* flesh 517 1616, 1649, meat 1854मासमिश्रित *mfn* Mixed with flesh 1682मांसी *f* The plant - जगमासी, 129, 1117मा *f* measure, death, time, intelligence Goddess Lakṣmī; (ind.) prohibitive particle 1171 2माक्षिक *m* honey 893माघ *m* N of a month 1897मादङ्गुमार *m* Decorating elephants? 640माताङ्गिक *m* a young elephant, (*f*) Goddess Pārvatī 202मातुरेकपुत्र *m* The only son of his

mother 994

मातृ *f* Mother 29, 738, 1259, 1341

मातृ ? 1532

मातृ *f* alphabet 1982

मातृपणा ? 648, see note.

मातृभेद *m* one of the Mātr̥s 1156

मातृस्त्री *f* Mother's friend 1276

मात्रा *f* ornament ear-ring etc medicine, अवकृत totality, part of a syllable, wealth, household furniture, slight measurement, प्रत्यय a portion, ascertainment, 1420-2

मात्रा *mfn* household furniture little measure, *f* ornament, wealth, the upper limb of Nāgarī characters, part of a metre, *n* N. totality, accurate determination 1495-7

मात्राद्वय *n* two Mātr̥s of a vowel 1468

मात्सर्य *n* envy 285

माघव *m* Spring, N of the second month (= April May), Visnu 1779

माधुर्य *n* Sweetness 236, 1213

मान ? 146, proof or evidence 274, measurement 860 1140, 1171, 1638, 1749

मान *mnn* self respect *n* arger pride, विमान, मर a measuring rod (= 4 hastas) एव authority, measure like मर 950-1

मानरश्मि *m* a balance rod 525

मानन *m* *n* स्वभार, मानभे, honour or respect मर, निरुत्त 1072

मानना *f* a woman मरवरी 1023

मानभेद *m* a kind of measure (a pole as a measure of length), 503

822 1022, 1244

मानव *m* a man 1503 1850

मानस *mfn* belonging to the mind (*n*) mind 1918

मानिनी *f* a woman, मरवन्दी 1023

मान्य *mfn* honourable 1204

माया *f* illusion 449, 461, 1888

मार *m* God of love 982; thornapple 1184

मार *m* God of love, enemy, 1386

मारण *n* Killing 1042

मार्ग *m* musk, N of the month Margasīrsa search or tracing, way, a way or path pointed out by Buddha anus, the constellation Mīrgasīras 289-90

मार्ग *m* a road or way 822, 906, 1433 1554, the month Margasīrsa or Āgrahāyana 1905

मार्गण *m* a beggar, an arrow, requesting, seeking 603

मार्गण *m* an arrow 1130

मार्जाल *m* cat 314

मार्तण्ड *m* The Sun 1077

मार्दव *n* ? softness 1213

मालती *f* Jasmine plant 634, 1914

मालाकारिणी *f* wife of a garland maker 1001

मालिनी *f* N of a river, N. of a metre wife of a gardener, N. of a city (मरवारी), Pārvati, N. of Ganges 1000-1

मरुत *n* garland 1000

मरुती *f* a kind of plant 423

मरु *n* a month 7 58

मरु *m* month 301 (here refers to Asadhā), 358, 1170

मरुभेद a part of month (here refers

to Mārgasīrsa) 289

मासाधि *m* half of the month 1996

माहात्म्य *n* Majesty or greatness 254, 1329, 1342

मित्र *n* a friend 234

मित्र *m* a friend, the Sun, 1403

मिथुस् (*ind.*) Mutually, secret 912

मिथुन *n* one of the astronomical houses, a pair, copulation 1048

मिथ्या *f* False opinion 659

मिश्र *m/f* Mixed 938

मीन *m* a fish 279, 413, 737

मीन *m* N of an astrological house, fish 966

मु *m* Bond, पिङ्गलामित्र, वर्ण ? 1173

मुकुन्द *m* Visnu 859

मुकुर *m* Mirror 49

मुखा (ख) र *m/f* talkative 136

मुकुल *n* a bud 1803

मुकुलित a shut 985

मुक्त *m/f* abandoned 447

मुक्तस्योग *m/f* one who has left company 326

मुक्ताहार *m* a necklace of pearls 1399

मुक्तसंभवपात्र *n* a conch shell 706

मुक्ति *f* 1342

मुख *n* egressing out of, commencement, gate, point of an arrow, chief, copper, mouth, means 232-4

मुख *n* face 1125

मुखरोम *m* an eruption on the face 522

मुखावली *n* a cloth to cover the face 181

मुख्य *n* a chief 89, important 1004

मुख्य *m* भूपाल, अन्तर्गमि 1299

मुल्यानुपाविशिष्ट *m* a child who imitates

an example set by a parent 929

मुग्ध *m/f* charming, ignorant, gentle नव ? ; (*f*) a variety of Nāyikā 904

मुचुकुन्द *m* N of a king, N. of a tree 873

मुञ्ज *f* a belt made of Muñja grass 1679

मुद *f* Joy, pleasure 1040

मुद्गर *m* an iron rod 342

मुनि *m* a sage (here used for नाकु as the name of a sage) 52, 400, 1746, 1995

मुनिमेद *m* a sage (here refers to kausika) 110 a certain Muni 309, 1716, 1926

मुरज *m* a kind of drum, a large drum, मुख, 414

मुरव (ज) a drum 414

मुसुर *m* a fire made of chaff 1508

मुष्क *m* the scrotum, a kind of tree (मोक्षद्रु) 68

मुष्टि *m* N. of a demon (=मुष्टिक), a kind of measure (=1 Pala) 440

मुष्टि *m* a partic. measure 1553

मुसल *m* Pestle 1712, cf. introd.

मुसलापरयलोहमण्डक *n* the iron head of a pestle 1127

मुखण्डि *m* a weapon, a fool 533 ; cf. notes

मुस्तक *n* a kind of grass 291, 1456

मुस्ता *f* a species of grass 941, 1336, 1572

मूर्द्धत *n* a short time, a period of 48 minutes 750

मूक *m* speechless man, monkey 89

मेघमणि]

मूढ *mfn* insensible 791, 831, silly or foolish 855, ignorant 904
 मूढव्य *mfn* stupid (?) 432
 मूढं *m* a fool 491, 527, 533, 1639
 मूर्च्छा *f* fainting, व्यापार, melodious sound of a lute 375
 मूर्च्छाल *mfn* fainting 1330
 मूर्च्छित *mfn* insensible, tall or lofty 791
 मूर्ध्नि *f* Body 274, individual 677
 मूर्ति *f* hardness, body 686
 मूर्तिगुण *m*, quality of a body like heaviness 941
 मूर्त्यन्तरपरिग्रह *m* decoration as of an image or an actor's part? 158
 मूर्ध्ने *m* the head 313, 431, 1372
 मूर्वा *f* a sort of hemp 887
 मूल *m*, root 140, 1427, 1957, 1621
 मूल *m* N. of a disease, N of a constellation, a root of any plant or tree, neighbourhood, first, one's own, वशाहित (sub-
 dued †) 1644-5
 मूलदेश *m* ? 1595
 मूलवणिग्द्रव्य *m* merchandise 512
 मूल्य *m* value 340, 553, 983
 मूषिक *m* a rat or mouse 224, 459, 631, 1765, 1833
 मृग *m* an antelope 59; a deer 251, 295, 737, 1772 1980 a beast 291, 1092, 1442
 मृग *m* an elephant, a deer a bear, a bear 257-8
 मृगमद *m* musk 289
 मृगपाशपन *m* instrument for hunting 1343
 मृगयोषित *f* a female deer 253, 550

मृगतोमज *m* woollen cloth or garment 1699
 मृगण्ड *m* multitude of animals? 701
 मृगाङ्क *m* N of Siva, a white lotus, the moon 195
 मृगाङ्क ? 71
 मृगाधिप *m* The lion 651
 मृगान्तर *m* a kind of beast 303
 मृगी *f* a female deer 589
 मृगेन्द्र *m* The lion 1222
 मृगाल *m* The stalk of a lotus 162
 मृगालसूत्र *m* a rope made of lotus fibres 1908
 मृत *mfn* dead 680 1291
 मृतसंस्कार *m* obsequies 1043
 मृति *f* death 655, 1171
 मृत्यु *m* ? 884; death 1052, 1291, 1330, 1627
 मृत्यु *m* क्रियाक, death, लक्षण, God of death 1264
 मृदङ्ग *m* a kind of drum 99, 414
 मृदु *mfn* not sharp, soft or tender 853
 मृदुल *mfn* soft 1713
 मृद्रेद *m* a kind of clay 352
 मृषार्थ *m* uttered falsely 733
 मेखला *f* a girdle or belt 358
 मेखला *f* a sword belt, a woman's girdle, the slope of a mountain, a belt made of Muñjā grass 1678-9
 मेघ *m* cloud 33, 291, 234, 331, 377, 730 761, 849, 1602, 1839 10 7
 [मेघ] *m* cloud 338
 मेघनाल *m* multitude of clouds 120
 मेघनाद *m* Sound of a cloud, N of a plant, N. of Rāmapā's son 872
 मेघमणि *m* Ink, dirty water 62)

- मेघशब्द *m* Sound of a cloud 872
 मेघा *f* Intelligence 1171
 मेघक *m* Darkness, blackness 137
 मेघक *m f* " dark-blue 167, 707; black 1182
 मेघकद्रव्य *m* a black-substance 572
 मेरु *m* Mountain Meru 382
 मेलाशु *n* Ink 620
 मेळमन्द *m* an ink-bottle 876
 मेळामन्द *m* an ink-bottle 876
 मेप *m* a ram 574 ; a sheep 1765
 मेपारि *m* an astrological house 1807
 मेपारिलोमन् *n* wool of the sheep etc. 561
 मेहन *n* Penis 61, 1044
 मैथुन *n* union, sexual intercourse 1047
 मैथुनभूतयो' ह्रियासुक्तानिन् the lover excited by passions 1915
 मैथुनी (° निन् *m* ?) one who has had intercourse with a woman 1911
 मोक्ष *m* Liberation 184 ; the final beatitude 256, 365, 607, 812, 885, 892, 1569, 1749
 मोक्षद्रु *m* N. of a tree 68
 मोघ *m f n* Fruitless, afflicted 337
 मोघा *f* a kind of plant (पाटला) 337
 मोघ *m* a medicinal plant (= (शोभाजन), मोक्ष (Final beatitude) 365
 मोचक *m* plantain tree, a species of plant (= शिशु), liberating, an ascetic 145
 मोचा *f* the cotton shrub, plantain 364
 मोद *m* pleasure 1038, 1442, 1944
 मोह *m* fainting 375
 मौन *n* Silence 1233
 मोर्वा *f* Bowstring 384, 1259, 1743, 1748
 मौलि *m* Crown, top of the head, the *Asoka* tree, braided hair 1659
 मौलि *m f* a diadem, a lock of hairs, braided hair 1964
 य *m* 'abandoning, abode, wind, restraining, giver, goer 1256
 यक्ष *m* Kubera 79 ; yakṣa 410, 748, 1109
 यज्ञ *m* Sacrifice 247, 338, 997, 1520, 1745
 यज्ञकर्मन् *n* Sacrificing 488
 यज्ञपात्र *n* a vessel in sacrifice 518 1465
 यज्ञशेष *m* the residue of a sacrifice 720
 यज्ञान्न *n* Sacrificial food 399
 यज्ञिपतकशाखा *f* the branch of a tree in a sacrifice 924
 यज्वन् *m* a Sacrificer 1190
 यति *m* an ascetic 1870
 यतिबुद्धयानिरीक्षण *n* Reflection 1080
 यत्न *m* effort 254, 812, 962, 986, 1433; an effort to bring another objection 815
 यद् *m f n*, a pronoun ; (*ind.*) particle expressing reason 1258
 यद्यपि *ind.* अवधारण 1106
 यन्त्र *m* an elephant keeper, a charioteer 678
 यन्त्र *n* machine 449; a trap for catching deer 460
 यन्त्रणा *f* restraining 1231
 यन्त्रबन्धन *n* a partic. position of fingers in religious austerities 586
 यन्त्रान्तर *n* a kind of machine 1406

- यम *mfn* दिन, *m* God of death self-restraint, a twin absence of cruelty, *m n* the ten major observances as (आनृशाख्य, धृमा, सत्य अहिंसा काजैव, दैम, ज्ञान, प्रसाद, माधुर्ये मार्देव) 1211-3 .
 [यम] *m* a crow, restraining 1215
 यम *m* God of death 503 766, 1056, 1189, 1264, 1469, 1626, 1815,
 यमने *n* Selfrestraint 1211
 यवायु *f* ricegruel 400
 यवानी *f* a kind of bad barley 116
 यशस् *n* fame or renown 64, 706
 glory 558
 यष्टि *f* string of pearls, a stick व्याप्य
 वत्फलक ? 442
 यष्टिरीप *m* ? 1113
 या *f* a car, cluster of blossoms, brilliance, Lakṣmī, creation 1257
 याग *m* Sacrifice 451, 452
 याचक *m* a beggar 603
 याचते *n* begging 989, request 1020
 याचना *f* 754
 याचित *mfn* solicited 728
 याचना *f* request 258 1344 begging
 1917, 2001
 यातना *f* torment 126, 602
 यातयाम *n* spoiled, used or enjoyed
 1254
 यावु *n* a rāksasa 1812
 यावु *m* a goer 1256
 यात्रा *f* spending away time, setting off, a festival 1492
 यात्रा *f* travelling 648
 यादव *m* Lord Krishna 574, 1416
 यादोभेद *m* a partic fish 60
 यान *n* going, a vehicle of any kind 938
 यान a car 1257, setting off 1492
 यानवात *n* a boat 679
 यानयुख *n* a yoke 1380
 यानाघङ्ग *n* a part of a vehicle (=yoke) 301
 यापन *n* spending away time 1492
 याम *m* one-eighth part of a day 1215
 याम *m* restraining 1256
 यामिनी *f* Night 1029
 यावत् + ताचद् *ind* particle expressing limit, completeness, निपात 666
 युक्त *mfn* right or fit 695, 783, 808, 944, 1179
 युक्ति *f* union 264
 युग *m* a yoke, (*n*) a pair or couple, the 4 ages, a measure of 4 cubits, औष्य a period of astronomical cycle of 5 years 301-2
 युग *m* the age 691, 693, a yoke 880, a pair 1048
 युगभेद *m* one of the 4 ages 1558
 युग्म *n* a pair or couple 301, ? 403, 1761
 युग्मजात *mfn* a twin 1211
 युद्ध *n* war or battle 396, 560, 565, 944, 1267, 1357, 1375, 1594, 1780
 युद्धयंत्रयंत्राणां *n* armour of a battle elephant 1549
 युधिष्ठिर *m* N of the eldest son of Pāṇḍu 50
 युव *m* N. of one of the 60 years, youth 1768
 युव *m* a youth 577, 992, 1268, 1768

- रघ *m* sound or noise 560
 रघ (रवि) the Sun 1765
 रघर्ण *m* the letter r 1119
 रवि *m* the sun 1188
 रादिम *m* a ray of light, rein 1217
 रादिम *m* ray 68, 906, 1817, 1856, 1878
 रस *m* taste 604, 693, sentiment 1505, quick silver 1094
 रस *m* semen virile, गुण (quality), love, the taste or character of a work (= शृङ्गारादि), a liquid substance poison, water, a constituent fluid or essential juice of the body गन्ध (fragrance) bitter etc, quick-silver wealth tongue 1884-6
 रसदब्ध *m* a rain cloud 1347
 रसना *f* tongue 1221
 रसबद्धास्त्र *m/fn* having a poisoned weapon (=hunter) 197
 रसवन्धिन् *mfn* ? 1737
 रसभेद *m* one of the 6 kinds of taste 1582
 रसरक्तादि *m* the seven fluids of secretion (chyle, blood, flesh, fat, bone, marrow, semen and hair, skin, sinews 689
 रसाञ्जन *n* a sort of collyrium 1301
 रसायन (*m*) N. of Garuḍa (MW), *n* a partic drug 1066
 रसाला *f* curds mixed with sugar and spices 616
 रसिक *m* sentimental 759, 1967
 रसत् *n* privacy 509; 912, 1279, 1822, 1761, loneliness 741
 रा *m/f* Sound, gold 1374
 रा *f* gold, राधा, hoping for or desire, going 1371
 राक *m* 'sun 82
 राका *f* a girl in whom menstruation has just begun, brightness, the day of full moon 83
 राक्षस *m* a demon, N. of a year 1924
 राक्षस् *m* a rāksasa 896, 975, 1319
 राग *m* love, envy [Bhīde], a kind of red dye etc. redness beauty or lustre, N. of some rāgas, Sweetness, affection, अनुत्तर, desire, N. of a Rāgīnī, colouring or dyeing 285-7
 राग *m* Colour or love 280, 1884; passion 526 635, 1648, desire 1151, love 1182
 रागभेद *m* N. of a rāga (मञ्ज) 269, a partic rāga (in music) 312, 1477
 रागराज *m* God of love, the Sun, the moon 424* [M. W. reads रागरञ्जु]
 राघव N. of the Son of Daśaratha 1204
 राजकुञ्जर *m* a royal elephant 1998
 रामचिह्न *n* Symbol of royalty 852
 राजताली *f* Areca nut tree 1724
 रामदत्तोर्षी *f* a royal grant of land 1006
 राजदार *m* (pl) wife of a king 926
 राजदेय *mfn* Royal revenue 1437
 राजधानी *f* a Capital 134
 राजन् *m* the moon King, Chief, उपचार the Sun, swan, Indra, yakṣa 409-10
 राजन् *m* King moon, a ksatriya, Indra consumption, chief, द्रुम 963
 राजन् *m* King (refers to रघु) 143,

[कवि]

- 288, 681, 1094, 1191, (refers to) अञ्जल 1691, 1754, 1930 ...
- रौजपत्नी *f* Queen 1849
- राजपुत्र *m* Prince 20
- राजभेद *m* N. of a king (Piñjara) 1533
- राजमन्त्रिन् *m* minister of a king 1389
- राजराज *m* N of Kubera, emperor, treasurer 425
- राजशासन *n* King's punishment 501
- राजद्वारिणामलकाकृता इत्याद्यौ *f* a female door-keeper kept in the ladies apartment as an ornament in a palace 1608-9
- राजहंस *m* a flamingo 295
- राजादिपूर्वक 1872
- राजादिशासनान्तर *n* a plate inscribing royal grants 457
- राजानां पुत्र ? 1034
- [राजि *f*] a line 395, cf. notes
- राजि *f* a line 228
- राजीवहृद् ? 1574
- राज्य *n* ruling 260 ; dominion 698
- रात्रि *f* night 30, 769, 1228, 1585 1810, 1845
- राम (*mfn*) charming, white, dark coloured (=black), pleasing (*m*) a kind of deer or (in later times) a fabulous animal (supposed to have 8 legs and to inhabit in snowy mountains M.W.), N of son of Jamadagni, N. of Balarama (brother of Krishna), Son of Dasaratha, रा०, (मा *f*) Goddess Lakṣmi, a woman (*n*) बरह leprosy 1203-05
- रामायन *m* Son of Rāma 170.2 1701
- रामायणादि *n* Rāmāyana etc. 1262
- रावणात्मज *m* Rāvana's Son 872
- रावणासि *m* Rāvana's sword 1929-30
- राशि *m* an astrological house, heap of things, 1807
- राशि *m* a sign of the zodiac (here refers to वृद्धिक) 105 ; multitude 134, 449, 460, an astrological house 966, 1136, 1140, 1833
- राशिभेद *m* an astrological house 471, 524, 1048, 1881
- राष्ट्र *m* Country, a public calamity (plague famine etc.) 1500
- राष्ट्र *n* country or province 1676
- राष्ट्रक *n* Kingdom 1408
- रास्ती *f* she-ass 1194
- रासिक *m* दाक्षिण 165
- रास्ना *f* a kind of plant 1459
- रास *m* N of a Daitya supposed to seize Sun or Moon 1888
- रि flowing or oozing, धव 1374
- रिन्ध (?) कन्दली वृक्षी 1476
- रिषु *m* enemy 1395
- रिषे *n* good luck, non-existence, welfare 451
- रीति *f* going forth flowing (stream?), method, rust of iron, a kind of brass 629-30 cf. notes.
- रीति *f* nature, stream 637
- रीषि *f* 1175
- रु *m* war or battle, fear, sound 1375
- रुग्भेद *m* a kind of disease (paralysis) 2-8, 1530
- रुज्ज *f* flame, desire brightness 1375
- रुज्ज *f* radiance 303
- रुचि *f* desire, splendour, attach-

- ment, ray 353
 रज् *f* sickness 113, 1218, 1860, acute pain 1063
 रद्ध *m f n* arrested 933
 रद्द *m* God S.va 248, 1457
 रक्षि *n* blood 419, 735, 1372
 रक्षि *m* the planet Mars, a goat, saffron, blood 1556
 रक्षिरोद्गारि *m* N of one of the 60 years 1613
 रक्ष (*m f n*) unkind hard, harsh, a tree ; 2003
 रूप *n* beauty, appearance 558, 1202 shape 731, 1903
 रूप *n* Sound or a word, cattle, a verse, Rereading a book white etc. (colour), beauty, nature, a beast, a place, a sailor, shape, body 1091-3
 रूपक *n* a drama 55
 रूपकार्थ *n* Half rupee 202
 रूपादि *m* The 24 Gunas (in Nyāya phil) 538
 रूपादिपञ्चक *n* the five constituent elements (of being rupa, Vedanā Samjñā, Samskāra and Vijñāna . Buddhist) 907
 रूप्य *n* Silver 777
 रूप्य *m f n* Beautiful ; (*n*) Silver 1315
 रूषित *m f n* smeared with 1282, 1325
 रोक *m* Doubt, excess 62
 रोम *m* Line 1201
 रे (or ले) रा *f* row, a god, Script, writing, a line, a small quantity, appearance ? ; (*m f*) boundary 228-9
 रेखा *f* 298, continuous line 1701, 1959
 रेणुका *f* a partic, drug 396
 रेतस् *n* semen virile 841, 1181, 1641
 रेतस् *n* Seminal fluid, gold, resin, स्वादन, quicksilver, शब्द, 1899-1900
 रेफ (*m f n*) low or vile, *m*, a burring guttural sound, the letter *r* , क्षय, passion or affection of the mind 1119
 रे *m* wealth 811
 रोक *m* Ray hole 68
 रोग *m* disease 848, 1302, 1539 1644
 रोगमेद *m* a kind of disease 1214, 1641, 1924
 रोचन *n* a partic yellow pigment 1084
 रोचना *f* a kind of plant 1338
 रोचनी *f* N a plant 320, a partic yellow pigment 1445
 रोदन *n* weeping 865, 1051
 रोदसी *f n* (du) earth and heaven 1921
 रोषम् *n* ? 454
 रोमाञ्च *m* the thrill of the hair 1932
 रोमालि *f* the line of hair extending from the pudenda to the navel 129
 रोमावली *f* a line of hair extending across the navel 616
 रोष *m* anger 10
 रोहण *m* N of a mountain (of gems ?) 606
 रोहिणी *f* a kind of plant 470, 663
 रोहित *m* blood, Indra's bow, a bold man, colour (red), red sandal wood, रोहीर्य (a kind of sandal wood), मरु , the planet Mars, Saffron, कञ् रु. (*m n*) a kind of fish, a deer 734-7

लवली]

- रीदरम *m* the sentiment of horrible
500 fierceness 1922
- रौप्य *n* Silver 803
- रु *mfn* cutting (*m*) N of Indra
1614
- रक्षण *n* Name, a mark, quality,
explanation, पयादि सुन्दर
luck or fortune, मूण्यादि
(ornament?) 610-1
- रक्षण *n* sign 711 1254
- रक्षणान्तर *n* ? 968
- रक्षणीय *mfn* refined 779
- रक्षमन् *n* a mark or sign, chief or
principal 972
- रक्षन् *n* mark 55 667 1120
- रक्ष्मी *f* prosperity, splendour, God
dess Lakshmi, beauty 1202
- रक्ष्मी *f* Goddess Lakshmi 18, 1198
1207, 1378 1681
- रक्ष्मीपुत्र *m* God of love a wealthy
man, a horse 1597
- रक्ष्य *mfn* an object to be aimed at
252 1064, 1265 1343 1826
- रक्षु *m* (?) a deer भूदेश? (MW) 290
- रक्षुड *m* stick 003
- रक्षुच *m* the hair twisted together
443
- रक्षु *mfn* desired small, beautiful
worthless not heavy, quick,
(*m*) a black variety of Aloe
wood a kind of plant आम्र
(energy?) क्षण 335-6
- रक्ष्का *f* the town of Ravana a
branch, N of an evil Spirit
an unchaste woman 70
- रक्षन् *n* transgress on 713
- रक्षता *f* a creeper 1902
- रक्ष्य *mfn* obtained 646 1177
- रक्षामूल *n* a fibrous root 443
- रक्षतर्वंश *m* cane, collection of cree-
pers 1829
- रक्ष् *n* Salt 1614
- रक्ष्य *m* a libertine 139
- रक्ष्याक *m* a libertine N of a coun-
try N of an astrological
work ? 139
- रक्ष ? 478
- रक्षिणी *f* one of the मत्स्य attending on
Skanda 472
- रक्ष्मद *n* forehead 120
- रक्ष्मदमूत्रा *f* a forehead ornament 458
- रक्ष्मगच्छि *n* the bone of the forehead
221
- रक्षाम and रक्ष्मन् *n* an ornament
eminence a horse a mark,
Majesty a mark on the
forehead a tail, brightness
(*mfn*?) banner a horn a
superior man 122-7
- रक्षलत *mfn* charming *n* a kind of
gesture a dance (*m*) the
royal garden, sport new
sprout ? 701-2
- रक्षित ? 1910 see notes for आरक्ष
- रक्ष *m* N of Rama's son Kusa grass
Destruction cutting 1762-3
- रक्षक *m* cloves ? 1378
- रक्षकृ *n* the clove tree 1506
- रक्षकृवलक The bark of Lavanga tree
1731
- रक्षण *m* a kind of taste, N of a
Raksasa a sea (of salt water),
lustre 601
- रक्षण *n* salt 459 1184 1614
- रक्षणावृ *f* Mother of Lavana 1928
- रक्षली *f* N of a plant 1690

- ला *f* taking 1614
 लाक्षा *f* lac 1020 1083
 लाक्षादि *n* a kind of red dye etc 285
 लाक्षाप्रसाधन *m* the red lodh tree 458
 लाङ्गली *f* N of a plant, Jessiac Re-
 pens 219
 लाङ्गालम् *m* Coccoanut tree, जामदग्नि
 1689
 लाङ्गली *f* a kind of plant 725, 862,
 1354
 लाङ्गुल *n* monkey, tail 1690
 लाङ्गुलन *n* mark or sign 1033, a mark
 or mole on human body 1197
 लान *m* (लोभ in text) acquisition 645,
 892 885?, gain 1477 1650, 1854
 लालन *n* fondling 1078
 लालसा *f* Ardent desire, regretful
 anxiety asking or begging,
 over suspicion 1916 7
 लालाटिक *m* an attentive servant
 who watches his master's
 face or countenance, an idler
 208
 लावण्य *n* beauty 369
 लासक *m* cage, (*f*) female dancer
 173
 लिङ्ग *m* going or motion, dancing
 231
 लिङ्ग *n* Union? Sign, proof or evi-
 dence, the male organ God
 Siva, body, Pradhāna or Pra-
 kṛti (in sāmkyha phil.) gold,
 image of God Siva 274-5
 लिङ्ग *n* Penis 1322
 लिपि *f* a script 228 304
 लिपिच *m* scribe 198
 लिप्त *m/n* envenomed (as as arrow),
 eaten, smeared 658
 लिप्तगात्र *m* one whose body is anoin-
 ted 27
 लिप्ता *f* desire 1067
 लाला *f* a maiden's playful imitation
 of her lover, appearance,
 sport 1654
 लीला *f* sport 1555, ? 1736
 लालागत *n* easy gait 29
 लुब्धक *m* a hunter, चान्द्रा greedy 177
 लुब्धक *m* a man of Kirāta tribe 757,
 a hunter 877
 लुलाय *m* a buffalo 1318
 लेख *m* writing 1000
 लेखन *n* writing 228, trench 1837
 लेख्यकृत्तिका *f* a pen 152
 लेप *m* painting 431, a coating of
 paint 887, ointment 1941
 लेपन *n* ointment 1108
 लेश *m* a small part 463, little 883
 लोक *m* The world, man (people) 63
 लोक *m* people 304, world 937, 1896,
 a being or a man 980, 1278,
 1839
 लोकान्तर *n* the next world 1470
 लोकापवाद *m* evil report 1034
 लोचन *n* shut, सुखित, रूपण, an eye,
 यत्न निरूपण 985-6
 लोचन *n* an eye 995
 लोचनास्थि *n* bone of the eye 29
 लोहन *n* act of agitating or disturb-
 ing 1005
 लोभ (म) *m* coveting 1854
 लोमन् *n* hair 249
 लोल *m* unsteady, disirous or greedy
 1670
 लोह *m* iron 99 571, 1498 1597
 लोहवीट (विट्ट)क *n* Rust of iron 629;
 cf. notes

- लोहपृष्ठ *m* a heron 498
 लोहसुदर *m* Iron rod 460; iron club
 939
 लोहादि *m* iron etc. 564
 लोहादिप्रतिमा *f* a statue of any metal
 562
 लोहित *mfn* red; *m* the planet Mars
 783
 लोहितविशेषण *m* Red ointment ? 1324
 लंश *m* Back-bone, the upper tim-
 bers of a house, bamboo,
 multitude, race or family, the
 upper nasal bone 1797-8
 लंश *m* race or family 121, a bam-
 boo 189, 518, 1295, 1427, 1746
 लंशकविनायक *m* a herald who sings the
 praises of the prince 834
 लंशदीप *m* यष्टिदीप 1113
 लंशनाल *m* a pipe made of a bamboo
 169
 लंशपोत *m* Bamboo-shoot, child of a
 good family 793
 लंशशूरा *m* the shoot of a bamboo
 1526
 ल *m* conciliation, wind, संवन (re-
 staint), N. of varuṇa, God
 of love 1725
 लडल *m* a kind of tree 1516
 लडल *m* the Aśoka tree, the betel-
 nut tree 1976
 लडल्य *mfn* to be spoken, censure,
 dependent on, लडल, लडलनी,
 लडल, लडल, लडल 355-56
 लड *n* the mouth 233, 1373
 लड *mfn* crooked or curved 407,
 1222, 1963, 919
 लडवत *m* ambiguous speech 36
 लड *m* लड, लड, लड 1990
 लड *n* breast 1340
 [लड] N. of a country, lead, tin 283
 लडनीव *mfn* to be spoken 1355
 लडस् *m* speech; (°चा *f*) a kind of
 aromatic root 1891
 लडा *f* a kind of plant 1339, 1743
 लड *mfn* Thunderbolt, weapon,
 flash of lightning, रषनालर,
 diamond, a diamond needle
 (सुचिभद), N. of one of the 27
 astronomical yogas, Myroba-
 lan, लडदडी (a species of sun-
 flower?), लडवी (a kind of
 plant) 1478-80
 लड *mfn* a thunderbolt 151, 249,
 1030, 1370, 1465
 लडवटी *f* a species of sun-flower 1480
 लडक *m* cheat or rogue, a juckal,
 लडकनपुरमापिड, best 174-5
 लडक *m* a cheat 171; fraudulent
 1777
 लडचुल *m* a kind of reed a sort of
 cane or reed, a kind of tree
 (= Aśoka) 1973-4
 लडक *m* Aśoka tree 146
 लड *m* surrounding, a tree, a kind
 of cake, a place of inauspi-
 ciousness, a wall, a court-yard
 473-4
 लर *m* a banyan tree 278, 1747
 लरक *m* banyan tree 915
 लरक *m* Submarine fire 1706
 लरक *m* a shop 599
 लरकन *m* capital of a merchant
 1230
 लरिज *m* a partic. Katani, trade
 418
 लरि *m* a merchant 21, 1348, 1573

- ला *f* taking 1614
 लाक्षा *f* lac 1022, 1033
 लाक्षादि *n* a kind of red dye etc. 285
 लाक्षाप्रसाधन *m* the red lodh tree 458
 लाङ्गली *f* N of a plant, Jessiac Re-
 pens 219
 लाङ्गालम् *m* Coccoanut tree, जामदग्नि
 1689
 लाङ्गली *f* a kind of plant 725, 862,
 1354
 लाङ्गूल *n* monkey, tail 1690
 लाङ्गुलन *n* mark or sign 1033, a mark
 or mole on human body 1197
 लाभ *m* (लभ in text) acquisition 645,
 892, 885?, gain 1477, 1650, 1854
 लाभन *n* fondling 1078
 लालसा *f* Ardent desire, regretful
 anxiety, asking or begging,
 over suspicion 1916-7
 लालारिक *m* an attentive servant
 who watches his master's
 face or countenance, an idler
 208
 लावण्य *n* beauty 369
 लासक *m* cage, (*f*) female dancer
 173
 लिङ्ग *m* going or motion, dancing
 231
 लिङ्ग *n* Union? Sign, proof or evi-
 dence, the male organ, God
 Siva, body, Pradhāna or Pra-
 kṛti (in sāmkhya phil.), gold,
 image of God Siva 274-5
 लिङ्ग *n* Penis 1322
 लिपि *f* a script 228, 304
 लिपिक *m* scribe 198
 लिप्त *m/n* envenomed (as as arrow),
 eaten, smeared 658
 लिप्तगात्र *m* one whose body is anoin-
 ted 27
 लिप्सा *f* desire 1067
 लीला *f* a maiden's playful imitation
 of her lover, appearance,
 sport 1654
 लीला *f*'s sport 1555, ? 1736
 लीलागत *n* easy gait 29
 लुब्धक *m* a hunter, चान्द्रा, greedy 177
 लुब्धक *m* a man of Kirāta tribe 757,
 a hunter 877
 लुलाय *m* a buffalo 1318
 लेख *m* writing 1006
 लेखन *n* writing 228; trench 1837
 लेखकृचिका *f* a pen 152
 लेप *m* painting 431, a coating of
 paint 837; ointment 1941
 लेपन *n* ointment 1108
 लेश *m* a small part 463, little 883
 लौक *m* The world, man (people) 63
 लोक *m* people 304, world 933, 1896,
 a being or a man 980, 1278,
 1839
 लोकान्तर *n* the next world 1470
 लोकापवाद *m* evil report 1034
 लोचन *n* shut, सुखित, मूषण, an eye,
 बल, निरूपण 985-6
 लोचन *n* an eye 995
 लेचनार्थि *n* bone of the eye 29
 लोहन *n* act of agitating or disturb-
 ing 1005
 लोभ (म) *m* coveting 1854
 लोमन् *n* hair 249
 लोल *m* unsteady, disirous or greedy
 1670
 लोह *m* iron 99, 571, 1498, 1597
 लोहवीट (विट्ट)क *n* Rust of iron 629;
 cf. notes

- वणिज्]
- लोहपृष्ठ *m* a heron 498
- लोहमुद्गर *m* Iron rod 460, iron club 939
- लोहादि *m* iron etc 564
- लोहादिप्रतिमा *f* a statue of any metal 562
- लोहित *m/f* red; *m* the planet Mars 783
- लोहितविलेपन *m* Red ointment ? 1324
- वंश *m* Back-bone, the upper timbers of a house, bamboo, multitude, race or family, the upper nasal bone 1797-8
- वंश *m* race or family 121, a bamboo 189, 518, 1296, 1427, 1746
- वंशस्तुतिपाठक *m* a herald who sings the praises of the prince 834
- वंशदीप *m* यष्टिदीप 1113
- वंशनाल *m* a pipe made of a bamboo 169
- वंशपोत *m* Bamboo shoot, child of a good family 793
- वंशाङ्कुर *m* the shoot of a bamboo 1526
- व *m* conciliation, wind, सयम (restraint), N of varuna, God of love 1725
- वडुल *m* a kind of tree 1516
- वडुल *m* the Asoka tree, the betelnut tree 1976
- वक्तव्य *m/f* to be spoken, censure dependent on, शक्ति, अवशली, वाच्य, वच्य, अवश्य 355-56
- वक्त्र *m* the mouth 233, 1373
- वक्र *m/f* crooked or curved 407, 1222, 1963 ? 919
- वक्रावच *m* ambiguous speech 36
- वक्ष *m* वक्ष, वक्ष, विष्णु 1900
- वक्ष्म *m* breast 1340
- [वक्र] N of a country, lead, tin 283
- वक्ष्मीय *m/f* to be spoken 1355
- वक्ष्स् *m* speech, (°चा *f*) a kind of aromatic root 1891
- वचा *f* a kind of plant 1339, 1743
- वज्र *m* Thunderbolt weapon, flash of lightning, रचनान्तर, diamond a diamond needle (सूचिभद्र), N. of one of the 27 astronomical yogas, Myrobala, वज्रवल्ली (a species of sunflower ?), गडुची (a kind of plant) 1478-80
- वज्र *m* a thunderbolt 151, 249, 1030, 1370, 1465
- वज्रवल्ली *f* a species of sun-flower 1480
- वज्रक *m* cheat or rogue, a jackal, अव्यक्तमधुरमापित, best 174-5
- वज्रक *m* a cheat 171; fraudulent 1777
- वज्रकुल *m* a kind of reed a sort of cane or reed, a kind of tree (- Asoka) 1973-4
- वज्रकुल *m* Asoka tree 146
- वट *m* surrounding, a tree, a kind of cake, a place of inauspiciousness, a wall, a court-yard 473-4
- वट *m* a banyan tree 278, 1747
- वटवट *m* banyan tree 915
- वटवाशि *m* Submarine fire 1706
- वटिपथ *m* a shop 599
- वटिपथ *m* capital of a merchant 1235
- वाणिज् *m* a partic. Karana, trade 418
- वणिज् *m* a merchant 21, 1348, 1593

- ला** *f* taking 1614
लाक्षा *f* lac 1020 1083
लाक्षादि *n* a kind of red dye etc 285
लाक्षाप्रसाधन *m* the red lodh tree 458
लाइली *f* N of a plant, Jessiac Re-pens 219
लाङ्गालन् *m* Coccoanut tree जामदग्नि 1689
लाइली *f* a kind of plant 725, 862, 1354
लाइल *n* monkey, tail 1690
लाञ्छन *n* mark or sign 1033, a mark or mole on human body 1197
लाभ *m* (लोभ in text) acquisition 645 892 885?, gain 1477 1650 1854
लाभन *n* fondling 1078
लालसा *f* Ardent desire, regretful anxiety asking or begging over suspicion 1916 7
लालाटिक *m* an attentive servant who watches his master's face or countenance, an idler 208
लावण्य *n* beauty 369
लासक *m* cage, (*f*) female dancer 173
लिङ्ग *m* going or motion, dancing 231
लिङ्ग *n* Union? Sign proof or evidence, the male organ, God Siva, body, Pradhāna or Prakṛti (in sāmkhya phil) gold image of God Siva 274-5
लिङ्ग *n* Penis 1322
लिपि *f* a script 228 304
लिपिञ्च *m* scribe 198
लिप्त *m/n* envenomed (as as arrow), eaten, smeared 658
लित्ताग्र *m* one whose body is anointed 27
लिप्ता *f* desire 1067
लाज *f* a maiden's playful imitation of her lover, appearance, sport 1654
लीला *f* sport 1555,? 1736
लालागत *n* easy gait 29 -
लुब्धक *m* a hunter, चाद्रा greedy 177
लुब्धक *m* a man of Kirāta tribe 757, a hunter 877
लुलाय *m* a buffalo 1318
लेख *m* writing 1000
लेखन *n* writing 228, trench 1837
लेखकचिकित्सा *f* a pen 152
लेप *m* painting 431 a coating of paint 887, ointment 1941
लेपन *n* ointment 1108
लेश *m* a small part 463, little 883
लोक *m* The world, man (people) 63
लोक *m* people 304, world 937 1896 a being or a man 980, 1278 1839
लोकान्तर *n* the next world 1470
लोकापवाद *m* evil report 1034
लोचन *n* shut, सुरित, शूषण, an eye, यत्न निरूपण 985-6
लोचन *n* an eye 995
लोचनास्थि *n* bone of the eye 29
लोचन *n* act of agitating or disturbing 1000
लोप (म) *m* coveting 1854
लोमन् *n* hair 249
लोल *m* unsteady, disirous or greedy 1670
लोह *m* iron 99 571, 1498 1597
लोहरीट (निट्ट) *n* Rust of iron 629; cf notes

- वणिज्]
- लोहपृष्ठ *m* a heron 498
- लोहदण्ड *m* Iron rod 460; iron club 939
- लोहादि *n* iron etc. 564
- लोहादिप्रतिमा *f* a statue of any metal 562
- लोहित *mfn* red; *m* the planet Mars 783
- लोहितविशेषण *n* Red ointment 7 1324
- वंश *m* Back-bone, the upper timbers of a house, bamboo, multitude, race or family, the upper nasal bone 1797-8
- वंश *m* race or family 121, a bamboo 169, 518, 1295, 1427, 1746
- वंशस्तुतिसाधक a herald who sings the praises of the prince 834
- वंशदीप *m* यष्टिरी 1113
- वंशनाल *m* a pipe made of a bamboo 169
- वंशपोत *m* Bamboo-shoot, child of a good family 793
- वंशशू *m* the shoot of a bamboo 1526
- व *m* conciliation, wind, संयम (restraint), N. of varuna, God of love 1725
- वृक *m* a kind of tree 1516
- वृक *m* the Asoka tree, the betelnut tree 1976
- वक्तव्य *mfn* to be spoken, censure, dependant on. वक्ति, वदनी, वदु, वदु, वदाम 355-56
- वद *n* the mouth 233, 1373
- वद *mfn* crooked or curved 407, 1222, 1963 7 919
- वदन्तर *n* ambiguous speech 30
- वदन् *m* वद, वदन्, विदुन् 1900
- वदुन् *n* breast 1340
- [वद] N of a country, lead, tin 283
- वदनीय *mfn* to be spoken 1355
- वदस् *n* speech, (वाच) a kind of aromatic root 1891
- वदा *f* a kind of plant 1339, 1743
- वज्र *mn* Thunderbolt weapon, flash of lightning. रघनास्त्र, diamond a diamond needle (मूचिमेद), N. of one of the 27 astronomical yogas, Myrobalan, वज्ररुगी (a species of sunflower?), वज्रो (a kind of plant) 1478-80
- वज्र *mn*: a thunderbolt 151, 249, 1030, 1370, 1405
- वज्रवटी *f* a species of sun-flower 1480
- वज्रक *m* cheat or rogue, a jekal, कल्पलव्युत्तम-विद, best 174-5
- वज्रक *m* a cheat 171; fraudulent 1777
- वज्रयुल *m* a kind of reed a sort of cane or reed, a kind of tree (=Asoka) 1973-4
- वज्रु *m* Asoka tree 146
- वद *m* surrounding, a tree, a kind of cake, a place of inauspiciousness, a wall, a court-yard 473-4
- वद *m* a banyan tree 278, 1747
- वदर *m* banyan tree 915
- वदरि *m* Submarine fire 1706
- वदितर *m* a shop 509
- वदितर *m* capital of a merchant 1230
- वदितर *m* a part of Karana, trade 418
- वदितर *m* a merchant 21, 1343, 1533

- वायु *m* air or wind 40, 294 328 429
701, 962, 1256 1319, 1487 1681
1725, 1866 a kind of wind
pervading the body (vyana)
47
- वायुभेद *m* a kind of air pervading the
body (Samāna) 1033
- वार *m* multitude, opportunity the
day of the week, turn समाग
वरण (choosing ?) क्षम N of
Siva कूपकवृक्षक a vessel for
holding spiritual liquor hair
doorway, elephant repetition
(*n*) Bank of a river, a dam or
bank (वारण) multitude 1382-5
- वारण (*m*) elephant 651, *n* Prohibi-
tion 44 1672, warding off 1114
- वारणस्त *m* Ivory 778
- वारणयोषित् *f* a female elephant 600
- वारवाण *s* an armour 194
- वारव्री *f* a harlot 199
- वारि *n* water 508, 719 973 1418,
1840 1648
- वारिष्ठ *m* bank of a river 1385
- वारिज *n* a lotus 33
- वारिजल *n* petal of a lotus 18
- वारिष्णी *f* a kind of a plant 1141
- वारी *f* an elephant's stable 133c
- वारुणी *f* Western quarter liquor
599
- वासुका *f* the pearls supposed to be
found in trees 1652
- वार्त *f* Health agriculture, News
n worthless thing 668
- वार्ता (*m/fn*) water Ghee Nectar,
f profession or business,
rumour 668-9
- वार्ता *f* 332, news, 673, 746 749;
- report 706, incident, occur-
rence 764 ? 1671 agriculture
1837
- वार्द्धक *n* a group of old men (वृद्धवृद्ध)
old age (वृद्धमाव) 155
- वार्धुषिक *m* a moneylender usurer 890
- वाल (फाल) ploughshare 1801
- वाल *m* tail 1802 1989
- वालधि *m* tail 378
- वालिनन्दन *m* Son of Valin 865
- वालिभ्रातृ *m* Brother of Valin 1770
- वालुक *m* a kind of drug 1750
- वालुका *f* sand 772
- वासर *m* day (here refers to Monday)
1195
- वासव *m* N of Indra 1075
- वासम् *n* Garment 1545
- वासित *m/fn* मावित (perfumed with),
सम्भित (caused to stop or stay?)
छादित (covered ?), (*f*) woman
a female elephant peopled
775-6
- वास्तु † a kind of vegetable 1205
- वाहन *n* a vehicle of any kind 938,
1387
- वाद्युक्तक *m* possessing a carriage or
driving in one 957
- वाहिनी *f* a river an army वाहिनुक्तक,
1028
- वाहिनीपृष्ठभागक *m* The rear of an army
384
- वाहिशतकमुह्यते *f* a stick measuring
2000 Ahngulas 506
- वि *m* an eye, the sky wind Supr
eme soul, a bird 1727
- विक्तरक *n* formidable place ? 1683
- विकर्तन *m* बदलन (moving)(?) the Sun,
a king (i. e. son who has usu-

- rped his father's kingdom)
 1077
 विकल *mfn* deficient, inferior, vile
 or wicked, ननिवन्त्रक ? 1686
 विकल *mfn* ? 1121, depressed 1513
 विकल्प *m* option 715, alternative 937,
 1726
 विकल्पन *n* ? 1738
 विकारिन् *m* N. of a year, man with-
 out a limb 1585
 विकृत *mfn* deformed 1922, 1972
 विक्रम *m* N. of a year, assault, valour
 1247
 विक्रम *m* exploit 1252
 विक्रय *m* sale 1664
 विक्रयवस्तु *n* Commodity 1292
 विगतसम्पद् *m* one whose wealth is lost
 24
 विगतातवा *f* a woman past menstua-
 tion 1700
 विग्रह *m* quarrel, body, passion or
 anger, विस्तार expansion (?),
 भाग share or division 1950
 विमराज *m* Lord Ganesa 206, 238
 विचार *m* investigation 644
 विचारित *mfn* considered 646
 विजन ? 754
 विजय *m* victory 382
 विजिगाषा *f* Desire for victory 1039
 विट *m* mountain (found in MED),
 a kind of salt, the keeper of
 a prostitute, a mouse, a kind
 of tree (Khadira) 459
 विट *m* The keeper of a prostitute
 327
 विटह *m* ? 138
 विटप *m* the top of a tree, bunch of
 grass, spreading of a tree, a
 sprout, head of paramours
 1105
 विटप *m* a twig 1776
 विटपि [वृ ?] *m* a tree 1564
 विटमुष्य *m* head of paramours 1105
 विदम्ब *m* त्याग (sacrifice), annoyance
 1132
 विष्णुवादिविनिर्गम *m* expulsion of the
 faeces 297
 विततसेनाविशेष *m* a small body of
 troops 552
 वितर्क *m* Conjecture, 16, supposition
 43, doubt 69, 628, 1100, 1937
 वितस्ति *f* a partic. measure of length
 (about 9 inches, span) 86, 1630
 वितान *m* sacrifice extention, canopy,
 performance of a sacrifice, a
 partic metre, अवसान, end, सुच्छ,
 dull, stupid प्रधानपटल 997-999
 वितानक *n* an awning 1240
 विच *mfn* famous, obtained, known,
 investigated (*n*) wealth 646
 विच *n* wealth, 581, 880, 1272, 1340,
 1804
 वि (वृ)च *n* metre 836
 विचनिक्षिपात्र *n* a fit recipient of wealth
 1391
 वित्तवृद्धि *f* interest on a capital 1621
 विचाधिप *m* N. of Kubera, a lord, a
 rich man, a yaksa 1109
 [विचि] *f* investigation 644
 विदम्ब *m* a learned man 433
 विदग्धा *f* a clever woman 1020
 विदारण *n* splitting 840, 1474
 विद्यमान *mfn* existing 708
 विद्या *f* knowledge 1621
 विद्यारि ? 540
 विद्युत् *f* lightning 1695

- विदुषः *m* coral 319, 1514, 1710 1971
 विद्वस् *m* a learned man प्रातः, a seer 1903
 विद्वत् *m* a learned man 916 1112, 1869
 विद्वंसि *m* learned man 1157
 विद्या *f* division increase, manner or mode, food for an elephant, wages or hire 909
 विधा *f* division 909
 विधातु *m* the creator 897
 विधान *n* a rule or command 897
 विधि *m* a rule or command fate or destiny, providence, time the creator manner of acting 897-8
 विधि *m* N of Brahmā 248, 1472 rule 1096
 विद्यु *m* N of Visnu, the moon camphor, N. of Rāksasa 896
 विद्यु *m* moon 319 391 1880
 [विद्युर] (a wrong reading for विदुर) intelligent a citizen, a minister of Kauravas 1512-13 (cf next word and crit notes)
 विद्युर *mfn* quick powerless or helpless depressed *m* a widower (*n*) adversity, separation, 1512-4
 विद्युत *mfn* excited 747
 विधेय *mfn* obedient 1720
 विनयादि *m* ? 541
 विना (*and*.) without 1545
 विनायक *m* lord Buddha, spiritual preceptor, Garuda, Lord Ganeśa 205
 विनाश *m* Danger ? 69 1328, destruction 1763
 विनोद *m* epitome of science (शास्त्रतात्पर्य), amusement dry land 870
 विनोदविन्दु *m* one who knows the purport of Śāstras a hunter 877
 विन्यस्त *mfn* arranged 531
 विपाणि *f* a shop 600
 विपद् *f* a calamity 1046, 1357
 विपर्यय *m* opposition 368
 विपाक *m* flavour ? , consequence, distress 141
 विपुलनकुल *mfn* large mongoose 1489
 विप्र *m* a Brahmin 395
 विप्रेन्द्र *m* best of brahmins 426
 विप्लव *m* adversity 1325
 विबुध *m* a God, learned man 915
 विबुध *a* god 721, a wise man 1313
 विभक्तवपितृधन *n* inheriting property 1273
 विभव *m* N of one of 60 years, wealth, emancipation 1774
 विभक् *m* ? 1390
 विभायसु *m* The Sun fire 1930
 विभीतक *m* N of a plant 1987
 विभूति *f* ashes collected, वृष pfor perity 740
 विभूति ? Rank 1736
 विभूतिकार *m* maker of prosperity 1122
 विभूषण ornament 1001, 1990
 विभेद *m* separation 22
 विभ्रम *m* confusion, beauty, grace, fear beauty, sport 1234
 विभ्रमदेवक्रिया *f* a maiden's playful imitation of her lover 1654
 विमर्श *m* examination of good and bad 1818
 विमल *mfn* pure, bright 1714

विश्वोविंसु]

- विमल *mfn* pure 347
- विमान *mn* car or chariot of gods
a seven story building 1019
- विमान *n* measure 950
- विपद् *n* heaven 930
- विरल *mfn* Separated by intervals
(of space or time) 945, having
spaces 991
- विरल *mfn* thin 1974
- विरल *mfn.* tasteless 1373
- विरागिन् *m* an ascetic 145
- विराटनय *m* Son of Virāta 1581
- विरामक *n* conclusion 1830
- विरिञ्च *N.* of Brahmā 34, 40
- विर(शु)द्ध *mfn* pure 1442
- विरोचन *m* N of an asufa (Son of
Prahāda), the Sun, the fire,
the moon, shining 1057-8
- विरोध *m* contrast 1099, 1999, enmity
1365, opposition 1985
- विलम्ब *m* delay 1097
- विलाल *m* formidable place, 1688
- विडम्ब *n* sport 1235, 1654
- विद्येय *n* plastering, smearing with
242; painting 558
- विद्येयित *mfn* smeared 658
- विलोचन (*mfn*) blind, *m(n)* the eye,
विषय 1058
- विद्येयन *n* the eye 1429
- विशेलन stirring † 999
- विषय *m* विषय, a yoke across the
shoulder to carry a burden, a
road or high way, a burden
914
- विर *mn* a hole 23
- विरचन † 021
- विरण *mfn* helpless 1513
- विषयम्ब *m* a god the Sun 700

- विदित *mfn* separated, (*n*) loneliness,
profound, clean 741
- विविध † 1402
- विश *m* people, the third caste 1728
- विश *m* a merchant 115
- विश *m* a tribe (Vaiśya) people 1807
- विशद् *mfn* intelligible 676
- विशल्या *f* a sovereign remedy,
various plants as विपुदा, लक्ष्मी,
दन्ती गतशल्या and अमृता 1553
- विशल्या *f* a medicinal plant 725
- विशारद् *m* Bold, eminent 675
- विशाल *mfn* extended 1657
- विशालङ्गुल *m* large mongoose 1416
- विशिख *m* a javelin, an arrow, an
ascetic, flameless fire, the sun;
(*m.* *n*) a spade (*f*) Street, a
kind of bird, 240-1
- विशुद्ध *mfn* one whose body is pure
35
- विशेष *m* a limb, peculiar ?; विशिष्ट,
abundant, distinguished, pre-
ceptible, superior 1856-7
- विशेष *m* distinction 840, peculiarity
1005
- विशेष *n* attribute 918
- विशेष *m* separation 1512
- विश्व *mfn* whole or entire; (*m*)
N of a class of gods, (*mfn*)
dry ginger, (*n*) universe
1759
- विश्वयमन् *m* N of the sun, N of
the divine architect 1074
- विश्या *f* a kind of plant (मधुरिमा),
अपर-पर ? 1760
- विश्वामित्र *m* son of Vishvāmitra 412
- विश्यायसु *n* N. of a year, N. of a
Gandharva 1925

- विदुम *m* corā 319, 1514, 1710 1971
 विद्वस् *m* a learned man मग्न a seer
 1903
 विदस् *m* a learned man 916 1112,
 1869
 विद्वंस *m* learned man 1157
 विद्या *f* division increase, manner
 or mode, food for an elephant
 wages or hire 909
 विधा *f* division 909
 विधातृ *m* the creator 897
 विधानं *n* a rule or command 897
 विधि *m* a rule or command fate
 or destiny providence, time
 the creator manner of acting
 897-8
 विधि *m* N of Brahmā 248 1472 rule
 1096
 विद्यु *m* N of Viṣṇu, the moon
 camphor N of Raksasa 896
 विद्यु *m* moon 19 391 1880
 [विद्युर] (a wrong reading for विदुर)
 intelligent a citizen, a mini-
 ster of Kauravas 1512-13 (cf
 next word and crit notes)
 विद्युर *mfn* quick powerless or
 helpless depressed *m* a wid-
 ower (*n*) adversity separa-
 tion 1512-4
 विद्युत *f* excited 747
 विधेय *mfn* obedient 1720
 विनयात् *si* ? 541
 विना (*ind*) without 1545
 विनायक *m* lord Buddha spiritual
 preceptor Garuḍa Lord
 Ganeṣa 205
 विनाश *m* Danger ? 69 1328 destru-
 ction 1763
 विनोद *m* epitome of science (शास्त्रतारक)
 amusement dry land 870
 विनोदविन्दु *m* one who knows the
 purport of Sastras a hunter
 877
 विन्यस्त *mfn* arranged 531
 विपाणि *f* a shop 600
 विपद् *f* a calamity 1046, 1357
 विप्याम *si* opposition 368
 विपाक *m* flavour † consequence,
 distress 141
 विशुक्कुकुल *mfn* large mongoose 1489
 विप्र *m* a Brahmin 395
 विप्रेद्र *m* best of brahmins 426
 विपुव *m* adversity 1325
 विबुध *m* a God, learned man 915
 विबुध a god 721, a wise man 1313
 विमकयवित्थन *n* inheriting property
 1273
 विभव *m* N of one of 60 years
 wealth emancipation 1774
 विमर *m* ? 1300
 विभायसु *m* The Sun fire 1930
 विभीतक *m* N of a plant 1987
 विभूति *f* ashes collected, उग्र pros-
 perity 740
 विभूति † Rank 1736
 विभूतिकार *m* maker of prosperity
 1122
 विभूषण ornament 1001, 1990
 विभे *m* separation 22
 विभ्रम *m* confusion, beauty, grace,
 fear beauty sport 1234
 विभ्रमहेतु किरा *f* a maidens playful
 imitation of her lover 1654
 विमर्श *m* examination of good and
 bad 1818
 विमल *mfn* pure bright 1714

विश्ववित्तु]

- विन्द *mfn* pur. 347
 विमान *mn* car or chariot of gods
 a seven story building 101^a
 विमान *n* measure 950
 विपद् *n* heaven 930
 विरल *mfn* Separated by intervals
 (of space or time) 945, having
 spaces 991
 विरल *mfn* thin 1974
 विरस *mfn*, tasteless 1373
 विरगिन् *m* an ascetic 145
 विराटनय *m* Son of Virāṭa 1581
 विरतक *n* conclusion 1830
 विरिञ्च *N* of Brahmā 34, 405
 विशुद्ध *mfn* pure 1442
 विरोचन *m* *N* of an *asufa* (Son of
 Prahāḍā), the Sun, the fire,
 the moon, shining 1057-8
 विरोध *m* contrast 1099, 1999, enmity
 1365, opposition 1985
 विलम्ब *m* delay 1097
 विलास *m* formidable place 1688
 विशाल *sp*ort 1235, 1654
 विशेय *n* plastering, smearing with
 242; painting 558
 विशिष्ट *mfn* smeared 658
 विलोचन (*mfn*) blind, *m(n)* the eye,
 विश 1058
 विशेय *n* the eye 1429
 विशेयन stirring † 999
 विशय *m* विश्व a yoke across the
 shoulder to carry a burden, a
 road or high way, a burden
 914
 विश *m* a hole 23
 विश्व *†* ७३१
 विश्व *mfn* helpless 1513
 विश्वम्भु *m* a god, the Sun 709
 विशिक्त *mfn* separated, (*n*) loneliness
 profound clean 741
 विशिष्ट † 1402
 विश्व *m* people, the third caste 1728
 विश्व *m* a merchant 115
 विश्व *m* a tribe (Vaiśya) people 1807
 विश्व *mfn* intelligible 676
 विशाल्या *f* a sovereign remedy,
 various plants as विमुदा, छाङ्गली,
 दती गणशल्या and अमृता 1553
 विशाल्या *f* a medicinal plant 725
 विशारद *m* Bold eminent 875
 विशाल *mfn* extended 1657
 विशालनकुल *m* large mongoose 1416
 विशिष्ट *m* a javelin, an arrow, an
 ascetic, flawless fire the sun
 (*m, n*) a spade (*f*) Street, a
 kind of bird 240-1
 विशुद्ध *mfn* one whose body is pure
 35
 विशिष्ट *m* a limb peculiar?, विशिष्ट,
 abundant, distinguished, pre-
 ceptible, superior 1856-7
 विशिष्ट *m* distinction 840, peculiarity
 1065
 विशिष्ट *n* attribute 918
 विशिष्ट *m* reparation 1512
 विश्व *mfn* whole or entire; (*m*)
N of a class of gods (*mn*)
 ury finger, (*n*) universe
 1759
 विश्वकर्मानु *m* *N* of the sun, *N* of
 the divine architect 1074
 विशिष्टा *f* a kind of plant (विशिष्टा),
 माधुर्य ? 1760
 विश्वामित्र *m* son of Visvāmītra 412
 विश्वामित्र *n* *N* of a year, *N* of a
 Gandharva 1925

- विदुम *m* cōbrāl, 319, 1514, 1710, 1971
 विद्वान् *m* a learned man प्राप्त, a seer 1903
 विद्वान् *m* a learned man 916, 1112, 1359
 विद्वंसि *m*. learned man 1157
 विद्या *f* division, increase, manner or mode, food for an elephant, wages or hire 909
 विद्या *f* division 909
 विद्यात् *m* the creator 897
 विद्याम् *n* a rule or command 897
 विधि *m* a rule or command, fate or destiny, providence, time the creator manner of acting 897-8
 विधि *m* N of Brahmā 248, 1472 rule 1096
 विद्यु *m* N of Viṣṇu, the moon, camphor, N of Rāksasa 896
 विद्यु *m* moon 319 391 1880
 [विद्युर] (a wrong reading for विदुर) intelligent a citizen, a minister of Kauravas 1512-13 (cf next word and crit notes)
 विद्युर *mfn* quick powerless or helpless, depressed *m* a widower, (*n*) adversity, separation, 1512-4
 विद्युत् *mfn* excited 747
 विधेय *mfn* obedient 1720
 विनायादि *m* ? 541
 विना (*stud.*) without 1545
 विनायक *m* lord Buddha, spiritual preceptor, Garuda, Lord Ganeśa 205
 विनाश *m* Danger ? 69 1328, destruction 1763
 विनोद *m* epitome of science (शास्त्रतात्पर्य), amusement, dry land 870
 विनोदविन्दु *m* one who knows the purport of Śāstras, a hunter 877
 विन्यस्त *mfn* arranged 531
 विपाणि *f* a shop 600
 विपद् *f* a calamity 1046, 1357
 विपर्याय *m* opposition 368
 विपाक *m* flavour ? , consequence, distress 141
 विपुलनकुल *mfn* large mongoose 1459
 विप्र *m* a Brahmin 395
 विप्रेन्द्र *m* best of brahmins 426
 विपुत्र *m* adversity 1325
 विबुध *m* a God, learned man 916
 विबुध *a* god 721, a wise man 1313
 विमत्तपितृधन *n* inheriting property 1273
 विमव *m* N of one of 60 years, wealth, emancipation 1774
 विमव *m* ? 1390
 विमावसु *m* The Sun, fire 1930
 विमलक *m* N of a plant 1987
 विभूति *f* ashes collected, धन, prosperity 740
 विभूति ? Rank 1736
 विभूतिकार *m* maker of prosperity 1122
 विभूषण ornament 1601, 1990
 विभेद *m* separation 22
 विभ्रम *m* confusion, beauty, grace, fear, beauty, sport 1234
 विभ्रमहेतु श्रेया *f* a maiden's playful imitation of her lover 1654
 विमर्श *m* examination of good and bad 1818
 विमल *mfn* pure, bright 1714

विमल *mfn* pure 347

विमान *mn* car or chariot of gods,
a seven story building 1019

विमान *n* measure 950

विपद् *n* heaven 930

विरल *mfn* Separated by intervals
(of space or time) 945, having
spaces 991

विरल *mfn* thin 1974

विरस्य *mfn.* tasteless 1373

विरागिन् *m* an ascetic 145

विराटनय *m* Son of Virāta 1581

विपुल *n* conclusion 1830

विरिञ्च *N.* of Brahmā 34, 40

विशुद्ध *mfn* pure 1442

विरोचन *m N* of an asura (Son of
Prahādā), the Sun, the fire,
the moon, shining 1057-8

विरोध *m* contrast 1099, 1999, enmity
1365, opposition 1985

विलम्ब *m* delay 1097

विलास *m* formidable place 1688

विहस *n* sport 1235, 1654

विधेय *n* plastering, smearing with
242; painting 558

विधेयिन् *mfn* smeared 658

विलोचन (*mfn*) blind, *m(n)* the eye,
विषय, 1058

विरोचन *n* the eye 1429

विरोचन stirring † 999

विधद्य *m* विषय, a yoke across the
shoulder to carry a burden, a
road or high way, a burden
914

विवर *mn* a hole 23

विवर्तन † 921

विवरा *mfn* helpless 1513

विवस्वत *m* a god, the Sun 709

वियिक्त *mfn* separated; (*n*) loneliness,
profound, clean 741

विविध † 1402

विश *m* people, the third caste 1728

विश्व *m* a merchant 115

विश *m* a tribe (Vaiśya) people 1807

विशद *mfn* intelligible 676

विशल्या *f* a sovereign remedy,
various plants as त्रिपुटा, लङ्गली,
दन्ती गतशल्या and अमृता 1553

विशल्या *f* a medicinal plant 725

विशारद *m* Bold, eminent 875

विशाल *mfn* extended 1657

विशालकुल *m* large mongoose 1416

विशिख *m* a javelin, an arrow, an
ascetic, flameless fire, the sun;
(*m, n.*) a spade (*f*) Street, a
kind of bird, 240-1

विशुद्ध *mfn* one whose body is pure
35

विशेष *m* a limb peculiar ? ; निखिल,
abundant, distinguished, pre-
ceptible, superior 1856-7

विशेष *m* distinction 840, peculiarity
1005

विशेष *n* attribute 918

विशेष *m* separation 1512

विश्व *mfn* whole or entire; (*m*)
N of a class of gods, (*mn*)
dry singer, (*n*) universe
1759

विश्ववर्मन् *m* N of the sun, N. of
the divine architect 1074

विश्या *f* a kind of plant (अश्विनी),
आश्विन ? 1760

विश्वामित्र *m* son of Visvāmitra 412

विश्वामसु *m* N. of a year, N of
Gandharva 1925

- विश्वास *m* confidence 1165, belief 1333
 विष *n* Ordure, faeces 87, excrement 355, 1662
 विष *f* excrement 1728
 विष *n* poison, water 1840
 विष *n* poison 519, 564, 1378, 1562, 1884
 विषमोज्य *N.* of a plant 278
 विषमर्क्ष *n* each alternate sign of the Zodiac (see MW) 1901
 विषय *m* an object of sense, country, a district formed by a country, a subject about which a work is composed 1331-2 1500
 विषय *m* a country 102, an object of sense 345 430, 499, 914, 1059 1568, object 1830
 विषा *f* a kind of plant 278
 विषाक्त *mfn* envenomed (as an arrow) 658
 विषाण *m* the horn of any animal the tusk of an elephant, श्लोष (cf notes) the tusk of a boar 593-4
 विषाण *m* horn of an animal 276
 विषाद *m* misery, गरलदायक ? 807
 विषाद *m* Grief 657, sorrow 1938
 विषादिन् (*mfn*) sorrowful, ore swallowing poison, *m* God Siva, 868
 विषु *m* A holy time, *N* of a year 1848
 विषुवत्प्रवृत्ति the moment of the Sun's entering a new sign 969
 विष्कम्भ *m* *N* of one of the 27 astronomical yogas 1158
 विष्कम्भादि *m* 27 yogas (beginning with विष्कम्भ and ending with वैदृति) 265
 विश्व *n* world 700, 980
 विश्वर *m* a tree, a handful of Darbha grass any seat (stool or chair) 1564
 विश्वरथवत् *N* of Visnu 576
 विश्वा *f* excrement 1604
 विश्वु *m* God Visnu 11, 39, 41, 724 742 744, 896, 1111, 1143, 1490, 1872, 1874, 2009
 विश्वुदामन् *n* Viṣṇu's garland 1722
 विश्वुक्त्रस् *n* Chest of Lord Visnu 1895
 विश्वफार (*mfn*) abundant, opened wide, *m* the twang of a bow-string, 1511
 विश्वक्सेन *N* of Viṣṇu, (*f*) a kind of plant (vārāhi), गन्धफलिनी (Priyangu) 1081
 विस्तर *m* expansion (of words) 368
 विस्तार *m* expansion or extention 769, 940, 997 1504, 1584, 1950
 विस्ता(स्त)र *m* expansion of words 1776 cf AS, NSA, MED VL etc.
 विस्मय *m* wonder, one of the Gandharvas (दाहा), pride 1326
 विस्मय *m* astonishment 661; surprise 1938
 विस्रम्भपादिन् *m* a violator of confidence (a spy) 206
 विस्त्रम्भ *m* affection, killing, a playful or amorous quarrel, confidence 1165
 विहा *m* a bird 294
 विहङ्ग *m* a bird 315, 961, 1066, 1524
 विशायस् *m* the sky 215
 विहार *m* wandering movement (of

३३]

- hands, feet etc), sport, pleasure house (सुखालय) 1555
- विहित *mfn* furnished with action
अव्यक्त 783
- विहित *mfn* done 694
- वीचि *f* hair, little [Bhude] interval wave N of a hell, happiness, a line or street 361-2
- वीचि *f* a wave 327
- वीणा *f* a lute 1933
- वीणागुण *m* the wire of a lute 1453
- वीणादण्ड *m* Lute stick 1710, the neck of the Indian lute 1971
- वीणाभेद *m* a kind of lute 1107
- वीनिहेत्र *m* fire 1828, 1953
- वीथि *f* a row the pace of a horse a sort of drama, a terrace in front of a house, a way or road 821.2
- वीथी *f* a street 362 a row 671
- वीष्ठा *f* Repetition 711
- वीर *m* a hero, God of love 1404
- वीर *m* (MED. reads वीर) ? 103 116.4
- वीरघृ *f* shrub, वात 710
- वीर्य *n* Power white substance, valour, ability 1278-79
- वीर्य *n* strength 254 semen virile 1884
- वीर्यद्वय *n* semen (of men and animals) 399
- वृक *m* a wolf 66
- वृक्षेर *m* N. of Dharmasra 538
- वृक्ष *m* tree 193, 225, 291 (नम), 327, 389 873, 994 1377. 14-4, 1515 1680 17.42; the trunk of a tree 007
- वृक्षभेद *m* a kind of tree (refers to वृक्ष) 51 (वृक्ष) 199, 434
- (Mañjistha) (करार) 1520
- वृक्षमूल *n* Root of a tree 843
- वृक्षविशेष *m* a kind of tree (मधु) 894
- वृक्षकूर्ध्वशाखा *f* the top of a tree 1104
- वृषाग्र *n* the top of the tree 1534
- वृषादि *m* a tree etc 957
- वृजिन (*mfn*) crooked (*m*) misery
n Sin 1027
- वृत्ति *f* enclosure 453, (= निवृत्ति) emancipation 1774
- वृत्त (*mfn*) round, firm, appearance history metre means of life existing, style of composition 641-2 645
- वृत्त *n* metre 1427
- वृत्त ? 1395
- वृत्त (ति) *f* choosing 1424
- वृत्त (वि)त्त *n* wealth 1421
- वृत्तभेद a kind of metre (हरेण) 590 (सिद्धिरीण) 616, 998, 1883
- वृत्तर्क *m* a circle or a round letter (a cypher) 484
- वृत्तार्थ *m* a part of a metre 1497
- वृत्तान्त *m* a chapter or section of a book manner or way, totality, incident or occurrence 764
- वृत्तिसि *f* नव्य, magic, the 4 kinds of composition agriculture, means of life 643-4
- वृत्ति (विधि) investigation, एतन्न (एतन्न) knowledge, एतन्न acquisition 643-5
- वृत्ति = see वृत्त 1424
- वृत्त / business or trade 120; Agriculture 669
- वृष्ट *m* N of an asura foe, darkness, thundercloud mountain 1485

- विश्वास *m* confidence 1165; belief 1333
- विष *m* Ordure, faeces 87; excrement 355, 1662
- विष *f* excrement 1728
- विष *m* poison, water 1840
- विष *m* poison 519, 564, 1378, 1562, 1884
- विषमोज्य *N.* of a plant 278
- विषमर्श *m* each alternate sign of the Zodiac (see. MW) 1901
- विषय *m* an object of sense, country, a district formed by a country, a subject about which a work is composed 1331-2, 1500
- विषय *m* a country 102; an object of sense 345, 430, 499, 914, 1059, 1568, object 1830
- विषा *f* a kind of plant 278
- विषाक्त *m/fn* envenomed (as an arrow) 658
- विषाण *m* the horn of any animal the tusk of an elephant, शोष (cf. notes), the tusk of a boar 593-4
- विषाण *m* horn of an animal 276
- विषाद् *m* misery, गरलदायक ? 867
- विषाद *m* Grief 657; sorrow 1938
- विषादिन् (*m/fn*) sorrowful, one swallowing poison; *m* God Śiva, 868
- विषु *m* A holy time, *N.* of a year 1848
- विषुवत्प्रवृत्ति the moment of the Sun's entering a new sign 969
- विष्कम्भ *m* *N.* of one of the 27 astronomical yogas 1158
- विष्कम्भादि *m* 27 yogas (beginning with विष्कम्भ and ending with वैवृति) 265
- विश्व *m* world 700, 980
- विष्टर *m* a tree, a handful of Darbha grass, any seat (stool or chair) 1564
- विष्टरश्चक्रम् *N.* of Viṣṇu 576
- विष्ट्रा *f* excrement 1604
- विष्णु *m* God Viṣṇu 11, 39, 41, 724, 742, 744, 896, 1111, 1143, 1490, 1872, 1874, 2009
- विष्णुदाम् *m* Viṣṇu's garland 1722
- विष्णुवक्षस् *m* Chest of Lord Viṣṇu 1895
- विष्फार (*m/fn*) abundant, opened wide; *m* the twang of a bow-string, 1511
- विश्वक्सेन *N.* of Viṣṇu; (*f*) a kind of plant (vārāhi), गन्धकलिनी (Priyangu) 1081
- विस्तर *m* expansion (of words) 368
- विस्तार *m* expansion or extention 769, 940, 997, 1504, 1584, 1950
- विस्ता(स्त)र *m* expansion of words 1776; cf. AS, NSA, MED, VL, etc.
- विस्मय *m* wonder, one of the Gandharvas (दाहा), pride 1326
- विस्मय *m* astonishment 661; surprise 1938
- वित्तव्ययातिन् *m* a violator of confidence (a spy) 266
- विस्त्रम्भ *m* affection, killing, a playful or amorous quarrel, confidence 1165
- विरा *m* a bird 294
- विरह *m* a bird 315, 961, 1066, 1524
- विराजस् *m* the sky 215
- विहार *m* wandering, movement (of

- hands, feet etc), sport, pleasure house (सुखालय) 1555
- विहित *mfn* furnished with, action, कर्मसत् 783
- विहित *mfn* done 694
- वीचि *f* hair, little [Bhude], interval, wave, N. of a hell, happiness, a line or street 361-2
- वीचि *f* a wave 327
- वीणा *f* a lute 1933
- वीणासुत *m* the wire of a lute 1453
- वीणादण्ड *m* Lute stick 1710, the neck of the Indian lute 1971
- वीणाभेद *m* a kind of lute 1107
- वीतिद्वेष *m* fire 1828, 1958
- वीथि *f* a row, the pace of a horse, a sort of drama, a terrace in front of a house, a way or road 821-2
- वीथी *f* a street 362, a row 671
- वीथ्या *f* Repetition 711
- वीर *m* a hero, God of love 1404
- वीर *m* (MED. reads वीर)? 103, 1164
- वीरुष् *f* shrub, वात 710
- वीर्य *n* Power, white substance, valour, ability 1278-79
- वीर्य *n* strength 254, semen virile 1884
- वीर्यद्वेष *m* semen (of men and animals) 399
- वृक *m* a wolf 66
- वृक्षेत् *m* N. of Bhīmasena 538
- वृक्ष *m* tree 193, 225, 291 (नाम), 327, 389, 873, 994, 1377, 1484, 1515, 1680, 1742, the trunk of a tree 907
- वृक्षेत् *m* a kind of tree (refers to शक) 84, (गणिका) 199, 494 (Mañjuśthā), (कशेरु) 1525
- वृक्षमूल *n* Root of a tree 843
- वृक्षविशेष *m* a kind of tree (मयु) 894
- वृक्षस्योर्ध्वशाखा *f* the top of a tree 1104
- वृक्षाय *n* the top of the tree 1534
- वृक्षादि *m* a tree etc 957
- वृजिन (*mfn*) crooked, (*m*) misery, *n* Sin 1027
- वृत्ति *f* enclosure 453, (= निवृत्ति) emancipation 1774
- वृत्त (*mfn*) round, firm, *n* appearance, history, metre, means of life, existing, style of composition 641-2, 645
- वृत्त *n* metre 1427
- वृत्त ? 1395
- वृत्त (ति) *f* choosing 1424
- वृत्त(वि)त्त *n* wealth 1421
- वृत्तभेद a kind of metre (हरिणी) 590, (शितारिणी) 616, 998, 1883
- वृत्तकर्म *m* a circle or a round letter (a cypher) 484
- वृत्तांग *m* a part of a metre 1497
- वृत्तान्त *m* a chapter or section of a book, manner or way, totality, incident or occurrence 764
- वृत्ति *f* नट्य, magic, the 4 kinds of composition, agriculture, means of life 643-4
- वृत्ति *f* (विचि) investigation, सम्मन (समय), knowledge, स्नेह, acquisition 643-5
- वृत्ति = see वृत् 1424
- वृत्ति / business or trade 120; Agriculture 669
- वृत्र *m* N of an asura, loc. darkness, thundercloud, mountain 1455

- [वृज m] enemy वृज ? cloud dark
ness demon, mountain, Indra
Garuḍa 1395 6
- वृजासुर m the demon Vṛtra 1942
- वृथावाच f Fivolous speech 500
- वृद्ध m a learned man an aged man
906
- वृद्ध mfn grown 636, very old 1577
1909
- वृद्धत्व n old age 155
- वृद्धदारक m Grown up child 1183
- वृद्धसमूह m a group of old men 155
- वृद्धि f happiness prosperity in
creasing a kind of interest 899
- वृद्धि f interest 127 prosperity 899,
increase 909 1054 one of the
8 principal drugs 1877
- वृद्धिमत् mfn increasing 782
- वृद्धिस्थानस्य m progress, stationariness
and decline cf notes 316-7
- वृथा m vainly falsely 913
- वृन्द n multitude 298 471, 1217,
1385 1645, 1617 1945, collec
tion (of hair) 1997
- वृश्चिक m The sign of scorpio of the
Zodiac a certain plant a kind
of insect 105 6
- वृश्चिक m scorpion 1965
- वृष m virtue, bull, excellent a
mouse or rat N of a rāsi,
(astrological house) शुक्र (f)
a kind of plant (कविकच्छु) N
of a tree (साट्ठर), N of vari
ous gods, अक्षि N of Indra a
stallion जलज 1833-35
- वृष m a bull 250 729 1457
- वृषम n a bull or a partic plant 278
bull 359 834
- वृषभेद्भगजन n the cry of a bull 1864
- वृषस्याङ्ग n hump of a bull 802
- वृषा f a partic drug 1836
- वृषाकपायी f Goddess Lakshmi God
dess Parvati, wife of Indra,
wife of Aṅgiri (=Svabhā) 1369
- वृषाकपि n God Siva Vṛṣa N of
Indra अञ्जलिनी ? 1111
- वृषी f the seat of an a ascetic 1836
- वृष्टि f a rainfall 1839
- वृष्टिण f N of Kṛishna, a ram N
of Indra 574
- वेग m Flood or current speed the
fruit of a tree semen vṛile
Heaven ? agreeable or plea
sing expulsion of the faeces
296-7
- वेग m speed 1200 1917 1954
- वैगवृष्टि f a hard shower 1550
- वेगित् mfn quick 1054
- वेणी f a braid of hair a stream of
water 549
- वेणी f a stream or current 334
- वेणु n Bamboo 915, 1724, 1797
- वेणुशूकर m Bamboo-shoot 793
- वेणु n cane 1829
- वेद m the scriptures of the Hindus
224 673 753 837, 964, 1236
1488, 1883
- वेदान्त n one of the 6 Vedangas 1880
- वेदान्त (एरण्ड) castor oil plant 367,
cf introd
- वे(वे)द्य m a physician 393
- वैष (वष) m killing 1433
- चैवस्य n the four faced God (the
creator), Viṣṇu, a learned
man 1874
- वैषस् m The creator 965

व्यसन]

- वेद्य *n* an object to be aimed at 1265
- वेला *f* time, sea-shore, current ? (नीरविकार), easy or painless death, passion, boundary, water, † wife of Budha, limit 1647-9
- वेला *f* time 1171, † 1887
- वेदन *n* house 769, 879
- वेद्या *f* a harlot 1461
- वेद्यापति *m* Husband of a harlot 1139
- वेरचना *f* Beautifying 1377
- वेरन *n* Surrounding 473
- वेरस्यक *n* an upper garment 1269
- वेङ्कठ *m* N. of Lord Krishna 1684
- वेङ्कन्ती *f* banner 160, 1930
- वेवाचिक ध्वनि *m* Panegyric ? 833
- वैद्य *m* physician 393
- वैद्य *n* high degree 847
- वैर *n* opposition 1041
- वैरुदि *f* Requital of enmity 1069
- वैराग्य *n* Renunciation 256, freedom from worldly desires 830
- वैरिन् *m* an enemy 1411
- विरोचन *m* N. of Buddha (सुगत), N. of the Son of Asura (virocana), N. of the Son of the Sun, N. of Yama, the planet Saturn 1056-7
- वैश्व *n* inversion, contrariety 119
- वैश्वान *m* Yama 51
- वैश्व *m* N. of the second month (=April-May) 893, 1779
- वैश *m* a merchant or trader 1237, the third caste 1728, a tribe 1807
- वैशान *m* fire 857
- वेद *m* Bridegroom 1424
- व्यक्त (*mfn*) intelligible; *m* wise man, clear meaning, development 676
- व्यक्ति *f* a vowel, seed, the best, † personality, anything strong 677
- व्यग्र *mfn* confused, inattentive † देश. 1500
- [व्यङ्ग *m*] a frog, † हिमाचक 271
- व्यङ्गा *f* a maimed or crippled woman 1461
- व्यञ्जन *n* mark or sign, beard, sauce, a limb, a consonant 1033-4
- व्यञ्जन *m* a cook 851
- व्यपदेश *m* pretext 1827
- व्यभिचार *m* adultery 1293
- व्यलीक *n* any cause or pain, anything which is offensive, displeasing, lie or falsehood, produced from passion, cold affecting the nose, fierceness, improper action, not false 118-9
- व्यवसाय *m* कृष, trade. Agriculture 1361
- व्यवसाय *m* business 844, resolution 1757, 1832
- व्यवसित *mfn* determined 846
- व्यवस्था *f* determination of duties 825
- व्यवहार *m* dealing 1038, contract ? 1251, 1549, legal proceedings 1983
- व्यसन *n* Sin, misfortune, fruitless effort, attachment, fault, fall, calamity, vice (said to arise

from love) vice (said to arise from anger) 1045-7

वसन suffering 340, misfortune 478
assiduity 1181 bad conduct 1327

व्याकुल *mfn*: disturbed in mind 402

व्याघ्र *m* tiger 651

व्याघ्रभेद *m* a kind of tiger 209

व्याज *m* cunningness pretence
disguise 388-9

व्याज *m* fraud 919, 1406

व्याध *m* a hunter 871

वाधिकृतौषध *m*: a partic drug 1066

व्यापन्न *mfn*: dead 1073

व्यापार *m* 375 activity 749 exertion
1244 trade 1361

व्याप्ति *f* pervasion 1806 1988

व्याप्यवत्फलक ? 442

व्याम *m* a fathom (measured by
arms extended) 915

व्यायाम *m* a partic measure of
length long exertion action
1244

व्याल *m* wicked a snake, a beast
of prey a vicious elephant
1661

व्यालग्रहि[न्] *m* a snake catcher 1639

व्याल (ड) *m* a snake, a beast of
prey, flesh (मांस) 517

व्याल *m* serpent a vicious elephant
1965

व्यावृत्ति *f* exclusion 438

व्यास *m* N of the son of Parāśara 568

व्यासनन्दन *m*: son of Vyāsa 80

व्युत्थान *m* opposition worship?

(पूजा) awakening (a partic
stage in Yoga) neglect of
duties obstruction 1041-2

व्युष्टि *f* consequence, abundance,
praise 445

व्यूढ *mfn* arranged, compact मादण ?
broad 531

व्यूह *m* Military array, conjecture
multitude 1945

व्यूह *m* collection 182, group 431,
1267

व्योमन् *m* sky 31, 386, 1260, 1372?
1545, 1554, 1727, 1907, ether
1392

व्योत्रिसिन्धु *f* the Ganges in heaven
1014

व्यज *m* a herdsman, cowpen, multi-
tude, road 390

व्यग *m* scar 362

व्यग्राय *m* wounding 1611

व्यग्रादिबन्धन *m* Bandage 456

व्यत *m* ? 919 a religious practice 1232

व्यतति *f* expansion, a creeper 769

व्यथासन *m* the seat of an ascetic
1836

व्यत *m* multitude 1599

व्योश्मिद *m* a kind of grain 1026

शंकर *m* God Siva 475, 484, 729, 742,
868 1733, 1932

शंभु *m* Brahma, God Siva, Viṣṇu
1143

शंभु *m* God Siva 19, 482, 499 1134,
1170, 1537

शंभुजटा *f* Siva's matted hair 881

श *m* out of sight, happiness (अज्ञ)
ignorant, Might 1788

शक *m* cowdung N of a country
66

शकल *m* piece 73 1530, 1620

शकुनि *m* a kind of bird N of a
man 988

- शकुनिकान्तर *m* a species of bird 1548
 शकुन्त *m* a partic. bird of prey (Bhāsa), bird 761
 शक्त *mfn* strong 531, 1616, able 1179
 शक्ति *f* Regal power (personal pre-eminence, good counsel and energy), a sort of spear, capacity 685-6
 शक्ति *f* Power or strength 1175, 1306, 1634, 1672, 1732, 1788
 शक्तिव्य *n* Regal power consisting of three parts (personal pre-eminence, good counsel and energy) 61
 शक्ति *mfn* mighty 824
 शक्र *m* Indra 34, 110, 1068
 शक्रधनुस् *n* Indra's bow 735
 शक्रोदय *m* N. of a tree 982
 शकाय ? 1325
 शङ्का *f* Doubt, fear, अस्पृहणं, विनाश, 69
 शङ्का *f* Suspicion or doubt 62, fear, doubt or uncertainty 113
 शङ्कु *m* collection of veins of a leaf, a partic. fish, a partic. high number the trunk of a lopped tree or pillar or post, regal power of three kinds, peg or nail or pillar or pin or post etc., penis 60-61
 शङ्कु *m* peg 1296, 1655, 1746
 शङ्कुकीर्णवज्र *n* a hole filled with stakes 1707
 शङ्ख *m* one of Kubera's treasures, the bone of the forehead, conch, N. of a forest? (cf. M.W.). N. of one of the 8 Nāgas, Nail? a bracelet made of conch shell, a partic. number (=1,00,000 crores) 221-2
 शङ्ख *m* conch 392, 413, 421, 1128 2041
 शङ्खक *n* a bracelet, a conch shell, one of the 9 treasures of Kubera, a partic. number, Nail?, a jewel, शीथु, शिथुवन् 163-4
 शङ्खपुष्प *n* N. of a plant 1339
 शङ्खपुष्पी *f* N. of a plant 513
 शङ्खस्वन *m* Sound of a conch 500
 शदि *f* N. of a plant 900
 शठ *m* a kind of tree, a fool, fraudulent, an idler, a kind of tree (शुक्ल), a cheat, a mediator 491-92
 शठ *m* 501, fraudulent 649, wicked 1661
 शण *n* a kind of crop 269
 शणसुम *n* a species of plant 1786
 शतच्छिद्र *n* a sieve strainer 1013
 शतपत्र *n* (*m*) a kind of bird (=a wood pecker), lotus 1588
 शतपुष्प N. of a plant 1338
 शतमख *m* N. of Indra 1163
 शतावरी *f* A kind of plant 1425
 शत्रु *m* an enemy 933, 1485
 शत्रुलीला *f* sport of a foe 1983
 शनि *m* the planet Saturn 854, 1057
 शपथ *m* an oath 329, 1283, 1333, 1350
 शफ *m* the root of a tree, a hoof of animals 1118
 शर *m* a hunter 177, † 1576
 शरत् *mfn* variegated colour 312

- शब्द *m* sound 382, 490, 519 1119
 screaming or shouting [Bhīde]
 470, a word 844 1091, ?
 1334, ? 1900
- शब्दवृत्ति *f* (in rhet) the function of
 a word 1737
- शब्दादि the properties of five ele-
 ments perceived by them
 (Gandha, Rasa Rūpa, Sparsa
 and śabda) 688 an attribute
 of the 5 elements 539, 1217
- शमन *m* yama 40
- शमल *n* Impurity 73
- शमी *f* Samī tree 1339, 1753
- शमीफल *n* the fruit of Samī tree 1563
- शम्भ *m* the iron head of a pestle,
 Indra's Thunderbolt, fortu-
 nate, happy 1127
- शम्बर *m* N of a demon (*n*) water
 1510
- शम्भा ? 384
- शय *m* sleeping, happiness the hand,
 a snake bed 1271 ८
- शय *m* the hand 1370
- शयन *n* Sexual intercourse sleeping,
 bed 981
- शयन *m* the bed 1571
- शयलु *m* sleeping 1271
- शय्या *f* bed 465 536, 981, 1101 1272
- शर *m* the upper part of curds,
 water, an arrow, mountain
 amr, bird, tooth, a kind of
 reed, root, a kind of grass,
 tortoise, Bamboo cotton,
 weapon, sword, tear, blood
 1426-8
- शर *m* the shaft or an arrow 227 294,
- 314, 547, 548, 1296, 1397, 1660,
 1671
- शरण *n* house, refuge (protector),
 killing 582
- शरत्कालोद्भव *mfn* belonged to or grow-
 ing in autumn 861
- शरभ *m* a grass-hopper, N of an
 animal supposed to have 8
 legs 1161
- शरम *m* a kind of deer 1203
- शरव्य *m* an arrow, the object to be
 aimed at any instrument for
 hunting 1343
- शराम्यास *m* exercise in archery 1061
- शरासन *m* a bow 498 1881
- शरीर *n* body 731, 1089 1431
- शर्करा *f* candied sugar, a kind of
 stone, a piece of broken
 earthenware, gravelly soil,
 a kind of disease, a piece
 1529-30
- शर्करा *f* sugar 704
- शर्करान्वितदेश *m* a gravelly soil 1530
- शर्मन् *n* happiness 227
- शर्व *m* God Siva 556
- शरल *m* a moth 315, locust 631 a
 grass hopper 1161
- शरला *f* stick 518
- शरलक *mnn* impurity, sin, fraud or
 hypocrisy, piece 73
- शरत्सलि *m* the cotton shrub 364
- शरल्य *n* peg, an arrow, bamboo,
 योग्याभ्याम, अर्क 1296
- शरल्य *n* spear 168
- शरव *m* a corpse 464
- शरवय *m* any vehicle conveying a
 dead body 465
- शरशङ्ख *m* Moon 426, 1418

- शशि (न्) *m* Moon 612
 शशितेजस् *n* lustre of the moon 17
 शशिन् *m* Moon 1444
 शश्वत् *ind* again, always 716
 शश्व *n* young grass 850
 शस्त *mfn* most excellent 436
 शस्त्र *n* an instrument for cutting
 or wounding, iron 1498
 शस्त्र *n* a weapon 533, 1478, 1518 a
 sword 1428
 शस्त्र (शास्त्र *n*) lexicon 1803
 शस्त्रमेवमन् *n* an impenetrable coat of
 mail 780
 [शा] *f* Lakshmi, worship of god,
 power, beauty, best 1732 (cf
 notes for the proper place of
 this entry)
 शक *m* any vegetable food, a kind
 of tree, N of a king, N. of a
 Dvīpa 84
 शकिनी *f* N. of an evil spirit 70
 शाखा *f* a branch, शकमेद, a tree, wing,
 an arm, nearness, a branch or
 school of the Veda, (हृन्दोमेद), a
 part of the tree 225-6
 शाखा *f* a branch 70, 1117
 शाखानगर *n* a suburb 1282
 शाखिन् *m* a tree; Veda (the scriptures
 of the Hindus) 224
 शाङ्खल *m* a muddy place, N of a
 country 1679
 शाण्डिल्य *m* N. of a Muni, an art
 1716
 शत्रव *m* an enemy 1386
 श्राद् *m* mud, young grass 850
 शान्त *mfn* calm 726
 शान्तरस *m* the sentiment of quietism
 or tranquillity 216
 शप *n* curse or imprecation 329, 1957
 शार *mfn* variegated *m* wind, a pie-
 ce at chess 1487
 शारद् (मfn) belonged to or growing
 in Autumn, *m* N of a tree
 (सप्तपर्ण) 861
 शारदा *f* Goddess Sarsavati, brilli-
 ance 862
 शारदी *f* N of a plant (लाङ्गली), नव्य,
 862
 शारदीजल 1682
 शारि *f* trappings of elephant, a kind
 of bird, a piece of chess 1481
 शारिका *f* a kind of bird 241
 शारिकञ्ज *m* a play-board 1859
 शारिवा *f* a kind of plant 725, 1095,
 1810, 1186
 शारीर *m* (शारि) a piece at dice, parrot,
 a kind of bird, trappings of
 battle elephant, व्यवहार, 1548-
 49 cf line 1481
 शारीरमहदन्तर *n* one of the vital airs
 1871
 शार्वर *mfn* murderous, pernicious,
n darkness, शबर, कुञ्जर 1575
 शार्वरी *f* Night, N of a year 1585
 शाखा *f* ? 1371
 शाखिमेद *m* a species of rice 314
 शास्मलिनिर्वास *m* the gum of Sālmali
 tree 380
 शाश्व *mfn* eternal 1747
 शासन *n* a royal grant of land,
 writing written order or edict,
 administration of Govern-
 ment, instructor, protector,
 सर्वदा ? इति ? 1006-07
 शासन *n* command 1817
 शास्त्र *n* command, composition in

prose or verse 1498

शास्त्र *n* Science 598, 674, 768, 1096,
1450, Doctrine 1009

शास्त्रात्पर्यन्तं *n* the purport of Sāstras
870

शास्त्रात्पर्यन्तं *m* one who knows the
purport of Sāstras 877

शास्त्रभेद *m* a partic science 1245,
1590

शिव God Siva, wife of Siva, sleep-
ing emancipation, injury
1789

शिव्य *n* a yoke to support the bur-
dens 352

शिक्ष *m* Punishment 2004

शिक्षक *m* Instructor 1007

शिक्षा *f* study 1309

शिक्षित *mfn* clever 1709

शिक्षण्ड *m* peacock's tail 219

शिक्षण्डिका *m* the semicircular marks
of a peacock's tail 1587

शिखर *n* the top of a mountain,
top of a tree the armpit,
erection of the hair of the
body, point a ruby-like gem
resembling the colour of
ripe pomegranate seeds a tuft,
a club a door-keeper 1534-6

शिखर *n* a peak 277

शिखरिणी *f* [a line of hair extend-
ing across the navel N of
a metre, curds mixed with
sugar and spices, an excel-
lent woman, Jasminum Zam-
bac 616-7

शिखरिन् *m* a tree, a mountain, N
of a plant (अणामाणं) 1025-6

शिखरिन् *m* mountain 22

शिखा *f* top or point, a flame, N
of a plant *Jussiaea Repens*
(MW) branch, N of a
plant, peacock's tail, peak
or summit, top of a tree,
tuft of hair, ray of light,
218-20

शिखा *f* flame 38, 1879, 1887

शिखिचूडा *f* N of a plant 117

[शिखिन् *m*] a tent ?, a house ?, fire,
peacock, a cock, tree 223

शिखिन् *m* fire, peacock, a kind of
plant, mountain a brāhmin, a
cock, banner 958-9

शिखित्वन *m* The cry of peacock 67

शिमु *m* a species of plant 145

शित्ति *mfn* white dark blue 707

शिविल *mfn* Drooping 495

शिवुवन ? 164

शिपिविष्ट *m* leprous, baldheaded,
Lord Viṣṇu, God Siva 482

शिफा *f* a fibrous or flexible root of
a tree, a branch, नासी, N of
a river 1117

शिफा *f* a branch 219, a root of any
plant or tree 1644

शिविर *n* a tent 223, 1814

शिरस *n* head 42

शिरोवेष्ट *m* turban 1858

शिलाजतु *n* a red chalk 1314

शिलाभेद *m* a kind of stone 1515

शिलीभ ? (corrupt) 878

शिलीमुख *m* a bee an arrow 244

शिलीमुख *m* an arrow 1465

शिल्प *n* art 1620 1716

शिल्पि *m* N. of Brahman 304

शिव *m* God Siva a partic fragrant
gum resin peg चातुकि a kind

- of drug, a kind of tree (गुण्डरीक),
 (f) Goddess Pārvatī, a jackal,
 a kind of plant (अमया), a
 river, myrobalan, a partic
 drug, a kind of jasmine, Samī
 tree, a kind of plant, (अमया
 repeated), 1750-53
- शिव *mfn* auspicious, beautiful, *n*
 final emancipation, happiness,
 water, मान, one of the 27
 astron. yogas) 1748-9
- शिव *m* God Siva 244, 303, 497, 744,
 1093, 1111, 1383, 1746, 1789
- शिवकान्ता *f* wife of God Siva 1789
- शिवबाणासन *m* Śiva's bow 122
- शिवमूर्ति *f* image of God Siva 275
- शिवशूल *m* Siva's spear 122
- शिवा(स्त्रा)भेद *m* a tuft 1536
- शिशिर *m* cold 1242, dewy season 1897
- शिशु *m* child 582, 1142, young one
 679, 1823
- शिश *m* Penis 1804
- शीघ्र *mfn* quick 335, 1694; *ind.*
 quickly 575, 789, 1383, 1510
- शीघ्रगमन *n* going fast 1876
- शीघ्रवाच ? 71
- शीघ्र ? 164
- शीर्ष *n* head 276, 908
- शील *n* Nature, good character 1668
- शील *n* character 121
- शुक *m* Parrot, N. of son of Duh-
 śāsana, a kind of plant (शोणक).
 N. of Son of Vyāsa 80-81
- शुक *n* flower of Śirīsa tree, a kind
 of plant (मन्दिर्ग) 81
- शुक *m* parrot 631, 1184, 1470, 1548
- शुकैव *m* a flight of parrots 76
- शुक *mfn* Harsh, Sour 705
- शुक्ति *f* a vessel of collyrium, conch-
 shell 705
- शुक *m* the planet Venus, N of the
 fire, the third month Jyestha,
 (May and June), केतु white,
 the eye disease 1454
- शुक *m* the planet Venus 284, 349,
 703, 1134; (*n*) semen virile
 1623
- शुकल ? 1834
- शुकारल ? 1147
- शुक *mfn* white, (*m*) a kind of
 disease, N. of a year; (*n*)
 semen virile 1641
- शुक्ल *mfn* white 41, 810, 1502; *n*
 silver? 46, white substance
 1278, a kind of plant 1339
- शुक्लवर्ण *m* white colour 698
- शुक्लादि *m* colour (white etc.) 557
- शुच् *f* 355
- शुचि (*mfn*) pure, white, unimpared,
m N of a partic, fire, the
 moon, the sun, the planet
 Venus, sexual love, a minister,
 षष्ठ, N. *m* Siva, summer,
 white colour, the bright half
 of a month, Āsādha month
 349-51
- शुचि *m* God Siva 20, ? 831
- शुच *mfn* pure 350, 355, 1809, pious
 1287, clean 1398
- शुद्धकल *n* pure water 377
- शुद्धमौक्तिक *n* a clear pearl 1399
- शुद्धान्त *m* the private inner apart-
 ment in a palace, Harem
 767-8
- शुद्धि *f* cleansing 829
- शुभेयु *mfn* happy 1128

- शुभ (*mfn*) auspicious 1286, 1748,
 " good fortune 477, welfare
 1969
- शुभकर *mfn* fortunate 1419
- शुभकर्मन् *n*. auspicious duty 1311
- शुभकर्म *m* an auspicious time 1087
- शुभान्वित *mfn* fortunate 1128
- शुभावह *mfn* causing welfare 530 1300
- शुभ्र *mfn* Shining, white 1502
- शुभ्र *mfn* white 1454, 1641; bright
 1714, ? 1910
- शुभ्रेणु *m*: white bamboo 200
- शुल्क *n* tax to be paid at toll station,
 dowry 90
- शुश्रूषा *f* wish to hear, service, प्रथम
 1861
- शुश्रूषा *f* service 1061
- शुष्क *mfn* withered 1970
- शुष्कवीर्य *f* dried creeper 1992
- शुष्कजग *m* a dry sore 362
- शुष्म *n*: क्षीर ?, air 1206
- शुष्मन् *m* fire, the Sun 1206
- शुक *n* a kind of plant ? 320
- शुककीट *m* scorpion, a kind of insect
 106
- शुद्र *m*: Man of the fourth class 569,
 1285
- शुद्राविदूषत *m* the son of a Sudra
 woman by a Vaisya 583
- शुन्य *n*: cipher 215 empty 378 379
 501, 1658, a bare plain 597;
 vacant 935, ? 951
- शूर *m* Powerful, the sun 1404
- शूर *n* a hero 1054, 1404 1625 1882
- शूल *n*: a flag N, of a yoga, acute
 pain, an instrument, sale, a
 stake for impaling criminals
 pregnancy 1663-4
- शुक्ति *m* N of God Siva 1417
- शुक्ल *n* ? 985
- शुक्लला *mfn* connection, Fetter 1683
- शुक्ला *f* chain 1123
- शुक्ल *n* horn of an animal, top of a
 mountain, lordship or supre-
 macy [Bhude], bundle of
 Kusa grass, head, water engine
 or syringe, a peak, chief
 276-7
- शुक्ल *n* ? 64 horn 1227
- शुक्लार *m* sexual union, one of the
 9 sentiments in dramatic
 art, ornament of an ele-
 phant, fragrant powder, red
 lead clove tree, (n) कुटुम 1505 6
- शुक्लार *m* Sexual love 349, 1775
- शुक्लरादि *n* love etc. the taste or
 character of a work 1884
- शुक्लिन *m* a bull, a banyan tree, an
 elephant, a sheat fish, a deer,
 278-9
- शुक्ली *f* N of a plant (विषा), (विषमोज्य)
 a kind of gold for making
 ornaments 278-9
- शुक्ली *f* a partic drug ? 1836
- शुक्ल *m* 601, ? 1401, a crest 1919, 1927
- शुक्लर (खिचर) moving in the sky 1771
- शुक्ल *m* the male organ 274, 405
- शुक्ल *m* secondary matter, N of ser-
 pent Ananta remained 1846
- शुक्ल *m* N. of the serpent king 426
 724
- शुक्ला *f* the remains of flowers or
 other offerings made to an
 idol and afterwards distribut-
 ed amongst the worshippers
 and attendants 1847

- शैवीकुसुम *n* flower of a Sirisa tree 81
 शैल *m* mountain 52, 270, 358, 681, 809, 1025, 1086, 1396, 1426, 1484
 शैलनितम्ब *m* the slope of a mountain 1678
 शैलशृङ्ग *n* peak of a mountain 450
 शैलप *m* peak or summit 220, 1534
 शैलदिदुर्गमस्थान *n* a difficult passage, impassable 306
 शैलान्तर *n* a certain mountain [सङ्घ] 1280
 शैलदूष *m* one living up on his wife, विरात, a dancer, N of a tree (बिल्व) 1862
 शोक *m* शृङ्ग horn compassion sorrow mercury 64-5
 शोक *m* Grief 1626
 शोचिस् (*n*) शुक् . शुक् Ray 355
 शोचिस् *n* light 351
 शोणक *m* a kind of plant 80
 शोणित *n* blood 347, 1428, 1556 1703
 शोभन *n* good luck 450, auspiciousness 1341 admiration 1791
 शोभा *f* Brilliance des re 1151
 शोभा *f* beauty 347, 1732 grace 1234 brilliance 1207, 1329, turmeric 1187
 शोभापत्र *m* a medicinal plant 365
 शोक *n* गति (cf notes) a flight of parrots 76
 शोच *n* purification 1232
 शोचिस् *n* a distiller or vendor of spirituous liquors 405
 शोचोर्ष *n* Haughtiness 1263
 शोथि *n* Heroism 542, 693 valour 1251 1827
 शम्भान *n* a burning ground 464
- शम्भु *n* beard 366, 1033
 श्याम *mif* black, green, (*m*) a banyan tree in Prayāga (Allahabad) a jar, grown up child, the thorn apple, a parrot, a cuckoo; (*f*) a woman who has not borne children, a various plant (सोमवह्वा) a partic. drug, N of a plant, (हृष्णा), N of a plant (पियूष) (उद्रा), night, N of plant (शारिणी), the indigo plant, turmeric a kind of medicinal root a kind of grass (*n*) black-pepper, salt 1182-7
 श्यामल *mif* dark coloured 810
 श्यामरता *f* a kind of climbing plant, (= Sarivā MW) 1195
 श्यामा *f* a woman of a partic age 1031
 श्येन *m* a hawk 227
 श्रद्धा *f* desire trust or confidence 911
 श्रम *m* exercise उपाय 1210
 श्रवण *n* ear 251 hearing 990
 श्राद्धेव *m* a deity presiding over Śrāddhas 593
 श्रावणि *f* N of a Hindu month 1906
 श्री *f* beautifying N. of a tree, splendour, wealth सरथा N of Sarasvati, Goddess Laksmi, cloves, poison Bilva tree वटा, (a kind of plant?) 1377-79
 श्री *f* welfare 254, Laksmi 1207, 1369, 1698 .830
 श्रीद *m* Kubera 33 878
 श्रीद *m* Bilva tree 1866
 श्रीपर्व *n* lotus, the leaf of Bilva tree

- मोर्षी *f* a kind of plant 205
 मोमति *f* ? 324
 श्रीचत्स *m* a hole of a partic. form made through a wall 1912
 श्रुत *n* science, heard or learnt or understood 674
 श्रुत *mfn* that which has been heard 673
 श्रुति *f* the ear, that which has been heard, veda, news, vedic rite 673
 श्रुतिशाखान्तर *n* a partic. branch of Veda 1451
 श्रेणि *f* a company of Artisans following the same business, Range or row of streets, watering pot (bucket) 572
 श्रेणि *f* row 228
 श्रेयस् *n* welfare 1733
 श्रेष्ठ *mfn* best or excellent or superior 160 170 175, 293, 634, 786, 972, 1222, 1230 1423 1457, 1464, 1580, 1612, 1831 1833, 1869, 1871 (*m*) chief 159, 587, 667 677, 852, a distinguished person 405
 श्रोणि *f* the buttocks or hinder parts 573
 श्रोणि *f* buttocks 466, the hip and loins 1566
 श्रोणिमाग *m* buttock 1018
 श्रोत्रमिच्छ *f* wish to hear 1861
 श्रोत्र *n* the ear 575 673
 श्रोतकर्मन् *n* a vedic rite 673 1237
 श्शणरासि *m* 1593
 श्लाघा *f* desire, praise or flattery 339
 श्लेष *m* Double meaning, fire brand, coal 1843
 श्लेष्म (न् ?) Phlegm 1120
 श्लेष्मल *mfn* Phlegmatic 1120
 श्लेष्मादि *m* Phlegm, wind and bile 689
 श्लोक *m* fame or renown, a stanza 64
 श्लोक *m* a verse 1091, 1285
 श्वन् *m* dog 1677, 1724
 श्वशुर *m* father-in-law 1304
 श्वशुर्य *m* wife's brother, husband's brother 1346
 श्वान *m* dog 204, 651
 श्वपद *m* a beast of prey 1661
 श्वेत (*m*) N of a serpent demon, N of an island, N, of a range of snowy mountain, leprosy, कुम्भी cowry, (*f*) cowry, " white colour, silver coin; 698-700
 श्वेत *mfn* white 350, 703, 1442
 श्वेतराक्षि *m* Beauty, the moon, गर्भं brother of lord Krishna 369
 प *mfn* out of vision superior; *m* object, heaven 1830-1
 प *n* conclusion, delivery forgiving 1830-1
 पटङ्गकाल *m* a measure of time = 1/2 muhūrta 520
 पटपवर्ण ? 1265
 पटजादि *m* musical tones 1218
 पण्ड *m* Eunuch 235, 350, 730, 1129
 पण्डुर *m* Skanda 243
 पण्डुर *m* N. of Skanda 1075, 1335, 1949
 पा *f* Goddess Lakṣmī 1830
 पिद्र *m* a libertine 282 the keeper of a prostitute 459 1423, 1776

संनिवेशन]

- संकीर्ण *mfn* crowded with, impure 596
- संकेत *m* a sign or signal 839, engagement 1351
- संकेतन *n* Fondling, mutual understanding, banner, house 1078
- संकोच *m* fear 161
- संक्षेप *m* Brevity 104
- संख्या *f* battle, इस्ति, तिन्दु, निधि, व्यूह, अन्तर, आदि, summing up 1257-8
- संख्या *f* number 163, 222, 444, 833, 1740
- संख्यानन्तर *n* a partic. number (पत्र) 1199
- संगति *f* joining or union 264, 416 1047
- संगमन *n* union 274
- संगार *m* Poison, calamity, agreement, promise, knowledge, battle (*n*) the fruit of Sami tree 1562-3
- संग्रह *m* battle 386
- संगीत *n* music 1624
- संगृहीतभस्मन् *n* collected ashes 740
- सग्राम *m* war 1409, 1808
- सर्व *m* Group 120, 1407, multitude 1791
- संघट्टन *n* collision 885
- समाप्त *m* collection 1353
- सचय *m* multiplying 368
- सजातस्मधुयोषि *f* a woman with a beard 1666
- संज्ञा *f* N. of Sun's wife. N of Gāyatrī. Name, consciousness, sign with hand of eye etc. 434-5
- संज्ञा *f* mutual understanding 1078; discrimination 1599
- सतति *f* multitude 282, race 394, 1012, generation 1852
- सतति *f* ? 1733
- संतान *m* continued succession, race or family, offspring, one of the five heavenly trees 1012
- सन्तोष *m* joy, 661, pleasure 1249
- सदर्थविशेष connection 1683
- संदान *n* Rope, giving 984
- सदेय *n* gift 1448
- सदे(रो)ह *m* multitude 153
- सदोह *m* multitude 522
- संध्या *f* promise, limit, intimate, union or joining 910
- संधान *n* joining 910
- संधि *m* connection, a breach, division or separation collision, मोक्ष लाभ, a division in drama, इर्ष, धेनु, a hole 884-6
- संध्या *f* a partic. period, contract; आरामन् (meditation ?) 1261
- संध्यादि *m* the six subdivisions of action for a king in foreign politics 539
- सन्ध्याराम *m* the red glow of twilight 578
- संनय *m* bringing together, rear of an army 1351
- सन्हन *n* act of yoking or joining 264 mingling together 1605
- सनादा ? (सनाधि = mental peace ?) 1334
- संनिभ *m* near, resembling 1163
- सनिषिष्टोद्गम *m* standing up (from sitting) 1040
- सनिवेश *m* a dwelling place 943, 1052
- सनिवेशन *n* a residence 1352

- संपत्ति *f* prosperity 1342
 संपद् *f* one abounding in good qualities prosperity, a necklace of pearls high degree 846-7
 सपद् *f* wealth 640, 1377, prosperity 740, 1202
 संपात *m* वश, contact प्रवेश, वेद (vedic sūktas ?) सविद् rainfall विजन जन्मस्त, याचना धारण 753 4
 सपात *m* shower 1503
 संपिधान *n* a cloth, cover 1070
 सपुट *m* a round box or casket the Kurabaka flower 475
 सप्रधारण *n* determination 1310
 संप्रहार *m* a stroke or blow battle 1594
 सवध *m* relationship 883
 सवधा(दा)र्थ *m* significant 824
 सवोधन *n* calling 949 1947
 समाग *m* 1383
 संभावना *f* Supposition 1100
 समावनीय *mfn* (knowledge of) probabilities 1439
 समास्य *mfn* possibility 1224 1671
 समाषा *f* conversation 838
 [समोग *m*] beautiful excessive pleasure a day other than the cloudy one 322
 समोग *m* sexual intercourse 624 1854
 सभ्रम *m* agitation 1158
 सभ्रगीत *f* the curls of a horse 785
 समति *f* Admission promise 1504
 समान *n* Honour respect 1022
 सयतकच *m* braided hair 1659
 सयम *m* self control restraint 1231 1725
 संयमन *n* restraining 1063 1215
 संयोग *m* (cf notes) 976
 संरम्भ *m* agitation, anger 1158
 सरम्भ *m* anger 1605
 सरोध *m* Destruction 1985
 सवत्सर *m* year 324
 संवसथ *m* village 1218
 संविद् *f* knowledge, conversation, agreement war or battle, name promise a sign or signal satisfying prescribed custom 838-9
 सविद् *f* ? 753, understanding 1350, knowledge 1563
 सञ्चति *f* closure 370
 सवेश lying 216, 586
 सशय *m* doubt 463, 1235 1558
 ससद् *f* assembly 1149
 ससग *m* connection 1063
 संसरण *n* commencement of battle, a gate, a towngate, principal road the unobstructed march of an army, birth and rebirth of living beings 618-20
 समार *n* the world 1406
 संमारसनति *f* sorrows of the world 1733
 सस्वार *m* preparation 1067, consecratory ceremony 1310
 सस्कारयोग *m* Sacred rite ? 452
 सरकृत *mfn* refined artificial 779
 ससृष्ट *mfn* highly finished 808
 संस्तर *m* scattering or strewing, sacrifice 1520
 सस्त्याय *m* residence, collection अवयव 1352-3
 संस्था *m* spy, *f* Staying, Destruction 813
 संस्थान *n* a place where four roads meet residence, death forma-

- tion, dwelling place 1051-2
 सहनि *f* compact 531; totality 1102
 सहर *m* killing 851
 सहित *mfn* connected 723
 स *m* Son of Pārvatī the wind, lustre of the body, the Bilva tree, a horse? 1866
 स *n* (*m*) Viṣṇu, knowledge, meditation, prohibition 1867
 सकृत् *ind.* सहैकवार 714
 सक्ति *f* attachment 1046
 सक्थि *n* the thigh 326
 सखि *mfn* friend, assistant or companion 234
 सखि *m* friend 1997
 सङ्ग *m* union 329, connection 884
 सचिव *m* companion, counsellor or minister 1782
 सञ्छेभा *f* beauty 1289
 सजातीय (सजातीयता) *m* multitude of homogeneous objects 1642-3
 सज्जन *m* a virtuous man 888, 1053
 सज्य (सिञ्ज) ready for 1312
 सद्य *f* see जय 443
 सत् *mfn* true, good, existing, commended, venerable, constellation 709
 सत् (*mfn.*) superior, good, star, (*m*) a learned man, *n* truth 1869
 सती *f* Goddess Pārvatī 709
 सत्पन्थ *mfn* desirous or greedy 1670
 सत्कृति *f* proper action 1243
 सत्कृत्य *n* a religious duty 975
 सत्कर्म *mfn* Respectable, best, more proper 1230
 सत्ता *f* existence 641, 1734, 1735
 सत्त्र *n* Sacrifice, forest, disguise, liberality, fraud, protector of good, सदान, sin, gift, a house, a part of sacrifice 1446-9
 सत्त्व *n* elementary substance, strength, one of the three qualities, nature, a ghost etc., resolution, creature, mind, goddness, a living being, wealth, fragrance? 1756-8
 सत्त्वरजस्तामस *m* the collection of the three qualities 317
 सत्त्वादि *m* the three qualities (i.e. virtue, foulness and ignorance) 539
 सत्पथ *n* sky, virtuous way, the path of the stars 823
 सत्य *n* oath, true, good, the uppermost of the seven worlds, 1283
 सत्त्व *n* truth 708, 1212, 1232, 1286, 1869
 सदा *ind.* always 716
 सदादान *n* liberality 1447
 सदानीर *m* a river having water for ever 1367
 सदृश *mfn* similar 1822
 सदोत्तम always excellent 1003
 सद्भाव *m* Goodness 1758
 सद्यन् *n* house 1890
 सद्भक्त *m* protector of good 1447
 सद्भूत *n* Good character 1668
 सन्मतिनिश्चय *m* Firm opinion 1785
 स मर्ग *m* a right path, virtuous way 823
 सता *m* Bakula tree 661
 सप्तभूतिहस्त *n* a seven-story building 1019
 सप्तमेत *m* the uppermost of the

seven worlds 1283

सतस्वरादिमान *n* the measure of seven musical tunes 37समा *f* an assembly, सभ्य इन्दीवर, public audience, gambling, इरोव(द)र, bright 1149-50समा *f* assembly 732, 1366सभ्य *m* 1149सम *m* a churning stick, half 1214सम *mfn* equal 695 1243समग्रोन्मेष *m* completely opening ? 798समय *m* condition promise, practice, demonstrated conclusion, time, knowledge, opportunity 1349 51समय *m* time 466, 1627, conclusion 1010 1475; period of life 1790समर *m* Battle 732, 765समर्थ *mfn* mighty significant suitable 824समर्थ *m* capable of 1538समर्थन *n* justification 922समवाय *m* collection, multitude 1364समवाय *m* bringing together 1351समस्त *mfn* whole or entire 1759समांश *m* an equal share 825समांशक *m* an equal share 905समाधि *m* Penance, a partic place demand of grains in time of dearth, justification 922समाधि *m* awakening (a partic stage in yoga) 1042समान *m* one of the five vital airs, equal same, virtuous man 1053समाप्ति *f* conclusion 655 712, 892

1041

समासङ्ग *m* good association 614समाहार *m* collection 348समिति *f* battle, likeness, assembly 732समिति *f* assembly 1088समीप *m* near 656, 714, 790, 1168, 1223समीहन *n* engagement ? 908समुच्चय *m* accumulation 348, 1100, 1726[समुच्चय्य *m*] growing up, height, enmity 1364-65समुत्कीर्ण *mfn* 798समुदय *m* aggregate 907समुद्रक *m* a round box or casket 476समुद्भूत *mfn* produced or born 927समुद्रतरणि *mif* a ship 1741समुद्रस्वण *n* sea salt 564समुद्भूत *mfn* produced or born fancying one's self learned or clever, proud 927समूह *mfn* collected, bent, epilepsy, chief or leader 534समूह *m* multitude, collection 390, 473, 551, 1132 1364, 1382, 1642, 1704सशुद्धि *f* increase 445, abundance 1948

सरषा ? 1377, a kind of bee 1461

सरम ? 884

सरल *mfn* 433 straight 591सरल *mfn* sentimental, रञ्जु probably a mistake for ऋजु ?) 1967सरसी *f* pond 1016सरस्वत् *m* a river, the sea, इश्वरेश N of Kubera, रमिह 753-9सरस्वती *f* N. of a river, cow, Goddess

- of speech, speech 800
 सरस्वती *f* Goddess Sarsavatī 1198
 सरिन्द्रे *m* a certain river 1531
 सरोजदल *n* the petal of a lotus 537
 सरोजिनी *f* a lotus pool 615; lotus 1014
 सरोवर *m* a lotus pond 1014
 सर्ग *m* Nature liberation, resolve or resolution, chapter or canto, creation (of the universe) effort or energy, abandonment 299-300
 सर्प *m* a serpent or snake 291; 517, 528, 1394, 1397, 1552, 1661, 1675, 1784, 1942
 सर्वदंष्ट्र *m* a serpent's fang 1875
 सर्वमुत्र *m* a mongoose 1687
 सर्वकलावद् *mfn* learned in all arts 1162
 सर्वज्ञ *mfn* all-knowing 974
 सर्वतोमुख (म) Atman, N. of Brahmā, God Śiva, *n* a partic, sacrifice, the sky, water 247-8
 सर्वघारी N of one of the 63 years 1613
 सर्वनामन् *n* pronoun 1259
 सर्वार्थनाप्ति *f* acquisition of all wealth 263
 सखिल *n* water 930, 1697, 1749
 सखिलम्रान्ति *f* whirlpool 755
 सखिलरिपति *f* reservoir 1110
 सख्खी *f* a kind of plant 1156
 सख्य *mfn* left 1191
 सख्यम् ? 417
 सख्य *n* a heap of corn 416, the plant 1651
 सख्यमूल *n* the root of a partic, plant 835
 सख् *ind* a particle expressing totality, similarity, simultaneousness
 abundance 1948
 सह *m* Enduring 1179, *ind*, with 1223
 सहचारिन् *m* follower, eating together 1592
 सहज *m* a young brother 946
 सहस्र (म) the month Mārgasīrṣa or Āgrahāyana winter or cold season, light, दसयुक्त *n* strength, 1905 6
 सहस्रबाहु *m* N of Bānāsura, an attribute to the Sun, an attribute to the son of Kṛtavīrya 1955
 सहाय *m* Assistant or companion 234, 1782 1997
 सहायन *n* eating together 1592
 सहेकवार ? 714
 [सह्य] (*mfn*) endurable 1280, *m*, N. of a mountain, (*n*) health 1280
 साध्यम् *m* puruṣa in Sāṃkhya system 1850
 साह्य्यादि 541
 साह्य्योक्तप्रकृति *f* Pradhāna or Prakṛti . 275
 सां(सं)पराय War, calamity, future time 1357
 साकस्य *n* completeness 666, entirety 789, 1948
 साध (साध) *n* cunningness 388
 साक्षात् *ind* visible, similar 716
 साक्षारिष्यो *mfn* 440
 सान्ध (सन्ध) *mfn* that which causes to fall 95
 सागर *m* ocean 1602
 सागररेण *f* the border of the sea 383

- साति *f* a gift, end 687
 सादन *m* 1448
 सादर *mfn* attentive 782
 सादिन् *m* a charioteer, an elephant driver, a horseman 959
 सादृश्य *m* Resemblance 943, 977, 1557 1948
 साधक *?* 647
 साधकत्वम *mfn* an instrument by which an action is immediately effected 584
 साधन *m* killing, obsequies, going, a substance, enforcing, payment, carrying out, goods or commodities, going after, organ of generation, mark, an army, the sense of the instrumental or agent 1043-5
 साधन *m* accomplishment 1071
 साधनान्तर *m* any instrument 1-03
 साधारणाश्रयण *m* shelter 1366
 साधीयस् *mfn* more agreeable, certainly 1923
 साधीयम् *mfn* more proper 1230
 साधु (*mfn*) proper, competent, honourable, beautiful, (*m*) a cook, a minister, पूजाविधि, proficiency, a money lender, a virtuous man; 888-90
 साधु *mfn* good 703, 746, 1283 1457, 1869, agreeable 1923
 साध्य *mfn* a proposition to be proved 1999
 साध्वमाश्रयविवेक *m* discrimination between good and bad 1818
 साधु *m* Tableland 134, 822, 1474, a forest 221, top of a mountain 276; side of a mountain 650
 सान्त्वन *m* conciliation 1725
 सान्द्र *mfn* thick 903 941
 सामज *m* an elephant 420
 सामन्त *m* ? 1295
 सामभक्ति *f* one of the five parts of Sāman 1017
 सामर्थ्य *m* capacity 686, ability 1279, 1405, might 1898
 सामपटुत्वर *m* a partic sound of ॐ in the recitation of Sāmaveda hymns 236
 सामाजिक public audience 1149
 सामान्य *mfn* generic 633, species 731
 सामान्यन्याय *m* a general rule 318
 सामि *ind* half, dislike 1223
 सामुद्रलक्ष्ण (*व*) *m* seasalt 136
 साम्य *m* Likeness 732, equality 1805
 साम्यवस्तु *m* resembling 1168
 सारथक *m* that which is to be thrown, that which causes to fall, a sword, an arrow 95
 सारथक *m* an arrow 1343
 सार *m* Best, the end of reed, wealth 1440
 सार *mfn* best, (*m*) strength; solid part, (*n*) propriety 1490-1
 सारङ्ग (*mfn*) variegated colour; (*m*) a kind of spotted antelope, Cā'aka bird, an elephant, a bee, a partic rāga (in music), षष्ठ नृच 311-2
 सारङ्गदि *m* N. of certain ragas (in music) 286
 स एषि *m* charioteer 683, 694, 959
 सारस (*m*) a swan, any bird in water, a kind of crane [APTE]. one who has had sexual intercourse with a

सू]

- woman, a cakravāka bird.
 [APTE]. (n) a lotus, शुभ्र ?
 1910-1
- सारिणी *f* a brook 605
- सार्वभौम *m* N of the elephant of
 Kubera (regent of the north).
 an emperor, moon ? 1250
- सार्वभौम *m* emperor 425
- साल *m* any wall 1474
- सामञ्जिक *m* a metal image 1210
- सालावृक *m* a monkey. a jackal, a
 dog 204
- सारना *f* dewlap 1699
- साहस *n* reckless act 485
- साहसिक *mfn* Bold or daring 1821
- सिंह *m* excellent, the lion 1222
- सिंह *m* a lion 244, 1470
- सिकता *f* Sand 772
- मिवरु *m* Beevax 982
- सित (*mf*) camphor, *m* the planet
- सिद्धपुष्पक *m* Karavīra plant ? 35
- सिद्धमन्त्र *m* a partic efficacious, man-
 tra 38
- सिद्धस्थान *n* place of pilgrimage 1432
- सिद्धान्त *m* Demonstrated conclusion
 766 1350, settled opinion or
 doctrine 1450
- सिद्धि *f* a partic yoga; सुरेव्य 886
- [सिद्धि] *f* Final emancipation, con-
 clusion, acquisition 892
- सिन्दूर *m* a kind of stone, Red lead, a
 kind of tree 1515
- सिन्दूर *m* Red lead 1506
- सिन्धु *m* province, ocean, elephant;
f a river, 891
- सिरा *f* vein 520, 1453
- सिरु *m* Incense 102 oilbanum 407
- सामन् *m* Limit 15, 917, boundary
 1648
- सौमन्त *m* parting of hair 755

- ness, causing pleasure 230-1
- सुख *m* happiness 42, 215, 230, 259, 361, 607, 1271, 1749, 1788, 1848, 1934
- सुखोत्तु *m* causing pleasure 231
- सुखित *mfn* enjoyed 985
- सुगत *m* N. of Buddha 906, 1056
- सुगन्ध *mfn* fragrance 1157, 1984
- सुगन्धिन् *m* perfume 1546
- सुग्रीव *m* Handsome-necked, brother of Vālmī 1770
- सुग्रीवमाया *f* wife of Sugrīva 1400
- सुत *m* king, son 680
- सुत *m* son 946, child 1144
- सुता *f* daughter 1796
- सुदर्शन *n* the disc of God Viṣṇu 1136
- सुधा *f* water, Nectar, a sort of hemp, a kind of spurge a coating of paint, N of the Ganges, a brick 887-8
- सुधा *f* Nectar 1088
- सुनिष्ठा *f* full development of the mind 62
- सुन्दर? 229, 611; charming or beautiful 322, 751, 904 1112, 1316
- सुन्दर (सुरतम्) sexual union 1505, cf notes
- सुन्दराकाररूपादिविषय *m* a pleasing or beautiful object 1853
- सुन्दरी *f* sprout, coral, a woman 1514
- सुपताका *f* a good banner 748
- सुपर्ण *m* Garuḍa? 1396
- सुप्तसंस्थिति *f* dream 948
- सुप्रगल्भ *mfn* bold or eminent 875
- सुप्रमग *mfn* सुप्रियांश शोभति? 324
- सुष्पदा a kind of plant 1393
- सुम् Flower 1239
- सुमनस्र *m* a learned man, God, a partic flower, " flower 1913-4
- सुमुख *m* N. of a son of Garuda (mythical bird), N of a serpent demon, a learned man or teacher, having a beautiful face, N of Ganesa 237-8
- सुमेरु *m* N of mountain Meru 1541
- सुम्भ *m* N of a demon, a boy, 1146
- सुयोधनसुत *m* Suyodhana's son † 1076
- सुर *m* the sun, God 1480
- सुर *m* a god 20, 28 916, 1594, 1753, 1863
- सुरगुरु *m* Brhaspati 859, 1742
- सुरङ्गा *f* a breach 834
- सुरत *n* sexual enjoyment 635, 931, 931, 1573
- सुरतभेद *m* a kind of coitus 356
- सुरतालय *m* pleasure house 1555
- सुरद्रुम *m* Heavenly tree 1012
- सुरदुनाय *m* N. of a tree 1541
- सुरम (चरमा) 1321
- सुरभि *m* campaka tree. (n) Gold, Nutmeg, the season spring, sulphur; (f) the divine cow, a kind of plant (सहस्री), one of the Mātr̥s, fragrant, charming, learned man, perfume 1155-7
- सुरभि *mfn* fragrant 1323
- सुरयोविद् *f* An Apsaras 590
- सुरशिखिन् *m* the divine architect 1074
- सुरस्र *m* Group of gods 1835
- सुरा *f* Nymph, wine 1481

- सुति]
- सुत *f* liquor 23, 127, 599, 719, 1493
 सुतन्तर one of the gods 359, [this is
 not correct cf. crit. notes]
 सुरालय *m* a temple for worship 12c6
 सुरेश्वर 886
 सुवर्ण *n* gold 279, 1169
 सुवर्णप्रतिमा *f* an image made of gold
 608
 सुवर्णसाष्टशत *n* a weight of 108 suvar-
 ñas 75
 सुवाम *mfn* beautiful, सम 1243
 सुवामा *f* Exquisite beauty 1241
 सुषिर *n* hole 1242
 सुपीम (*mfn*) pleasant or agree-
 able, hole, a sort of snake,
m cold 1242
 सुपुमा *f* beauty 1621
 सुपुत *mfn* well-woman 683
 सुसख्य *n* a number (here used for
 शङ्कु) 60
 सुस्पष्ट (+ वाक्य) *n* clear speech 745
 सुहृद्वल *n* the army of an ally or
 king 1550
 सू *f* urging, begetting 1868
 सूक्ष्म (*mfn*) minute or small, "
 Vedānta philosophy 1209
 सूक्ष्म *mfn* thin 935
 सूक्ष्मवृत्ति *f* small cardamom 1670
 सूक्ष्मवस्तु *n* minute object 132
 सूक्ष्मवस्त्र *n* fine cloth 180, 1692
 सूक्ष्मांशुक *m* a small quantity 229
 सूचक *mfn* Treacherous 1010. (*m*)
 a villain 1784
 [सूचक ?] नचक a villain 154
 सूचन *n* pointing out the faults of
 others 1004
 सूचि (*m*) a kind of conus, a dra-
 matic action, a needle, the
 sharp point of केतकी flower,
 piercing, back-biter 356-7
 सूचिभेद *m* a kind of needle 1479
 सूक्ष्म *n* the needle point 135
 सूत *m* quicksilver, carpenter,
 charioteer, a praiser, well-
 woven, the son of a Kshatriya
 by a Brāhmanī, 683-4
 सूत (सूत्र) *n* thread 538
 सूत *m* a charioteer ? 678
 सूतिकागृह *n* the lying in-chamber 476
 सूत्रभेद *m* 225
 सूद *m* a cook, injury, killing, 851
 सूत (ना *f* ?) a place for slaughter-
 ing, uvula or soft palate, a
 kind of uvula, (*n*) flower, a
 young shoot, 947
 सूनु son, the sun, younger brother
 946
 सूनु *m* son 438
 सूनुत *m* pleasing speech, true
 speech, clear speech, friendly
 speech, (*n*) auspiciousness 745-6
 सूत *m* N of a root 835
 सूति *f* a metal image 1210
 सूर्य *m* the sun 45, 240, 315, 439,
 710, 730, 759, 856, 964, 965,
 1403, 1404, 1480, 1741, 1870,
 1879, 1893, 1930
 सूर्यपुत्र *m* Sun's son 575
 सूर्यमाया *f* wife of the sun 1288
 सूर्यमण्डल *n* Disc of the sun 1125
 सूर्यादि *m* planets (sun etc) 1940
 सूर्यादिदिवस *m* the day of a week 1382
 सूगाल *m* N of a demon, a rogue,
 a jackal 1685
 सूगल *m* a jackal 481
 सूति *f* a path 1285

- स्थूल *mf* stout or large, ignorant 1669
- स्थूल *mf* bulky or huge 531, 1468
- स्थूलोच्चय *m* incompleteness, the middle pace of elephant, a huge rock thrown down from a mountain 1362-3
- स्थूल्य *n* stoutness 1633
- स्नान *n* perfumed bathing powder, bathing 952
- स्नान *n* ablution or bath 1085, 1233 1825
- स्नानीय *n* perfumed bathing powder 952
- स्नानीयादि *n* fragrant powder used after bathing 307
- स्निग्ध *mf* Thick, smooth, (*n*) light, lustre 903
- स्निग्ध *mf* only 1323
- स्नुषा *f* daughter-in-law 900
- स्नुदि *f* a kind of spurge 887
- स्नेह *m* ointment, friendship, butter 1941-2
- स्नेह *m* 644
- स्नेहित *m* a friend 1403
- स्पर्न्द *m* Movement (of hands, feet etc) 1505
- स्पर्श *f* emulation 647
- स्पर्शपद् (स्पर्शपद्) *n* object of rivalry 1994
- स्पर्श *m* act of touching 1035
- स्पर्श (स्पर्श) a spy 1397
- स्पर्शमात्र *n* touching 1825
- स्पर्श *m* a spy, war, a kind of spy, wind, ? harassing, a kind of spy, pure 1808-9
- स्पष्टार्थ *m* clear meaning 676
- स्फा *f* a kind of plant 336, 762, 901 1011, a kind of creeper 1754
- स्फा *f* desire 353 563 911, 1795
- स्फ *m* the wind with rain, the sound made by striking on the arms, puffing or blowing, warding off 1114, [for variants see crit notes]
- स्फटिक *m* crystal 45
- स्फार *mf* extensive 1116
- स्मय *m* बल, प्रवृत्त, arrogance, haughtiness 1263
- स्म *m* God of love 16 1725
- स्मरिण्या *f* The wife of Kāmadeva 635
- स्मृति *f* knowledge or understanding Itihāsas (e. g. Mahābhārata, Rāmāyana) 674
- स्मृति *f* sentence expressing remembrance 13, remembrance 436 1059
- स्फन्द *m* flowing 629
- स्फन्दनमग *m* part of a chariot 1994
- स्वाल *m* wife's brother 1346
- स्व *m* flowing or oozing 1374
- स्व *n* stream 637
- सुच् *f* a kind of sacrificial wooden spoon, motion 1379
- सुच् *f* a sacrificial ladle 1748 1756
- सुत्तारि *n* sacrificial vessel etc. 1390
- स्रोतस् *n* an organ of sense, the current of a river 1886
- स्व (*mf*) one's own property; *mn* wealth, (*m*) relative; (*n*) self 1729
- स्व *mf* one's own 397
- स्वच्छ *m* pure water, a cloud 377
- स्वच्छ *mf* clear 991
- स्वच्छन्द *m* Independent 1502

ह]

- स्वजात(वि १)पद्मरागादि " species of
jewels as Padmarāga etc. 973
- स्वनदम्बु *m* a thunder cloud 98
- स्वप्न *m* Dream 948
- स्वप्न *m* Dream 1008, sleeping 1039
- स्वभाव *m* Nature 299, 637, 739, 961,
1092, 1189, 1668, 1735, 1757
- स्वयदीर्घावट *m* a cleft (in the earth)
1561
- स्वर् *ind* Heaven, Next world 1730
- स्वर् *ind.* heaven 1260
- स्वर *m* a note of the musical scale
of which 7 are enumerated,
accent of which there are
three kinds, the vowels 1466
- स्वर *m* a vowel 677, note 871, 1191;
a musical note 1228
- स्वरभेद *m* one of the 7 kinds of notes
in music 1507
- स्वरु *m* Thunderbolt, a strip of
wood from a sacrificial post,
a sacrificial vessel, an arrow
1465
- स्वरूप *m* appearance 642, Nature or
condition 656, 1630
- स्वर्ग *m* Heaven 25, 27, 40, 65, 120,
215, 227, 249, 297, 1730, 1762,
1830
- स्वर्ग *m* gold 1155, 1374, 1376, 1418,
1471, 1899
- स्वर्गादिषाद्दोष *m* a flaw in gold etc 127
- स्वर्गैरुग्नि *m* gold, red chalk etc. 172
- स्वोतोभूषण *m* a golden ornament for
the breast 74
- स्वल्प *m/fn* little 114 361, 1460
- स्वयया *f* an independent woman 1795
- स्वय *f* sister 1220
- स्वस्ति *ind* a particle expressing
blessing, welfare, meritorious
act etc 713
- स्वादन " 1899
- स्वादु *mfn* agreeable or desired;
sweet, pleasing to the heart
853
- स्वादु (*mfn*) sweet 1582; " Flavour
141
- स्वाध्याय *m* Recitation of Veda 1232
- स्वान्त " mind 1918
- स्वाप *m* sleeping 1789
- स्वामिन् *m* master 1348, 1537
- स्वामिन् (स्वाम्) strength 1633
- स्वास्थ्य " Tranquillity 863
- स्वित् *ind* particle of interrogation,
particle of doubt 628
- स्वीय *mfn* one's own 1645
- स्वेद *m* perspiration 849
- स्वेद *m* sweat 142, 1219
- स्वेदवारि " sweat, perspiration 343
- स्वीर *m* walking slowly. independent
1502
- स्वैकारिन् *m* self willed 854
- हंस *m* the sun, swan, horse, asce-
tic, supreme soul superior,
an unambitious monarch, one
of the vital airs, envy, a
kind of mantra, Visnu, राजारि-
पूर्वक 1870-72
- हंस *m* Swan 410, 428, 496, 1523,
1910, 1932
- हंसभेद *m* a sort of goose 1596
- हंसवृत्तादिभूषण " the root of a bird's
wing 772
- ह " *m* N. of God Siva, Visnu, swan,
war, thrill of the hair horse,
गर्भ (*v. r* for गर्भ=pride)
epithet of Varuna. 1932-3

- हृ (*ifn*) mad, laughable, हेतुसोपन *n* weapon pleasure or delight, sound of a lute sparkling of a gem the supreme spirit 1934-6
- हृत् *m* a market 1277 : 1877
- हृत् *m* violence 493
- हृत् *ifn* killed 694
- हुन्त *ind* a particle expressing joy pity beginning of a sentence, grief 657
- हृयरोह *m* a horseman 960
- हर *m* God Siva 32 350 391 1193 1712 (but cf introd for हल) 1750
- हर (हरि) *m* Visnu 1932
- हरकर (हारहरा *f*) a kind of grape 570
- हरमौलि *m* the head of God Siva 19
- हरवृष *m* the bull of Siva 1990
- हरि (*mfn*) Tawny *m* wind the sun moon Indra God of death Indra's younger brother (Viṣṇu) ray of light lion horse monkey frog snake, parrot next world gold, jewel 1469 71
- हरि *m* God Visnu 19, 30, 391 482
- हरिण *m* a deer, yellowish white colour 588
- हरिण *m* a deer 193; a kind of spotted antelope 311
- हरिणी *f* a female deer, a gold image colours like green *N* of a metre a kind of jasmine Dūrva grass etc *N* of an Apsaras 589-90
- हरित *mfn* a kind of colour; (*m*) a horse (of the sun) the sun, (*f*) quarter, a species of grass 662
- हरित *mfn* green 1183, 1812
- हरितादि colours like green 530 589
- हरितालक *;* yellow orpiment 1632
- हरिद्रक *ifn* turmeric coloured 402
- हरिद्रा *f* turmeric 1029, 1083, 1531 1700
- हरिमिय *;* (kadamba ?) 1098
- हरितका *f* *N* of a plant 85 the yellow myrobalan tree 722, 816
- हर्म्य *n* Mansion 186
- हर्म्याभिकोष्ठ *m* the inner apartment of a palace 1270
- हर्म्योत्तर *n* inner part of a mansion 30
- हृप *m* pleasure 156 173, 864 joy 657 808, 880 1917 sexual excitement 841
- हृयण *n* the 14th of astron yogas, excitement (*m*) a deity presiding over Śraddhas 592-3
- हृयण *n* pleasure 607
- हृयिन् *mfn* pleasing 1619
- हलमुख्य *n* a ploughshare 1499
- हलशुभ *m* *N* of the brother of Lord Krishna 369, 1634
- हल्लाह *;* variegated colour ? 953
- हल्लिन् *;* a ploughman, Krishna's elder brother 1615
- हृत् *m* sacrifice, calling, direction, command 1745
- हस्त *m* *N* of a constellation hand, an elephant's trunk 675
- हस्त *;* hand 32, 93, ? 1271 1436; forearm cubit (a measure of length) 86
- हस्तचतुष्प *n* a measure of 4 hastas or cubits 302

- हस्तम्ब *m* the marriage thread 157; a cord worn round the wrist 1600
 हस्तादिबस्तुसूचना *f* sign with the hand eyes etc 435
 हरितदंष्ट्रक *m* Tooth of an elephant 20
 हरितम् *m* ? 1267
 हरितनी *f* a female elephant 615
 हरितवक्त्र *m* an elephant keeper 578
 हरितपिप्पली *f* N of a plant 605
 हरितभेद *m* a horse 421
 हरितसनाह *m* an elephant's trappings or armour 516
 हरितसूत्र *m* sūtra work treating of elephants 602
 हा *f* abandonment, moving or walking, a lute, 1933
 हा *f* a particle expressing grief 1936
 हानि *f* Destruction 1302
 हायन *m* a sort of red rice, a ray, year 1026
 हायन *m* year 1613, 1784
 हार *m* garland 16, 585, a pearl ornament 778
 हारभेद *m* a kind of necklace 372 847
 हारमध्यमणि *m* the central gem of a necklace 159
 हास्त्रि ? 487
 हास्य *m* the sense of humour going fast, mirth 1876
 हास्य *m* laughter 499
 हास्युक ? 1906
 हास्य *mfn* laughable, funny 1935
 हास्यरस *m* the sense of humour 1876
 हाहा *ind* a particle expressing prevention distress pleasure (*m*) N of a Gandharva 1943-4
 हागणधरं *m* one of the Gandharvas 1326
 हिमन (*mfn*) injurious 1576; *n* harming 1061 killing 1164,
 हिंसा *f* Robbery, beating, injury to others, imprisonment 1873
 हिंसा Hurting 505 851, injury 1005, 1060 1302, 1532, 1572, 1789
 हिंसार्थक *m* ? 271
 हिंस्र *mfn* cruel 1922
 हिंस्रिणी *f* a mischievous woman 514
 हि *ind* a particle expressing reason, determination 1938
 हिक्का *f* Hiccup 930
 हिङ्गु *m* Asafoetida 102, 103, 1517
 हिङ्गुपत्र *m* a partic plant 1586
 हिङ्गुपर्णी *f* a kind of plant 423
 हिङ्गुल *m* N of a tree 1975
 हित *mfn* suitable 816, 824, 1179 1211
 हितार्थसा *f* wishing benefit 1875
 हिन्ताल *m* N of a tree 1714
 हिताळ *m* the marsby date tree 1976
 हिम *n* snow 25 hoar-frost 1368
 हिरण्यगर्भं *m* (Siva ?) 1489
 ही *ind*. an exclamation of surprise, of sorrow 1938
 हीन *mfn* shortened (incomplete). contemptible 974
 हीन *mfn* inferior 1686
 हु *ind* an exclamation of doubt, an exclamation of interrogation, a mystical syllable, an exclamation of fear, gift or donation 1937
 हुडुक (क) *m* a kind of small drum a kind of bird, a drunken man 150 (see errata)
 इवारन *m* fire 1596
 इह *m* N of a Gandharva, *ind* a particle expressing shaking 1944

हृत् ॥ a stroke, blow 1594	हेतुसन्तोषन ॥ ? 1936
हृद्य ॥ life, wealth, intention, mind breast, son, mother 1340-41	हेमम् ॥ gold 275, 777, 1087, 1371, 1392, 1456
हृद्य mfn pleasing to the heart 853	हेमत m the cold season 1905
हृत्मास्रत m Breath 566	हेमतादि m winter etc. 682
हृत् mfn satisfied 747	हेमप्रतिमा f a golden image 589
हेति f flame, (m) a ray of the sun, a missile weapon, horse 665	हरम्ब m N of Gaṇeśa 652, 881, 934
हेति f a weapon or sword 303	हेमवती f N of Pārvatī 726
हेतु m (meaning not given) 665	होम m sacrifice 1471, 1780
हेतु m cause or object 12 cause 393 598 1063, 1333, 1435, reason 601 712, 1258, 1938	होमाङ्ग ॥ a kind of wooden vessel in sacrifice 1379
हेतुफल mfn consequence 1651	हादिन् ? 471
	हादिनी f Thunderbolt, lightning 1030
	हृदिर a kind of perfume 1640, 1802

Additions and Corrections in Index

Page	word	
110	अह्नभेद	After 734, add 'a partic ritual text'
111	अतिशब्द	In place of query read 'over suspicion'
"	अधीर	Cancel this word with its meaning and ref
112	अध्वक्ष	For 'superior' read 'superintendent'
"	अनु	After 'likeness', add 977.
"	अनुनय	After the word, add 'm. kind expression or persuasion'
115	अमीक	For 'कलि' read कवि.
116	अरण	For 'त्रिभुता' read 'a kind of root'
117	अर्जुनशङ्ख	After this word, add '[अर्जुनी] f N of Usā (wife of Aniruddha), of a river (Karatoyā or Bāhudā), baud 996'
118	अवष्टम्भ	For 'क्रान्त' read 'seized'
119	अस्वेरिन्	For 'not free' read 'not going astray'
"	अशोचत	Cancel अत and after 'ind.' add 'alas'
"	आकष	Read आकष
120	आङ्	For 'धातुयोज' read 'sense in relation to a root (as an upasarga)'
122	आशङ्का	For 'danger, सङ्कोच fear' read 'rum, fear, danger'
"	आसार	For प्रवेश read 'entrance'
123	शक्ति	For 'प्रकारादिसमाप्ति' read 'variety etc., conclusion'
"	शब्दु	Delete the figure 878,
"	शब्दजालावियुत	For 'deceptive' read 'juggler'
"	शक्तिमय	For 'a little dear' read 'preferable'
124	उत्तान	For meaning 'उत्तान' read 'stretching upwards'
125	उपलम्बि	For 'knowledge' read 'acquisition'
126	उभयार्थ	For 'double' read 'm having double'
127	ओजस्	For 'धात्ववष्टम्भ, विपत्तय' read 'the application of various शब्द in the body, each alternate sign of the Zodiac'
128	कक्ष	For 'पश्चात्कक्ष' read 'end of the lower garment tied to the waist'
130	कषरा	Read कषरी
133	कष्टद	After m., read 'quarrel'
134	काम	For 'according to desire' read 'indicating abundance'
135	काल	For 'महाकाल' read 'a form of Siva'
"	काण्ड	read the word 'काण्ड (+ जीव)'
"	काण्ड	For 'reed' read 'grass'
136	काण्ड	The word should be in big type
"	विही	For 'kind of' read 'particular'
137	कुम्भ	After '41', add 'harred'
138	कुम्भ	Read the word 'कुम्भ'.

Lines	Words	
139	कृतवास	For 'perfumed read 'peopled'
141	कोशवत्	After this entry add another entry को(का)शवत् <i>mfn</i> brilliant 1811'
143	क्षण	In place of query read 'moment'
"	क्षय	For 'loss' read 'decay'
146	गन्धकलिनी	After 'plant', read '(priyangu)'
"	गर्भ	In place of second query read 'foetus' and cancel '‡ 1933'. After this entry add another entry गर्भ (गर्भ <i>m</i>) pride 1933',
147	गुरु	In place of query read 'preceptor'.
150	घुटिका	For 'बद्धरत्नमणि' read a jewel furnished with mer- cury'
152	चिरातीत	Delete (प्रव ष) and for 'time in works read 'past'
154	जन	Take the number 1172 before '1728
156	ञ (ज)	For 'मूढरूप' read 'stupid'
157	ठ	For 'adventure read 'reckless act'
161	दुल्य	In place of second query read 'similar',
"	त्याग	In place of query read 'sacrifice'
162	दण्ड	For 'मरा' read 'मत्'.
166	देवतादिमहोत्सव	Remove the query
"	दोष	For 'sin read 'fault
168	द्वार	After passage add 'hole'
"	ध	Read after 'झिहीन' ? '(corrupt)
170	नकुल	cancel Ichneumon 1416, 1489'.
173	नाश	For 'Danger' read 'ruin'
176	नीशी	cancel '1187' and add after '1628' ' , the indigo plant 1187'.
177	पक्ष	Read '1122' after the word 'party' and cancel the query
179	[पञ्च ॥]	The word should be in big type
181	पर्वन्	Read 'joint' in place of query.
188	प्रथम	Cancel '‡ 1861' and then add a new entry 'प्रथम (कथन) ॥ telling 1861'
192	वाद	Read वाद.
200	मर्षण	Read 'forgiving' for 'endurance'.
205	युक्त	Cancel '783' and read after 1179 ' , furnished with 783'
231	शुच	Before '355' add 'grief'.
"	शुद्ध	For '355, 1809,' read '1809, purity 355,'
232	शृङ्ग	Read 'horn' '64', and delete the query.
233	शोक	For 'दृढ' read 'horn'.
"	शोचिस्	For 'शुद्ध, शुक्' read 'purity, grief'.

ERRATA (for the text)

Lines	For	Read
71	°वावा°	°वाव
106	°कूले द्विधा°	°कूलेद्विधा°
120	स्वर्गे	स्वर्गे
132	°च्छटांशुके	°च्छटाशुके
152	°कुरिका	°कुरिका°
155	वार्धक	वार्धक
204	°कोपु°	°कोपु°
235	°रेहरे	°रेहरे
812	°क्षायया स्थाना°	°क्षायस्थाना°
913	°विद्ये (प्रय°)	°विद्योऽभिन्व
933	°ष्टन्ध	°ष्टन्धो
1048	°युग स्त्री°	°युगो
1144	सुते	सुते
1183	°त्ययाणा°	°त्ययाणा°
1197	°त्यया	°त्ययो
1214	Remove query at the end of the line	
1258	° ह्ये ह्ये	°ह्येऽभ्ये
1350	This line number should come before पुलं सपु etc.	
1468	°कृतिशून्य	°कृति शून्ये
1469	वस्र°	वस्र°
1496	वने	वने
1557	°शयकृति°	°शयकृति°
1578	Remove query within brackets	
1767	वेने°	वेने°
1781	°रे निषमे°	°रेऽनिषमे°
1856	दियेणो	दियेणो